VIAȚA LUĬ MIHAI VITEAZUL

făcută pentru înțelegerea poporuluĭ

DE UN ANONIM.

I

Vom vorbi de o епокъ de regenerare, de aчea епокъ strъlȣчitъ în kare Romъnia seamъnъ kȣ o kandelъ kare înainte de a se stînge, arȣnkъ o lȣminъ maĭ vie, maĭ strъlȣчitoare.

Neamȣl romъn пerdȣse strъlȣчirea vitejiiĭ sale. Starea lȣkrȣrilor în aчeste църĭ era dȣreroasъ. Sъ nȣ ne îndoim ȣn singȣr moment: *tot чe este are ȣn kȣvînt sъ fie*, binele шi rъȣl de o пotrivъ. Dakъ vom чerчeta bine kȣvintele de mъrire saȣ de kъdere ale пoпórelor, vom ave tot déȣna aчéstъ lege nestrъmȣtatъ kъ ȣn пoпor este feriчe saȣ neferiчe пentrȣ kъ a meritat sъ fie asfel. Esenцiȣnea are o mikъ пarte în aчeastъ rerolъ, Zik ȣniĭ kъ пrovedinцa, kъ întîmпlarea aȣ lokȣl lor în sfatȣl ȣrsiteĭ ȣnȣĭ пoпor. Sъ пoate, dar

orĭ kare ar fi a lor înrîȣrire asȣпra lȣkrȣrilor, kȣvîntȣl omenesk are чea maĭ mare пarte de înrîȣrire.

S'a vъzȣt de mȣlte orĭ пoпore neferiчite kare kȣ toate meritele de a fi feriчe, a trebȣit sъ kazъ; Dar aчeasta a fost o treabъ de timп, шi daka meritele ȣĭ a fost adevъrate, maĭ kȣrînd saȣ maĭ tъrziȣ, kъtat sъ isbîndeaskъ. O kandelъ чe are ȣnt de lemn îndestȣl, пoate sъ nȣ arzъ lъsatъ la vîntȣrĭ dar îndatъ чe vîntȣrile sъ alinъ, înчeпe sъ lȣmine, nȣ este tot asfel kъnd ȣntȣl de lem îĭ va liпsi.

Aчest ȣnt de lemn al kandelii, la пoпolĭ este viaцa, sînt virtȣцile lȣĭ.

Naцiȣnea romъnъ avea пȣцine virtȣцĭ, шi în aчeastъ stare a sa, kъta sъ înlesneaskъ lovirile de afarъ.

Mȣltele strivirĭ din afarъ чe redȣserъ aчeste цъrĭ la o stare kare se пoate nȣmi maĭ krȣdъ de kъt moatea, îĭ însȣflarъ bъrbъцia dȣrerilor шi aчeastъ bъrbъцie îĭ пȣse armele în mъnъ — în asfel de stare, nȣ se чere de kъt ȣn om ka sъ kondȣkъ ȣn пoпor — kъnd aчest om se gъseшчe, lȣkrȣl merge în ainte, izbînda înkȣnȣnъ faпtele. Daka пoпorȣl are virtȣцile чerȣte, merge în ainte kiar atȣnчĭ kъnd ȣrsita 'ĭ-ar fi înпotrivitoare; daka aчele virtȣцĭ liпsesk, isbînda însȣшĭ este ȣn пȣnt de пlekare ka sъ kazъ шi maĭ jos.

Asfel fȣse kȣ пoпorȣl romъn. Aчele virtȣцĭ liпsirъ — miшkarea lȣĭ kȣnȣnatъ de triȣmf, fȣ nȣmaĭ faпtȣl ȣneĭ desпerъrĭ; omȣl чe se пȣse în frȣntea lȣĭ fȣse rъsfrъngerea ȣnȣĭ sintiment de

desпeranцъ El se lȣптъ: din viaца, aiк agerimea, din iȣbirea sȣfletȣlȣĭ sъȣ. dete viaцъ, agerime, iȣbire aчelȣĭ пoпor romъn saȣ maĭ bine aчestor trȣпȣrĭ întъrîtate sȣb dȣrerĭ materiale — kъnd fiorȣl dȣrerilor fisiчe trekȣ, пoпorȣl rъmase пeпъsъtor. Mixaĭ singȣr se lȣпta înkъ. Dar aчest om mȣri, ші kȣ dînsȣl пeri sъnta ideie de mъntȣite.

Чele doъ цъrĭ romъne пerdȣserъ neatъrnarea lor: чertele din ȣntrȣ, setea пartidelor пoliтiчe de a ajȣnge kȣ orĭ чe пreц la пȣtere, deskiserъ Tȣrчilor kale în lȣkrȣrile din ȣntrȣ ale цъrilor. Boeriĭ ambiцioшĭ, alergaȣ kъnd la Пolonĭ, kъnd la Tъtarĭ, kъnd la Ȣngȣrĭ, kъnd la Tȣrчĭ, kъnd la Germanĭ ka sъ fie sпrijiniцĭ sпre a ajȣnge la tronȣrile цъrilor. Eraȣ în цъrĭ atъtea пartide kъte eraȣ пȣterĭ kare asпiraȣ sъ aibъ înrîȣrire în lȣkrȣrile noastre. Tȣrчiĭ eraȣ чeĭ maĭ tarĭ, пrin ȣrmare eĭ kъtaȣ sъ aibъ maĭ mȣltъ înrîȣrire în цъrĭ. Eĭ înчeпȣrъ sъ пȣmeaskъ пe Domnĭ пrekȣm пȣmeaȣ пe toцĭ пaшiĭ gȣvernorĭ aĭ пrovinчiilor Tȣrчiĭ пroпriĭ. În ainte de Mixaĭ viteazȣl vedem maĭ mȣlцĭ domnĭ пȣmiцĭ ші skoшĭ de *Пoarta Ottomanъ* în terminĭ skȣrцĭ, пrekȣm Alesandrȣ чe a domnit чinsпrezeчe lȣnĭ; Stefan Sȣrdȣl чe a domnit oпt-sпre-zeчe lȣnĭ, Пetrȣ Чerчel чe a domnit doĭ anĭ — toцĭ пȣmiцĭ ші skoшĭ de *Пoarta Ottomanъ*.

Îndatъ чe aчestĭ venetiчĭ ajȣngeaȣ în цarъ, sъ пȣneaȣ sъ пrade. Eĭ kȣmпъraȣ domnia kȣ banĭ, ші eraȣ nevoiцĭ sъ-шĭ skoatъ baniĭ пrin imпȣnerĭ asпri asȣпra lokȣitorilor de dъrĭ ilegale ші alte xrъпirĭ.

Пetrȣ Чerчel чe fȣse kȣ пȣцinĭ anĭ înainte de Mixaĭ Viteazȣl, пȣse *darea kȣrцiĭ* foarte mare шi gosчine de oerit. Mixnea чe veni d'a doъ oarъ dȣпъ aчesta imпȣse o dare nȣmitъ *nъпaste*; пe *roшiĭ* пȣse o altъ dare, пe megiaшĭ пȣse *gъleata de пъne* шi din *чinчĭ stȣпĭ ȣn stȣп*.

Aчeste nelegiȣirĭ kъtarъ sъ adȣkъ nemȣlцȣmirĭ, шi aчeste nemȣlцȣmirĭ fъkȣrъ пe domnĭ sъ se aпȣчe de faпte tiraпiчe: desпoierĭ, kinȣrĭ, ȣчiderĭ, fъrъ de sчirea legilor. Dar aчestea toate eraȣ̆ lȣkrȣrĭ neînsemnate în komпarare kȣ asȣпririle d'a dreпtȣl asȣпra lъkȣitorilor atъt din пartea gȣvernȣlȣĭ Пorцiĭ kъt шi din пartea Tȣrчilor desпre Dȣnъre.

Tȣrчiĭ trekъnd Dȣdъrea, înчeпȣrъ a se întinde пrin toate arterele шi vinele цъriĭ, oraшele mъrginaшe se пrefъkȣserъ în чetъцĭ tȣrчesчĭ. De aчi se întinsъrъ пrin sate — чele maĭ mȣlte deveпirъ пroпrietatea чelor din tъĭ tȣrчĭ чe le okȣпarъ. Geamiile se înъlцarъ în toate пъrцile пe ȣrma lor, maĭ în toate satele цъriĭ se trimiserъ *beшliĭ*, saȣ̆ пrotektorĭ Ottomanĭ. Romъniĭ înчeпȣrъ a se пlъnge, dar Domniĭ чe eraȣ̆ datorĭ tronȣl la Tȣrчĭ, rъmaserъ sȣrzĭ în faцъ kȣ aчeste rele. Domnȣl Aleksandrȣ III, maĭ ales fъkȣ atъtea пlъчerĭ Tȣrчilor în цarъ în kъt însȣшĭ *Пoarta* se skъrbi.*)

Sȣb skȣrta domnie a aчestȣĭ Domn, trъia în цara Romъneaskъ ȣn bъrbat kȣ nȣme de Mixaĭ kare maĭ tъrziȣ̆ era menit sъ se fakъ fala militarъ a aчelȣĭ timп. Aчest Mixaĭ tȣsese ban de

*) Engel.— Valter.

Mexadia — anoĭ ban de Kraiova — ѕna din чele maĭ înalte demnitъцĭ din aчel timп dѕпъ Domnѕl цъriĭ Romъnesчĭ. El era dator noziцiѕnea sa talentelor sale шi înkъ ѕnkiѕlѕĭ sъѕ̆ *visterѕl Iane*, frate kѕ mѕma lѕĭ Mixaĭ.

Aleksandrѕ III, avea o mare simnatie nentrѕ visterѕl Iane, шi nѕ nѕtѕ refѕza rekomanda lѕĭ de a înainta пе Mixaĭ la nostѕl de ban al Kraiovii. Ѕnkiѕl banѕlѕĭ Kraioviĭ lъkѕia în Konstantinonol ѕnde îшĭ krease mѕlцime de amiчĭ între tѕrчĭ. Пѕrtarea Domnѕlѕĭ Aleksandrѕ III nѕ era în gѕstѕl sъѕ̆. El vedea kѕ dѕrere sѕferinцele Romînilor. Шi într'o zi avѕ ideia de a rъdika пе Mixaĭ la tronѕl цъriĭ. O înцelegere taĭnikъ desпre aчest nlan se aшezъ între ѕnkiѕ̆ шi nenot. Mixaĭ konsimцi sъ kalчe în пiчoare legъtѕrile de rekѕnoшtinцъ, nѕmaĭ sъ skane raцiѕnea de sѕferinцele sale. Asfel se oferi la nronѕnerea ѕnkiѕlѕĭ sъѕ̆ шi se nregъti la înnlinirea aчestѕĭ nlan kѕtezъtor.

Banѕl Kraioviĭ nѕ nѕtea simnatiza kѕ nolitika anti-naцionalъ a lѕĭ Aleksandrѕ III; niчĭ aчest din ѕrmъ nѕ nѕtea sѕferi oare kare neatъrnare de karakter чe Mixaĭ lъsъ sъ i se vazъ kѕ maĭ mѕlte nrileje. Sѕnt rarĭ aчeĭ domnitorĭ filosofĭ kare sъ iѕbeaskъ neatъrnarea karakterѕlѕĭ maĭ mѕlt de kъt sintimentele de nlekъчѕne. Mъrirea are aчeasta de rъѕ̆ kъ neatъrnarea aflъ lъngъ ea tot deaѕna lokѕl nrins de ѕmilinцъ. Alesandrѕ III xotъrîse de mѕlt sъ fъrame пе banѕl Kraioviĭ шi aшtenta nrilegiѕl sъ înnlineaskъ aчel gъnd. Kѕrtezaniĭ kare maĭ tot d'aѕna nѕ aѕ̆ alte merite ka

sъ se sȣsцie пe lъngъ ȣn domnitor, de kъt meritȣl iskodiriĭ, пîrînd пe kȣtare saȣ̆ kȣtare, kъ voiesk sъ sȣrпe пe Domnitorȣ̆, se пȣsъrъ sъ deskrie пe Mixaĭ ka ȣnȣl чe ar gъndi sъ-ĭ ia tronȣl пentrȣ tron. Toцĭ enemiчiĭ banȣlȣĭ Kraiovii пrofitarъ de aчeasta, ka sъ se ȣneaskъ kȣ aчestĭ kȣrtezanĭ. Eraȣ̆ mȣlцĭ toцĭ kъцĭ formaȣ̆ пartida чea veke din kare streiniĭ îшĭ fъчeaȣ̆ ȣnelte.

Alesandrȣ krezȣ шi asteпta пrilegiȣl a'l lovì.

Visterȣl Iane lȣъ sчire desпre bъnȣieala Domnȣlȣĭ. El krezȣ kъ viaцa lȣĭ Mixaĭ este în пerikol шi îĭ skrisъ sъ se skoale шi sъ meargъ îndatъ la Konstantinoпol. Aчeasta skъпъndȣ'ĭ viaцa îĭ пromitea tronȣl цъriĭ.

Mixaĭ se deчise. Dar maĭ 'nainte kъta sъ-шĭ asigȣre familia sa. *Valter* asigȣrъ kъ lъsъ пe femeia sa la ȣn sat, înbrъkatъ ka чela alte sъtene, шi пe fiȣl sъȣ̆ Пъtraшkȣ îl înbrъkъ ka пe ȣn цigan шi îl lъsъ la o laie de rȣdarĭ. Шi kъ atъt se konfȣndъ kȣ aчestia în kъt însȣшĭ tatъ-l sъȣ̆ înчerkъ greȣtate de a'l rekȣnoasчe.

Prinderea.

Mixaĭ пъrъsi Kraiova însoчit de o mikъ чeatъ de seĭmenĭ kъlъrĭ, шi aпȣkъ kalea Kalafatȣlȣĭ.

La kъderea seriĭ ajȣnse în aчest sat. Aiчĭ voi sъ stea kъteva oare пъnъ va sosi пъrkъlabȣl de *Romanaцĭ* ka sъ-ĭ dea nisчe sfatȣrĭ taĭniчe

Aчesta întъrzie. Пъnъ la sosirea lȣĭ, Mixaĭ se

dssъ sъ se odixneaskъ la bordeisl snsĭ цъran a-vst. Akolo îшĭ rîndsi înkъ odatъ toate dovezile de nîrъ în notriva Domnslsĭ.

El чerчeta xъrtiile kъnd kъnrarsl de Seĭmenĭ întrъ în bordeĭ шi ks o vorbъ tremsrîndъ îĭ ziчe:

— M. T. sn kъnitanš de Seĭmenĭ de la domnie a okolit bordeisl; vor sъ intre la tine nrin silъ.

— „Чe fak aĭ nostri? întrebъ Mixaĭ, sksl-îndsse шi trъgînd sabia.

— Пrinшĭ fъrъ veste, aš dat armele шi s'aš înkinat. Eš singsr am skъnat, kъчĭ eram maĭ denarte.

— Se vede kъ Dsmnezeš ns va sъ se fakъ чe eš am gъndit, asfel sъ ne nredъm.“

Atsnчĭ nssъ sabia în teakъ, strъnse xъrtiile, le faчe sn naket шi le dъ kъnrarslsĭ.

„Ts veĭ nъstra aчeste xъrtiĭ ka okiĭ tъĭ: aiчĭ „este viaцa цъriĭ.“ Dakъ voiš msri, le veĭ da lsĭ Stroe Bszeskš.

Kъnrarsl le lsъ шi le nsse ssb kъчslъ.

Atsnчĭ anъrs în sntis Kъnitans de Seĭmenĭ.

Era sn sъrb — de o vîrstъ de mijlok — lat шi nalt de stat ks o figsrъ krsntъ, nъroasъ шi sъlbatikъ.

— „Alesandrs Vodъ dats-'mĭ-a norsnkъ sъ te dsk la Bsksresчĭ, ks voie orĭ fъrъ voie, orĭ snde te voiš întъlni.“

— Bine! zise Mixaĭ.

Noantea era frsmoasъ. Seĭmeniĭ în nsmъr de doъ sste înkъlekarъ; Mixaĭ înkъlekъ ks dînшiĭ.

Eĭ плекаръ, каiĭ шi kavalerii înotaŭ în valѕrĭ deѕmbrъ. Sgomotѕl tronъtѕlѕĭ lor se аѕzi mѕlt timп, апоĭ înчetѕl kѕ înчetѕl, se nimiчi în deпъrtare.

Domnul Alecsandru III.

Era поnte, Alesandrѕ III sta în într'o salъ înkѕnjѕrat de kѕrtezaniĭ sъĭ чеĭ maĭ d'aпroaпe. Aчest om era în vîrstъ dintre bъtrъпeцe пi maturie, fisionomia sa esпrima пisma шi rъѕtatea. În adevър, черчetînd viaцa sa, vedem trъsѕrĭ de aчelea че пе aratъ пе omѕl пismatareц, bъпѕitor, kѕ sѕflet mik fъrъ konsчiinцъ, fъrъ пrinчiпiĭ, niчĭ în viaцa пrivatъ, niчĭ în viaцa пolitikъ; iѕbind tronѕl пѕmaĭ пentrѕ tron.

El sta пе o sofa, kѕ kaпѕl desvъlit, шi toцĭ aĭ sъĭ în пiчioarъ.

— „Че gъndesчĭ, Vistere? zise Domnѕl, oare mĭ-ar fi пrins пе Mixaĭ?

— „Aшa gъndesk, doamne! Seimeniĭ se пorпirъ de aiчĭ kѕ чinчĭ zile în aintea плекъriĭ lѕĭ din Kraiova, aŭ avѕt пorѕпkъ sъ ѕmble ziоa шi пoaпtea.

— „De mi! vor adѕче aiчĭ, mare mѕlцѕmire voĭ înчerka! Am sъ пѕĭ odatъ kaпъt ѕneltirilor aчestor boerĭ rъĭ, o sъ fъrъm idra, vistere, шi oĭ sъ skaп цara de aчeste jѕvinĭ.

— Bine veĭ faчe, M. T. zise ѕn fanariot Fotake, пъпъ kъnd пѕ veĭ kѕrъцa цara de toцĭ aчestĭ oamenĭ че ѕmblъ sъ tѕrbѕre пoпorѕl kѕ fel de fel de vorbe, пѕ va fi bine niчĭ пentrѕ цаrъ niчĭ пentrѕ M. T.

— De че se плъng eĭ în нrotiva mea?

—- De че? пentrȣ kъ te afli пe tronȣl цъ-riĭ . . . zise visterȣl, шi orĭ чine ar fi în lokȣl M. T. eĭ tot asfel ar faче.

În aчest moment ȣn *Bȣlȣbaшa* anȣnцъ kъ Seimeniĭ aȣ̆ adȣs пe Banȣl Kraioviĭ.

— Sъ-l adȣkъ aiчĭ zise Domnȣl.

Dȣпъ kъteva minȣte, Mixaĭ întrъ în mijlo-kȣl a maĭ mȣlцĭ Sъimenĭ. El era îmbrъkat kȣ kostȣmȣl sъȣ̆ de kavaler ȣngȣrean, пъrȣĭ lȣng, riȣrea пe ȣmerĭ. fisionomiea sa insпira mirare шi resпekt, пrivirea lȣĭ пъtrȣnzъtoare шi severъ sъ lъsъ asȣпra aчestor oamenĭ ka ȣn nor de fer. Aleksandrȣ III nȣ пȣtȣ sъ sȣferъ шi lъsъ okiĭ în jos, aпoĭ kъȣtъnd пȣtere în mъniea sa îĭ ziче:

— Aĭ voit sъ fȣgĭ la Tȣrчĭ; sъ mъ пъrъȣчĭ, sъ mъ rъstornĭ tȣ шi ȣnkiȣl tъȣ̆; пentrȣ че? kъчĭ v'am fъkȣt mȣlte bȣnȣrĭ пoate?

— Че dovezĭ aĭ kъ am voit sъ fak чele че zichĭ? niчĭ ȣna. Asfel цi-aȣ̆ sпȣs aчeȣчĭ oamenĭ че te înkonjoarъ, datoriea lor de kȣrtizanĭ este sъ minцъ, dar datoriea ȣnȣĭ Domn nȣ este ka sъ'ĭ kreazъ. Tȣ trъesчĭ kȣ eĭ, nȣmaĭ kȣ eĭ; шi eĭ te îmblъ ka sъ te rъчeaskъ de цarъ, îцĭ sпȣn kъ цara ȣmblъ sъ te пearzъ, шi tȣ krezĭ, шi kȣ kъt te deпъrtezĭ de цarъ kȣ atъta te a-пroпiĭ de eĭ. Dar пentrȣ че îцĭ voĭ maĭ ziче a-чeste? ele nȣ пot sъ te skimbe. Îmĭ ziчĭ kъ aĭ fъkȣt mȣlt bine пentrȣ mine? aчesta adevъr es-te; dar aчesta nȣ mъ îndatoreazъ întrȣ nimik \ tъчere: kъnd'mĭ aĭ fъkȣt binele de kare voĭ besчĭ, eȣ̆ nȣ l'am пriimit kȣ tokmealъ sъ te las a faче

ръŭ цъriі mele. Тъ faчĭ ръŭ църiĭ, пentrъ aчesta dar îцĭ voĭ . . .

— Шi kare este ръъl чe fak aчestei църĭ?

— Ŭmbli съ te sпrijinĭ пe Тъrчĭ, шi нъ maĭ цiĭ sokotealъ de legile църiĭ: birъrĭ marĭ aĭ пъs пe царъ; пe oamenĭ îĭ ъчizĭ fъrъ jъdekatъ . . .

— Dar пe чine mъ voĭ sпrijini, dakъ нъ пe Тъrчĭ? пe voĭ? iatъ kъm ръsпъndeцĭ пrin trъdare. Нъ цiŭ sokotealъ de legile църiĭ: пъiŭ birъrĭ grele? dar eŭ нъ am kъmпърat domnia kъ legĭ, чi kъ banĭ.

— Domane! domnia katъ съ fie ън lъkrъ sънt, нъ o negъstorie . .

— Destъl!. în lok съ kazĭ la пiчoare съ чerĭ ertare, тъ te înпotrivesчĭ mie шi mъ mъstri! чe altъ dovadъ maĭ бънъ kъ veĭ съ mъ ръsтorni? .. daцi-l la înkisoare, шi voiŭ пъне eŭ la kale чe are съ se fakъ kъ dънsъl."

— Aĭ пъterea în mînъ esчĭ stъпън пe lъtъl meŭ; нъ însъ шi пe gъndъrile mele . .

— Lъaцi-l! mai strigъ Domъъl.

Mixaĭ sъrise шi eшi kъ sbiriĭ съĭ.

Mъne съ i se tae kaпъl! înaintea пoпorъlъĭ!

— Aчest om are inima пoпorъlъĭ пentrъ dînsъl, Doamne, нъ ar fi maĭ bine съ пearъ în askъns?

— Нъ Vistere! Dar voiŭ съ пearъ de faцъ, ka съ se kъtremъre toцĭ чeĭ чe gъndesk ka dînsъl! ..

Kъrtezaniĭ se retraserъ. Domnъl ръmîne singъr.

Înkisoarea.

O femee tънъrъ ші frumoasъ, koneritъ kу ун vъl negrу, kу lakrimele în oki, se îndrenta kъtrъ noarta înkisorii de la Sъntуl Antoniу.

Ea bъtу în noartъ ші oare чine veni sъ deskizъ.

Чine esчi ші ne чine vei? întrebъ gardianуl.

— Sъnt fiika Banуlуi Mixai . . sъ-l vъzу in înkisoare . .

— Ai karte de la armъшie?

— Nу am.

— Atунчi noцi sъ te dучi înainte.

Florika voi sъ roage . . noarta se re'nkisъ ші niчi o vorbъ mai mуlt nу se уzi.

Florika înчenу sъ nlъngъ; trekъtorii sъ onrirъ înaintea norцii înkisorii sъ o nriveaskъ, уnуl o întrebъ чine este, ші nentrу чe nlînge. Ea snуse kъ este fata Banуlуi Mixai kare se aflъ în înkisoare, kъ a venit sъ vazъ ne tatъ sъу; dar nу o lasъ sъ între.

Aчeastъ vorbъ fъkу ун efekt de snaimъ asуnra askуltъtorilor. Arestarea lуi Mixai era tainikъ; nentrу чei mai mуlцi.

Banуl Kriovii înkis! strigarъ ei, nуmъrуl trekъtorilor se adoga neînчetat.

— Banуl чel mai bун înkis, ka sъ-l учigъ noate greчii.

— Kare aу nуs birуri grele ne sъraчi, striga altуl.

— Kare aу adуs Tуrчii nrin цarъ! mai ziчe уnуl.

— Sъ spargem temniџa, ші sъ-l skъпъm! adъogъ вn altвl, ші lвmea se adвna, ші kв kъt se înmвlџea пвmъrвl, kв atъt поporвl semъna kъ kaпъtъ bъrbъџie.

— Sъ піаrъ boerii lвї Aleksandrв Vodъ! strigarъ maї mвlџї, eї îl повъџвesk la faпte rele!

— Sъ піаrъ! sъ піаrъ! striga mвlџimea în-deпъrtare.

— Feriџivъ! strigarъ maї mвlџї, iatъ Gъdea vъ înkinaџї.

Ші вn џigan negrв, bъrbos, kв плete late, kв faџъ krвпtъ, înbrъkat kв vesminte roшii, se îndreptъ kъtrъ поarta înkisorii.

— Пeї, diavole! strigъ o lъпtъreasъ.

Ші maї mвlte glasвrї se rъdikarъ în mвlџime ka sъ înfrвпte пe kalъв. Ачesta lъsa sъ i se vazъ între bвze вn rînd de dinџї albї ka mъrgъritъrelвl. Вn om akoпerit kв vesminte negre вngвresчї, еші din mвlџime ші merse kъtrъ Gъdea, пe kînd konii înчeпввserъ sъ arвпче asвпra kalъвlвї kв tinъ dвпe пod.

— Lъsaџї în паче пe ачest om! strigъ nekвпoskвtвl.

Înfъџiшarea sa însвflъ oare kare respekt asвпra mвlџimii. Gъdea se пвse sвb apъrarea ачestвї om; nekвпoskвtвl її шopti kъteva vorbe ші se depъrtъ kв dînsвl prin mвlџime.

Kъnd fвrъ afarъ de ачeastъ mare de пopor, Gъdea ziче челвї nekвпoskвt:

— Dвmnezeв sъ-џї lвпgeaskъ vieaџa, kъ-пrare Mixaлчe.

— Vino kв mine, am sъ-џї vorbesk.

Ші гъdea se lъъ dъпъ ачest om kare era Къпrarъl Мixalчea kъriea Мixaĭ ъĭ înkredinцase пaketъl kъ xъrtiĭ, la Kalafat, ші kare într'o zi era menit se ajъngъ ъnъl din чeĭ maĭ renъmiцĭ generalĭ aĭ lъĭ Мixaĭ.

Кътrъ aчestea Florika aштenta la пoarta înkisoriĭ, ъn пreot bътrъn veni ші bъtъ la aчeastъ пoartъ. пortarъl deskise ші întrъ.

Florika, înцelese kъ aчesta era dъxovnikъl пъrintelъĭ sъъ, ea skoase ъn цinet ші kъzъ leшinatъ în braцele ъnor femeĭ чe se aflarъ пe lъngъ dъnsa.— Съ lъsъm aiчĭ mъlцimea adъnatъ ші sъ ъrmъm пe пreot la înkisoare.

. Îndatъ чe aчesta se înfъцiшъ la armaш, se dete ordin sъ-l dъkъ în înkisoarea Banъlъĭ Мixaĭ.

În înkisoare era o salъ asъпra пъmîntъlъĭ, kъ zidъrĭ groase; kъ fereste miчĭ ші rъdikate, ъmedъ ші nemobilatъ, o rogojinъ aштernъtъ пe kъrъmizĭ forma пatъl lъĭ Мixaĭ. Aчesta sta rъsтъrnat пe пatъ'ĭ, aштentъnd sъ se înпline ъrsita sa, kînd întrъ пreotъl la dъnsъl. La aчeastъ vedere el înцъlese kъ sъ fie ъчis:

— Bine aĭ venit, пъrinte! zise el, skъlъndъse ші fъkъnd lok пreotъlъĭ sъ шazъ lъngъ dъnsъl, kartea ші пotirъl чe цiĭ în mînĭ, îmĭ daŭ de ъчire kъ am sъ las vieaцa aчeasta: nъ m'am îndoit ъn minъt de ъrsita чe mъ aштenta . . vino ші îцĭ fъ datoria!

— Fiъl meŭ zise пreotъl, datoria noastrъ este amarъ, de kъte orĭ katъ sъ kъminek kъte ъn om osъndit sъ moarъ, de atъtea orĭ sъfer kъt ші aчela kare moare: obiчeiъl nъ a пъtъt sъ-mĭ

oцъleaskъ inima, îцї sпsiŏ aчesta ka sъ sчiї kъt sпnt de nenoroчit însпmї în îппlinirea aчesteї datoriї . . . Тѕ fiѕle te vezї kѕ bъrbъцie!. шi bine faчї . . чea maї tristъ din toate morцile este aчeia чe omѕl o meritъ . . tѕ însъ veї mѕri kъчї aї voit binele цъriї tale . . Чe moarte maї frѕmoasъ пѕtemŏ aштепta? . .

— Toate aчeste vorbe, пъrinte, sъnt o laѕdъ пentrѕ aчela чe le ziчe шi le krede . . Eŏ însъ nѕ am niчi o temere de moarte . . datoriea kreштinъ este a sпѕпe la moarte toate пъkatele sale fъkѕte în vieaцъ.

— Nѕ aї nevoe fъtѕl meŏ, eŏ am venit sъ te sпrijin, sъ te întъreskŏ în minѕtѕl morцiї: nѕ sъ aflѕ чeia чe aї fъkѕt în vieaцъ: aчeasta o veї sпѕпe înaintea jѕdekъtorѕlѕi чeresk: el, nѕmaї el пoate sъ erte. Eŏ îцї sпѕп înkъ: moartea ta este moartea martirilor, шi noї цъrъna пeritoare katъ sъ te înkѕпѕпъm de laѕdъ . . aчela kare moare пentrѕ цarъ шi legea sa, se îndѕmnezeesчe шi nimenї nѕ maї are dreпtѕl de aї mѕstra saŏ de aї erta faптele sale.

— Пreote, kare este nѕmele tъŏ?. aчeste vorbe nѕ se aѕd în toate zilel' în gѕra пъrinцilor noştri.

— Stoika de la Fъrkaш . .

— Aчest nѕme îmї este kѕnoskѕt . . sѕb Mixnea-Vodъ, aї fost пѕs în lanцѕrї шi arѕnkat la temniцъ kъчї aї aпъrat dreпtatea, kъnd aчel Domn a пѕs de a tъiat пe Stanчiѕ Logofъtѕl.

— Aшa este . . dar sпѕпe fъtѕl meŏ, nѕ aї

vre o dorinцъ de înплinit?. поцĭ a te înkredinцa mie întrв toate . .

— Las dвпъ mine o soчie, o fatъ шi вn бъĭet . . dar чe поцi faчe пentrв дъnшii? мъngъerile tale în vieaцъ . .

— Fiĭ înkredinцat kъ nв le vor lipsi . .

— Vaĭ! dakъ aшĭ пвtea strînge în braцemĭ înkъ înainte de a мвri пe koпiĭ meĭ!..

Karakterвl neпъsъtor de moarte al lвĭ Mixaĭ, kъtъ sъ se înkonvoe adвkъndвшĭ aminte de fiĭ sъĭ, шi o lakrimъ чe strъlвчi în okiвl lвĭ, se sпarse шi inвndъ feцele sale.

Gardieniĭ întrarъ în вntrв.

„L'aĭ kвmenekat пъrinte? întrebъ вnвl din eĭ, întвrnъndвse kъtrъ пreot. Gъdea aшteaптъ.. katъ sъ sfъrшim o datъ.

Пreotвl пrezentъ kвmenekвl lвĭ Mixaĭ.

Aчesta îl soarbe шi ziчe:

„Voinцa lвĭ Dвmnezeŭ fie înпlinitъ!

— Akвm vino dвпъ noĭ! ziчe чel dintъĭ gardiean.

Mixaĭ se skoalъ шi îl вrmeazъ.

La вшa kameriĭ пe din afarъ eraŭ înшiraцĭ maĭ мвlцĭ Seimenĭ armaцĭ. Îndatъ чe Mixaĭ aпъrв, eĭ îl înkвnjвrarъ, Banвl Kraioviĭ mergea în mijlokвl lor.

Îndatъ чe eшirъ asfel din kвrtea înkisoriĭ, Mixaĭ vъzв o мвlцime de lвme adвnatъ în пiaцa чea мikъ din veчinъtate. Nв deпarte de zidвrile înkisoriĭ se înъlцa вn пat de skîndвrĭ de brad. Akolo era lokвl destinat пentrв tъierea kaпвlвĭ aчestвĭ martir. Într'вnвl din kaпetele aчestвĭ пat

шedea în пічioare kв o sekвre în mînъ, gъdea чe îl vъzвrъm maĭ înainte xвdвit de пonor, înпrejвrвl паtвlвĭ era вn kareв de ostaшĭ armaџĭ, шi între пat шi zidвl înkisoriĭ, se vedeaв doвъ tвnвrĭ întoarse kъtrъ lokвl de tъere; tвnariĭ staв пrenaraџĭ se tragъ.

Îndatъ чe пъrв Mixaĭ, mвlџimea îl întimпinъ kв strigъrĭ de: *Sъ trъeaskъ Mixaĭ*!

Osъnditвl se вrkъ пe паtвl de tъere. Akolo el îngenвkiъ шi чerв sъ шĭ fakъ чea din вrmъ rвgъчiвne. Lвkrв чiвdat! kînd пonorвl vъzв aчest om rвgъndв-se, вn sentiment neînџъles înчinse sвfletвl sъв. Toatъ aчeastъ mвlџime kъzв îngenвnkĭ шi rвgъ în aчelaш timп пe kînd se rвga Mixaĭ.

Mixaĭ sfъrшi rвga шi îndreпtъndвse kъtrъ gîde, îĭ zise: vino, fъ'џĭ datoria!

Gъdea îшĭ пregъti sekвrea, fъkînd toate miшkъrile пentrв tъere. Ferвl se rъdikъ asвпra kaпвlвĭ lвĭ Mixaĭ. Mвlџimea se înfiorъ la vederea aчesteĭ miшkъrĭ grozave, fie-kare i se пъrea kъ sekвrea era rъdikatъ пe gъtвl sъв. Gъdea întъrziind sъ loveaskъ, Mixaĭ întвrnъ asвпra lвĭ o kъвtъtвrъ desпreџвitoare шi sъlbatikъ чe întъlni kъвtъtвra gъdiĭ. Aчeastъ пrivire fвse ka aчea a шerпelвĭ чe dъoake пaserile шi le doboarъ din sbor, gъdea lъsъ sъ-ĭ kazъ sekвrea din mînъ шi o lвъ de fвga!

Пonorвl rъsпвnsъ пrin miĭ de вrъrĭ.

Atвnчĭ o feчioarъ îmbrъkatъ în negrв, kв пъrвl revъrsat пe вmerĭ, frвmoasъ шi пlъvie ka dвrerile sвfletelor nobile, desпikînd mвlџimea, aпoĭ

ostaшiĭ, se ȣrkъ пe пatȣl de tъiere шi se arȣпkъ în braцele lȣĭ Mixaĭ: era fiika sa Florika.

— Шi akȣm, strigъ ea, veniцĭ, de пe ȣчideцĭ înпreȣпъ!

Armaшȣl dete ordin Seimenilor sъ smȣlgъ пe aчeastъ fatъ din braцele пъrintelȣĭ eĭ, шi tot d'odatъ îndreпtъndȣse kъtre eĭ:

— Чine din voĭ va tъea пe omȣl aчesta, va kъпъta zeчe пȣngĭ de banĭ!

Nimenĭ nȣ rъsпȣnsъ.

— Nȣ se aflъ nimenĭ kare sъ tae пe aчest om? reпetъ el,

— Nimenĭ! nimenĭ! strigъ mȣlцimea.

Kъtrъ aчestea soчiĭ lȣĭ Mixaĭ, aȣzind de чele чe se întъmпlarъ kȣ dъnsȣl шi kȣ Gъdea, alergarъ la Aleksandrȣ III, înпreȣпъ kȣ Mitroпolitȣl шi Eпiskoпiĭ шi rȣgarъ se i sъ dee vieaцa. Aleksandrȣ înцelese kъ nimenĭ nȣ era în toatъ цara kare sъ voeaskъ moartea lȣĭ Mixaĭ, afarъ de kȣrtezaniĭ lȣĭ, шi пrin ȣrmare de va maĭ stъrȣi sъ'l ȣчigъ, îшĭ va faчe пe toцĭ Romîniĭ vrъjmaшĭ; îшĭ adȣse aminte asemine kъ Visterȣl Iane, va kъȣta sъ rъsbȣne moartea пeпotȣlȣĭ sъȣ. Trimisъ dar ordin sъ lase пe Mixaĭ liber.

Aчest ordin sosi în ȣrъrile de bȣkȣrie a le пoпorȣlȣĭ. Mixaĭ se пȣrtъ în triȣmf пe stradele Kaпitaliĭ. Seara lokȣitoriĭ ilȣminarъ kasele шi se desfъtarъ.

Ȣn singȣr om era trist în toatъ цara în ziȣa aчeia: Aleksandrȣ III. El vъzȣ în aчeste simпatiĭ, kъderea sa.

Trecerea în Ardeal.

Din ачеа zi Aleksandrȣ III kъzȣsъ într'ȣn fel de abatere. El simцise kъ Mixaĭ maĭ kȣrînd saȣ̆ maĭ tъrziȣ̆ are sъ-ĭ ia lokȣl, o пoliцie фȣrішъ ȣrmъrea пе Mixaĭ în toate пъrцile шi reпorta Domnȣlȣĭ toate faпtele шi vorbele lȣĭ. În ачest timп Visterȣl Iane skrie lȣĭ Mixaĭ sъ kaȣte sъ fakъ legъtȣrĭ kȣ пrinчiпele Transilvanieĭ Sigismond Batori, kȣ kare el însȣшĭ intrase în vorbe. Tot de o datъ skrie шi Domnȣlȣĭ цъriĭ Roмъnieĭ sъ înчeteze a maĭ пrigoni пе пепotȣl sъȣ.

Alesandrȣ III se îmпъkъ kȣ Mixaĭ în faцъ'ĭ; dar în askȣns ȣrma al iskodi шi al bъnȣi. Mixaĭ din пarteĭ skrie lȣĭ Sigismond Batori dȣпъ ordinȣl ȣnkiȣlȣĭ sъȣ̆, фъkъndȣĭ ȣn tabloȣ̆ dȣreros de starea цъriĭ înekatъ de Tȣrчĭ, din пriчina slъbiчiȣniĭ lȣĭ Aleksandrȣ III, шi пregъti asfel пе пrinчiпe la ideia ȣneĭ alieanцъ între Valaxia, Moldova шi Transilvania în пotriva Tȣrчilor.

Nȣ trekȣ mȣlt шi Domnȣl înчeпȣ din пoȣ̆ al пrigoni. Mixaĭ пresimцind пerderea sa aпroпiatъ, se xotъri sъ treakъ în Transilvania. Astъ datъ пroiektȣl sъȣ̆ isbȣti. El trekȣ în Transilvania, шi sъ dȣsъ la пrinчiпele Sigismond Batori. Aiчĭ пrin mijloчirea lȣi Valtazar Batori, el arȣnkъ чele dintъĭ temeliĭ ale ȣnȣĭ traktat de alianцъ. Sigismond skrisъ lȣĭ Sinan Пaшa sъ mijloчeaskъ la Пoartъ a sъ пȣmi Mixaĭ Domn în Valaxia. Mai skrie шi Ambasadorȣlȣĭ Englez Edȣard, чerъndȣĭ intervenirea sa пentrȣ Mixaĭ пе

lъngъ vezirsl чel mare. Mixaĭ шezs dosъ sъптъmînĭ în Transilvania. La ansl 1591 Mixaĭ se xotъrî sъ se dskъ la Konstantinonol. Пartizaniĭ sъĭ voirъ sъ-l însoцaskъ; dar abea nsтsrъ sъ se strekoare ks dînssl Stroe Bszesks, Rads komissl lsĭ Aleksandrs III шi kъцĭ-va alцiĭ.*)

Aleksandrs III lsînd sчire desnre aчeastъ fsgъ înчens a se teme serios. Skrise îndatъ la toцĭ Tsrчiĭ ne kare îĭ kredea nrotektoriĭ sъĭ, fъgъdsind ssmъ mare de banĭ ka sъ înlъtsre dorinцele lsĭ Mixaĭ assnra tronslsĭ цъriĭ. Dar Visterĭsl Iane nregъtise maĭ dinainte tъrîmsl. El dase 20 miĭ galbenĭ lsĭ Sinan-Пaшa în nsmele nenotslsĭ sъŭ Mixaĭ, ka sъ kanete tronsl цъriĭ Romîneсчĭ.

— Ns vъ smintiцĭ! ziчea el amiчilor sъĭ noliтiчĭ, katъ sъ fak aчeasta, kъчĭ este singsrsl mijlok a ajsnge la tron, de snde în srmъ am sъ skstsr dsnъ цarъ rъsl robieĭ. O sъ mъ vedeцĭ smilindsmъ înaintea Tsrчilor, alergъnd la margeoliĭ. rъmъneцĭ tarĭ în kredinцa voastrъ..

Mixaĭ ziчea aчestea шi avea înkredere în sine kъ le va faчe. Negreшit aчeastъ nsrtare era întemeiatъ ne masima: *Skonsl iarts mijloaчele.* Dar daka vom lsa în bъgare de seamъ, kъ între Romînĭ шi Tsrчĭ era o lsntъ de vieaцъ saŭ de moarte nentrs чeĭ d'întъĭ; шi lsnta era ka aчeia чe ar avea sn leŭ ks o lъksstъ), Mixaĭ чe ka om nartikslar ka sъ-шĭ mslцъmeaskъ o ambiцisne nersonalъ ar fi fost de osъndit, ka kansl sneĭ naцisnĭ, ne kare voiesчe sъ-ĭ rъrъme lanцs-

*) Valterus. l. c. p. 228.

rile, este ertat ші însȣші lъȣdat: чeia че este o krimъ la ȣn пartikȣlar, la ȣn om пolitik ші atъt de ȣȣпȣȣ de mȣlte orĭ este o virtȣte. De aiчĭ Brȣtȣь devine o falъ пentrȣ *Romanĭ*. Ȣn gȣvernemînt este de mȣlte orĭ ertat a faчe o faптъ че ȣnȣĭ пartikȣlar nȣ se iartъ, kъчĭ ȣn gȣvernъmînt kъnd faчe, are în vedere folosȣl tȣtȣlor ші aчeasta înkide în sine ideia marinimieĭ.

Luarea Domnieĭ.

Skrisoarea lȣĭ Sigismond Battori kъtre ambasadorȣl Englezȣ avȣ isbîndъ. Aчest ambasador se пȣse sъ lȣkreze în пartea lȣĭ Mixaĭ; Sinan-паша lȣkra пe de altъ пarte ka sъ înegreaskъ înaintea Порцiĭ пe Alesandrȣ III.

Vezirȣl xotъrъ sъ skoaцъ пe Alesandrȣ III. ші sъ dea tronȣl Valaxieĭ пrotejatȣlȣĭ mîndri regine engleze Elisabeta. Într'o zi el kiemъ пe Visterȣl Iane ші-ĭ dete ordin sъ sпȣe boerilor sъ fakъ aktȣl de пlîngere în пotriva Domnȣlȣĭ Alesandrȣ III. kȣ dorinцъ de a întъri Domn пe Mixaĭ.

Atȣnчĭ marele Vezir sȣskrise ȣn raпort kъtrъ Sȣltanȣl че se nȣmesчe Talnize kȣ koпrinderea ȣrmъtoare:

„Alesandrȣ Domnȣl de astъzĭ al Valaxieĭ, a-
„sȣпresчe foarte пe sȣпȣшiĭ împъrъцieĭ tale, în-
„kъt mȣlцĭ din lokȣitoriĭ цъriĭ ka sъ'шĭ skaпe o-
„noarea, averea ші vieaцa, sînt nevoiцĭ sъ treakъ

„în цъri streine, iar alцiĭ vinŭ aiчĭ ka sъ чearъ
„протекцiĭ în потрива Domnȣlȣĭ чelȣĭ rъŭ*) шi
„fiind kъ aчesta este kȣ totȣl în потрива înпъrъ-
„цiĭ tale шi a folosȣlȣĭ цъriĭ, пentrȣ aчeia, de va
„fi шi плъчerea îmпъrъцieĭ tale, am sokotit de
„folos ka sъ se skoaцъ maĭ sȣs nȣmitȣl Domn
„шi în lokȣl lȣĭ sъ se пȣe Mixaĭ fiȣl lȣĭ Пatraш-
„kȣ-Vodъ, пe kare îl kȣnosk kъ este om dreпt,
„kredinчios шi bȣn.“

Пe aчest raпort, Sȣltanȣl skrie kȣ mîna sa; *„Mȣgebinge amiel olȣna“* adikъ: *sъ fie kȣm skrie maĭ sȣs.*

Îndatъ чe se пȣse aчeastъ rezolȣцiȣne, Mixaĭ fȣse kiemat akasъ la marele Vezir. Mixaĭ пorneшчe însoцit de aĭ sъĭ. Akolo Kexaiaoa Vezirȣlȣĭ îl пriimi kȣ bȣnъ voinцъ; îl dȣse în kabinetȣl sъŭ, îl învitъ sъ шazъ, aпoĭ îĭ zise: „M. „S. Vizirȣl kȣnoskъnd meritele tale a rȣgat пe „Sȣltanȣl ka sъ te nȣmeaskъ Domn пeste цara „Valaxieĭ, aшa dar, пrin kredinцa ta, katъ sъ te „arъцĭ xarnik de înkrederea чea înaltъ, ka nȣ kȣm-„va пrin lenevirea saŭ nekredinцa ta sъ rȣшi-„nezĭ înalta пersoanъ a Vezirȣlȣĭ.“

Dȣпъ aчest diskȣrs, Kexaia se dȣse în kabinetȣl Vezirȣlȣĭ шi-ĭ dete шtire kъ a venit noȣl Domn.

Vezirȣl trimise îndatъ пe Kaпȣgiler Kexaia-Agasî ka sъ întrodȣkъ пe Domn. El îl invitъ înрt'o anti-kamerъ. Aiчĭ aflъ înшiraцĭ, пe doȣъ пъrцĭ oamenii Vezirȣlȣĭ, пъnъ la ȣшa kabinetȣ-

*) Четiцĭ datinile de aчeastъ natȣrъ în Kantemir.

lȣĭ. Domnȣl kȣ aĭ sъĭ, trekȣ пrintre dînшii, în-
datъ чe intrъ, Vezirȣl îl пriimi шezînd пe o so-
fa, шi avînd în dreaпta sa пъ *Kexaiaoa.* Mixaĭ
kъta sъ se sȣпȣe la toate formalitъцile пreskrise
de datine: kъtъ sъ sъrȣte mîna Vezirȣlȣi, de ȣn-
de sъ retrase la o distanцъ de ȣn пas.

Vezirȣl îĭ zise: *bine aĭ venit!..* Пrea înъl-
„цatȣl, пrea dreпtȣl шi пrea marinimosȣl Пadi-
„шax aflъnd kъ Domnȣl чel пînъ akȣm nȣ s'a
„arъtat vrednik de înalta înkredere, a пorȣnчit
„sъ fie skos, iar eȣ̆ l'am rȣgat sъ te пȣe пe ti-
„ne în lokȣl aчelȣea. Пrea пȣternikȣl Пadiшax
„a askȣltat rȣga mea шi s'a-ndȣrat sъ reverse a-
„sȣпra kaпȣlȣĭ tъȣ̆ mila sa. Datoria ta este sъ
„te arъцĭ rekȣnoskъtor пrintr'o rarъ kredinцъ, пe
„чeĭ dreпцĭ sъ-ĭ aпerĭ, пe чeĭ rъĭ sъ nȣ-ĭ treчĭ
„kȣ mîniea ta. Sъ te mȣlцъmesчĭ în venitȣrile
„пreskrise de legĭ; пe sȣпȣшiĭ tъĭ sъ nȣ'ĭ asȣ-
„пresчĭ шi dъrile kъtrъ Пoartъ sъ le triimiцĭ tot
„d'aȣna la timп! De veĭ ȣrma asfel, bine va fi
„цie, iar de veĭ faчe din пotrivъ, sfъrшitȣl tъȣ̆
„va fi amar."

Mixai rъsпȣnse пrin dragomanȣl чel mare,
esпrimînd rekȣnosчinцa sa пentrȣ îmпъrъteaska
marinimie, шi kъ va faчe totȣl sъ merite înkre-
derea чe are în sine.

Atȣnчĭ Kaпigilar Kexaia îĭ adȣse ȣn kaftan
пe kare îl пresintъ lȣĭ Mixaĭ kъ sъ'l sъrȣte. El
îl sъrȣtъ. Пe ȣrmъ îl îmbrъkъ kȣ kaftanȣl пes-
te чele alte vesminte. Mixaĭ kъtъ sъ maĭ sъrȣ-
te mîna шi пoala Vezirȣlȣĭ шi sъ-l roage sъ пriĭ-

measkъ ші пе Visterʂl Iane, noʂl săŭ Kanʂ-kexaia, sʂb anъrarea sa.

Vezirʂl zise: bine! ші îndatъ îmbrъkъ ші пе ачеsta kʂ ʂn kaftan maĭ ordinar. Mixai maĭ sъrʂtъ o datъ mîna Vezirʂlʂĭ, anoĭ se retrase în tъчere kʂ toцĭ amiчiĭ sъĭ în kabinetʂl Kexaeleĭ kare пʂrчese înainte lor. Ачеsta îl gratʂlъ înkъ o datъ, ші шerbiĭ adʂserъ la toцĭ kafele ші шerbetʂrĭ. În ачеst timп komitʂl Vezirʂlʂĭ dete ordin sъ пreпare ʂn kal foarte frʂmos îmbrъkat. Doʂъ-zeчĭ ші патrʂ de чеaʂшĭ, патrʂ *Чiatirĭ* pedestri, ші mʂlцime de шerbĭ. se rъndʂirъ sъ însoчieaskъ пе noʂl Domn în kale.

Шerbiĭ stropirъ пе oasпeцĭ kʂ апъ de trandafirĭ, ачеsta era semn kъ trebʂe sъ пleче. Eĭ eшirъ, Mixaĭ sъrʂtъ mîna Kexaieliĭ, ші eшind, înkalekъ. Maĭ mʂlцĭ kaĭ eraŭ gъtiцĭ пеntrʂ amiчiĭ lʂĭ Mixaĭ, înaintea lor mergeaʂ патrʂ *Alaĭчеaʂшĭ*, пе ʂrma lor чеaʂшlar-emini kʂ чеĭ alцĭ, dʂпъ eĭ veneaŭ *agalariĭ* ші *iчiagatariĭ*, ші dʂпъ dъпшiĭ Mixaĭ kʂ boeriĭ, Domnʂl mergea înkʂnjʂrat de патrʂ *Чiatirĭ*, maĭ апroапe de dînsʂl era Kanʂ-kexaia al săŭ, anoĭ boeriĭ.

Ачеastъ пroчеsie se îndreaпtъ sпre biserika чеа mare a Пatriarxieĭ. Orĭ пе ʂnde se arъtarъ, ieniчeriĭ sъ пʂserъ în rînd, în semn de onoare. Чetъцeniĭ de toate religiʂnile, se rъdikaŭ, пʂneaŭ mъnele пе пieпt ші пlekaŭ kanʂl.

Mixaĭ ajʂngînd la biserikъ, Tʂrчiĭ rъmaserъ la пoartъ afarъ. Domnʂl deskъlekъ.пъ o пia-

trъ че sъ afla la ѹша biserічiĭ, atѹnчĭ Чеаѹшiĭ ziserъ kѹ glas tare ачеste vorbe:

„Alax sъ dea Пadiшaxѹlѹĭ nostrѹ шi Dom-„nѹlѹĭ vieaцъ lѹngъ шi feriчitъ!“

La пiatra de la ѹшъ, îl întimпinarъ, mitroпoliцiĭ, arxierеĭ шi пreoцĭ, ear în ѹшa biseriчeĭ din ѹntrѹ, îl întimпinъ însѹшĭ Пatriarxѹl binekѹvъntъndѹ'l. De aiчĭ mersъ în strana menitъ пentrѹ domnĭ, ѹn diakon чeti, Пatriarxѹl întrъ în altar însoчit de пatrѹ mitroпoliцĭ. Mixaĭ le ѹrmъ în altar, akolo Domnѹl îngenѹnkiъnd, пѹse kaпѹl пe masъ, Пatriarxѹl чeti o rѹgъчiѹne че se чetea înainte la înkoronarea îmпъraцilor шi îl ѹnцea kѹ mir. De aiчĭ se dѹse la strana sa în kъntiчele tѹtѹlor: „întrѹ mѹlцĭ anĭ.“

Пatriarxѹl iĭ цinѹ ѹn kѹvînt de laѹdъ, dѹпъ ачeste se reпetъ kъntekѹl *„întrѹ mѹlцĭ anĭ“* пentrѹ Пatriarxѹl. De aiчĭ Пatriarxѹl dѹse пe Mixaĭ în mijlokѹl biseriчeĭ ѹnde *îl* întъri kѹ înпъrtъшirea bine-kѹvîntъreĭ. De aiчĭ îl пetrekѹ пînъ la пiatra de deskъlikare ѹnde se sъrѹtarъ amъndoĭ. La пoartъ il întimпinъrъ Чеаѹшiĭ kѹ strigъrĭ, шi se dѹsъ la lokaшѹl sъѹ tot kѹ rъndѹeala kare venise aiчĭ. A doѹa zi пriimi vizita Пatriarxѹlѹĭ шi a Ambasadorilor saѹ a dragomanilor lor.

Dѹпъ ачeasta veni rъndѹl darѹrilor între Tѹrчĭ, sѹb nѹme de *Пiшѹriшĭ*, пe ѹrmъ i se trimise semnele de domnie, doѹъ *tѹiѹrĭ* шi ѹn draпel, kѹ o пomпъ maĭ mare dekъt la nѹmirea Vezirilor. Пъnъ a nѹ ajѹnge ачeste semne la lokaшѹl Domnѹlѹĭ, Mixaĭ trimise пe Kaпѹ-Kexaia al

sъŭ ші kъ boerii, пe kaĭ frъmos îmbrъkaцĭ la Mirelъm-aga пъstrъtorъl draпelelor, ъnde eraŭ adъпaцĭ чeaъшiĭ Vizirъlъĭ. Aчesta îĭ пriimi kъ mare помпъ, în sъпetъl mъziчilor tъrчeштĭ. De aiчĭ порпirъ прin чetate ші merserъ kъ тoцiĭ la lokaшъl Domпъlъĭ, ъnde Domпъl îĭ пriimesчe la skarъ.

Mirъlъm-Aga îl întimпiпъ kъ aчeastъ vorbъ: „Allax teala mъbarek eileie, adikъ: Dъmnezeŭ sъ-цĭ deie порok la aчeasta.“ Domпъl lъъ steagъl, îl sъrъtъ ші'l dete stegarъlъĭ sъŭ. De aiчĭ invitъ la siпe пe Mirъlem-aga, kъrъea îĭ dete o blanъ de samъr ші bakшiшъl obiчnъit.

Într'o zi se dete ştire Domпъlъĭ kъ Dъminikъ are sъ fie înfъцiшat Sъltanъlъĭ.

În aчea zi se adъпarъ la Divan Vezirъl чel mare, Mъftiъl, чeĭ-alцĭ mъшirĭ, Ianiчer-aga; Siliaxtar agasî; ші alцĭ marĭ dregъtorĭ. Прiчiпile înfъцiшate, se xotъrъrъ maĭ repede în aчea zi. Dъпъ aчesta se kemъ Domпъl ші boerii kъrora li sъ поръпчi sъ stea la rъпd de la ъшa Divaпъlъĭ de afarъ în *kъbe* ші пiпъ la ъшa kъ kare se înkide kъbeъl din ъпtrъ. Atъпчĭ skъlъпdъse vezirъl чel mare de la lokъl sъŭ intrъ la Sъltaпъl ші îĭ sпъse kъ slъga sa, Domпъl Valaxieĭ se roagъ sъ i se dea voie a merge în Domnia lъĭ. Dъпъ aчesta Mъxtar-agasî dete порънkъ sъ se пъe пe kaпъl Domпъlъĭ o kъkъ kъ папъ de strъц. Tefterder-Паша îl îmbrъkъ kъ ъп kaftan de mara прeц, пe boerĭ îĭ îmbrъkarъ kъ kaftane maĭ ordinare. Atъпчĭ doĭ kaпъgiĭ апъkarъ пe Domп de sъbцiorĭ, прekъm ші пe alцĭ патrъ boerĭ frъп-

tamí; kanugiĭ sileskŭ ne Domn sъ nleчe kanul nînъ la nъmînt. Intrъnd, dunъ чe nъшesчe de douъ orĭ kъte 3 naшĭ, rъmîne stînd drent în mijlokul divanuluĭ. Sultanul se îndrentъ kъtrъ Vezir, шi'ĭ zise sъ snue Domnuluĭ чeia чe este dator a faчe.

Vezirul zise luĭ Mixaĭ maĭ tot aчele vorbe чe'ĭ a zis la întъea vedere, la kare Domnul rъsnunde nrin terminĭ nlinĭ de reku noшtinцъ.

Atunчĭ kanugiĭ skoserъ ne Domn шi ne чeĭ natru boerĭ, tot dunъ modul ku kare îĭ aduseserъ.

Eĭ koborъrъ din saraĭ, Buiuk Imiraxarul, saŭ Komisul чel mare, dete ordin sъ adukъ un kal dekorat ku raft de aur bъtut шi nietre nreчioase шi ku xarшe kusutъ ku aur шi argint, în stînga ku sъbiĭ шi la dreanta ku un buzdugan. Doĭ iedikliĭ цineaŭ kalul la noarta kurцiĭ, ne lъngъ kal staŭ doĭ *ak-kislexlii* шi doĭ alergъtorĭ ku vestminte de fir шi ku шъneчe de argint noleite ku aur.

• Domnul înkъlekъ шi norni la natriarxie ku чea maĭ mare nomnъ.

Eшind de la Sultanul, Mixaĭ zise boarilor sъĭ: „skumn aŭ sъ-mĭ nlъteaskъ aчestĭ nъgъnĭ umilinцa чe-mĭ fъkurъ mie шi цъriĭ mele!“

Dunъ douъ zile Mixaĭ nlekъ snre цarъ, însoцit de boerĭ шi de Turчĭ; чeĭ din urmъ eraŭ în numъr de douъ sute. Snaxiĭ шi ieniчeriĭ avъnd în kanul lor un emir.

Întrarea luĭ Mixaĭ în цarъ fusъ foarte fъloasъ. Kum ajunse la xotar, trimise o narte de Turчĭ шi de Romînĭ sub komanda luĭ Stroe Bu-

zeskѕ, ka sъ konrinzъ skaѕnѕl Domnieĭ in Bѕkѕrешчĭ.

Aleksandrѕ III. kѕm lѕъ veste desнre aчesta, nlekъ la Konstantinonol, ѕnde nrin intrigile Domnѕlѕĭ Moldoviĭ Ieremia, mѕri sѕgrѕmat de Tѕrчĭ în Dѕminika Floriilor.

Mixaĭ se nѕmi Domn în anѕl 1592, în etate de 34 de anĭ,

El gъsi џara într'o stare de nlins, tot era de fъlѕt. Domniĭ dinaintea lѕĭ kъlkaserъ în nicioare legile шi datinile џъriĭ. Starea materialъ înfъџiшa o nrivire dѕreroasъ, din toate nъrџile џъriĭ se aѕzi ѕn lѕng gemet чe se întoarse kъtre Mixaĭ чerînd ѕшѕrare la sѕferinџele nonolѕlѕĭ.

Însъ rъѕl чel maĭ mare чe aнъsa џara era aflarea Tѕrчilor în џarъ шi înnilъrile lor asѕнra lokѕitorilor. Tѕrчiĭ kъlkъnd vekile traktate, se vъrsaserъ în џarъ, fъkъndѕ'шĭ lokaшe шi geamiĭ; kѕ venirea lѕĭ Mixaĭ, eĭ gъndirъ kъ vor afla шi maĭ mѕltъ nъrtinire. Asfel чeĭ kare se aflaŭ în Valaxia, skriserъ kъrџĭ la rѕdele, la amiчiĭ шi la kѕnoskѕџiĭ lor din Tѕrчia, sъ vie sъ se aшeze în aчest eden nъmîntesk ѕnde totѕl resѕflъ naчe шi îndestѕlare. Atѕnчĭ Tѕrчiĭ din toate nrovinчiile Tѕrчiĭ se vъrsarъ asѕнra џъriĭ ka nisчe rîѕrĭ чe es din natѕl ѕnde nrovidenџa lĕaŭ konstrъns. Afarъ de aчestiea, Tъtariĭ шi Tѕrчiĭ de la xotare, întraŭ din kъnd în kъnd în џarъ, în nѕmъr mare, sъ nrade шi sъ robeaskъ, шi se întѕrnaŭ kѕ mѕlџime de nrъzĭ шi robĭ. Поarta otomanъ nъrea kъ înkide okiĭ la toate aчeste krѕzimĭ.

Mixaĭ skrise de maĭ mѕlte orĭ la Поartъ des-

пre пъvъlirea aчestor Tȣrчї, чerъnd a se resпekta traktatele, пȣ пriimi nічї o datъ nічї ȣп rъsпȣпs.

Alfoпs regele Sпaпieї, înпiпs de Пaпa, se пȣse sъ viseze la o aliaпцъ kreштiпъ în пotriva Ottomaпilor. El skrise Imпeratorȣlȣї Germaпieї Rodolf II desпre aчest пlaп пrin kaпчelarȣl sъȣ. Rodolf voea domnia statelor kreштiпe пъпъ la Marea-пeagrъ. Transilvaпia ea însȣшї se afla sȣb sȣzeraпitatea tȣrчeaskъ fъkȣtъ aпъsъtoare. Sigismond Battori пȣ aштeпta dekъt пrilegiȣl пъrtiпitor ka sъ skȣtȣre jȣgȣl ottomaпilor. În Senat însъ keпdiestiї s'aȣ împotrivit aчestȣї пlaп temъпdȣse de ȣrmъrї triste. Batori deчise a faчe lȣkrȣ în sekret; Mixaї din пarteї kȣm шi Domnȣl Moldaviї se gъsirъ voioшї sъ rъstoarпe aчest jȣg. Veкea înцъlegere de aliaпцъ între Battori шi Mixaї, kъtъ sъ se пȣie akȣm în пraktikъ. Mixaї trimise ambasadorї la Moldova шi Transilvaпia sъ vorbeaskъ desпre aчeastъ alieaпцъ kreштiпъ. La Sigismond Battori se dȣse Radȣ Bȣzeskȣ шi alцiї. Sъrbiї пȣ fȣrъ ȣitaцї, eї trimiserъ пe ȣп Teodor Tivador la Battori, fъgъdȣind kъ va цiпe kȣ kreштiпiї шi se vor rъdika koпtra Tȣrчilor. La 1593 se sȣskrie traktatȣl askȣпs, între Rodolf II, Şigismond Battori, Mixaї шi Aron Domn al Moldavieї, Sъrbiї шi Bȣlgariї se îndatorirъ sъ se revolteze.

În ȣrma înkeieriї aчestȣї traktat чeї treї пrinчiпї sȣskriserъ ȣп akt de пlîngere koпtra

*) Anonymus hevencsianus l. c. p. 140.

Тsрчilor пe kare îl trimiserъ la Поartъ шi чeрsрь îndreптare. Пeптрs tot рьsпsпssl, sп korп de Ieniчerĭ întrъ în цaръ шi se пssъ sъ прade. Sigismsпd Battori trimise lsĭ Mixaĭ doвъ miĭ de oameпĭ ssb komaпda lsĭ Mixaĭ Xorvat шi Albert Kirali; Aroп îĭ trimise sп korп de Moldoveпĭ ssb xatmaпsl цъriĭ.

Aчeste sчirĭ, ajsпgîпd la srekile Ssltaпslsĭ Amsrat, aчesta dete ordiп lsĭ Mixaĭ sъ ia oштire шi sъ meargъ în Transilvania sпde restsrпîпd пe Battori, sъ ia aчeastъ цaръ în stъпъпirea lsĭ. Пeптрs aчeasta îĭ da ajstor пe Ianiчeriĭ de la Vidiп, de la Nikoпoli чel mare, шi пe Begsl diп Nikoпoli чel mik (Tsrпs).

Se dete ajstor шi lsĭ Aroп, Ianiчeriĭ de la Tigina, Akermaп шi alte чetъцĭ.

Dsпъ aчest ordiп Mixaĭ koпчeпe o idee îndrъsпeaцъ, sъ înчeaпъ ostilitъцile ks Поarta priп sчiderea tstslor Tsрчilor aшezaцĭ în цaръ. Dar maĭ înaiпte de toate, voi ka lskrsl sъ se fakъ ks gъsirea ks kale a tstslor Romîпilor. El era sigsr de votsl цъriĭ, rъsl era simцit de toцĭ. Asfel dete ordiп sъ se adsпe la Bsksreшчĭ, diп toate jsdeцele, oraшele шi satele, loksitoriĭ чeĭ maĭ de frsпte, preoцĭ, boerĭ, пegsцitorĭ, цъraпĭ sъ-ĭ koпsslte la пevoile цъriĭ, înaiпte de Noemvrie al aпslsĭ 1593, toцĭ чeĭ kemaцĭ se adsпarъ în Kaпitalъ.

Adunarea.

La 30 Oktomvriš, aпsl 1593, Deпstaцiĭ se adsпarъ în sala de la Mitropolie, destiпatъ пeп-

trs alegerile Domnilor. Mitropolitsl înpreşnъ ks episkopii, dregъtorii čivilı čeĭ maĭ marĭ lsarъ parte la disbaterĭ.

Mixaĭ apъrs înaintea Adsnъrii, strъlsčind de toatъ mъrirea če împrsmsta ssfletslsĭ sъš nosa epokъ de regeneraųisne naųionalъ. Seanųa era sekretъ pentrs psblik. Vorba se dase kъ aceastъ adsnare ar avea de skop sъ dečisъ daka Domnsl katъ orĭ ns sъ meargъ în Transilvania sъ destitse pe Battori.

Mixaĭ lsъ čel d'intъiš vorba în adsnare :

— „Fraųilor, zise el, sъ vъ maĭ deskris starea ųъrii din pričina împilъrilor acestor xaite sъlbatiče este de prisos. Čine din voĭ ns a simųit acest bičis, saš în onoarea, saš în averea sa!.. V'am kemat sъ vъ spsĭ kъ a sosit ziša sъ sksttsrъm jsgsl Tsrčilor . . . [aplasde frenetiče rъssnarъ în adsnare.] Drepturile ųъrii sъnt kъlkate de gsvernsl Porųii: ųara e robitъ de Msssl-manĭ: čeĭ maĭ desprezsiųĭ fiĭ al Islamismslsĭ, îmĭ fak o jsksrie din averea, din onoarea, din viaųa čelor maĭ întъĭ loksitorĭ aĭ acestsĭ pъmînt. Legea este în perikol, biseričile noastre dispsiate saš skimbate în mečete tsrčesčĭ, femeile noastre, fiičele noastre, înfrsntate ks krszime; prsnčiĭ noştri tsraųĭ şi skimbaųĭ în msssslmanĭ. Msnka lo-ksitorilor ns maĭ ajsnge ka sъ mslųsmeaskъ lъkomia Porųii. Starea de astъzĭ este maĭ krsdъ de kъt moartea . . . Eš snsl sъnt xotъrъt maĭ bine a msri de o sstъ de orĭ de kъt a maĭ ssferi o viaųъ če ns maĭ are nimik ka sъ mъ fakъ sъ o maĭ doresk.

La aчeste vorbe, deпвtaцiĭ respвnserъ: „sъ mвrim, saв sъ skъпъm цara шi legea!"

Vistierвl Dan singвr se oпвse la aчeste sвblime kвgetъri. El spвse aчel argвment чe se aflъ tot d'aвna în gвra oamenilor derea kredinцъ, шi kare se prezintъ sвb maska prвdinцiĭ.

„Шi eв sвnt de aчeastъ idee, zise el, шi eв „sвnt gata se mor пentrв цarъ шi пentrв lege, „dar akвm este întrebarea daka, prin skвlarea „noastrъ, în starea de skъbiчiвne în kare ne af„lъm, nв am adвчe цъriĭ maĭ mariĭ nenoroчiri? „Sabia Sвltanвlвĭ este lвngъ! . .

Reakцiвnea înчeпвse în цarъ înkъ de la вrkarea lвĭ Mixaĭ пe tron. Din noroчire ea nв kвteza sъ se arate de faцъ шi se askвndea în kъteva sвflete ambiцioase. Visterвl Dan era вnвl din aчestĭ пвцinĭ aspiratorĭ la tron.

Mixaĭ se skвlъ шi il fвlgerъ.

„Temerea ta este înцeleantъ. dar de aчea „înцъlepчвne чe are robвl kare tremвrъ sъ moa„rъ kiar atвnчĭ kвnd braцele lвĭ sвnt legate în „fearъ! Пвterile veчine ne sвnt aliate, în kъ„teva zile vom avea aiчĭ atъцĭ ostaшĭ vitejĭ kъt „nв va maĭ lъsa niчĭ o îndoialъ despre gonirea „tвrчilor.

Mitropolitвl se skoalъ, ia o krвчe în mъnъ шi în nвmele lвĭ Krist. invitъ пe toцĭ krestiniĭ sъ ridiчe stindardвl de neatъrnare. Adвnarea este entвsiastъ. Ea aprobъ skвtвrarea jвgвlвĭ шi akordъ Domnвlвĭ fakвltatea de a faчe orĭ чe va voi ka sъ ajвngъ la вn skop dorit de toatъ naцiвnea.

Ucíderea turcilor.

În zioa de 12 Noembrie Mixaĭ kiemъ la kыrte ne toцĭ boeriĭ шi kaniĭ ostiriĭ sale kы femeile lor. Era vorbъ de o mare masъ, în onoarea чelor doĭ kъnitanĭ Transilvanĭ шi Xatmanылыĭ Moldavii. Пonorыl se adыna ne strade шi se dычea kъtrъ nalat, mыlцime de tыrчĭ eraы amestekaцĭ nrintre nonor. O temere sыrdъ nlana neste tыrчĭ. Nimenĭ nы sчia sekretыl aчestiĭ adыnъrĭ la kыrte, шi fie чine îшĭ înkinыia o mыlцime de lыkrыrĭ.

— „Sъ vedem ыngыriĭ intrînd la kыrte! ziчeaы ыniĭ, vodъ le dъ masъ, ka sъ-ĭ atragъ la dînsыl.“

— Te înшelĭ, ziчea altыl. Mixaĭ s'a ыnit kы Tыrчiĭ, шi naremise kъ are de gъnd sъ ычigъ ne aчestĭ ыngыrĭ dыnъ masъ, шi tыrчiĭ чe aыzeaы, afirmaы, adъogъnd kъ Domnыl este înцeles kы nadiшaxыl în askыns.

Чeĭ maĭ mыlцĭ krezыrъ шi kыriozitatea tыtыlor se mъrea шi strada naľatыlыĭ era nlinъ de nonor.

Boeriĭ sosirъ, kare kъlare, kare în trъsыrĭ kы femeile lor, чeĭ maĭ marĭ veneaы înkonjыraцĭ de mыlцime de servitorĭ, datinъ dыne atыnчĭ.

Koniiĭ staы lъngъ noarta kыrцiĭ шi adresaы tot felыl de observaцiынĭ komiчe шi triviale чelor invitaцĭ, kъt fъчea ne askыltъtorĭ sъ rîzъ kы xoxot, învidia kъ nы eraы шi eĭ din чeĭ keмaцĭ.

Пе la 2 oare dѕпъ amiaz osneџiĭ eraŭ aшezaџĭ la masъ. O mѕzikъ sѕna în altъ salъ. Mixaĭ пresida masa, avea la dreanta sa пe M. Xorvat la stънga пe Xatmanѕl Moldoviĭ, lънgъ fiiѕl sъŭ *Петрашкѕ* шedea Mitronolitѕl. lънgъ Doamnъ, femeia Xatmanѕlѕĭ Moldoviĭ, lънgъ Florika fiea lѕĭ Mixaĭ, Albert Kirali.

Konversaџiѕnea era lъnчedъ, Mixaĭ пъrea kѕfѕndat în gъndѕrĭ, din timп în timп adresa kъte o întrebare veчinilor sъĭ asѕпra Transilvanieĭ.

Dѕпъ masъ, пѕrчeserъ toџĭ într'o salъ.

Mixaĭ se retrase în kabinetѕl sъŭ, aiчĭ kemъ пe kaпiĭ ostiriĭ sale шi le dete instrѕkџiѕnĭ înskris fie kъrѕĭ kѕm are sъ ataчe пe tѕrчĭ în aчea noaпte, în lъkaшѕrile lor. Toџĭ kъtaŭ sъ treakъ sѕb sabie.

Kaпiĭ ostiriĭ se înkinarъ шi merserъ la datoria lor.

Dѕпъ aчeasta Mixaĭ kiemъ пe kъпitaniĭ пѕterilor aliate шi le komѕnikъ instrѕkџiile date пentrѕ ѕчiderea tѕrчilor din Bѕkѕresчĭ. Aчestia чe dѕпъ oare kare vorbe kъ Mixaĭ ar fi înџъles kѕ Amѕrat sъ treakъ în Transilvania, îl bъnѕiaŭ oare kѕm, simџirъ o adînkъ bѕkѕrie la aчeastъ nѕvelъ.

„Пentrѕ orĭ чe întъmпlare, ziserъ eĭ. noĭ katъ sъ ne aflъm astъ noaпte în tabъra noastrъ." Dѕпъ aчeasta se retraserъ.

Adѕnarea de la пalat era voioasъ, konversaџia пlъkѕtъ. fie чine avea ѕn mik interes sъ resпire sѕflѕl bъlsъmit, în aerѕl salonѕlѕĭ, al aчestor frѕmѕseџĭ femenine din aчea eпokъ.

Kъnd se aпrinserъ lamпele, Mixaĭ veni în salъ, lȣъ пarte la toate konversaцiile: oasпeцiĭ vъzȣrъ пe faцa lȣĭ o bȣkȣrie чe nȣ-ĭ era obiчnȣitъ. Negreшit kъ ȣn kȣnoskъtor ar fi giчit kъ aчest sȣrîs era ka aчele raze de soare rъtъчite пe morminte. Din timп în timп, Stroe Bȣzeskȣ, întra în salъ, шi ъĭ vorbea la ȣreke, шi Domnȣl пъrea voios, aпoĭ se пȣnea sъ rîzъ kȣ damele din veчinъtate.

Aчeasta цinȣ пъnъ la zeчe oare din noaпte.

Atȣnчĭ maĭ mȣlte dame kъȣtarъ sъ пleчe.

Чioxodarii le oпrirъ la ȣшъ.

„Пorunka este sъ nȣ iasъ nimenĭ de aiчĭ! ziserъ eĭ, voчea lor fъkȣ a tremȣra adȣnarea.

Mixaĭ sȣrise шi le zise:

„Nȣ vъ temeцĭ, шedeцĭ aiчĭ, veцĭ fi maĭ bine
„de kъt пe akasъ, kъile sȣnt пline de ostaшĭ..
„tȣrчii vor sъ ȣчigъ пe romъnĭ.."

La aчeste vorbe oasпeцiĭ skoaserъ ȣn цinet de mirare.

Domnȣl ȣrmъ: Toate mъsȣrile s'aȣ̆ lȣat ka sъ se întimпine rъȣl, asfel nȣ este niчĭ o temere, dar krez kъ nȣ ar fi înцelept a eшi de aiчĭ înnainte de revъrsatȣl zorilor."

Atȣnчĭ sъ aȣzi în Bȣkȣresчĭ bȣbȣitȣl ȣnȣĭ tȣn, era semnalȣl ȣчiderei. Adȣnarea se înfiórъ шi tremȣrъ.

Dar sъ lъsъm aiчĭ sala kȣ osпeцiĭ, шi sъ ne пreȣmblъm пe sчena ȣчiderilor чe aȣ̆ sъ fie.

Se fъkȣse o listъ de toate kasele lokȣite de tȣrчĭ, kъte шese пъnъ la zeчe soldaцĭ se rîndȣitъ sъ kalчe fie kare kasъ tȣrчeaskъ: eĭ kъtaȣ̆ sъ

nleчe la чea din tъї bъhъitъrъ a tъnъlъї. Îndatъ чe se dete semnalъl, natrъlele înчenъrъ sъ чirkъle ne strade. Toate komъnikaцiile se onrirъ.

Tъrчiї, se retraserъ la *konaчele* lor fъrъ чea maї mikъ nenъsare, atъt eї eraъ sigъrї kъ Mixaї este instrъment al lъї Amъrat.

Ostaшiї le kalkъ kasele. Eї aflarъ ne чeї maї mъlцї adormiцї; alцiї daцї în nlъчerї kъ femeї nъbliчe; alцiї okъnaцї kъ sokotelile de dare-averї kъ krestiniї, fъrъ kъlkaцї fъrъ veste. Kъnd înцeleserъ gîndъl ostaшilor, se arъnkarъ asъnra armelor, ъniї nъtъrъ sъ se lъnte, alцiї kъtarъ sъ se dea nriinшї, alцiї sъrъtaъ niчioarele ostaшilor шi îї rъgaъ sъ le skane viaцa: le nromiteaъ banї, dar niчї ъnъl nъ nъtъ sъ skane de sabia romъnilor, nъцinї kare nrimirъ de veste, kъtarъ sъ fъgъ шi fъrъ ъчiшї nrin kъrцї ъnde se adъnostirъ saъ ne strade de mъna femeilor. Strigъtele se înъlцeaъ la чer, lokъitoriї romъnї se destentarъ шi se armarъ ka sъ se anere de fъria tъrчilor în desneranцa lor.

Kъnd se fъkъ ziоъ, oraшъl era înekat de sъnge tъrчesk. Kornъrile zъчeaъ fъrъ viъцъ grъmezї ne strade, trebъi treї zile ka sъ se îngroane aчestї morцї al kъror nъmъr se ъrka la doъ miї de oamenї, шi ka sъ suele sъngele kъ kare stronirъ tъrîmъl.

Armele, baniї чe avъrъ se îmnъrцirъ ne la ostaшї,

În aчea noante aчeiaшї sчenъ se întъmnlъ în toate oraшele шi satele цъriї.

Romъniї lъarъ o skimbare teribilъ. Eї чe

eraŭ atъt de blînzĭ, se înfšriarъ ka xearele sъlbateчe la vederea sъngelšĭ.

Stroe Bšzeskš fšse rъnit la mъna stъngъ în aчeastъ lšntъ.*).

Plecarea la Giurgiu.

Treĭ zile dšnъ aчeista, Mixaĭ înbrъцimind Doamna шi kouiĭ, se препаrъ sъ плeчe la Gšrgiŭ. Tšrчiĭ kare înekaserъ цara nšmaĭ esistaŭ, dar alцiĭ пštеaŭ sъ vie în nšmъr maĭ mare sъ resbšne пe fraцiĭ lor. Doъ lškršrĭ пreokšпa пe Mixaĭ: reakцiшnea din šntrš a пartideĭ Otomane al kъriĭ kaп era Visteršl Dan, шi o invasišne de ostiri tšrчe. Пentrš чea din tъĭ se deчise a lъsa în šrmъ oameni sъ пrevegeze, пentrš чea de a doa kъta sъ meargъ sъ loveaskъ tšrчiĭ în чetъцile dšпe malšl stъng al Dšпъriĭ.

Înainte de a пorni la Gišrgiš kš ostirea, Mixaĭ kiamъ пe пreotšl Stoika шi îĭ dete šn rang de kъпitan în ostire, kъчĭ aчest din šrmъ îndatъ чe vъzš цara în пerikol, rase barba, шi se îmbrъkъ ostъшesчe. Kъпraršl Mixalчea nš fšse šitat. Se fъkšse vorbъ kъ aчest kaпrar ar fi avšt o înцelegere kš gъdea чe lenъdъ sekšrea шi fšgi vъzind figšra lšĭ Mixaĭ. Domnšl îĭ dete rangšl de kъпitan шi îĭ konfie Armъшia în kaпitalъ. Tot el fšse însъrчinat de Mixaĭ sъ пrivegeze asšпra пartidiĭ visteršlšĭ Dan, шi îndatъ чe va simцi vre o simптomъ de trъdare, sъ aresteze пe konsпiratorĭ.

*) Kronika anonimъ a цъriĭ Romъneшчĭ.

Dȣпъ aчeste пrепараціȣнї se пȣse în kапȣl a doъ miї de ostaшї шi пlekъ kътre Giȣrgiȣ la Noemvriȣ.

Пъпъ a nȣ пleka, trimise o vorbъ lȣї Aron Domnȣlȣї Moldoviї, sъ ȣчigъ шi el пe tȣrчiї din aчea цarъ.

La 19 Noemvre Mixaї atakъ Giȣrgiȣ, arsъ oraшȣl, îl пrъdъ; însъ nȣ пȣtȣ sъ ea чetatea*) чe пriimea nekonfenit ajȣtor în oamenї, мȣніціi, шi пrovizii din Rȣшчiȣk, пe de altъ пarte iarna era rigȣroasъ, se dечisъ a se întȣrna la Bȣkȣresчї.

Conspiratorii.

Într'o noaпte întȣnekoasъ, maї mȣlцї oamenї se îndreпtaȣ kътrъ kasa visterȣlȣї Dan, ȣnȣl kъte ȣnȣl; îndatъ чe ajȣngeaȣ la пoartъ, fie kare întȣrna o kъȣtъtȣrъ kътre stradъ ka kȣm s'ar fi temȣt sъ nȣ fie vъzȣt de ȣn okiȣ askȣns în ȣmbrъ.

Sъ ne lȣъm dȣпъ aчeștї oamenї. Eї se îndreпtaȣ kътrъ kasa чe era într'o kȣrte mare пe пodȣl чe astъzї sъ kiamъ Mogoшoaie. Kasa era пerdȣtъ în întȣnerek, niчї o lȣminъ nȣ anȣnцa kъ trъeschе ȣn singȣr sȣflet omenesk în aчest lokaш. Konspiratorii se пresintaȣ la o ȣшъ: bъteaȣ de шaпte orї, шi ȣn om askȣns dȣпъ ȣшъ, le deskidea, de aчi se ȣrkaȣ пe o skarъ, în kапȣl kъria lȣmina o kandelъ fȣmîndъ, aпoї eraȣ

*) Reusner p. 231.

întrodsші într'o salъ ale kъrii ferește se aflaŭ asъпra kasii. Aiчї eraŭ mъlці boerї adsnaці.

. Kъnd se adsnarъ toці, ssъl dintre dînшii lsъ ksvintsl în kinsl srmъtor: „fraцii meї! пsrtarea Domnslsї Mixaї în maї mslte пrivinці, vinovatъ este la okii meї, шi iatъ пentrs чe: în чeia чe пrivesчe Impъrъцia tsrчeaskъ, prin sчiderea tsrчilor faчe ka kъlъtorsl kare întîlnind lesl adormit, se dsчe шi îl lovesчe ks piчiorsl ka sъ-l destепte шi sъ-l tsrbsre, fъrъ sъ-шї mъsoare пsterile sale! afarъ de aчeasta, sчiці foarte bine kъ чea maї bsnъ пolitikъ a Romъnilor a fost sъ se gie legaці ks Пoarta Ottomanъ. Ea singsrъ пe a resпektat dreпtsrile noastre din sntrs, пe kъnd чele alte пsterї krestine aŭ kъstat tot d'asna sъ ne пsie ssb jsgsl lor. Mixaї a întins mъna пaпistaшilor de la kare ns пoate sъ asteпte de kъt lanцsrї шi strikarea biserічii noastre, шi a lovit ks piчiorsl o пstere чe aŭ resпektat шi legile шi biserika noastrъ. Astъzї dar цara este amenінцatъ sъ o îneчe ostirile Sъltansлsї, sъ o пrade шi sъ o robeaskъ. Dar dakъ Mixaї a fъkst aчeastъ greшalъ, noї katъ sъ îndreпtъm lskrsl asfel înkъt srgia tsrчilor sъ ns kazъ assпra цъrii, чi assпra kaпslsї lsї. Katъ sъ sчie Sъltansl kъ boerii în пsmele цъrii aŭ deskъviinцat a lsї пsrtare, шi ka sъ o sчie katъ sъ'ї o skrim noї. Iatъ skrisoarea чe am fъkst lsї Sinan Пaшa.

Zikъnd asfel el чitesчe în kinsl srmъtor:

„Ksnosksт sъ fie strъlsчirii tale kъ Domnsl de astъzї, askъltînd sfatsrile пsterilor krestine, s'a abъtst de la gъndsrile цъrii шi aŭ tъiat tsrчii

din цarъ, gъtindъ-se, în nebъnia lъĭ, sъ rъdiчe sabia asъпra пъterniчiĭ îmпъrъцiĭ. Aчeasta пъ este kъ voia boerilor цъriĭ; чi din sfatъrile ъnor oamenĭ streinĭ în цara lor шi fъrъ niчĭ o чinste, пentrъ kare ne rъgъm strъlъчiriĭ tale, a спъne ъnde se kъvine ka sъ se trimiцъ ostirĭ sъ skaпe sъrmana цarъ din mъnile aчestъĭ Mixaĭ, шi de va fi kъ voie îmпъrъцieĭ sъ se пъmeaskъ în lokъĭ Bogdan. Toцĭ boeriĭ de faцъ aŭ sъskris aktъl, fъrъ sъ fakъ niчĭ o observaцie.

— Akъm, zise Stolnikъl Georgiцъ, чe va maĭ faчe Mixaĭ?

— Mъne are sъ пleчe la Giъrgiŭ, rъspъпsъ Dania Kiъчerъl, sъ batъ чetatea.... Am dat de sчire înkъ de erĭ Пaшiĭ de la Rъшчiъk, пrin om trimis înadins.

— Bine aĭ fъkъt, ziserъ чeialцĭ.

— Katъ kъ orĭ чe пreц sъ skъпъm aчeastъ sъrmanъ цarъ.

Mъlцimea oamenilor slabĭ de spirit â fost tot deъna armia rъŭ fъkъtoare a чelor rъĭ. În пъmele цъriĭ, libertъцiĭ, virtъцiĭ, поцĭ sъ te servĭ kъ aчeastъ mъlцime. Ea пъ чere maĭ mъlt, пъ'ĭ пasъ чine o keamъ. De akolo vine ka шi martirъl чe sakrifiikъ viaцa пentrъ binele soчietъцilor, шi ambiцioшiĭ чe se servъ kъ aчele sъnte пrinчiпiĭ ka sъ ajъngъ la ъп skoп aпoĭ sъ le îneчe, de o пotrivъ sъnt askъltaцĭ, шi de mъlte orĭ чeĭ din ъrmъ reъшesk maĭ kъrînd; kъчĭ virtъtea e gravъ, se respektъ, vorbesчe rezonъlъĭ, пe kъnd viчiъl este aktiv, energik, minчinos шi vorbesчe пatimelor. Dakъ mъlцimea oamenilor ar sчi sъ jъdeчe пe

чеĭ че пропагъ ideia binelȣĭ fъrъ interese de ambiцie, din чеĭ че о faчe ka sъ se ajȣngъ la ȣn interes пersonal, kъte rele, kъte trъdъrĭ, kъte krime nȣ s'ar fi skȣtit în lȣme!

Boeriĭ se retraserъ ȣnȣl kъte ȣnȣl, Visterȣl Dan rъmase. Kъnd se vъzȣ singȣr, deskise o ȣшъ. шi ȣn kапȣgiŭ tȣrk se пrezintъ.

— Iatъ, kartea, zise el.

Kапȣgiȣl o lȣъ, шi kȣ o bȣkȣrie че nȣ пȣtȣ sъ o askȣnzъ, zise: „ia va fi bȣnъ ka sъ vazъ soliĭ Franчiĭ шi Engliteriĭ. . . .

Eŭ пlek: dar пeste kъteva ӡile are sъ vie aiчĭ ȣn Emir kȣ ostire îmпъrъteaskъ, че se întȣrnъ de la resboiȣl kȣ Germaniĭ. El va ziчe kъ vine sъ treakъ iarna în цarъ, dar tȣ veĭ шtĭ kъ vine sъ пrinzъ пe Mixaĭ шi sъ-l dȣkъ la Поartъ. Îndatъ че va sosi, va întreba de kasele ȣnde are sъ tragъ.

Vistierȣl Dan пriimi aчeastъ шtire kȣ bȣkȣrie.
Tȣrkȣl пlekъ.

Emirul.

Пe la sfъrшitȣl lȣniĭ lȣĭ Noemvriŭ ajȣnse la Bȣkȣreшtĭ ȣn Emir че se ziчea koborit din viцa Пrofetȣlȣĭ Maxomet, шi kare avea шi aȣtoritate mireneaskъ шi sпiritȣalъ. El avea kȣ sine doъ miĭ de ostaшĭ aleшĭ, шi ȣn nȣmъr de sпaxiĭ. Emirȣl se aшezъ în kasa Vistierȣlȣĭ Dan*), dȣпъ kȣm sпȣsese kапȣgiȣl. Aчesta de la lȣarea To-

*) Anonymus Hevenes l. c. p. 140.

rinьlьĭ se înъlцase la rangьl de Kadileosker, saŭ al doilea dьпъ Mьftiŭ. El dete ѕчire kъ vine sъ treakъ iarna aчi, dar în askьns era ordonat sъ пrinzъ пe Mixaĭ. Îndatъ чe sosi, avь konferinцъ kь visterьl Dan шi boeriĭ din пartida tьrчeaskъ. Dьпъ aчeasta trimise vorbъ lьĭ Mixaĭ sъ-ĭ dea zeчe miĭ de fiorinĭ, шi пrovizиьnile neчesarii.

Mixaĭ nь rъsпьnse nimik.

Emirьl desпerat de tъчerea lьĭ, пlekъ într'o zi la пalatьl чel noŭ al Domnьlьĭ de lъngъ mъnъstire пe malŭ Dîmboviцi (Mixaĭ vodъ de astъzĭ) пe jos шi însoчit de o mie ostaшĭ. Mixaĭ aьzind desпre aчeasta, se dьse în tabъra Transilvanъ чe era пe dealьl Sпirii ьnde dete ordin sъ se пreпare de resbel.

Emirьl lьînd veste de fьga lьĭ Mixaĭ, se întьrnъ kь mare пъrere de rъŭ. Atьnчĭ чerkъ sъ-шĭ askьnzъ intenцiile sale шi trimise vorbъ Domnьlьĭ, пentrь чe цine în цarъ ostirĭ streine.

Mixaĭ 'ĭ a rъsпьns kъ le цine пentrь Пetrь VIII Kosakьl, dar kъ ne maĭ fiind akьm nevoie sпerъ sъ le trimitъ; însъ nь are banĭ ka sъ le пlъteaskъ keltьelile. La kare Emirьl rъsпьnse kъ el пoate sъ-l înпrьmьte kь banĭ, ka sъ le пlъteaskъ шi sъ se întoarne în цara lor. Însъ la întъmпlare de a refьza baniĭ чe i se oferъ, va пrivi пe Mixaĭ ka пe ьn rebel.

Domnьl krezь kъ a venit ora sъ fъrame шi aчest nor чe se ьrkase пe orizontele пatriĭ sale.

Kiamъ пe Mixalчea чe akьm era ban, пe Stroe Bьzeskь, шi пe Kirali, шi le ziчe:

„Astъzĭ, voiŭ sъ piarъ шi aчestĭ tѕrчĭ, prekѕm aŭ perit fraцiĭ lor. Lѕaцĭ dar ostaшiĭ чeĭ maĭ aleшĭ шi kѕ tѕnѕrile fѕlgeraцĭ lokaшѕl Visterѕlѕĭ Dan, ѕnde sъ aflъ kъpeteniile lor.“

Чeĭ trei kъpitanĭ sъ retraserъ.

În noaptea чe veni dѕpъ aчeasta, Emirѕl kѕ vre o чinчĭ zeчĭ de kъpeteniĭ de spaxiĭ se adѕnarъ la kasa Visterѕlѕĭ Dan sъ gъseaskъ ѕn mijlok a prinde pe Mixaĭ.

Pe la mezѕl nopцiĭ, Bѕzeskѕ înkѕnjѕrъ kasa ѕnde se afla Emirѕl. Pe kъnd Kirali aшezъ tѕnѕrile asѕpra eĭ, шi pe kъnd Banѕl Mixalчea trimise seimeniĭ sъĭ sъ ѕчigъ pe чeĭ alцĭ tѕrчĭ pe la konakѕrĭ.

Ostaшiĭ tѕrчĭ înцeleserъ kъ este o miшkare. Eĭ se adѕnarъ din toate pъrцile шi aleargъ la lokaшѕl kapѕlѕĭ lor, abia întrarъ în întrѕ, kъnd Bѕzeskѕ veni шi înkonjѕrъ aчest lok. De patrѕ pъrцĭ ale kasiĭ se pѕse fok, flakъra se înчinse repede, se înъlцъ în aer kѕ fѕrie. Tot d'odatъ tѕnѕrile îuчepѕrъ sъ verse asѕprъ'ĭ torente de bѕlete шi de mitraliĭ. Tѕrчiĭ kъtarъ sъ se apere, dar artileria îĭ fъrъmъ. eĭ kъdeaŭ kѕ grъmada în kѕrte.

Atѕnчĭ Emirѕl, arѕnkъ pe fereastra kaseĭ o ladъ kѕ aѕr шi pietre preчioase din despoliile чetъцiĭ Germane, strigъnd la ostaшiĭ romъnĭ sъ îngъdѕie viaцa tѕtѕlor tѕrчilor чe aŭ rъmas înkъ vii шi sъ fie reskѕmpъratъ kѕ aчeĭ tesaѕrĭ; dar Domnѕl rъmase sѕrd la aчeste propoziцiĭ. Toцĭ tѕrчiĭ, înpreѕnъ kѕ Emirѕl fѕrъ ѕчiшĭ шi

korпȣrile lor arȣnkate în flakъrĭ шi skimbate în чeпȣшъ.

Doĭ kazaчĭ trekȣrъ пe lъngъ Mixaĭ kȣ пatrȣ saчĭ пlinĭ de aȣr. Domnȣl le zise kъ чeia чe eĭ fak, nȣ este drепt, aпoĭ lȣîndȣle aȣrȣl, jȣmъtate l'a oпrit пentrȣ visteria цъriĭ, шi чeĭ altъ jȣmъtate a înпъrцit'o la toцĭ ostaшiĭ fъrъ diferinцъ*).

Dȣпъ aчeastъ ȣчidere Mixaĭ ar fi пȣtȣt sъ fъrame пe komпliчiĭ tȣrчilor; el însъ se fъkȣ kъ nȣ sчie nimik, reakцia se askȣпse rȣшinoasъ, Visterȣl Dan se retrase la цarъ ȣnde kъta se medite ȣn noȣ пlan de trъdъri, kȣ enimiчiĭ цъriĭ.

Noĭ atacurĭ.

Dȣпъ kъteva zile Mixaĭ dete ordin lȣĭ Albert Kirali sъ пȣrчeadъ kȣ ostire sъ batъ чetatea Floцĭ чe se afla între Rȣшчiȣk шi Nikoпoli пe Dȣпъre. La 10 Deчembriȣ aчeastъ чetate kъzȣ în пȣterea lȣĭ Kiral. Aчest kъпitan trimise lȣĭ Mixaĭ stindarde шi arme. Toцĭ lokȣitoriĭ trekȣrъ sȣb sabie, nȣ пȣtȣ însъ sъ ia чetъцȣia în kare se înkise restȣl garnizoniĭ otomane, 10 Dek. 1595.

La 1 Genariȣ anȣl 1594, romъniĭ înkonjȣrarъ Xъrsova**).

Aчest asiediȣ kostъ mȣlt пe romъnĭ, kъчĭ garnizona de aiчĭ se ȣrkase la шaпte miĭ de oamenĭ kȣ bȣlgariĭ чe venirъ în ajȣtor. Dȣпъrea era îngeцatъ, ostirea lȣĭ Mixaĭ trekȣ пe giaцъ, gerȣl era neȣsferit. Aчeastъ ostire întъmпinъ kor-

*) Valter. **) Valter p. 233.

пъl otoman пе giaцa Dъпъrii ши kъtъ sъ înчeапъ lъnta într'o kodiцie atъt de desavantagioasъ, lovirea fъse teribilъ. Veni ъn moment în kare mъnele îngeцate пъmaĭ пъteaъ sъ întrebъinцeze armele, ши kъtarъ sъ se lъnte пent la пent, sъ se loveaskъ kъ пъmniĭ, sъ se rъпъ kъ dinцiĭ. Lъnta цinъ mъlt, romъniĭ dedaцĭ kъ kriveцele lъnчiĭ Dъпъrii, sъferirъ maĭ пъцin, maĭ mъlt de o mie de tъrчĭ kъzъrъ în aчest resbel. Armia otomanъ se fъrъmъ, kaпiĭ eĭ skъпarъ пrin fъgъ.

De aiчĭ trekъrъ la Xъrsova; o lъntъ astenta înkъ пe romъnĭ. Dar tъrчiĭ пerdъserъ ardoarea lor, ши dъпе че lъsarъ kъteva sъte de morцĭ se retraserъ în чetate. Romaniĭ lъarъ orашъl, пrъzile lъate de aiчĭ fъrъ atъt de пъmeroase, înkъt fъrъ nevoiцĭ sъ le transmitъ пe чel alt mal, ши sъ se întoarkъ din поъ la Xъrsova.

Mixaĭ era în kaпъl ostiriĭ.

Aчeasta din ъrma viktorie rъdikъ moralъl soldaцilor romъnĭ.

Mixaĭ trekъ la Silistra, пe kare o asidie.

Aiчĭ aflъ maĭ marĭ greъtъцĭ.

Mъlцĭ romъnĭ пerirъ în aчeastъ lъntъ!

Asaltъl fъse teribil, aпъrarea tъrчilor demnъ de laъdъ, пrin kъragiъ ши bravъrъ. Kъtre aчestea чetatea kъzъ în пъterea romъnilor. Soldaцiĭ nostri fъrъ krъzĭ, șîngele rouise пeoa пe strade, korпъrile fъrъ viaцъ se arъtaъ la fie kare пas, kaiĭ kъlkaъ пe sъnge ши пe kadavere. Tъrчiĭ se lъntaъ înkъ ши disпъtaъ kъ пentъrile lor fie kare tъrim пe strade, femeile trъgeaъ kъ пъшчile dъпe fereъte.

Lȣпta se kȣrmъ în fine. Romъnii se пȣserъ sъ пrade пrin kasele tȣrчilor, eĭ arȣпkarъ orĭ чe gъsirъ пe fereste, пe strade, шi skoaserъ femeile tȣrчe afarъ.

Se vъzȣ ȣn tabloȣ̆ dȣreros, eĭ tъraȣ̆ de пъr femeile desпletite, jȣmъtate înbrъkate шi kȣ пiчioarele пȣde, пe stradele koпerite kȣ пeaȣъ înџegatъ, fie kare soldat lȣъ kъte doъ treĭ kadîne. Sъ-шĭ înkiпȣeaskъ чineva ȣn oraш kъzȣt în пȣterea ȣneĭ armiĭ învingъtoare шi liberъ de a faчe orĭ чe va voi, dȣпъ o lȣпtъ чe a kostat пe assediatorĭ atъta sъnge!

Soldaцiĭ întrarъ пrin lokaшe, ferȣl lor abate orĭ чe kȣteazъ a rъdika kaпȣl în kalea lor, шi de mȣlte orĭ nȣ aflъ virtȣtea de a resпekta пe чeĭ чe li se пleakъ. Bъtrînȣl obosit de anĭ. шi пrȣnkȣl inoчinte desпre чele чe sъ fak. Kolo femeia tъпъrъ пlъnge пe kadaverȣl soчiȣlȣĭ sъȣ̆, ea invoakъ kȣ okiĭ пlinĭ de lakrъmĭ lovitȣra чe a lovit пe soчiȣl sъȣ̆ sъ o skaпe de o vieaцъ dȣreroasъ, ostaшȣl o aпȣkъ de пъr шi o tъresчe пe strade. Maĭ kolo o feчioarъ kъria nȣ era пermis sъ-шĭ arate faцa, akȣm diskoпeritъ kȣ kъmaшa sfъшiatъ, kȣ sinȣl пȣd шi sъngerat, se bate tremȣrînd în braцele jȣnilor ostaшĭ чe gъsesk vorbe de ironie sъ-ĭ adreseaze.

Romъnii se întȣrnarъ kȣ пrъzĭ mȣlte din aчeastъ чetate.

Preparaţiunĭ serioase de resbel.

Sчirea de лȣarea Silistri, kъzȣ ka ȣn fȣlger în divanȣl tȣrчesk, Пoarta învenȣ sъ se îngrijeaskъ serios. Tȣrчiĭ înцeleserъ atȣnчĭ kъ kaȣza revolteĭ чelor treĭ domnĭ este Imпъratȣl Germanieĭ. Eĭ se deчiserъ a lovi rъȣl în rъdъчina lȣĭ. Ideia de a sȣпȣne Ѹngaria le sȣridea шi le пromitea sȣпȣnerea statelor veчine întъritate пentrȣ tot d'aȣna. Se daȣ ordine în tot imпeriȣl a se faчe пreпaraцiĭ de resbel.

La 18 Genariȣ mȣri Amȣrat III, шi Moxamet III se ȣrkъ пe tronȣl imпeriȣlȣĭ. Aчesta era kreskȣt kȣ ideile de a sȣпȣne prin arme toate statȣrile krestine din veчinъtatea imпeriȣlȣĭ.

Чel din tъiȣ ordin чe a datȣ fȣ aчela kъtre Mȣstafa Пaшa sъ treakъ Dȣnъrea kȣ пatrȣ zeчĭ miĭ de tȣrчĭ, шi lȣĭ Geraĭ Xanȣl Krimeeĭ sъ între în цarъ kȣ treĭ zeчĭ miĭ tъtarĭ.

Mixaĭ lȣînd sчire de aчeste disпoziцiȣnĭ, îшĭ пreпarъ toatъ ostirea sa, o îmпarte în maĭ mȣlte korпȣrĭ, aпoĭ цinȣ ȣn konsiliȣ ostъшesk la kare asistarъ чeĭ maĭ de frȣnte ofiчerĭ.

Aiчĭ se deчise a se lȣa mъsȣrĭ asfel înkъt sъ nȣ lase a se ȣni чele doъ armiĭ inemiчe. Пentrȣ aчeasta kъta sъ le loveaskъ fъrъ veste înainte de a se îmпreȣna. Lovirea dar se deчise sъ se fakъ îndatъ.

Geraĭ întrъ în Valaxia kȣ treĭ zeчĭ miĭ tъtarĭ, пe kȣnd Mȣstafa kȣ пatrȣ zeчĭ miĭ tȣrчĭ în

aintъ kъtrъ Rȣшчiȣk,*) în tabъra чelȣĭ din ȣrmъ se ьfla noȣl domn nȣmit de Поartъ, Bogdan fiȣl lȣĭ Iankȣ Vodъ.

Mixaĭ порni ȣпrе Dȣnъre, la 9 Genariȣ 1595; era la satȣl Пetriшiĭ, ȣnde se пrеnara sъ treakъ Dȣnъrea, îĭ veni ȣчire kъ tъtarii venea desnre Galaцĭ. пръdînd ачele пъrцĭ ale цъrii. Atȣnчĭ se retrase la Xȣlъbesчĭ, de aiчĭ trimise o narte din ostire desпъrцitъ în doъ kornȣrĭ sȣb ordinele, чelor treĭ fraцĭ Bȣzesчĭ шi Kalofireskȣ, шi banȣl Mantа; avan-garda tъtarilor era tъbъritъ la satȣl *Пȣtineiȣ.*

Iarna era geroasъ, o чeaцъ nlȣtea ne ачele kъmпiĭ netede ȣnde okiȣl че le пrivesче se krede transnortat ne faцa linъ шi nemъrginitъ a Oчeanȣlȣĭ. Tъtarii nȣ vъzȣrъ ostirea Bȣzeskȣlȣĭ de kъt kъnd se aflъ în mare anroniere.

Lȣnta înчene ne la amiazi шi nȣ цinȣ de kъt natrȣ oare, kavaleria romъnъ, kȣ kaiĭ odixniцĭ, deчise desnre viktorie în favoarea romъnilor. O mie de tъtarĭ zъчeaȣ nе kъmnȣl lȣnteĭ, чeĭ alцĭ lȣarъ fȣga, kavaleria romъnъ îĭ goni шi îĭ tъiъ пъnъ че îĭ risini kȣ totȣl.

La aчeastъ nȣvelъ Geraĭ se ȣmnlȣ de mъnie шi jȣrъ ne nrofet kъ va rъsbȣna aчeastъ nerdere nrin sъngele lȣĭ Mixaĭ.

Dȣпъ aчeasta kemъ ne vъrȣl sъȣ kъrȣia îĭ zise sъ ia doъ snre zeчe miĭ de tъtarĭ шi sъ meargъ sъ fъrame ne giaȣriĭ rebelĭ, vъrȣl sъȣ nlekъ. Ajȣnse kȣ aчeastъ ostire la satȣl *Stənesti,* ȣnde tъbъrî sъ

*) Engel p. 231.

se odixneaskъ, avangarda romъnilor se afla aiчĭ kȣ doĭ fraцĭ Bȣzeшчĭ, în nȣmъr de doъ miĭ oameni. Stroe Bȣzeskȣ шi Kalomfireskȣ eraȣ kȣ чel alt korn, Radȣ Bȣzeskȣ, se deчise sъ priimeaskъ lȣnta, de шi tъtariĭ eraȣ în nȣmъr de шese orĭ maĭ mare. Trimise însъ îndatъ kъtrъ пъrkъlъbia de Bȣzeȣ sъ vie dorobanцiĭ jȣdeцȣlȣĭ шi kъtre frateлъȣ sъ grъbeaskъ a veni în ajȣtor.

Tъtariĭ atakarъ чeĭ din tъĭ.

Romъniĭ vъzindȣse în nȣmъr mik, se deчiserъ sъ învingъ prin jertfa vieцiĭ lor. Eĭ se mîndriserъ atъt kȣ viktoriile lor, în kъt o перdere li se пъrea akȣm maĭ krȣdъ de kъt moartea. Seimeniĭ se апъrarъ kontra ariпiĭ drepte, kasaчiĭ шъrчenarĭ avȣrъ arina stъngъ, kornȣl se kompȣnea de o mie de roшiĭ шi doъ sȣte xaidȣчĭ. Lȣnta deveni teribilъ, tъtariĭ se arȣnkaȣ ka valȣrile fȣrioase kontra пentȣrilor romъnilor, kȣ strigъte sъlbateчe шi înfiorъtoate. Lȣnta цinȣ пъпъ kъtre apȣsȣl soarelȣĭ nedeчisъ; Atȣnчĭ ajȣnse dorobanцiĭ Bȣzъȣlȣĭ, odixniцĭ. Kȣragiȣl oштiriĭ romъne se adъȣgъ, kъtre searъ tъtariĭ пъrȣrъ kъ se alinъ. Vъrȣl Xanȣlȣĭ kъzȣ mort de lovitȣra ȣneĭ sъgete. Aчesta fȣse îndestȣl, пentrȣ tъtarĭ, mijlokȣl lor ȣnde era komandantȣl kъzȣt, lȣъ de fȣgъ, arinele îl imitarъ. Dorobanцiĭ Bȣzȣenĭ îĭ lȣarъ în goanъ. Mȣlцime de tъtarĭ kъzȣrъ, romъniĭ avȣrъ asemenea mȣlцĭ morцĭ, dar armia tъtarъ se fъrîmъ, mȣlte arme rъmaserъ în stъпъпirea romînilor шi toate provizinele lor se lȣarъ de romъnĭ.

Xanȣl aчzind de aчeastъ noъ învingere se

grъbì sъ se îmпreȣne kȣ ariпa dreaпtъ a lȣĭ Ax-
met паша la satȣl Шerпetesчi *)

Banȣl Mixalчea îl îпpinse kъtre Dȣпъre. Шeпte miĭ de пrisonieri germanĭ lȣaџĭ de Tatarĭ kъпъtarъ libertatea lor. Mixaĭ se repezi asemenea kȣ ȣn korп de oштirĭ kъtre Шerпetesчĭ, ȣnde Banȣl Maпta sfъrъma armia tȣrkъ, шi de ȣnde Mȣstafa Паша kȣ paîsпrezeчe miĭ oamenĭ чe'ĭ maĭ rъmase skъпъ repede în Rȣшчiȣk.

Mixaĭ nȣ le lъsъ timп. El trekȣ la Rȣшчiȣk kȣ treĭzeчĭ miĭ oamenĭ, îl înkonjȣrъ, шi silesчe sъ пriimeaskъ lȣпta, în aчeastъ bъtae memorabilъ. Mȣstafa паша kade mort. Armata sa se rъsinesчe, Rȣшчiȣkȣl se învinge în flakъrĭ. Soldaџiĭ Romъnĭ пradъ шi ȣчid пe lokȣitoriĭ aчestȣĭ oraш în timп de doȣъ-zeчĭ шi пatrȣ ore.

Dȣпъ aчestea Mixaĭ îmпarte armata sa în maĭ mȣlte korпȣrĭ, ȣnȣl sȣb Banȣl Kraioviĭ Mixalчea, koпrinde din noȣ Silistra; altȣl sȣb Sпъtarȣl Пreda шi Stolnikȣ Radȣ Bȣzeskȣ, пradъ Xъrsova, dȣпъ o lȣпtъ teribilъ чe avȣrъ kȣ ȣn korп tȣrk. La aчest atak noȣ, ȣn alt korп se dete lȣĭ Albert Kirali, aчesta arde шi devastъ toate чetъџile пe malȣl dreпt пъпъ la Ismail шi Varna la Marea Neagrъ**), al пatrȣlea korп, sȣb Ferentz,

*) Valter.

**) Les Valaques commendés par Gerty Ferentz, attaquérent dans les detroits du mont Hacnius Sinan qui entrait en Thrace, tuèrent son escorte, pillèrent ses trésors, qu'on disait étre immenses. Ferentz profittant de ce premièr avantage, se rendit maitre des forts et des chateaux du pays. Il entra ensuite en Thrace et portant de tous côtés la terreur, il poussa ses cour-

lovesче пе Sinan паша, kare se întȣrna din Ȣn-
garia, îl învinge ши прадъ tesaȣriĭ че xrъnise din Ȣngaria kȣ toate мȣniциiile ши провisiile, ши пътrȣnde пънъ лънгъ inima Imпeriȣlȣĭ. *)

Aчeste învingerĭ neaштentate, ръсȣnаръ în toatъ Eȣropa, ши тоцĭ принчипiĭ kreштinĭ le salȣ-tаръ kȣ bȣkȣrie ши admiraцie. Sigismond Battori aliatȣl lȣĭ Mixaĭ, începe a deveni gelos despre gloria че înkȣnȣna пе Принчипеle Romîn. El se пȣse a visa kȣm îl va ȣmili. Пе de altъ parte Sȣltanȣl se desпera la toate щirile grave че i se da. Tot orientȣl se kȣtremȣrъ, попоliĭ kreштinĭ din Tȣрчia începȣrъ sъ sȣrîzъ sпeranцelor de a fi liberĭ? Sȣltanȣl se konvinge kъ intrigile vor пȣtea se reȣшaskъ maĭ bine de kъt armele. Se dete ordin se ie toate мъsȣrile a se faче desbinърĭ între Romînĭ. Visterȣl Dan se kemъ la Bȣkȣresчĭ. Ȣn Stefan se nȣmi Domn de Поаrtъ ши se trimisъ пе lîngъ Паша de la Silistra, sъ ȣrzeaskъ intrigĭ kȣ boeriĭ ши sъ kȣmпere kъпitaniĭ lȣĭ Mixaĭ kȣ banĭ.

Mixaĭ giчi toate aчeste ȣneltirĭ, пе kare le опȣse пretȣtindenĭ energia de a învinge kȣ armele în mînъ.

El aȣzi de sosirea lȣĭ Stefan la Silistra ши la 14 Fevr. 1595, Ali Kirali atakъ Silistra din noȣ, învinge armata tȣrkъ, Паша ши Stefan abia

ses jusqu'aux portes de Constantinople. En revenant sur ses pas, pour rentrer en Valachie il rencontra une partie de 12 mille Tatars qu'il mit en fuite, ce ci se passa dans le mois de Janvier. De Thon T. VIII. p. 666.

*) Valter, Konst. Kăpitanul.

пȣtȣrъ sъ skaпe пrin fȣgъ. Чetatea Tȣrtȣkaia înkъ kъzȣ în mînile Romînilor. O kъldȣrъ repede înчeпȣ sъ dosgeцe Dȣпъrea. Romînii se temȣrъ de aчeste desgeцȣrĭ шi toatъ oштirea se întȣrцъ repede în цarъ.

Noi conspirări cu streinii.

Vistierȣl Dan se пȣse sъ konsпire kȣ amiчi sъĭ kontra eroȣlȣĭ romъn, пe kare ii пreferaȣ пe ȣn Stefan, om пekȣnoskȣt шi vъndȣt Tȣrчilor, toate aчeste în пȣmele feriчirii цъrii? Mixaĭ lȣъ de шtire desпre aчeste konsпiraцiȣnĭ, пîndi ȣn moment ka sъ poatъ sъ sȣrпrinzъ пe konsпiratorĭ.

Într'o searъ i se dete de шtire kъ boerii пartideĭ tȣrчe, se adȣпaserъ la o kasъ. Mixaĭ dete ordin sъ i se trimitъ la kȣrte doȣъ-zeчĭ de seimeni aleшĭ din Mexedinцĭ. Kъnd aчestiea venirъ, Domnȣl îшĭ skimbъ vestimentele sale шi zise seimenilor sъ vie dȣпъ dînsȣl, la o distanцъ oare-kare. El se dȣse la kasa ȣnde boerii eraȣ adȣпaцi, ȣn om kъштigat de dînsȣl îl într'odȣse într'o mikъ kamerъ de ȣnde se aȣzea tot чe s'ar fi vorbit de boerĭ. Aчeştĭ din ȣrmъ krezîndȣse singȣrĭ пroпȣneaȣ ȣчiderea Domnȣlȣĭ, ka singȣrȣl mijlok sъ skaпe de dînsȣl.

Mixaĭ krezȣ momentȣl favorabil ka sъ se arate lor. Seimenii okȣпaserъ întrъrile kaseĭ. Ȣшa la kare Mixaĭ askȣlta se deskisъ fъrъ veste шi lъsъ sъ se vazъ Domnȣl.

Boerii înmъrmȣrirъ.

„Sȣnteцĭ. le zise Mixaĭ пrea miшeĭ, ka sъ

vъ цineцi fъgъdȣeala, iatъ пrada voastrъ kȣ toate aчestea, am aȣzit toate kъte aцi zis.

Boerii къzȣrъ în genȣnki.

— „Nȣ vъ voi faчe niчi o strikъчiȣne le ziчea el, шi sȣчiцi пentrȣ чe? пentrȣ kъ nȣ-mi este teamъ de voi! rъsbȣnarea este arma Domnilor чelor slabi, шi kare nȣ aȣ fъkȣt faпte frȣmoase пe kare sъ se razime. Eȣ vъ voi пedeпsi пrin o noȣъ învingere asȣпra Tȣrчilor stъпъnilor vostri. — Alt чe пoчiȣ a vъ mai sпȣne asȣпra faпtelor voastre, ori чe aш sпȣne ar fi пentrȣ voi ka strigъtȣl în deшerte.

Zikъnd aчeste vorbe eroȣl se retrase пe ȣnde пъrȣse în salъ. Kъtre aчestea el lъsъ Seimenii sъi sъ gȣarde kasa шi sъ nȣ пermite aчestor oameni sъ iasъ, dъnd însъ ordin a li se пrokȣra toate lȣkrȣrile neчesare esistenцiei lor. El voi чel пȣцin ka enimiчii sъi sъ nȣ пoatъ lȣkrȣ ka sъ striчe realizarea noȣlȣi sъȣ пlan de atak kontra Tȣrчilor de la Brъila.

Mixai devenise idolȣl пoпȣlȣlȣi. Nimik mai mȣlt nȣ dъ пrestigiȣ ȣnȣi Пrinчiпe în okiȣl пoпȣlȣlȣi ka viktoriile asȣпra enimiчilor din afarъ. La întȣrnarea lȣi Mixai, la vederea trofeelor de mai mȣlte mii de robi, de stindarde, de tȣnȣri, tot feliȣl de arme, de tesaȣri neпȣmъraцi lȣate de la Tȣrчi, пoпȣlȣl din Bȣkȣresчi avȣ ȣn ekчes de entȣsiasm. Lokȣitorii s'ar fi omorît ei însȣшi daka aчeasta ar fi пlъkȣt Domnȣlȣi. Boerii, negȣцitorii, meseriaшii, lȣkrъtorii, lъsaȣ familiile lor, fъrъ sъ kȣgete kȣm vor esista, шi sъ dȣчeaȣ sъ fakъ пarte din oштire. Slabele femei,

ele însuшї avurъ printre dînsele fiinцe kare se oferirъ sъ poarte arme. Ele depuneaў pe altarul patrieї salbele шi чercеii, kъцї-va bogaцї dъruirъ moшiї цъriї sъ fie ka sъ rekompense pe чeї чe se vor distinge prin bravurъ în lupte.

Mixaї trimise un korp sub komanda luї Albert Kirali, sъ prade Brъila чe se afla sub Turчї. Пe kînd pe Пreotul Stoїka Farkaш îl trimise ku un korp maї mik, sъ arzъ чetatea Nikopoli.

Dupъ kъteva zile se asedie, Brъila, kare kъzu în mъnile Romъnilor. Garnizona turkъ, jumъtate trekutъ sub sabie. чe-ї altъ jumъtate avu libertatea sъ treakъ pe чel alt mal al Dunъrії. Toate averile чe sъ gъsirъ akolo, kum шi arme, шi amuniцiї se luarъ de Romъnї шi zidurile чetъцiї se fъrъmarъ la 30 Fevr.

Пe de altъ parte Farkaш bъtu pe Turчї lъngъ Nikapoli arse шi prъdъ чetatea.

Aчeste noї învingerї determinarъ pe Sultanul Maxomet III sъ vie în luptъ ku toate puterile impernuluї sъu.

El dete ordin Vezirulu Ferxat paшa sъ ia o mare armatъ шi sъ purчeadъ în kontra luї Mixaї. Invitъ tot d'odatъ pe Xanul Tъtarilor sъ între prin Moldova în Valaxia.

Romъnii pъnъ atunчї nu perduserъ niчї o bъtae.

Чinчї miї de Sъrbї чe kъtaў sъ se uneaskъ ku un korp de Turчї, intrъ în Kraiova; dar Romъnii kъzurъ asupra lor, îї bъturъ, îї desarmarъ, шi îї gonirъ pъnъ la Dunъre unde kъutarъ

сѣ o treakъ în not ші ѕnde se înnekarъ ѕn mare nѕmъr.

Ѕn korn tѕrk de treĭ-zeчĭ miĭ oamenĭ sѕb komanda ѕnѕĭ Agъ, reѕші a trage în kѕrsъ пe Farkaш prin spionĭ чe-ĭ plъtirъ ka sъ înшele пe aчel general. Aчestĭ spionĭ venirъ sъ-ĭ spѕie kъ doѕъ sѕte de Tѕrчĭ prъdaѕ prin цarъ ші kъ lokѕitoriĭ sъ rѕgaѕ sъ vie sъ-ĭ skaпe de fѕria lor. Farkaш fъrъ se verifiчe aчeste zise prin zisele altor spionĭ, ші ѕitъnd nѕmъrѕl mik de чeĭ treĭ miĭ de ostaшĭ чe avea, Romъnĭ ші Sъrbĭ, plekъ înaintea inemikѕlѕĭ чe l aшtenta kѕ treĭ-zeчĭ de miĭ de oamenĭ. Aчeastъ mikъ oшtire, sѕrprinsъ, fѕse înekatъ de inemiчĭ. Mѕlцime de Romъnĭ kъzѕrъ dѕпъ o lѕptъ de desperare.*)

Mixaĭ aѕzi aчeastъ ѕчire tristъ, fъrъ se se mire.

Karakterѕl lѕĭ Maxomet, insпira spaĭmъ însѕшĭ Tѕrчilor. Aчesta era ѕn om fѕrios, îndatъ чe se ѕrkъ пe tronѕl pъrinцilor sъĭ, чelebrъ rъdikarea sa printr'ѕn prъnz splendit 'dar sъngeros, kъnd dete ordin sъ se ѕчigъ noѕъsprezeчe fraцi aĭ sъĭ ші zeчe odalisчe ale tatъ-sъѕ чe fѕrъ sѕgrѕmate ші arѕnkate în ѕndele Bosforѕlѕĭ. Tѕrчiĭ tremѕraѕ de dъnsѕl. Kъtre aчestea oameniĭ krѕzĭ sъnt maĭ tot d'aѕna laшĭ ші egoistĭ, kѕragiѕl vine tot d'aѕna kѕ generositate. Motivѕl чe faчe пe om sъ fakъ o krѕzime, este maĭ de mѕlte-orĭ amorѕl de sine, de konservarea sa. Asfel aчest Sѕltan se mъrgini a trimite oшtirĭ, sъ

*) Valter p. 138.

kombatъ пe Mixai; dar ei nȣ voi sъ se пȣe în frȣntea lor. Ei trimisъ sigilȣl imпerial lȣĭ Teslat пaшa kȣ titrȣ de generalisim шi ordinȣl a sȣпȣпe пe Mixaĭ.

Sigismond Batori.

Niчĭ o datъ пrinчiпe maĭ invidios, maĭ fantask nȣ a stat ka aчest Sigismond Batori.

Viktoriile lȣĭ Mixaĭ înчeпȣrъ sъ-l tȣrbȣre atъt, înkъt fъчeaȣ neferiчirea vieцeĭ sale. El ȣĭtъ ideia чea mare de a învinge islamismȣl, înчeпȣ sъ se esпrime kontra lȣĭ Mixaĭ, шi sъ laȣde пe Sȣltanȣl, пe de altъ пarte nobilii din senatȣl Transilvanieĭ чe eraȣ în пarte kontra aчesteĭ alianцe, înrîȣreaȣ asȣпra sпiritȣlȣĭ sъȣ skimbъtor. Intrigile otomane пrofitarъ de aчeastъ indisпoziцie ka sъ înkredinцeze пe Batori kъ чel maĭ bȣn lȣkrȣ ar fi a sȣпȣпe sȣzeranitъцii sale чele doъ цъrĭ romъne: ka пrin aчesta sъ пȣe ȣrъ între Romînĭ шi Transilvanĭ. Nimik nȣ-ĭ sȣrisъ maĭ пlъkȣt de kъt aчeastъ ideie. Desbinarea чe voia sъ adȣkъ între aчeştĭ doĭ пrinчiпĭ, чerkarъ sъ o пȣie asemenea între чeĭ doi kъпitanĭ transilvanĭ чe kombъteaȣ kȣ miчele lor korпȣrĭ streine sȣb ordinile lȣĭ Mixaĭ. Asfel vedem пe M. Xorvat în чeartъ kȣ Kirali шi kȣ Domnȣl цъrii.

Domnȣl Moldoviĭ era aliat sinчer al lȣĭ Mixaĭ, Tȣrчiĭ voeaȣ sъ-l desbine de Mixaĭ, ka sъ-l slъbeaskъ, întreпrinserъ maĭ mȣlte înчerkъrĭ шi nȣ пȣtȣrъ reȣшi. Ȣnii din konsilierii lȣĭ Ba-

tori, insпiraцĭ de dorinцele Tȣrчilor, îl îndemnarъ sъ se пroklame пrinчine al Transilvanieĭ, Valaxieĭ шi Moldavieĭ, шi ka sъ fakъ sъ se rekȣnoaskъ titlȣrile sale, sъ trimiцъ ȣn korп de oшtire în Moldova, ka sъ destitȣe пe Aron Domnȣl aчesteĭ цъrĭ.

Batori ȣrmъ aчestȣĭ konsiliȣ пerfid. Trimise ȣn korп de oшtire în Moldova, lȣъ пe Aron fъrъ veste шi îl dȣse la Alvitz пrisonier, пe la 19 Maiȣ 1595, sȣb kȣvъnt kъ Aron s'ar fi aпroпiat de Tȣrчĭ în sekret.

Mixaĭ чe bъnȣea intenцiȣnile lȣĭ Batori înkъ de maĭ înainte, пrin aчest akt arbitrar al lȣĭ Batori asȣпra lȣĭ Aron, aliatȣl lor, vъzȣ esekȣtarea пlanȣlȣĭ sъȣ ambiцios. Indeпendinцa naцiȣneĭ sale, iĭ era skȣmпъ. Batori îl пȣse în пosiцiȣnea dȣreroasъ orĭ sъ aibъ a kombate kontra Tȣrчilor шi a Transilvaninilor în aчelaшĭ timп шi sъ пerikȣleze пatria, orĭ sъ пriimeaskъ a deveni tribȣtarȣl lȣĭ Batori. Прȣdinцa îl konsilia sъ fъrъme întъiȣ пe inemikȣl чel maĭ пȣtinte, kȣ ajȣtorȣl ȣnȣĭ inemik maĭ slab; orĭ kare ar fi ȣmilinцa la kare se koboarъ ka ȣn пreц al aчestȣĭ ajȣtor, aпoĭ kъnd Tȣrчiĭ vor fi învinшĭ, sъ regȣleze sokotelile sale kȣ Batori.

Kiemъ boeriĭ din konsiliȣl sъȣ, le esпȣne sitȣaцiea пolitikъ a цъriĭ, aпoĭ trebȣinцa de a deveni vasalȣl lȣĭ Batori, пъstrъnd indeпendenцa administraцiȣniĭ interioare kȣ dreпtȣl de aȣtonomie. Konsiliȣl aпrobъ aчeastъ пъrere.

Atȣnчĭ Mixaĭ trimise deпȣtaцĭ la Batori пe Mitroпolitȣl Eftimiȣ, eпiskoпȣl Rîmnikȣlȣĭ Teo-

fil, episkopsl Bszъslsĭ Lska; pe Logofъtsl Dimitrs, Preda, Borns Logofeцĭ; Dan шi Teodosis Visterĭ, Rads шi Stamati Postelniчeĭ, Mitrs Xristea Vorniчi! Radь шi Vintilъ Klsчerĭ. Batori din partеĭ pe Stefan Iojika шi Georgie Radvasdi, gsvernorsl чetъцsiĭ Ȣjvor Szamas, toцĭ se dssеrъ la Karlsbsrg sъ inчeapъ konferinцe.

Depstaцiĭ lsĭ Batori чersrъ maĭ mslt dekъt чele чe eraȣ instrskцiile lsĭ Mixaĭ. Printre depstaцiĭ Romъnĭ se aflarъ spiĭ kare eraȣ inemiчii Domnslsĭ. Aчestiea adorarъ la propsnerea depstaцilor transilvani kare era de sspsnere în toate formele, шi tъrîrъ шi pe чeĭ alцĭ a ssskri aktsl redigeat în aчest simц, Aчest akt s'a ssskris la 20 Maiȣ.

Prin aчest akt Romъniĭ kъtaȣ se reksnoaskъ pe Batori Prinчipe moшtenitor шi rege ks psterea ssprеmъ. Aчest prinчipe saȣ rege kъta sъ psmeaskъ pe viцe-prinчipe în Valaxiea kare sъ шtie limba цъriĭ; sъ-ĭ dea sn stindard шi sabie ks sn semn de demnitate; el îĭ va xotъrî lista чivilъ. Viцe-prinчipile va alege ks voia Prinчipelsĭ doĭsprezeчe boerĭ kare împreспъ ks dъnssl va xotъrî trebile jsstiцieĭ шi ale administraцisneĭ interioare. Aчestĭ boerĭ ps vor pstea fi piчĭ psmiцĭ, piчĭ skoшĭ fъrъ gъsirea ks kale a Prinчipelsĭ ssprеm. La dieta transilvanъ vor fi depstaцĭ Romînĭ din ambele цъrĭ ka sъ regsleze tribstsl шi sъ sspsie pъssrile цъrilor. Nsmaĭ Prinчipele primar va avea dreptsl a da rekompensъ шi privilege. Sentinцele în proчese kriminale ale boerilor vor veni la Prinчipe ka sъ jsdeчe ks

desъvъrшire пȣtînd sъ osъndeaskъ la moarte пe kȣlпabilĭ. Valaxiea va пъstra vekile xotare; klerȣl va rъmъnea în ачeleaшĭ dreпtȣrĭ ka пe trekȣt, bȣkȣrîndȣ-se de venitȣrile monastiresчĭ. Mixaĭ II шi ȣrmaшiĭ lȣĭ vor пrimi dela Sigismond Batori шi ъrmaшiĭ lȣĭ, titrȣl de resпektabilȣl шi mъreцȣl Domn al statȣlȣĭ nostrȣ transalпin, kredinчiosȣl nostrȣ iȣbit; Пrinчiпele Transilvanieĭ va пriimi de la viче-пrinчiпe titrȣ de Serenisim . . . пrin graцia lȣĭ Dȣmnezeȣ, пrinчiпe al Transilvanieĭ, Valaxiei, Moldavieĭ шi al sъntȣlȣĭ imпeriȣ Roman, Domnȣl maĭ mȣltor пъrцĭ din regatȣl Ȣngariĭ, komite al Sъkȣilor etc. пrea graцiosȣl nostrȣ Sȣveran. Viче-пrinчiпele nȣ va пȣte sъ zikъ: *пrin graцia lȣĭ Dȣmnezeȣ*, nȣ va nȣmi lokȣl de ȣnde va data dekretele sale, va sigila kъrцile lȣĭ kȣ чearъ roшie; dar nȣmaĭ kȣ armele familieĭ sale, armele statȣlȣĭ vor fi lîngъ Пrinчiпile Batori. Fȣnkцionariĭ vor deпinde de Sigismond. Niчĭ ȣn grek nȣ va пȣtea fi înпiegat пȣblik. Batori din пarte'ĭ se îndatoreazъ sъ ajȣte Valaxia шi sъ o sпrijine kontra inemiчilor eĭ kȣ arme, trȣпe шi bani.

Ачeastъ noъ stare era maĭ asпrъ de kъt aчeia че abȣzȣrile Tȣrчilor fъkȣserъ Romъnilor.

Mixaĭ ratifikъ ачest akt, пe kare nȣ-l lȣъ dekъt ka aberaцiȣne a sпiritȣlȣĭ lȣĭ Batori, шi kare nȣ пȣtea sъ-l oblige la nimik. El îl sȣskrisъ astъzĭ kȣ пana ka sъ-l fъrъme a doȣa zi kȣ sabia. Astfel niчĭ kъ-ĭ dete чea maĭ mikъ atenцie.

Jurămêntul.

Într'o dimineaцъ din lъna lъĭ Maiъ, tъnъrile vestirъ чeremonia пentrъ пriimirea semnelor de domnie чe Sigismond Batori trimise lъĭ Mixaĭ, rekъnoskъt пrin aчesta de Viчe-Пrinчiпe al Valaxieĭ. Aчeste semne se trimise пrin magiarъl George Пalatis. Mixaĭ kъta sъ deпъe înaintea aчestъĭ trimis jъrъmînt kъ va fi kredinчios lъĭ Battori. Попъlъl înainta sпre пalatъl de la Mixaĭ Vodъ. Stradele eraъ пline de oamenĭ. Toate fisionomiile пъreaъ triste; fie чine пrivea aчeastъ чeremonie ka o чeremonie de înmormîntare.

Toцĭ чe stъrъirъ a se faчe aчel akt rъšinos kъ intenцiъne de a înegri gloria lъĭ Mixaĭ, trimiserъ agenцiĭ lor sekreцĭ sъ sпъe пe stradъ пoпъlъlъĭ kъ чeremonia din aчea zi era ъn akt de ъmilinцъ шi de trъdare fъrъ nъme.

Aчeştĭ agenцĭ resшirъ sъ arъnчe întristare пe inima пoпъlъlъĭ; nъ însъ sъ-l reчeaskъ de Mixaĭ.

— S'a sfъrшit kъ neatъrnarea цъrii, ziчe ъnъl din aчeştĭ agenцĭ într'o grъпъ de oamenĭ la пoarta kъrцiĭ domnesчĭ.

— Dar de ъnde шtiĭ? întrebъ altъl.

— Чeia чe se va faчe astъzĭ, maĭ zise чel dintъĭ seamъnъ kъ o trъdare: noĭ ne vъrsъm sîngele шi averile: kъrъцim цara de пъgъnĭ, mergem шi învingem пe vrъjmaшĭ пъnъ la пorцile de la Varna; Tъrчiĭ tremъrъ de sпaĭmъ la nъmele Romъnilor; цara sпarge lanцъrile, шi iatъ kъ Mixaĭ Vodъ înkinъ цara la Ъngъrĭ, kъ tok-

melĭ maĭ rele de kъt чele kȣ kare am fost sȣb Tȣrчĭ!

— Aшa este! respȣnse ȣn alt agent d'intre mȣlцime.

— Ba bine kъ nȣ o fi aшa; am skimbat stъпъnȣl шi am lȣat ȣnȣl maĭ rъȣ̆ de kъt чel alt, шi пentrȣ aчeasta a trebȣit sъ ȣчidem jȣmъtate цara.

— Шi пentrȣ чe Mixaĭ vodъ faчe aчeasta? întrebъ ȣnȣl.

— Пentrȣ чe? ziчe чel d'ntъĭ. Tot asta era sъ te întreb шi eȣ!

— Пentrȣ kъ Tȣrkȣl чere banĭ шi Ȣngȣrȣl dъ banĭ, шi maĭ bine este a lȣa dekъt a da. Mixaĭ Vodъ a lȣat banĭ ka sъ vъnzъ цara la Ȣngȣrĭ.

— Sъ пiarъ trъdъtoriĭ, strigъ ȣn agent, sъ trъeaskъ цara!

— Sъ trъeaskъ Sȣltanȣl! strigъ altȣl.

— Sъ trъeaskъ Stefan Vodъ! reпetъ чel dintъĭ.

Попȣlȣl neпъrtinitor askȣlta în tъчere; kȣ toate aчestea kъцĭ-va oamenĭ sъ пȣserъ sъ reпete aчele esпresiĭ пerfide ale agenцilor пartideĭ tȣrчe.

În aчel moment ȣn om de o etate matorъ, în kostȣm de *roшȣ*, înaintъ kъtre ȣnȣl din agenцiĭ чe strigaȣ̆ sъ trъeaskъ Stefan-Vodъ шi îĭ ziчe:

— Чe tot lъtraцĭ, mъĭ, пe aiчĭ пrin lȣme? doarъ voiцĭ a înшela поporȣl kȣ vorbe de nimik ka чele чe sпȣneцĭ?

Fraцilor, nȣ kredeцĭ чe vъ sпȣne aчestĭ oamenĭ . . Mixaĭ-vodъ nȣ шĭ a vъndȣt цara пe banĭ.

Dѕпъ toate învingerile noastre asѕпra пъгъnilor, Sѕltanѕl s'a xotъrът sъ vie asѕпra џъriĭ kѕ toate пѕterile. Akѕm ne trebѕe ajѕtorѕl Ѹngѕrilor kѕ kare Mixaĭ fъkѕse legътѕrĭ împreѕпъ, înainte de a începe resbelѕl; dar Ѹngѕrѕl, în lok sъ se џie de vorbъ, se skimbъ, kъnd vъzѕ пe Mixaĭ în nevoe; шi îĭ skrie kъ îĭ va da ajѕtor daka el se va sѕпѕпe kѕ џara Ѹngѕrѕlѕĭ, daka nѕ va lъsa џara sъ o пrade шi sъ o пѕstieaskъ Tѕrчiĭ, între aчeste doъ rele пe kare are sъ o aleagъ Mixaĭ? пѕtea sъ lase el џara sѕb sabia Tѕrkѕlѕĭ? ръsпѕпse Ѹngѕrѕlѕĭ kъ închinъ џara kѕ tokmele bѕne, ka sъ aibъ ajѕtor dela el a bate пe пъgînĭ шi apoĭ Dѕmnezeѕ e bѕn! va faчe kѕ Ѹngѕrѕl чe a fъkѕt шi kѕ Tѕrkѕl. Dar daka soliĭ Domnѕlѕĭ aѕ fъkѕt legътѕrĭ kѕ tokmelĭ rele пentrѕ џarъ kѕ Ѹngѕriĭ, nѕ este vina Domnѕlѕĭ; чi vina Solilor. Vreџĭ sъ шtiџĭ чine sѕnt aчestĭ doĭ oamenĭ чe vъ întork kaпѕl? aчesta este Vistierѕl Teodosiѕ . . чel alt Klѕчerѕl Vintilъ . . S'aѕ înbrъkat în strae пroaste ka sъ nѕ-ĭ kѕnoasчeџĭ . . aчestĭ doĭ aѕ fost пrintre soliĭ trimiшĭ la Ѹngѕrĭ; eĭ aѕ fъkѕt aчeste legътѕrĭ de sѕпѕпere ,

Maĭ mѕlte voчĭ strigarъ: iatъ trъdътoriĭ!

— Akѕm, ѕrmъ nekѕnoskѕtѕl, voiџĭ sъ шtiџĭ чine sѕnt eѕ? eѕ sѕnt Banѕl Mixalчe!

La aчeste vorbe mѕlџimea strigъ: sъ trъeaskъ Banѕl Mixalчea!! „apoĭ; „sъ pearъ чiokoi чe џin kѕ Tѕrчiĭ! sъ pearъ iskoadele! sъ piarъ soliĭ чeĭ rъĭ!.

— Vistierѕl Teodosiѕ sъ piarъ! strigъ o voчe.

— Шi tȣ! strigъ ȣn altȣl îndreптъndȣse kъtra Klȣчerȣl Vintilъ.

— Пe eĭ! bъeцĭ! zise ȣn цigan korпȣros, шi kare nȣ era altȣ de kъt Gъdea чe leпъdъ sъkȣrea шi fȣgi kъnd era sъ tae kaпȣl lȣĭ Mixaĭ.

La aчeste vorbe Vistierȣl Teodosiȣ Grekȣl skoase ȣn kȣцit de sȣb vestminte шi чerkъ sъ se aпere. Gъdea fъrъ sъ цie sokotealъ de arma Vistierȣlȣĭ, se reпede asȣпrъ'ĭ, шi îl trъntesчe aпoĭ îl kalkъ kȣ пiчoarele. Klȣчerȣl Vintilъ цîna în mъnile poпȣlȣlȣĭ.

— Sъ mergem sъ le fъrъmъm kasele! strigъ ȣnȣl.

— Sъ mergem! sъ mergem! reпetъ mȣlцimea.

Цiganȣl se пȣse în frȣntea lor. Пoпorȣl se miшkъ, пleakъ, treчe пe stradъ ka ȣn rîȣ reпede; întoarчe шi ia kȣ dînшiĭ пe чeĭ kъцĭ se aflaȣ пe strade.

Banȣl Mixalчea disпъrȣ.

Пeste doъ oare kasele boerilor trъdъtorĭ, eraȣ fъrъmate. Gȣvernȣl lȣînd sчire desпre astъ пerъndȣealъ, trimisъ o чeatъ de seimenĭ sъ oпreaskъ fȣria пoпȣlȣlȣĭ.

Kъtre aчestea, deпȣtatȣl lȣĭ Batori пъrȣ, kъlare, îmbrъkat în kostȣm de kavaler Magiar, înпrejȣrat de kъпitanĭ Romъnĭ шi de o mare чeatъ de ostaшĭ lȣaцĭ din toate korпȣrile цъriĭ. El întrъ în пalat. La skara пalatȣlȣĭ Mitroпolitȣl kȣ Konsiliȣl Boerilor îl пriimi. Mixaĭ îĭ eшi înainte la ȣшa saliĭ de пriimire. Aiчĭ îl lȣъ de mъnъ, шî îl dȣse în mijlokȣl sъliĭ. Toцĭ шezȣrъ în пiчoare.

„Strъlsчitsl Пrinчine al Trarsilvaniei, Moldovii ші Valaxiei, Sigismond Battori Ssveransl meš ші al vostrs, іці triimete semnele domniii че a bine-voit sъ-ці înkredinцezr."

La aчeste vorbe kъпitanii Romъnĭ, fъrъ voia lor, пsserъ mъna пе mъnersl sъbiilor, Mixaĭ se întsrnъ kъtrъ dînшii ші le adsчe aminte de пrsdenцъ. Ks toate aчestea lovitsra fsse krsdъ пentrs ssfletsl sъš mъndrs. El îшĭ msшkъ bszele ші se sili sъ învingъ mъnia че simцea „Jsr пе Dsmnezeš îшĭ zise el, kъ voĭ snъla aчeastъ smilinцъ în sîngele Ѕngsrilor! Mixaĭ kъta sъ fakъ jsrъmъntsl solemnel de ssпsnere. „Mъ leg „înaintea lsĭ Dsmnezeš, zise Domnsl ks voчe „tare, a resпekta în toatъ koпrinderea lsĭ, ak„tsl de ssпsnere kъtre Пrinчiпele Transilvaniei."

Îndatъ че пronsnцъ aчeste vorbe, msziчele înчeпsrъ sъ ssne afarъ. Deпstatsl magiar deпsind semnele Domnieĭ, sъ retrase ks aчeaшĭ пomпъ ks kare a fost venit. Пretstindenĭ пoпorsl îl vedea ks rъчealъ ші neпъsare.

Pornirea Turcilor.

Vezirsl Tsrxat паша плekase din Konstantinoпoli ks o armatъ foarte mare, пе la finele lsĭ Aпriliš. El se oпri în чetatea Andrianoпoli. Akolo se fъks пlansl ksm sъ ataчe пе Romъnĭ. Se deчise ka чele doъ цъrĭ sъ devie doъ пaшalъksrĭ; Moldova se dete lsĭ Beĭlerbeĭ de la Sxirvan Giafir-паша, ші Valaxia lsĭ Satsrgi Mexmed паша. Ostirea ottomanъ se komпsnea în пarte

de Ianiчerĭ шi de Sпaxiĭ kariĭ eraŭ soldaцiĭ чeĭ maĭ aleшĭ; restsl se forma de Baшi-bszsчĭ-volontarĭ saѕ lsaцĭ пrin silъ.

La 8 Islиŭ marele Vezir ajsns la пorцile Rsшчiskslsĭ, avan-garda se afla aiчĭ de maĭ mslte zile oksпatъ sъ пrade malsl stъng al Dsпъriĭ din kъnd în kъnd шi sъ fakъ fortifikaцiĭ, atъt în чetъцile tsrчesчĭ dsпe malsl stъng, ksm шi în чele dsпe malsl dreпt.

Kъnd Vezirsl se aratъ la пorцile Rsшчiskslsĭ, Beĭlerbeiŭ al Rsmeliĭ Xasan-пaшa, întra în triѕmf ks чinчĭ sste пrizonerĭ Romъnĭ, ks trofee d'intro bъtъlie în kontra lsĭ Mixaĭ. Terxat пaшa, o datъ чe ajsnse aiчĭ, înчeпs a faчe пreпaraцisnĭ пentrs treчerea Dsпъriĭ a ostirilor sale.

Resbelsl ks Ѕngaria se sssпendase. Ssltansl Mexmet ardea de пerъbdare sъ ssпse Пrinчiпatele. El vъzs ks dsrere kъ treksse timп mslt шi marele Vezir Terxat-пaшa înkъ ns treksse Dsпъrea. Atribsi aчeasta la nekaпaчitatea Vezirslsĭ, kieшъ пe Sinan-пaшa, îĭ esпsne temerile шi dsrerea sa de învingerile lsĭ Mixaĭ, îl nsmesчe mare Vezir, шi îl însъrчineazъ sъ komande armata sa чea mare kontra lsĭ Mixaĭ, ks ordinsl de a redsчe цerile în Пaшaliksrĭ, iar пe Mixaĭ viŭ saŭ mort, sъ-l adskъ la пiчoarele sale.

Aчest Sinan-пaшa avssese nisчe învingerĭ strъlsчite la Tsnis, în Arabia, în Пersia, Afrika, Georgia шi Ѕngaria*) aчeste învingerĭ îĭ fъksrъ reпstaцiea de чel maĭ strъlsчit Kъпitan al Imпerislsĭ. El înssшĭ se îngъmfase de aчeste în-

*) Hammer I. II.

vingerĭ, jȣrъ пe Alax шi garantъ kȣ kaпȣl sъȣ̆ kъ va sȣпȣne Romъni.*) Afarъ de armata nȣmeroasъ чe se afla пe malȣl Dȣnъriĭ kȣ Terxat-паша, Sinan-паша, пъръsind Konstantinoпoli lȣъ kȣ sine ȣn mare korп de armatъ, шi stendardȣl чel sъnt kare se skoate nȣmaĭ atȣnчĭ kъnd Iмпeriȣl este în пerikol. El trekȣ kȣ oштirea пrin strъmtoarea de la Чialikavan, se îndreпtъ kъtrъ Rȣшчiȣk de ȣnde kъta sъ treakъ Dȣnъrea la Giȣrgiȣ̆. Terxat-паша disпȣse a se aшeza ȣn пod пe Dȣnъre, пe чinчĭ sȣte de vase. Aчest пod mergea kъtre insȣla пe kare se afla kastelȣl Sъntȣ George, okȣпat de Tȣrчĭ. Toatъ armata lȣĭ Sinan-паша se komпȣnea de o sȣtъ oпt-zeчĭ miĭ oamenĭ, kȣ kondȣktoriĭ bagajelor**) avea kȣ dъnsȣl шaпte galere пentrȣ ka sъ пoarte пrovizиȣnĭ, artileriĭ: ele întraserъ пrin Marea Neagrъ în Dȣnъre шi veniserъ la Rȣшчiȣk.

Tot de o datъ Xanȣl lȣъ ordin ka sъ între kȣ Tъtariĭ пrin Moldova; alte zeчe galere пlekarъ din Marea-Neagrъ sъ între în Dȣnъre шi sъ se ȣrчe la Rȣшчiȣk.

Mixaĭ lȣъnd шtire desпre aste пreпarations ...

*) Valter.
**) Hammer.

erĭ Romъnĭ шi Domnѕl Moldovĭĭ eraŭ invitaцĭ. Mixaĭ trimisese în lokѕĭ пe Stroe Bѕzeskѕ шi Radѕ Kalofireskѕ kѕ darѕrĭ пreчioase, пeпѕtъnd sъ lase цara într'ѕn moment atъt de kritik.

Ѕчirea чe merse la Battori desпre пlanѕl de atak al Tѕrчilor, tѕrbѕrъ bѕkѕria sъrbъtorilor. Îndatъ el trimise пe jѕna sa mireasъ la Gerla. Пe de altъ пarte trimise kъrцi la Impъratѕl Rodolf II vestindѕ'ĭ kъ Tѕrчiĭ aŭ sъ atache Пrinчiпatele, de ѕnde vor treche în Transilvania, шi de akolo în Ѕngaria ѕnde vor esekѕta пlanѕl lor de konkѕistъ; îl rѕgъ, în пѕmele intereselor statelor kreшtine sъ-ĭ trimiцъ ajѕtor; tot d'odatъ doĭ oamenĭ armaцĭ ѕnѕl kъlare, шi altѕl пe jos, цiind în mъпъ o sabie mѕiatъ kѕ sînge, ѕmblaŭ пrin цarъ kemъnd пoпѕlѕl sъ alerge la arme kontra пъgъnilor.*)

Mixaĭ se пreпarъ sъ se aпere aшteптъnd ajѕtorѕl de la Battori. Aчesta dete ordin la o пarte din armata sa, sъ se пreпare a treche în Valaxia. Domnѕl trimise familia sa kѕ toate averile de kare пѕtea disпѕne, la Xermanstadt în Transilvania. Aпoĭ пъrъsi Bѕkѕreшti kѕ oпt miĭ de soldaцĭ, шi se dѕse sъ-шĭ пѕie tabъra пe drѕmѕl Giѕrgiѕlѕĭ la satѕl Mъgѕrelile. Aiчĭ Mixaĭ adѕпъ kaпitaniĭ oшtirilor sale, sъ desbatъ asѕпra mъsѕrelor strategiche.

— Starea noastrъ este destѕl de anevoioasъ, zise Mixaĭ kaпilor de oшtire. Ka sъ întimпinъm intrarea în цarъ a Tѕrчilor, katъ sъ avem mѕlte oшtirĭ ka sъ aпъrъm xotarele пe tot lѕngѕl Dѕ—

*) A. Bechet histoire du Cardinal Martinensius. p. 234.

пърії de la Mexadia пънъ la Galaцї. Щirile din ѕrmъ че am sînt kъ o mare чеатъ de Тѕрчї ѕmblъ sъ treakъ Dѕnъrea пе la Nikopoli шi alte пърцї; Xanѕl kѕ patrѕzeчї miї de Тътаrї a kѕprins цinѕtѕrile Moldoviї, toate aчestea пе kъnd Sinan паша veni la Giѕrgiѕ. Nѕ spѕiѕ aчestea ka sъ abat bъrbъцia voastrъ; din potrivъ, vъ kѕnosk, щiѕ kъ пе kъt stavilile vor fi maї пѕterniчe пе atъt sѕfletele voastre se vor mъri în faцъ kѕ perikolѕl. Am doveziї despre aчeasta: dar nѕ poчiѕ askѕnde perikolѕl че este. Vom strъnge пе aчest пѕnt toatъ ostirea, saѕ vom îmпърцi-o пе maї mѕlte пѕntѕrї пе kъile Тѕрчilor? Iatъ че avem a desbate шi a xotъri.

Radѕ Bѕzeskѕ fѕse de пърere kъ avantagiѕl чel maї mare al ѕneї ostirї este a fi konчentratъ. iar nѕ resipitъ; kъ Sinan Паша поate sъ soseaskъ înainte de tѕрчiї de la Nikopoli шi de Xanѕl Тътаrilor: kъ lovind шi fъrъmînd ostirea lѕї Sinan, чeї alцiї niчї vor maї veni la lѕптъ.

— Чeia че ziчї, obiektъ Xorvat ѕnѕl din kъпitanii Transilvanї, este o regѕlъ în meseria resboiѕlѕї; dar astъ ѕna datъ, nѕ пѕtem lъsa toate пърцile цъriї espѕse tѕрчilor. Тѕрчiї de la Rѕшчiѕk шi тътаriї пot sъ ne loveaskъ пе la spate; nѕ vъz niчї ѕn kѕvînt ka sъ пъstrъm toatъ ostirea aiчї, aшteptînd пе Sinan kare поate sъ întъrzie. Dar чeia че mъ faчe maї mѕlt a fi de altъ пърere este kъ armata Transilvanъ katъ sъ soseaskъ îndatъ шi sъ mъreaskъ kornѕl postrѕ de aiчї, fъrъ a maї avea nevoie de чetele че ĭeam trimite aiѕrea."

Astfel vorbi Xorvat.

Mixaĭ че era asemenea sigѕr desпre venirea ostiriĭ Transilvane, aпrobъ aчeastъ пъrere kare se пriimi de чeĭ maĭ mѕlцĭ kъпitanĭ.

Se deчise dar a se oпri oпt miĭ de ostaшĭ sѕb komanda lѕĭ Mixaĭ, шi чeĭ alцĭ sъ se trimiцъ în diverse пѕntѕrĭ.

Sinan ajѕnse la Rѕшчiѕk, пѕse sъ kontinѕe podѕl înчeпѕt de Terxat, пe kare sъ-шĭ treakъ în Valaxia чeĭ 180,000 ostaшĭ. Eĭ lѕkrarъ zioa шi noaпtea. Sinan în пersoanъ asista la konstrѕirea podѕlѕĭ шi desvъlea o aktivitate streinъ vъrstiĭ sale înnaintate. Kaпѕl aчestѕĭ pod era protegiat de kastelѕl Sf. George din insolъ шi de maĭ mѕlte galere armate kѕ tѕпѕrĭ.

Ostirea lѕĭ Mixaĭ înчerkъ sъ întъmпine konstrѕirea podѕlѕĭ, prin arѕnkѕrĭ de bombe dѕпe malѕl stъng al Dѕnъriĭ, lѕkrarea însъ, înaintъ kѕ toate пerderile чe înчerkarъ tѕrчiĭ. Tѕrчiĭ kъtarъ sъ se aпere, trimiцînd o mare чeatъ de ostaшĭ, kare sъ aпѕчe пe romъnĭ пe la sпate, шi kare trekѕrъ rîѕl пe vase.

Ostirea lѕĭ Mixaĭ se retrase sпre Bѕkѕresчĭ, Nѕmaĭ rъmъnea Domnѕlѕĭ de kъt sъ gъseaskъ o poziцiѕne avantagioasъ, ka sъ-шĭ aшeze tabъra, шi sъ asteпte пe inemiчĭ.

Între Bѕkѕresчĭ шi Giѕrgiѕ treчe ѕn lanц de dealѕrĭ în пoalele kъrѕia kѕrge o aпъ чe se kiamъ Neajlovѕl, linъ шi tinoasъ, aчeastъ aпъ vara se strъnge, se îngѕstъ пe patѕl erbos шi mlъstinos, шi пare adormitъ пe tesaѕriĭ sъĭ de tinъ din

kare rъsare trestie ши пlвte. Malвrile sînt înkвпвnate kв пъdъrî stвfoase.

La o depъrtare de kъteva ore de la Kaпitalъ, era satвl Kъlвgъrenii, în aчest lok, riвl treчe пe o vale maî latъ ши aпele sale чe se varsъ ши se retrag în libertate în lъtвrî, fak o distanцъ de пъmînt moчirloasъ. Пe aчest lak se afla вn пod de lemn lвng inkъпвit de kъte o шose de пъmînt.

Aiчî Mixaî aшeza tabъra sa; aiчî el deчise sъ resпingъ пвterile ottomane saв sъ treakъ înainte пe korпвl sъв mort.

Niчî вn semn, niчî вn monвment, niчî o sвvenire nв se vede în aчest lok! Daka romъnii esistъ înkъ ka naцiвne ши se bвkвrъ astъzî de drepтвrî, пoate kъ o sînt datorî aчestiî lвпte memorabile! Romъnii aв вitat пъпъ ши sвvenirea lвî, ши gвvernele lor din timпiî trekвцî, esпresiвnî demne ale eпoчilor de kъdere, de korвпцie, de ignoranцъ ши de laшitate, refвzarъ sъ ridiчe вn monвment! Ele refвzarъ kъчî fвrъ пrea miчî ka sъ inцeleagъ o ideie atъt de sвblimъ.

Ostirea Ottomanъ era de doъ-sпre-zeчe orî maî nвmeroasъ de kъt a romъnilor. Dar romъnii aveaв doъ avantage asвпra tвrчilor: пoziцiвnea ши geniвl kъпitanвlвî lor.

La aчeastъ lвпtъ se aflaв ши romъnî Moldovenî, kв kъпitanвl lor.

Intrigĭ turcescĭ și unguruscĭ.

Mixaĭ asteпta kȣ neodixnъ sosirea armateĭ Transilvane kȣ Battori, eĭ nȣ veneaȣ înkъ шi Sinan înainta kъtrъ Kълȣgъrenĭ kȣ toate пȣterile sale disпonibile.

Mixaĭ însъ fъчea mȣlцime de înkinȣirĭ asȣпra aчesteĭ întъrzierĭ. El înчeпȣ sъ bъnȣiaskъ sinчeritatea lȣĭ Bat·ori. Aчest пrinчiпe invidios kȣnosчea пoziцiea lȣĭ Mixaĭ la Kъlȣgъrenĭ. El ar fi dorit ka tȣrчiĭ sъ invingъ пe aчest Eroȣ, ka sъ vazъ trȣfia sa ȣmilitъ шi sъ vie în ȣrmъ sъ reпare пerderea ka astfel toatъ gloria armelor sъ fie пe seama sa, astfel nȣ se grъbi sъ vie reпede.

În ostirea lȣĭ Mixaĭ se afla Romъnĭ шi Transilvanĭ kare înчeпȣserъ sъ kȣgete în alt fel de kъt komandentele lor. Kъцĭ va boerĭ romъnĭ dintre kaпiĭ ostiriĭ eraȣ înцeleшi în sekret kȣ tȣrчiĭ; шi între kare Dan Visterȣl шi Mirosla Logofъtȣl, se пȣserъ sъ fakъ пroпagandъ kъпitanilor romъnĭ kъ ideia Domnȣlȣĭ de a se bate kȣ Sinan пaшa, era nebȣnie, kъчĭ nȣ va пȣtea invinge шi vor fi toцĭ fъrъmaцĭ.

La o kъrчiȣmъ alъtȣratъ de tabъrъ, se dȣчeaȣ în toate serele kъпitaniĭ. Aiчĭ boeriĭ trъdъtori întîlneaȣ пe agenцiĭ însъrчinaцĭ kȣ koresпondinцe. Tot akolo, agenцiĭ lȣĭ Battori adȣчeaȣ instrȣkцiȣnĭ kъпitanilor sъĭ, пe kare Mixaĭ nȣ trebȣia sъ le kȣnoaskъ. Albert Kirali devenise amikȣl lȣĭ Mixaĭ. Xorvat era instrȣmentȣl lȣĭ Battori, шi toate intrigile se ȣrzeaȣ пrint'rînsȣl, ast-

fel vedem înkъ la înчепutul resbelului de independinцъ пe aчest Xorvat refuzînd de a lua parte la o lovire kontra Turчilor, шi în relaцiunĭ rele ku Mixaĭ; în timpul luptiĭ de la Kъlugъrenĭ, el refuzъ înkъ odatъ sъ lase пъdurea unde era aшezat шi sъ vie la ordinele luĭ Mixaĭ.

Într'o searъ doĭ oamenĭ, ku o manierъ suspektъ se într'oduserъ la kъrчiumъ. Un al treilea, despъrцindu-se de la tabъrъ, se îndreptъ kъtrъ aчest lok. Eĭ se apropierъ, se salutarъ шi шezurъ împreunъ.

— Battori, zise unul din чeĭ doĭ, dupъ чe se înцeleserъ, voeшte sъ înчeapъ bataia пъпъ a nu sosi armata noastrъ. Valakul aчela katъ sъ fie umilit, шi lupta aчeasta îl va umili îndestul. Atunчĭ Battori va veni sъ-l skape, kъt pentru tine, Xorvate, te veĭ цine maĭ la o parte шi veĭ menagia soldaцiĭ.

— Katъ de ado la aчeastъ voinцъ шi pe Albert Kirali! zise чel d'al doilea.

— Peste putinцъ! rъspunse Xorvat, dar mъ voiŭ sili a faчe astfel înkъt el însuшĭ sъ împingъ la luptъ. Este de temut kъ boeriĭ romъnĭ între kare Dan Vistierul, шi Mirosle Logofъtul, чe цin ku Turчiĭ, sъ nu împingъ pe Mixaĭ a se împъka ku Turчiĭ.

— Ar fi rъŭ aчeasta, rъspunserъ чeĭ doĭ oamenĭ, vezĭ de fъ sъ nu se întîmple lukrul aчela.

Atunчĭ kъte treĭ pъrъsirъ aчest lok.

Xorvat se duse sъ gъseaskъ pe Albert Kirali шi sъ-l îndemne a împinge la bъtaie sub ku-

vînt kъ Тъtarii поate sъ vie sъ'ĭ апѹче пe la ѕпate.

În ачelaшĭ тіпп la kortѹl lѹĭ Visterѹl Dan, se îndreптъ прin întѹпerek ѹn om în kostѹm de ostaш romъn, ajѹngъnd la ѹша kortѹlѹĭ, se ѹĭтъ în toate пъrцile sъ vazъ dakъ nѹ'l привesче ni-menĭ. Dѹпъ ачeasta intrъ sѹb kort.

— Bine aĭ venit, Stolniче N. . . . zise Visterѹl Dan vъzind пe ачest om. Dar kѹm aĭ пѹ-tѹt veni пъnъ aiчĭ?

— Kѹ vorbele чe mi le-aĭ dat, orĭ ѹnde le am zis, m'aѹ lъsat sъ trek nesѹпъrat.

— Чe veste пe adѹчĭ?

— Мъne Sinan паша are sъ vъ loveaskъ. Mixnea Vodъ s'a прins kѹ kапѹl kъ voĭ vецĭ treбѹче мъne în ordia tѹrчeaskъ kѹ toцĭ ostaшiĭ voştri . . . saѹ vъ vецĭ retrage înaпoĭ . . .

— Vorbesче маĭ înчet, zise Visterѹl Dan, пѹind ѹrekia la ѹша kortѹlѹĭ.

— Sinan a приimit sъ dea чeĭ doъ zeчĭ de miĭ de galbenĭ, desпre kare a fost vorbъ . . baniĭ sînt deпѹмĭ la Mixnea Vodъ. Dar noĭ пѹtem fi sigѹrĭ kъ vецĭ пъrъsi пe Mixaĭ?

— Stolniче . . . . . маĭ este întrebare? пѹ мъ kѹnosчĭ? пѹ lѹkrъm înпreѹnъ пentrѹ ачeasta de чinчĭ sпre zeче lѹnĭ?

— Аша este, почiѹ dѹчe vorba de sigѹr?

— Поцĭ.

Zikъnd ачeste vorbe, stolnikѹl N. . . . eшi, aпoĭ se пerdѹ прin întѹпerekѹl поцiĭ.

Visterѹl Dan trimise sъ keme пe Logofъtѹl Mirosla.

— Kѕm vom faчe? întreba Visterѕl Dan пe Logofътѕl Mirosla, sъ faчem пe Mixaĭ a чere ertare de la Visirѕl шi a întoarчe armele în пotriva ѕngѕrilor?

— Dar tѕ ѕцi, îĭ rъsпѕnse чel alt kъ Mixaĭ Vodъ пѕ maĭ пoate sъ rъmъie Domn шi kъ alt Domn este în tabъra tѕrчeaskъ?

— Aчela пoate sъ astепte . . ertarea чe s'ar faчe lѕĭ Mixaĭ, пѕ'l va skъпa de skoatere, шi viaцa lѕĭ înkъ пѕ ашĭ asigѕra-o. Asfel este gъndѕl пaшiĭ . . .

— Nѕ mъ împotrivesk . . . Sъ înчerkъm maĭ пe ѕrmъ în sfat.

— Sъ înчerkъm, пѕmaĭ sъ te цiĭ de vorbъ. Daka пѕ vom isbѕti, ѕцiĭ чe пe rъmъne a faчe....

— A 'пe trage înaпoĭ orĭ a treчe la tѕrчĭ.

Ѕn ofiчer intrъ sѕb kort.

— M. S. Vodъ te kiamъ la sfat! zise aчesta.

— Sъ mergem, Vistere Dan, zise ѕnѕl din boerĭ.

— Sînt gata, resпѕnse чel alt, шi skѕlъndѕse, пlekarъ amîndoĭ kъtrъ kortѕl ѕnde se цinea konsiliѕl.

În kaпѕl ѕneĭ mese шedea Mixaĭ, în dreaпta шi în stъnga lѕĭ se aflaŭ kъпitaniĭ sъĭ între kare Radѕ Bѕzeskѕ, Kalofireskѕ, Farkaшŭ, Baпѕl Manta, Baпѕl Mixalчea, Пreda Bѕzeskѕ, Stirbeskѕ, Visterѕl Dan, Logofътѕl Mirosla, Albert Kirali, Mixaĭ Xorvat, Xatmaпѕl Moldoviĭ шi alцiĭ.

Xorvat ia kѕvîntѕl, esпѕne temerea чe are sъ пѕ-ĭ kalчe ostirea Xaпѕlѕĭ, шi ziчe kъ ar trebѕi sъ ia Mixaĭ iniцiativa de a lovi пe Tѕrчĭ.

Logofъtъl Mirosla, se onъne, ші zіче kъ sъ nъ se fakъ lъkrъrile maĭ înainte de timn, kъчĭ el e sigъr kъ armata lъĭ Battori are sъ soseaskъ îndatъ, ші kъ de nъ va sosi la timn, krede kъ nъ va maĭ veni, kъчĭ atъnчĭ se va vedea kъ Battori ші a kъlkat vorba, ші kъ la astfel de kaz, romъniĭ ne maĭ fiind legaці de Battori. ar trebъi sъ fakъ naче kъ Sinan.

La aчeste vorbe Albert Kirali, om kъ inimъ ші kъtezъtor, se skoalъ ші zіче: „aчeasta nъ se noate! Ѹngъrъl moare, dar nъ fъge de bъtaie! Daka tъ estĭ frikos, dъte de aiчĭ ші te înkinъ!“

Visterъl Dan, îĭ rъsnъnde astfel:

„D-ta estĭ kare îmningĭ la bъtaie kъ karakterъl чe aĭ . . . Dar nъ te gъndesчĭ kъ шaĭ-sнrezeчe miĭ de oamenĭ чe avem nъ not sta la o sъtъ ont zeчĭ de miĭ . . .

Aiчĭ întъrnîndъse la Mixaĭ, ъrmъ:

„Doamne! Aчest om în чe se semeцesчe? Чeĭ doъ miĭ de ъngъrenĭ aĭ lor, kъt de vitejĭ ar fi, nъ not sъ fakъ nimik kъ Tъrчiĭ . . . aчest om nъmaĭ vorbъ de semeцie are, ші nъ lъkreazъ dъnъ înцelenчiъne, чi merge orbeste, ші kъ nebъnia lъĭ vrea sъ ne niarzъ ші ne noĭ!“*)

La aчeste vorbe Mixaĭ îndrenteazъ vorbe de mъstrare Visterъlъĭ Dan, adъkъndъ'ĭ aminte kъ nъ este frъmos a vorbi asfel ънъĭ oasnete nentrъ kare ar trebъi sъ aibъ maĭ mъltъ noliteцъ.

Konsiliъl se terminъ nrin deчisiъnea de a se bate, Mixaĭ trebъie sъ disnъie de nlanъl de resbel.

Чele doъ armate eraŭ aшezate ne чele doъ

*) Anonymus t. 68. pag. 143 Leg.

dealsri fiind desпъrцite de rîs шi de o пъdsre din vale.

Sinan пaшa чe шчia de la boerî nsmъrsl ostirii lsî Mixaî, se sita asspra aчestiî tabere ks mirare шi ziчea пашilor чe'l înkьnjsraь.

„Oare de aцî fi voî ks o armatъ atъt de mi„kъ ka a lsî Mixaî; aцî ksteza sъ staцî înaintea „snei ostirî atъt de nsmerose ka чeia чe am eъ?

Пашii kare ns înцelegeaъ simцsl aчestor întrebъrî, шi dedaцî ks respektsl orb kъtrъ vezirsl lor, rъspsndeaъ kъ ns!

Чeia чe fъчea sъ ssrizъ bъtrînsl Sinan шi sъ le zikъ: krez!

La 18 Asgsst 1595, de dimineaцъ, Sinan Паша, se deчise a înчepe ataksl: singsrsl lskrs de kare se temea, era sъ ns soseaskъ armata Transilvanъ, pentrs kare, fъrъ sъ maî astepte ajsngerea Tъtarilor, dete ordin ka 12 miî eniчerî sъ meargъ sъ okspe пъdsrea din vale, шi se deskizъ astfel kale armateî чeî marî. Dintr'sn vъrf de deal Tsrчiî îndrepteazъ zeчe tsnsrî asspra taberii romъne.

În tabъra krestinъ înkъ se fъks oare kare miшkare. Romъnii giчirъ intenцisnele lsî Sinan. Mixaı dete шtire ostaшilor kъ a sosit zioa de bъtaie. El strъnse pe чeî maî de frsnte kъpitanî, шi îi invitъ împrespnъ ks toatъ armata sъ se roage pentrs învingerea inemiчilor. Atsnчî în faцa ostirii, Mixaî îngensnke, rъdikъ mъnile kъtre чer шi se rsgъ. Toцî soldaцiî fъksrъ asemenea. Dspъ aчeasta, el se îndreptъ kъtrъ ostaшî шi le zise asfel: „ostaшiî meî! zioa aчeasta este mare, kъчî

„lsuta noastrъ este din ачелеа че va trъi d'anъ-
„rsrea în adsчerea aminte a srmaшilor! sînt si-
„gsr kъ o sъ învingem… nerderea ns mъ tsr-
„bsrъ, îmї adsk aminte de vitejia че arъtarъцї în
„doъ-zeчї de bъtъlii. шi gъsesk assigsrarea kъ
„ns vom rъmъnea rsшinaцї. Tsrчiї de шi sînt
„maї nsmeroшї; dar чea maї mare narte dintrъn-
„шiї este ostire de adsnъtsrъ, fъrъ dsxsl de rîn-
„dsialъ шi de sspsnere la kъneteni. Afarъ de
„ачeasta eї sînt înspъimîntaцї de msltele nerderї
„че aš avst înnotriva voastrъ; ne lъngъ ачeste
„avem înkъ sn ajsns înnotriva tsrчilor: loksl de
„lsntъ, ne kare msлцimea se faчe ns nsmaї ne-
„folositoare, dar înkъ sn mijlok de greѕtate nen-
„trs dînшiї. Teмeцivъ de a vъ nrъda! Tsrчiї s-
„чid ne чeї nrinшї, eї vor fi krszї kъtre aчeia че
„'ї-aš învins în atъtea lsnte. De vom fi învinшї
„astъ datъ, amar are sъ fie de цarъ, femeile шi
„konii vostri vor treчe ssb sabia tsrчilor! цъrile
„se vor faчe naшalikѕrї, religia noastrъ va neri
„шi nsmele nostrs se va vesteji. Tsrчiї nrin ar-
„me niчї odatъ ns ar fi nstst sъ ne învingъ, eї
„ne-aš ssnss nrin intrigї în kare aš kъzst boeriї
„чeї rъї. Noї sîntem чea d'ntъї gsardъ a kre-
„stinъtъцiї, шi katъ sъ ne faчem datoria; nsterile
„krestine ne ajstъ. Daka vom învinge, toatъ ls-
„mea va mъri nsmele nostrs шi цara va fъrъ-
„ma lanцsrile sale. De vom învinge, kъstigsl va
„fi îndoit, цara va skъna шi de jsgsl Tsrчilor
„шi de jsgsl veчinilor че ar ksteza sъ ne maї
„smileaskъ: noї ne batem astъzї fъrъ ajstor strein,
„шi toatъ lasda va fi a noastrъ."

Ȣn entȣsiasm sȣblim înчinse inima soldaцilor ! înseшı boeriĭ enimiчĭ lȣĭ Mixaĭ, simцirъ ȣn moment aчest fok divin arzînd inimile lor.

O singȣrъ strigare se aȣzi în toatъ armata, „sъ mergem la lȣnтъ!“ Mixaĭ nrofitънd de aчest entȣsiasm, dete ordin sъ sȣne în tromnete, пe ȣrmъ rîndȣi ka опt miĭ de romъnĭ sъ treakъ nodȣl шi sъ ataчe пe Tȣrчĭ. El se nȣse în frȣntea lor, îndatъ чe trekȣrъ aчest nod. Domnȣl пe ȣn kaĭ ager, kȣ sabia skoasъ, se arȣnkъ asȣnra tȣrчilor kȣ fȣrie. Пatrȣ чete sȣb пatrȣ пaшĭ Satȣrgi Maxomed, Xaider, Xȣsein шi Mȣstafa, se îmnotrivesk kȣ tъrie fȣrii lor, dar lovirea este atъt de repede, kъt tȣrчiĭ sînt siliцĭ sъ se risineaskъ шi romъniĭ ajȣnserъ la чele d'întъĭ kortȣrĭ ale taberiĭ Ottomane. Чetele tȣrчesчĭ din ȣrmъ se retraserъ kȣ spaĭmъ, romъniĭ aȣ ajȣns пъnъ la ȣшa kortȣlȣĭ marelȣĭ vezir*) Sinan, desmetiчit de ameцeala чe kъzȣ пe toatъ ostirea sa, dete ordin la ȣn korn de 20,000 ieniчerĭ чe пъnъ aчi se aflaȣ în koada taberiĭ, sъ vie sъ цie пept romъnilor. Aчestia se lȣптъ kȣ пȣtere, înчeп sъ respingъ пe romъnĭ. Mixaĭ asteaптъ sъ vie Albert Kirali în ajȣtor, aчesta se afla în dosȣl ȣneĭ пъdȣrĭ kȣ soldaцiĭ sъĭ: kȣ dînsȣl se afla шi alte чete de цarъ kȣ kъцĭ-va boerĭ. Atъt Kirali kъt шi aчestĭ boerĭ refȣzarъ sъ vie dȣпъ dînsȣl**). Anonimȣl Xebenesi ziчe kъ dakъ Kirali шi boeriĭ ar fi цinȣt kȣ Mixaĭ, n'ar maĭ fi fost de lipsъ dȣпъ aчeasta sъ maĭ vie Battori kȣ ostirĭ streine

*) Anonymus Hevenes.
**) Anonymus Hevenes.

în царъ. Mixaĭ Xorvat, tot dзпе ачеастъ kronikъ, нз ar fi lзat парте la lзптъ. Ачест kъпitan kз доъ miĭ de съkзĭ шi алци ostaшĭ, a stat din dosзl de пъдзре despre Bзkзresчĭ, зnde era Kirali kз boerii trъdъtori.

Mixaĭ aзzind kъ зngзriĭ шi boeriĭ l'aз trъdat, îшĭ promise, de va învinge, съ спънззре пе ачеĭ boerĭ miшеi.

Romъniĭ fзrъ dar respinшĭ kз зn patrar de miliar înapoĭ шi пердзръ artileria. Dar Mixaĭ нз se deskзragiъ, kъteva чсte de romъnĭ sosirъ în ajзtorзl чelor opt mii. Mixaĭ se arзnkъ kз maĭ mare fзrie asзpra tзrчilor, ostaшiĭ съĭ resшirъ съ апзче înapoĭ доъ tзпзrĭ. Tзrчiĭ îшĭ înproaspъtarъ neînчetat ostirea, romъnii нз pot faчe tot astfel, obosesk шi se retrag înapoĭ. Ачеастъ lзптъ înчепзse la ръсъritзl soarelзĭ шi akзm soarele aпзпеа, шi lзпta нз se terminase înkъ, în tot timпзl ачеsta kъпd tзrчiĭ kъпd romъniĭ eraз învingъtorĭ *).

Aproape de апзсзl soarelзĭ, ostirea romъпъ împovъratъ de пзmъrзl enimiчilor, lovitъ de artileria lor, obositъ de lзптъ nekзrmatъ, lзъ ordin a se retrage în regзlъ, formîndзse în figзra зпзĭ kolц ka съ presinte enimikзlзĭ fokзrĭ îndoite, шi neînчetînd de a'ĭ faче ръз. Lokзl че îшĭ aleserъ akзm era maĭ avantagios, kъчĭ se aflaз апъраци de пъдзре, шi stъпъпĭ пе strimtoarea пе зnde Tзrчiĭ eraз съ treakъ.

Romъniĭ maĭ aз speranцъ de invingere, зna o пзп în lзпta че aз съ maĭ fakъ la strîmtoare;

*) Arthur Thomas Sieur d'Ambry.

alta în ajȣngerea ȣnȣĭ korп de ostire romъnъ чe asteпtaȣ̆ sъ soseaskъ. Dar aчest korп de пedestri sosi-va oare la timп? Mixaĭ le-a fъkȣt aчire sъ vie înkъ de dimineaцъ. El se temea sъ пȣ fakъ шi aчestia ka Transilvanii.

Soarele era aпroape de aпȣs.

O strigare de bȣkȣrie se aȣzi пe toatъ ostirea lȣĭ Mixaĭ. Korпȣl asteпtat sosi în fine, Mixaĭ kъȣta a пrofita de пresiцa lȣĭ.

Sinan, vъzȣ retragerea Romъnilor kȣ bȣkȣrie. El krezȣ kъ de akȣm, ka sъ învingъ, пȣ-ĭ maĭ rъmъne de kъt s ȣrmeze пe Romъnĭ. — Dete ordin ostirilor sъ treakъ пodȣl. El se пȣse în frȣntea rezervii sale ka sъ loveaskъ пe Romъnĭ în faцъ пe kъnd Xasan Пaшa kȣ Mixпea Vodъ пъtrȣndeaȣ̆ пъdȣrea ka sъ-ĭ aпȣчe пe la sпate.

Dakъ Mixaĭ n'ar fi înцeles aчeastъ miшkare, totȣl s'ar fi sfъrmit aiчĭ; dar el пȣ skъпъ nimik din vedere. Trimite korпȣl чel de kȣrъnd venit în faцa Tȣrчilor пe ȣnde veпea Sinan-пaшa. Trimite doъ sȣte de kazaчĭ шi înkъ atъцĭ Ȣngȣrĭ kȣ kъпitanȣl Koчea ka sъ taie drȣmȣl lȣĭ Xasan-Пaшa. Dete ordin sъ se aшeze чele doȣъ tȣпȣrĭ чe le relȣarъ de la Tȣrчĭ, пe o пoziцiȣпe rъdikatъ, sпre a fȣlgera Tȣrчiĭ чe vor kъta sъ treakъ пodȣl. Dȣпъ aчeasta treчe în frȣntea oшtirii; în aчest timп armata sa чe se ostenisъ în lȣпtъ, avȣ timп sъ se odixneaskъ. — Se dete soldaцilor пъпe шi rakiȣ̆.

Mixaĭ se deчise sъ dea esemплȣ de bъrbъцie пrintr'o faптъ пrin kare îшĭ esпȣпea vieaцa.

Smslge o seksre de la sn ostaш, se repede pe kalsl sъš asspra чeĭ dintъĭ kolsmnĭ otomane; sчide în toate simцsrile pe kъцĭ poate sъ-ĭ atingъ. Vede pe Karaĭman Paшa, se repede asspъ-ĭ, îĭ taie kapsl ks o singsrъ lovitsrъ, îĭ rъpesчe din mъnъ stindardsl чel sъnt; împrejsrsl lsĭ rъndsrile se înklinъ, se rъresk; dar o ploie de sъgeцĭ kade asspъ-ĭ. El lovesчe în toate pъrцile; sчide înkъ kъцĭ-va kapĭ ottomanĭ шi se întsrnъ la aĭ sъĭ, kare, srmъnds'l, kъщtigaserъ o mare întindere de tъrъm. Toцĭ se mirarъ vъzind kъ ns este rъnit. Atsnчĭ fie-kare soldat Romъn fъks чeia чe fъks Domnsl lor; fie-kare ostaшš deveni sn eroš. Faчta lsĭ Mixaĭ înfiorъ pe Tsrчĭ. Sinan-paшa el înssшĭ îl admirъ шi se deчisъ a faчe ka dînssl. Abia Sinan ks Ieniчeriĭ se arsnkъ pe aчest pod, шi se vъzs lovit în faцъ de oшtirea lsĭ Mixaĭ. În dos de mika чeatъ a lsĭ Koчea. În koastъ de чele dosъ tsnsrĭ a kъriĭ mitralie îĭ mъtsra, kъzînd în mslцimea Tsrчilor чe se îndeseaš spre pod. În kъteva minste arипa dreaptъ a lor este fъrъmatъ. Ieniчeriĭ se lsptъ înkъ ks bъrbъцie; dar чele alte чete, fsgind grъmadъ înspъĭmъntatъ, ssrpъ aчeste zidsrĭ de viteжĭ, шi îĭ tъrъsk înapoĭ. Aчeastъ mslцime katъ sъ treakъ podsl înapoĭ, шi se grъmъdeskš ks perъndsealъ, se amestekъ, se îneakъ. Mslцĭ striviцĭ asfel se arsnkъ în apъ, snde se ksfsndъ în tinъ шi mor akolo. Treĭ paшĭ Xaĭder, Msstafa шi Xssein perirъ în aчeastъ tinъ. Marele Vezir Sinan el înssшi, fsse tъrit, trъntit dspe kal, kъlkat în piчoare înkъt îшĭ rsp-

se чeĭ doĭ dinцĭ чe maĭ avea. De aчi fȣse arȣnkat în aпa Neajlovȣlȣĭ, de ȣnde îl retrase afarъ ȣn Sпaxiȣ̆ anȣme Xasan, kare de atȣnчĭ se zise _Baltagiȣl._*)

Sчirea se resпъndi între Tȣrчĭ kъ Vezirȣl a пerit, aчeasta adȣse шi maĭ mare konfȣsie. Tȣrчiĭ înчeп a se risiпi. Xasan-пaшa kȣ Mixnea vodъ, aflъnd aчeastъ sчire, se întȣrnъ la tabъrъ.

Mixaĭ se arъtъ Tȣrчilor kȣ sabia mȣiatъ în sъnge, пe kalȣl sъȣ̆ пlin de sпȣme, ȣчigъnd în toate пъrцile пe kalea sa; eĭ krezȣrъ sъ vazъ пe îngerȣl morцiĭ Azrael. Vede пe Xasan пaшa, aleargъ la dъnsȣl, îl kiamъ în lȣпtъ, dakъ este viteaz; dar aчesta fȣgea insпъĭmъntat*) se dȣse шi se askȣnse în пъdȣre de ȣnde nȣ eшi de kъt în ziȣa viitoare. Noaпtea veni шi пȣse ȣn termin aчesteĭ krȣde tъierĭ asȣпra Tȣrчilor.

Romъniĭ nȣ maĭ avȣrъ nevoe de retragere metodikъ. Tȣrчiĭ eraȣ̆ în fȣgъ: eĭ se întȣrnarъ sъrind шi kъntъnd sпre tabъra lor înkъrkaцĭ de пrъzĭ marĭ. Tȣnȣrile пerdȣte toate le lȣarъ înaпoĭ, lȣarъ stindardȣl verde al пrofetȣlȣĭ; zeчe miĭ de Tȣrчĭ zъчeaȣ̆ пe kъmпȣl de resbel.**) Пodȣl era akoпerit de kadavrele Tȣrчilor шi rîȣl roшit de sъngele lor.

Dakъ Ȣngȣriĭ ar fi askȣltat de Mixaĭ, lȣпta s'ar fi sfъrшit aiчĭ.

*) Hammer.

**) Stavrinos.

Dupe bătae.

Mixaĭ îndatъ че se retrase în kortsl seš, adsnъ konsilisl de rъsboĭ.

Maĭ mslцĭ Tsrчĭ kъzsrъ în mъnile Romъnilor, între aчeştĭ nrinшĭ, era sn Tsrk kъrsea Mixaĭ, în lsntele de la Dsnъre iĭ dъrsise viaцa . . Aчesta чers sъ vazъ ne Mixaĭ. Aчestea ranortъndsse lsĭ Mixaĭ, Domnsl dete ordin sъ i'l adskъ ssb kort.

Пrinssl se nresintъ. Mixaĭ îl reksnoskъ.

Aчesta snsse kъ Tsrчiĭ aš o sstъ ont zeчĭ miĭ de oamenĭ, шi kъ nlansl lor este sъ treakъ neste Romъnĭ la Bsksresчĭ.

— Dar voĭ kъцĭ sъnteцĭ? întrebъ Tsrksl.

— Шaĭ-snre-zeчe miĭ, resnsnse Domnsl.

— Шaĭ-snre-zeчe miĭ!, zise aчesta. De ar fi sчist Tsrчiĭ astъzĭ aчeasta, v'ar fi fъrъmat nsmaĭ ks kaiĭ lor!

— Sinan наша a sчist, zise Mixaĭ, nrin oamenii sъĭ че eraš lъngъ mine.

Mixaĭ iĭ nromite libertatea.

Dsnъ aчestea întsrnъndsse kъtrъ boeriĭ kare ns voirъ sъ vie la kemarea че li se fъksse.

— Ŏnde sînt, întrebъ Mixaĭ.

— Dan Vistersl шi Mirosla Logofъtsl toatъ ziaa as stat asksnшĭ în nъdsre, ne kъnd чeĭaltъ oшtire îшĭ varsa sîngele nentrs skъnarea цъriĭ шi a legiĭ.

Aчeştĭ oamenĭ meritъ sъ se snъnzsre! *)

*) Anonymus Hevenis.

Kъnitaniĭ amiчĭ aĭ Domnslsĭ se rsgarъ sъ ns se fakъ aчeasta într'sn moment atъt de kritik.

Mixaĭ iĭ ertъ.

Dsnъ aчeasta se dosbъts dakъ trebse sъ srmeze lsnta a dosa zi saŭ sъ se retragъ. Mixaĭ era de nъrere sъ se batъ. Amiчiĭ sъĭ чe îngъleserъ resa voinцъ a Sngsrilor шi kare se temea de vre o trъdare din nartea snor boerĭ, înkredinцarъ нe Mixaĭ kъ ar fi maĭ bine sъ se retragъ.

Mixaĭ, temъndsse el înssшĭ de trъdare, konsimцi la nъrerea kъnitanilor.

Asfel dete ordin, înainte de a se faчe zisъ, ostaшiĭ sъĭ sъ nъrъseaskъ aчest lok.

La 14 Asgsst de ks noante; Romînii nlekarъ шi se dsserъ kъtre risl Argeшsl, de snde venirъ; în zisa de Sъnta Maria mare nornirъ la satsl Ingъresчĭ, aiчĭ se odixnirъ treĭ zile. În aчest tъmn Transilvanii, fsgind din tabarъ, se dsserъ шi nrъdarъ Bsksresчi чe ns era maĭ denarte de tabъrъ de kъt de o milъ, zikъnd la toцĭ kъ maĭ bîne sъ ia eĭ aчeste nrade dekъt Tsrчiĭ kare se îndrentaŭ kъtrъ Kanitalъ.

De la Ingъresчĭ, Mixaĭ se dsse kъtre msnцĭ, fiind kъ Sinan-naшa îl srma renede ks toate nsterile sale.

Sinan paşa dupe bătae.

Trsfia Vezirslsĭ se smilise; rsшinea de a fi resnins d'o mъnъ de oamenĭ ks atъta nerdere, înegsrъ ssfletsl sъŭ. Kъtre aчestea sneranцa de

ашї ръsbъnа vine sъ înnаче пе ачеst bътrъn оs-
taш кв viaцa лвї.

Твrчiї arвnкаръ квlna nerderei acestei lвnte asвnra лвї Sinan, шi ачеsta asвnra оstaшilor nreквm se întъmnlъ de къte orї se nierde bътъlia. Intrigile лвї Mixnea кв boeriї dвne lъngъ Mixaї nв reвшiръ. Sinan кiemъ пе ачеst Mixnea lъngъ sine, îndatъ че se întвrnъ la kort.

Bътrъnвl Vezir шedea пе о sofa кв пiчоаrele înkrвчiшаte sвb dъnsвl, шi fвma dintr'o nargielea. Din къnd în къnd îшї пiпъеа кв mъna diversele пъrцї ale kornвlвї sъв lovite în къzътвrile че înчеrкаse.

Mixnea пъrв înaintea лвї, кв mъnile la пепt шi înklinat пînъ snre пъmînt.

— Че аї fъквt кв vorbele tale, giaвre! nаremise къ eшчї bвn nвmaї de minчiвnї. 'Mї-aї zis къ dвпъ înцelegerea че аї кв boeriї, пе кare 'ї-am квmпъrat кв doъ-zeчї miї de galbenї, Mixaї era sъ чеаръ ertare шi sъ se înкine. Чiвdatъ ertare 'шї чеrв! orї пе mine tв m'aї înшelat, orї пе tine boeriї te aв minцit.

— Strъlвчite Vezire, rъsnвnse Mixnea, еў nв te am înшelat; boeriї aв fъквt tot кa ачеst Mixaї sъ se înкine; dar el nв a voit. Atвnчї чеї къшtigaцї de noї nв aв voit sъ meargъ la bътъlie кв оstaшiї lor.

— Nв e destвl ачеsta .. skrie boerilor sъ treaкъ la noї кв оstaшiї lor.

Nв anвкъ sъ zікъ чеle din вrmъ vorbe шi o detвnare teribilъ resвnъ пе toatъ tabъra. Чеrвl se înflъкъrъ шi miї de sъgeцї de lвminъ

se înъlцarъ în sпaчiȣ. Sinan se skȣlъ din пat reпede. El krezȣ kъ Mixaĭ aȣ kъzȣt în mijlokȣl taberiĭ.

Kъtre aчestea aflъ kaȣza aчesteĭ detȣпъrĭ. Ȣn Romъn чe kъzȣse пrins la Tȣrчĭ, krezindȣse destinat sъ moarъ, se deчise ka чel пȣцin, mȣrind, sъ ȣчigъ пe ȣчigъtoriĭ sъĭ. El reȣшi a пȣne fok erbъriĭ Eniчerilor. Aчeasta sъri în aer, ȣчigъnd mȣlцime de oamenĭ. Tȣrчiĭ krezȣrъ kъ a sosit inemiчiĭ, шi somnoroшĭ înkъ, o lȣarъ de fȣgъ înaпoĭ. *)

A doȣъ zi sosi sчire kъ Romъniĭ 'шi-aȣ rъdikat tabъra. Tȣrчiĭ o aȣzirъ kȣ bȣkȣrie neaшteпtatъ. Sinan-пaшa fȣse atъt de mȣlцȣmit de o retragere kare-ĭ deskidea kalea kъtre kaпitalъ înkъt dete ordin sъ nȣ ȣrmъreaskъ nimenĭ пe Mixaĭ.

La 17 oшtirea Romъnъ ajȣnse la Tъrgoviшte, ȣnde se odixni kъte-va zile, шi aпoĭ пlekъ пe Dъmboviцъ sпre чetatea lȣĭ Negrȣ-Vodъ ȣnde stъtȣ oпt zile, ȣrmatъ de lokȣitoriĭ din Tъrgoviшte шi Bȣkȣresчĭ чe se retrъgeaȣ sпre mȣnцĭ de frika Tȣrчilor. Mixaĭ пlekъ шi de la чetatea lȣĭ Negrȣ шi se dȣse la satȣl Stoenesчi în mȣnцĭ ȣnde aшezъ tabera шi fъkȣ fortifikaцiĭ.

Oшtirea sa însъ se îпȣцinъ, kъчĭ soldaцiĭ desertarъ, dȣпe пroпaganda boerilor vъndȣцĭ, пe de altъ пarte, korпȣl de ostaшĭ Moldovenĭ пlekase în Moldova, fiind kemaцĭ kъчĭ Eremia Movilъ întrase în цarъ kȣ Пoloniĭ шi kъta sъ aпȣчe tronȣl. Nȣ maĭ rъmъsese lȣĭ Mixaĭ de kъt чeĭ

*) Hammer.

**) Valter.

ont miĭ de soldaцiĭ kredinчioшĭ aĭ sъĭ kȣ kareĭn-чenȣse resbelȣl la Kъlȣgъrenĭ.

Sinan-naшa trimise oшtire nȣmeroasъ dȣne Mixaĭ. Aчeastъ oшtire se aшezъ în fronțiere. Mixaĭ nȣ voi sъ se aшȣчe în bъtae generalъ kȣ dъnsȣl; dar nȣ înчetъ aĭ lovi în parte; aĭ tъe kъile de komȣnikaцia, aĭ kantȣra provizițnile; de mȣlte orĭ el afla чete de Tȣrчĭ despъrцite de tabъrъ; le atrъgea în lokȣrĭ nekȣnoskȣte шi le tъea. Aчeastъ lȣptъ цinȣ nъnъ la sosirea lȣĭ Sigismond Battori.

La 6 Sept'emv. Sigismond Battori eшisъ din Beligradȣl Transilvanieĭ, însoчit de gȣarda sa de doъ miĭ pedestri шi alцĭ atъцea kъlъrĭ. Îĭ trebȣi treĭ-zeчĭ de zile nъnъ sъ formeze armata sa. Komisiĭ Baltazar Bogate; Benedikt Minчenti, Kornimȣ fȣrъ trimiшiĭ între Sъkȣĭ ka sъ-ĭ keme la arme. Aчestiea refȣsarъ de a lȣa armele în mъnъ înainte de a li se da privilegele lor rъpite. Aчeste privilege se deterъ.

Battori se dȣse la Fȣstпxalom, lъngъ Kronstadt ȣnde toate pȣterile sale kъtaȣ sъ se adȣne. Aiчĭ gъsi 24.000 de Sъkȣĭ din kare 9200 arkȣbȣsierĭ; 13,600 alцiĭ aĭ nobililor; 300 kazaчĭ armaцĭ k'o pȣшkъ шi ȣn pistol, sȣb Ion Veĭxer, 800 lъnчierĭ, 1,200 arkȣbȣsierĭ sȣb Stefan Barчeĭ; 1.000 pedestri învestiцĭ în negrȣ kȣ keltȣiala lokȣitorilor din Kronstadt, 1000 în albastrȣ aĭ lokȣitorilor din Xermanstadt, 1000 în verde aĭ Mediaшilor шi 1000 in roшȣ aĭ Bistriцenilor.

Aчeastъ oшtire lȣa kalea Branȣlȣĭ ȣnde în-

тъlui пе Stefan Rъsvan Domnsl Moldovi' кs 2400 педеstri, 800 кълъrĭ, ші 22 тsпsrĭ.

Batori era voios къчĭ aflase къ пs maĭ avea a se teme de Тътarĭ. Avan-gsarda lor o fъrъmaserъ Moldovenii ші armata se întsrnase în цara lor къчĭ Rsшiĭ ші Каzачiĭ întraserъ съ o прade.

Ачеste oшtirĭ porniserъ пе мъпці ші ajsпserъ la Rsкър în Valaxiea. Aiчĭ Battori trекs în revistъ oшtirile каre se srка la 52,000 de оamenĭ din каre 20,000 кълърĭ ші 32.000 педеstri, кs 53 тsпsrĭ*). Aiчĭ Battori aштептъ 8 zile пъпъ че veni ajstorsl Імператорslsĭ Rodolf II, ачеst корп se компsпеа de 1600 Каtafrançĭ ssb Albert Rеiviчĭ ші 75 кavalerĭ trimiшĭ de Dsка de Тоsкапа ssb Silvio Пiкolomini. De aiчĭ Batori пlекъ ші se înпresпъ la Stoinesчĭ кs Mixaĭ, каre avea 8,000 de Rоmъпĭ ші 22 тsпsrĭ.

Doĭ sкriitorĭ de Thou ші Sieur d'Ambry, пе spsп къ пе къпd oшtirea крештiпъ aшeza кortsrile la Stoinesчĭ, o акvilъ din чеle maĭ marĭ, sbsrъ dsпе stъпка вързsl lsĭ Кraĭ ші se arsпкъ asspra кortslsĭ lsĭ Battori, ostaшiĭ o prinserъ ші o dsserъ la tribsпalsl Прinчiпelsĭ. Тоцĭ ostaшiĭ o priivirъ ка sп asgsrъ. Чеĭ maĭ кsragioшĭ esпliкaŭ къ Акvila aratъ пе Sinan-паша каre are съ каzъ în мъпile крештiпilor; чеĭ maĭ friкoшĭ, ziчеaŭ къ Акvila este пе armele Імп. Germaniĭ ші a Rоmъпilor, ші ачеsta aratъ къ крештiпiĭ aъ съ каzъ.

Tabъra tsrкъ пs era depарte de чеа крештiпъ. Maĭ în toate zilele se fъчеaŭ esкarmsше, în

*) De Thou, S-r. d'Ambry. Engel. Tessler.

kare kreшtinii eraȣ învingъtorĭ. Aчeste lȣпte miчĭ, înkȣragiarъ пe Transilvanii шi-ĭ fъkȣrъ a se deđa kȣ resbelȣl.

Dar Sinan-паша, temъndȣse akȣm serios de Kreшtinĭ a kъror armatъ se mъrise, voi sъ se aпropie de Dȣпъre. El пlekъ kȣ toatъ oшtirea шi ajȣnse la Tъrgoviшte.

Kъtre aчestea Sigismond Battori se aшteпta la o bъtaie generalъ. A doȣa zi de la retragerea Tȣrчilor, el se пreпarъ пeпtrȣ o lȣпtъ mare, nesчiind însъ пentrȣ пlekarea lȣĭ Sinan. El dete ordin sъ sȣne din tromпete ka toцĭ ostaшii sъ se aшeze sȣb stindardele lor. Dȣпъ aчeasta desпъrцi kavaleria în шaпte korпȣrĭ шi nȣmi lokoteninte al sъȣ general пe kȣmnatȣl sъȣ Ştefan Boчikai. Dȣпe konsililea чestȣea шi ale Domnilor Romъnĭ, Battori aшezъ rъndȣl bъtъliĭ in kipȣl ȣrmъtor: Avan-garda se dete lȣĭ Mixaĭ kȣ 4000 lъnчierĭ aleшĭ. Aripa dreaптъ se komпȣnea de kъte-va miĭ kъlъrĭ, aripa stъngъ de 5000 lъnчerĭ. La чentrȣ întrъ infanteria шi Sekȣiĭ armaцĭ kȣ koase шĭ lъnчĭ. Dȣпъ Sekȣĭ veneaȣ kiȣrasierĭ Germanĭ, ȣrmaцĭ de artilerie. Dȣпъ dînшi venea Batori kȣ 12,000 kъlъrĭ шi kȣ sȣita armateĭ.

Armata пorni kъtre inemiчĭ. Mirarea aliaцilor fȣse adînkъ vъzînd kъ Tȣrчiĭ se retraserъ. Eĭ krezȣrъ kъ Sinan-паша le întindea o kȣrsъ, шi Battori dete ordin ostaшilor sъ treakъ zioa în пoziцie de bъtae. Trimise în toate пъrцile gonaчĭ sъ afle ȣrma inemiчilor.

Пe la mijlokȣl noпцiĭ ȣn korп de 4000 Tȣrчĭ, пlekaцĭ de la tabera lor din ordinȣl lȣĭ Sinan sъ

прade ши se ѕчigъ пe aчеĭ din inemiчĭ че vor întъlni rъѕпъndiцĭ, se întѕrnarъ la lokѕl ѕnde ѕчieaѕ kъ se aflъ tabъra tѕrkъ, krezînd k'or s'o regъѕeaskъ akolo. Eĭ darъ peste tabъra kreштinъ. Aliaцiĭ înцъlegъnd, kъzѕrъ asѕпra lor kѕ fѕrie. Пe ѕniĭ ĭĭ ѕчiserъ, alцiĭ se пrinserъ шi пѕцinĭ пѕtѕrъ sъ skaпe пrin întѕnerek.

Dѕпъ aчeastъ lѕптъ veni ѕчire aliaцilor kъ Sinan-пaшa se retrage kъtre Bѕkѕresчĭ kѕ repeziчiѕne. Nѕ maĭ rъmъne îndoealъ: retragerea lѕĭ Sinan-пaшa era o fѕgъ.

Se fъkѕ ѕn konsiliѕ ѕnde se пѕse kestiѕnea daka trebѕe sъ ѕrmeze пe Tѕrчĭ saѕ maĭ bine sъ ia чetatea Tъrgoviштiĭ în kare 4000 de Ieniчerĭ se fortifikaserъ de kѕrînd.

Kînd toцĭ kъпitaniĭ fѕrъ adѕnaцĭ, Battori lѕъ vorba asfel:

„Sinan se retrage kѕ iѕцime kъtrъ Dѕпъre, în ѕrma sa însъ lasъ o garnisonъ în Tъrgoviште. Vom ѕrmъri пe inemiчiĭ în fѕga lor, orĭ vom kъta a lѕa maĭ 'nainte o чetate чe am lъsa okѕпatъ de Tѕrчĭ în ѕrma noastrъ?

Opiniile le fѕrъ diverse. Mixaĭ era dedat în lѕпtele sale kѕ Tѕrчiĭ, opinia lѕĭ fѕse sъ goneaskъ пe inemiчiĭ шi sъ-ĭ sfъrame.

„Îndatъ чe v'om fъrъma armata lѕĭ Sinan, zi-
„se el, garnizona din Tъrgoviште se va închina
„noъ. Tѕrчiĭ пѕ пot trimite alt korп de oштire
„de kъt peste doъ шi treĭ lѕnĭ."

Dar Silvio Пikolomini, ѕnѕl din чeĭ maĭ severĭ observatorĭ aĭ arteĭ resbelѕlѕĭ, fѕse de пъrere kontrarie, esпѕind kъ ar fi пerikѕlos a se

esnѫne între oштirea de garnizonъ шi armata чea mare.

Чeĭ maĭ mѫlцĭ generalĭ krestinĭ, nekѫnoskînd ne Tѫrчĭ de kъt nrin renѫmele lor чel vekiѫ, se ѫnirъ kѫ Пikolominĭ, шi aчeastъ oninisne triѫmfъ. Assedierea Tъrgoviшti se deчise.*)

Пe la 15 Oktomv. armata kreшtinъ se anronie de Tъrgoviшte, шi aшezъ tъbъra aiчĭ.

Kъtre aчestea Sinan-naшa nъnъ a nѫ nъrъsi Tъrgoviшtea, lѫase sчire kъ Arxidѫчele Massimilian era sъ vie kѫ o armatъ nѫmeroasъ din Italia sъ se ѫneaskъ kѫ чeĭ alцĭ kreшtinĭ. Snaĭma il kourinse atъt înkъt din aчel moment deчise a lъsa în Tъrgoviшte o garnisoanъ шi el kѫ armata чea mare a se anronia de Gîѫrgiѫ, ka sъ noatъ treчe Dѫnъrea la orĭ чe neferiчire. Adѫnъ ѫn konsiliѫ de resbel. Snѫse kъ are ѫn nlan de ninѫne ka sъ anѫчe шi sъ zdrobeaskъ ne geaѫrĭ; zise kъ nentrѫ aчeasta kъta sъ lase în Tъrgoviшte o garnisonъ kѫ Ali-naшa Mexmet Beĭ, шi kъnd kreшtiniĭ vor asedia чetatea el va veni шi îĭ va trъsni ne la snate.**) Dѫne aчest konsiliѫ, lъsъ în чetate 4000 de Eniчerĭ aleшĭ; шi el kѫ armata чea mare nlekъ kъtrъ Bѫkѫresчĭ.

Tъrgoviшtea era bine fortifikatъ de Tѫrчĭ. Xasan-naшa kъrѫia i se dase aчea narte ka Sengiak, era komandantele sѫnrem. Aliancĭĭ fъkѫrъ manцѫrĭ nrin mijlokѫl kъrora se anroniarъ de

*) De Thou.
**) Georges Thomassi.

zidѕrile четъцiĭ. Kънd aчeste шанцѕrĭ fѕrъ terminate, Kreштinii aшезаrъ bateriĭ în doѕъ пърцĭ шi înчeпѕrъ sъ-ĭ fѕlgere. Neferiчiцiĭ Romънĭ чe lokѕeaѕ aчest lok kътarъ sъ sѕfere atът din partea Tѕrчilor din ѕntrѕ kът шi din partea kreштinilor чe-ĭ fѕlgeraѕ din afarъ. Пe aчel timп Tъrgoviшtea нѕмъra 50 mii lokѕitorĭ.

Domnѕl Moldoviĭ чe din starea de цigan ajѕnse la aчest rang, nѕ era om fъrъ oare kare talente шi kѕnoштiinцe despre arta de a faчe resbelѕl. El fѕse însъrчinat a asedia, kѕ Sъkѕi, partea de sѕs a четъцiĭ, bътънdѕ o kѕ zeчe tѕnѕrĭ. Mixaĭ шi Sigismond Batori kѕ doъ bateriĭ fiekare, se aшезаrъ despre rîѕ шi bъteaѕ zidѕl kastelѕlѕĭ.

În ziѕa d'întъĭ kreштiniĭ înчerkarъ doъ mijloaчe, чe nѕ reѕшirъ. Eĭ kътarъ ka sъ treakъ шанцѕrile kѕ lѕntri ka sъ ajѕngъ la чetate, шi fъrъ rъsпiъшĭ. Sъkѕiĭ, armaцĭ kѕ torцe шi bѕsteni mari aпrinшĭ voirъ sъ пѕe fok zidѕrilor de lemn, dar fokѕl чe Tѕrчii arѕnkaѕ asѕпra kreштinilor îĭ fъkѕ sъ reпѕnцe la aчeastъ ideie.

În ziѕa viitoare deчise asaltѕl. Kreштiniĭ ajѕnserъ sѕb zidѕrĭ; arѕnkarъ skъrĭ шi se ѕrkarъ printre fokѕl чe vъrsa asѕпrъle. Sekѕiĭ reѕшirъ sъ пѕie fok zidѕrilor de lemn. Tѕrчiĭ, vъzънd aчestea, kaѕtarъ sъ skape prin fѕgъ пe o пoartъ sekretъ. Kreштiniĭ îĭ vъd, îĭ lase sъ iase kът maĭ mѕlцĭ, aпoĭ se arѕnkъ asѕпra lor шi îĭ trek sѕb sabiĭ пe ѕniĭ, prind пe alцii.

Dѕпe treĭ zile de asediѕ, la 6 Oktomv. kreш-

tinii întrarъ în чetate. Eĭ gъsirъ aiчĭ doъ tȣnȣrĭ marĭ чe arȣnka bȣlete de 56 livre, пatrȣzeчĭ alte tȣnȣrĭ maĭ miчĭ шi пrovisiĭ пentrȣ treĭ anĭ.*)

Abia întrarъ în чetate шi ostaшiĭ adȣserъ înaintea lȣĭ Batori пe пaшĭ Asan, Ali шi Mexmet пe kare îĭ пrinserъ askȣnшĭ în fȣndȣl kastelȣlȣĭ.

Tot de o datъ veni sчire kъ ȣп korп de oшtire kreшtinъ trimisъ de Batori kȣ doъ zile înainte dȣпъ ȣп korп tȣrk чe se îndreпta sпre Dȣпъre kȣ 2000 пrisonerĭ шi tȣrme mare de vite, a ajȣns aчel korп la o strъmtoare, îl lovise kȣ bъrbъцie, îl sпъrsese, liberase пrisoneri шi lȣase пrada.

Ali Paşa.

Пъпъ a пȣ пъrъsi aчeastъ чetate, aliaцiĭ adȣпarъ konsiliȣ de resbel înaintea kъrȣea adȣse пe Ali Пaшa ka sъ afle de la dъnsȣl oare kare sekrete desпre oшtirile lȣĭ Şinan.

Ali, kȣ kaпȣl înklinat, kȣ braцele în laпцȣrĭ, пъrȣ în Adȣnare. Era ȣп om în etate de 30 de anĭ, ȣn stat de mijlok, o fisionomie maĭ mȣlt шireatъ de kъt esпresivъ.

Îndatъ чe sosi пrinsȣl, Battori îl întrebъ:

Tȣ esчĭ Ali, ȣnȣl din komandanцiĭ gȣrnisoaneĭ?

— Aшa este.

— Am sъ-цĭ fak oare kare întrebъrĭ. Daka

*) Valter.

îmĭ veĭ sпвne adevървl, veĭ avea sъ laвzĭ пe kreш-tinĭ, пentrв пвrtarea bвnъ че vor avea kв tine; пв пвпаĭ viaцa o veĭ avea, dar înkъ înkвrъnd veĭ fi liber. Dakъ пв, voiв fi nevoita te lъsa la asпrimea datinilor resbelвlвĭ. Asfel dar sпвne че sчiĭ desпre пlanвrile шi пвmъrвl oшtiriĭ lвĭ Sinan-пaшa?

— „Sinan пaшa avea kв sine treĭ-zeчĭ miĭ oamenĭ, fiind kъ îшĭ rъsпъndise armata пrin четъцile цъriĭ. Пlanвrile lвĭ пв le kвnosk, dar sчiв kъ daka Xanвl пв va veni kв Тъtariĭ în ajвtor, Sinan-пaшa va merge la Giвrgiв ka sъ treakъ Dвпъrea, maĭ ales dakъ va aвzi desпre lвarea Тъrgoviшti.

— Dar tв kвm aĭ kвtezat sъ te îmпotriveschĭ kв atъt de пвцinъ oшtire?

— Sinan-пaшa, пiekъnd, mъ fъkв sъ krezв kъ Eremia Movilъ va veni în ajвtor kв 5000 ostaшĭ, шi afarъ de 10.000 че îmĭ va maĭ trimite el singвr, se va întвrna kв toatъ oшtirea ka sъ vъ loveaskъ пe voĭ în timпвl asedieĭ, el mъ înkredinцъ kъ oшtirea kreшtinъ пв era пвmeroasъ . . M'a îпшelat, negreшit; a voit sъ fвgъ, fъrъ sъ fie вrmat de voĭ, шi ka sъ vъ okвпe 'mĭ-a lъsat sъ aпъr чetatea, lъsindвmъ la o moarte sigвrъ. Katъ sъ sчiцĭ kъ aчest om mъ вresчe, шi de aiчĭ 'ĭ-a venit gъndвl sъ fakъ чeia че a fъkвt: Sinan-пaшa a fost inemikвl пъrintelвĭ meв Mexmet kare a servit kв mare onoare treĭ Пadiшaxĭ, a kъtat sъ verse asвпra fiвlвĭ вra че voia sъ verse asвпra пъrintelвĭ.

Dȣпъ aчeste vorbe Ali пroпȣse sъ se rъs-kȣmпere kȣ o sȣtъ de miĭ talerĭ de aȣr. Пroпȣnerea kȣ fȣ пriimitъ; îl triimisъ kȣ Beĭlerbeiȣ Karamaniĭ шi alцiĭ пrinшĭ în temniцъ, în Transilvania kȣ o gȣardъ.

Konsiliȣl lȣъ în bъgare de seamъ zisele lȣĭ Ali.

Kъtre aчestea, vorbele lȣĭ Ali se adeverirъ пrin sчirile adȣse de sпionĭ.

Aliaцiĭ deчiserъ sъ ȣrmъreaskъ пe Tȣrчĭ шi sъ-ĭ kombatъ.

Goana.

Sinan-пaшa aflъ lȣarea Tъrgoviшtiĭ. Aчeastъ sчire îl determinъ sъ treakъ Dȣnъrea. Înkъrkъ tȣnȣrile în karъ, шi kȣ toatъ armata sa se reпezi kъtre Giȣrgiȣ. Fȣga fȣse reпede шi fъrъ niчĭ ȣn ordin, în ȣrma lor satele se skimbarъ în чenȣшъ; în fȣgъ, Tȣrчiĭ пerdȣrъ tȣnȣrĭ, kъmile, bagage, пrovisiĭ. La пodȣrĭ шi la strъmtorĭ, se grъbeaȣ a treчe kȣ atъta reпejȣne, kъt se grъmъdeaȣ, se striveaȣ, se ȣчideaȣ ȣniĭ пe alцiĭ: krezъnd kъ inemiчiĭ sȣnt la sпatele lor. Sosirъ la Giȣrgiȣ în mare пerъndȣialъ. Пlekъnd din Bȣkȣresчĭ. Tȣrчiĭ, Sinan dase ordin sъ se пȣie fok oraшȣlȣĭ. Fortereцa de la Radȣ-vodъ o minъ kȣ iarbъ шi lъsъ oamenĭ kȣ ordin sъ se пȣe fokȣl ka sъ sarъ în aer kъnd kreшtiniĭ vor veni sъ o ia. Dar kreшtiniĭ trekъnd lъngъ Bȣkȣresчĭ fъrъ sъ se oпreaskъ, чetъцȣea sъri în aer, fъrъ sъ striчe пe nimenĭ.

Arderea satelor ne kalea Tȣrчilor, fъkȣ ne aliaцĭ sъ ia altъ kale maĭ lȣngъ snre Giȣrgiȣ, чeia чe fъkȣ sъ înтъrzie oare-kȣm. La Argeш gъsirъ nodȣl întreg.

Kъnd ajȣnserъ anroane de Giȣrgiȣ, aflarъ kъ bъtrъnȣl Vezir trekȣse Dȣnъrea kȣ o mikъ narte din oштirea sa; dar чeĭ alцĭ kȣnrinшĭ, kȣ nrovisiȣnĭ, kȣ nrade de tot felȣl, kȣ arme eraŭ înkъ dinkoaчe.

Mixaĭ norneшчe kȣ ont miĭ de Romъnĭ sъ angageze ne Tȣrчĭ la lȣntъ nънъ va sosi toatъ oш tirea. Чea d'intîiŭ întъlnire fȣse o чeatъ de Otomanĭ чe dȣчea nisчe tȣrme. Mixaĭ îĭ loveшчe, îĭ taie, îĭ 'nrinde, le ia nrъzile, ajȣnge la Giȣrgiȣ, dъ faцъ kȣ Tȣrчiĭ.

În kȣrsȣl aчeшtiĭ onere am vorbit desnre kastelȣl чe okȣnaserъ Tȣrчiĭ în mika insolъ St. George în Dȣnъre lъngъ Giȣrgiȣ, шi ne ȣnde treчea nodȣl ka sъ se odixneaskъ ne insoa шananȣlȣĭ maĭ denarte, anoĭ d akolo se dȣчea ne чel alt mal. O narte din ostire trekȣse în Bȣlgaria altъ narte era în insola чea mare; o narte iar în insola St. George, шi înkъ o narte ne nod шi ne malȣl de la Giȣrgiŭ.

Bătaia la Giurgiŭ.

O mъsȣrъ de lъkomie a gȣvernȣlȣĭ tȣrk, fȣse neferiчitъ nentrȣ ottomanĭ. Tȣrчiĭ lȣaserъ din цarъ mȣlцime de nrъzĭ шi robĭ, se deчise a se

*) De Thou.
Sieur D'Ambry.

lsa taksъ o sumъ oare kare пentrs fie kare rob, шi sna la чinчĭ din toate чele-alte пrъzĭ. Se пs-serъ insпektorĭ la пod sъ ia aчeastъ taksъ de la Tsrчiĭ чe treчeaŭ. Aчeastъ taksъ fъks ka ostirea sъ întъrzie ks treчerea.

Mixaĭ kъzs ka sn fslger asпra Tsrчilor шi vitelor. Tsrчiĭ se înspъimîntarъ, шi se reпezirъ пe пod ka sъ skaпe. Dar пodsl eraŭ înksrkat de kare, de vite, kare iĭ împiedika de a fsgi re-пede. Mixaĭ îndreптъ artileria; mslцime de ka-rъ fsrъ fъrъmate, vite sчise, tsrчi sъ mъчelъ-rirъ fъrъ пietate. Strigъtele de sпaimъ se înъl-цaŭ la чer.

Nsmaĭ venirea пopцiĭ пsts sъ-ĭ пrotege. Si-пan пъrъsi пoaпtea kastelsl St. George шi tre-ks dinkolo пe пod**).

La kaпsl пodslsĭ sпre mal, Tsrчiĭ, ka sъ a-пere пodsl kontra kavaleriĭ, пsse maĭ mslte kare snele lъngъ altele. În zioa viitoare Battori dete ordin snsĭ korп de infanterie sъ ksrъцe loksl, tъind aчele obstakole. Tsrчiĭ din пartele lskra-serъ toatъ пoaпtea sъ fakъ kale пe пod. Dar пo-dsl пs se пsts ksrъцi ks totsl, a dos zi arsnkarъ în aпъ o пarte din tsпsrĭ, kare ks пrovisisnĭ, vite; însшĭ sniĭ din eĭ se arsnkarъ în aпъ. Ar-tileria lsĭ Mixaĭ, srmînd korпsl de infanterie, se aшezъ într'o пoziцisne aпroaпe шi înчeпs a lovi în пod. Пodsl trosneшчe, se kraпъ, se sпarge, karele se fъrъmъ, vitele sчise kad пe korпsrile lovite ale tsrчilor, чe se grъmъdesk пe пod saŭ

*) Hammer.
**) Hammer. Sieur d'Ambry.

kad în Dunăre. Чeĭ maĭ mulцĭ ku rуперea по-duluĭ se konfundъ în апъ de viĭ шi se înek. Ka-nalul se umпle de korпurĭ fъrъ viaцъ; apele luĭ roшirъ de sъnge.

Mulцime de turчĭ rъniцĭ, пluteaŭ iчĭ шi ko-lo, rъknind ku durere: aman!

Kornul Akinцilor чe fuse doĭ sekolĭ spaima попolilor krestinĭ пere ku totul.*)

Turчiĭ kare apukaserъ sъ treakъ în insula чea mare, venirъ în ajutorul fraцilor lor, îndreп-tînd tunurile kъtrъ krestinĭ, dar fъrъ niчĭ un su-чes. Krestiniĭ apukarъ doъ galere turчe duпe Dunъre. Turчiĭ пerdurъ шaпte sпre zeчe miĭ oa-menĭ.**) Artileria, muniцiunele, bagajele, armele uшoare; stindardele; шase miĭ kare ku пrъzĭ.

Turчiĭ aveaŭ ku dînшiĭ 3000 ungurĭ шi ro-mъnĭ пrinшĭ, în timпul lupteĭ, aчeстĭ пrinшĭ, ruп-serъ katenele lor, apukarъ arme, шi ajutarъ пe krestinĭ ka sъ fъrame пe enemiчĭ.

Miron Kostin laudъ bravura Romъnilor din Moldova. Eĭ oпrirъ o mare чeatъ din turчĭ шi o mъчelъrirъ.

În zioa urmъtoare kъtarъ sъ koпrinzъ шi al doilea пod sub fokul artileriĭ ottomane. Era o mare laudъ пentru aчeia kare ar fi kъtezat sъ se arunчe чeĭ din tъĭ пe пod. Aчeastъ onoare re-veni romъnilor, doъ stindarde de пedestri sъ re-пezirъ aiчĭ.

Turчiĭ, vъzind kъ ku tunurile nu пot faчe ni-

*) Hammer.
**) De Thou. Sicur d'Ambry. Sacy.

mik, se пȣserъ sъ taie kanȣl podȣlȣĭ спre партea lor. Battori dete ordin la alte чete sъ ȣrmeze пe romъnĭ; dar ȣngȣriĭ nȣ kȣtezarъ, de temere sъ nȣ se afle între ostirea lȣĭ Sinan шi tȣnȣrile din kastel чe ar fi lъsat dȣпъ dînшiĭ, шi romъniĭ чeĭ kȣragioшĭ, nevъzindȣse ajȣtaцĭ, fъrъ nevoiцĭ a se întȣrna.

Noaптea krestiniĭ o trekȣrъ sȣb arme, de temere sъ nȣ fie atakaцĭ de tȣrчĭ чe ar veni пe vase în kastelȣl St. George, ȣnde rъmъseserъ 800 de tȣrчĭ ka sъ l апere din zidȣrile lȣĭ. Battori dete ordin a doъ zi 25 Oktombre sъ batъ kastelȣl kȣ tȣnȣrile чe lȣaserъ de la enimiчi la Tъrgoviste. Tȣnȣrile fъkъnd o sпъrtȣrъ în zidȣrĭ, o чeatъ de infanterie ȣngȣrъ, se arȣnkъ прin aчea sпъrtȣrъ în перъbdarea sa; dar se vъzȣ respinsъ, lъsind 200 morцĭ шi mȣlцĭ rъniцĭ.*) Tȣrчiĭ se aпъrarъ kȣ kȣragiȣl disпeranцiĭ; dar iarba se terminъ шi atȣnчĭ se апъraȣ kȣ bolovanĭ de пiatrъ**).

Прin mijloчirea podȣlȣĭ, eĭ primirъ iarbъ de la чeĭ alцĭ tȣrчĭ шi пȣtȣrъ a se maĭ апъra doъ zile.

Пikolomini înчerkъ sъ пȣie fok podȣlȣĭ, trimise o чeatъ de artileristĭ sъ fakъ aчeasta; dar nȣ reȣшi шi perdȣ mȣlцime de oamenĭ. Battori deчise a strika podȣl kȣ tȣnȣrile, aчeasta reȣшi. De aiчĭ îndreптъ toatъ artileria спre kastel, kanonada fȣse teribilъ. Ea продȣse maĭ mȣlte sпъrtȣrĭ; se dete ordin ȣngȣrilor sъ între in kastel;

---

*) G. Thomasi.
**) Sicur d'Ambry.

dar eĭ adȣkѫndȣ'шĭ aminte de чeia чe se întѫmплase maĭ n'ainte чelor чe se ȣrkarѫ aчi, refȣsarѫ. Пikolomini, aȣzind aчest refȣz, trage sabia шi însoшit de kavalerii sѣĭ se arȣnkѫ пe o sпѫrtȣrѫ, alцĭ soldaцĭ îl ȣrmarѫ atȣnчi. Tȣrчii, vѫzînd kѫ nȣ maĭ пot цine, fѫkȣrѫ semn kѫ vor sѫ se пredea, dar ȣngȣrii, deчiserѫ sѫ rѫsbȣne пe soчiĭ lor morцĭ. Se reпed kȣ rѫknete fȣrioase în kastel, înпingѫnd пe Italienĭ înainte asȣпra fokȣlȣĭ Tȣrчilor. Ȣngȣrii ȣчiserѫ пe enimiчĭ fѫrѫ пietate. Kѫцĭ nȣ пerirѫ, se înkiserѫ într'ȣn tȣrn; dar шi aiчĭ fȣrѫ ajȣnшĭ шi ȣчiшĭ de ȣngȣrĭ. O galerѫ se înekѫ atȣnчĭ шi alta se пrinse de krestinĭ.

Tȣrчiĭ lѫsarѫ neste tot în mѫna aliaцilor 70 tȣnȣrĭ; de la пlekarea lȣĭ Sinan din Tѫrgoviste шi пѫnѫ în aчea zi Tȣrчiĭ пerdȣserѫ maĭ mȣlt de 25 miĭ oamenĭ*).

Sinan пe чel alt mal al Dȣnѫrii, пlѫngînd soarta armatiĭ sale, apȣkѫ kȣ rȣшine kalea Konstantinoпolii.

Kastelȣl se sȣrпѫ. Battori, lѫsind armata sa lȣĭ Boчikaĭ, ka sѫ vie înчet, пlekѫ înainte шi Mixaĭ îl însoчi пѫnѫ la Gergiцa, ȣnde dȣпѫ kѫteva zile ajȣnse armata sa, akolo dete чinчĭ miĭ de oamenĭ Domnȣlȣĭ Moldovii, ka sѫ goneaskѫ пe Ieremia Movilѫ шi sѫ-l restabileze пe dînsȣl.

Noĭ lupte.

Dȣпѫ aчeastѫ lȣптѫ, Mixaĭ se temea ka tȣrчiĭ de la Nikoпoli шi de la Vidin sѫ nȣ treakѫ

*) Sicur d'Ambry.

sъ пръde în царъ. El voi sъ goneaskъ пе Тȣрчĭ din ачeste doъ четъцĭ. Asfel dete ordin Xatmanȣlȣĭ Ȣdrea sъ ia ȣn korп de romъnĭ se копrinzъ Nikопoli, шi lȣĭ Farkaш sъ ia Vidinȣl.

Ȣdrea îndatъ че treче Dȣnъrea, sъ lovi kȣ ostirile lȣĭ Afis Паша, апroape de четate. Bataia fȣse krȣdъ; dar Romъnii învinserъ шi assediarъ четatea, atȣnчĭ se arъtъ шi Mixaĭ akolo. Tot într'ȣn timп, Farkaш întra în Vidin ka konkerinte. Nikопoli kъzȣse în пȣterea romъnilor. Mixaĭ че nȣ sчia înkъ desпre lȣarea Vidinȣlȣĭ, se dȣse într'akolo шi aflъ четatea lȣatъ. Aiчĭ Bȣlgarii veniръ sъ i se închine rekȣnoskъndȣ-l de kaп al lor*) în ачeastъ lȣntъ se lȣъ roabъ femeia lȣĭ Mixaiȣ-oglȣ, kȣ o fetiцъ шi ȣn konil пе kare îĭ reskȣmпъръ foarte skȣmп**).

De aiчĭ Mixaĭ se întȣrnъ în царъ, шi trekȣ iarna în Тъrgoviste.

Diversele lȣпte че romъnii avȣръ kȣ Тȣрчii, dînd ачestiĭ цъriĭ neatъrnarea, o arȣnkarъ tot d'odatъ într'o stare de miserie: чele maĭ mȣlte sate eraȣ arse saȣ пъръsite de lokȣitorĭ, попȣlaцiȣnea, se mikшorase în nȣmъr din kaȣsa resbelȣlȣĭ; kъmпȣrile nekȣltivate, kъzȣserъ în paraginъ, linsa de bȣkate înчeпȣse sъ se simцъ în toatъ цara.

Mixaĭ adȣse lokȣitorĭ din Bȣlgaria шi îĭ aшezъ prin satele цъriĭ, fъkȣ înkъ sъ se koboare de la mȣnцĭ o parte de попȣlaцiȣne че se grъmъdise într'akolo. Adȣse din Transilvania grъne de seminцъ шi vite че le înпърцi пе la lokȣitorĭ.

*) Visterul Stavrinos.
**) Valter.

Orашele шi satele înчепвrъ sъ rъsarъ пe rвinele чelor vekĭ, kъmпiile sъ înbrъkarъ kв xolde aвrite; vitele se înmвlцirъ. Atвnчĭ fie-чine înчепв sъ se bвkвre de bine-faчerile пeatъrпъrii.

Sчirea despre пerderea armateĭ lвĭ Sinan пaшa, se aвzi la Konstantinoпoli kв dвrere шi teroare. Sinan пaшa fв destitвat din vizirat шi esilat la Malgara. Mвfti чe цinea kв o înkъпъцъnare sъlbatekъ a пerde пe Mixaĭ шi a se skimba цara în пaшalik, пrezintъ sвltanвlвĭ o ieremiadъ asвпra пerdereĭ armateĭ, komпвsъ de Ali-Чelebi. Sвltanвl dete ordin sъ se fakъ rвgъчвnĭ пвbliчe în пiaцa *kailor*, шeikвl Mxiiшedin. de la St. Sofia kъtъ a rъdika moralвl пoпorвlвĭ пrin versete din koran шi пrin tradiцiвnele пrofetвlвi*).

Tвrчiĭ nв kвtezarъ sъ întreпrinzъ вn alt resbel kontra lвĭ Mixaĭ; kв toate aчestea nв renвnцarъ sъ пearzъ sвпremaцia lor asвпra цъriĭ, чeia чe nв пвtвrъ sъ aĭbъ пrin arme, kъtarъ sъ-o kaпete пrin intrigĭ. Пrinчiпatele eraŭ пentrв tвrчĭ вn sorginte de bogъцie. Konstantinoпoli пriimea viaцa sa de la aчeste цъrĭ, tot felвl de vite, grъne, brъnzetвrĭ, вntвrĭ, mĭere îĭ veneaŭ de aчi, пe пreцвrĭ jвmъtate шi de maĭ mвlte orĭ în пrъzĭ.

Maxomed III sчia kъ пe kъt Mixaĭ va fi sпrijinit de Germanĭ saŭ de Transilvanĭ, kв greŭ va пвtea sъ-l învingъ. Asfel aчeste legъtвrĭ kъtъ sъ le fъrame maĭ nainte de toate. Dete ordin lвĭ Beĭlerbeĭ de la Пesta sъ пroпвie lвĭ Rodolf II, kъrвia i se va faчe nisчe konчesiвnĭ favorabile, sъ rвпъ orĭ чe legъtвrъ kв Mixaĭ шi sъ-l konsi-

*) Hammer.

dere ka 8n rebel al Пorцiĭ. Rodolf ar8nkъ a-чeste пroпosiцiĭ nedemne. Alergъ la alte mijloaчe, пe de o пarte S8ltan8l trimise în Valaxia 8n aga t8rk ka sъ întъrite пe чeĭ nem8lц8miцĭ шi sъ-ĭ skoale kontra l8ĭ Mixaĭ, пe de altъ пarte dete ordin tъtariior de la Пerekon sъ între în Valaxia sъ sпrijine пartida boerilor чe era sъ se revolte în favor8l Пorцiĭ ottomane; de altъ пarte iar trimise 8n чea8шĭ la Sigismond Battori пrin kare пroп8se aчest8ĭ пrinчiпe a n8 i se maĭ чere niчĭ 8n alt trib8t de kъt nisчe vase de argint чe se da maĭ 'nainte la trimiterea trib8t8l8ĭ. пentr8 kare S8ltan8l se îndatora se anesseze Valaxia Transilvaniĭ, dakъ însъ Battori va konsimцi a înt8rna armele sale kontra l8ĭ Mixaĭ. шi a se retrage din alianцa imпerat8l8ĭ Rodolf II.

Battori fъk8 пarte desпre aчeste пroпoziцiĭ, l8ĭ Rodolf, aчest din 8rmъ se grъbi a reînoi traktat8l de alianцъ între imпъraцiĭ Germanii шi пrinчiпii Transilvanii. D8пъ aчeasta, Battori, esпedia deп8tat8l Пorцiĭ, k8 rъsп8ns kъ el Battori n8 se va desliпi niчĭ odatъ de alianцa krestinilor.

Noĭ intrigĭ în ţéră.

Daka T8rчiĭ, în l8ngele l8пte k8 romъniĭ, n8 ar fi întreb8inцat de kъt п8terea armelor, niчĭ odatъ n8 ar fi învins aчest пoпol. Este o armъ maĭ teribilъ de kъt t8n8rile — intriga ask8nsъ, шi daka 8n пoпol are neferiчirea sъ înkizъ în sin8ĭ oamenĭ s8sчeпtibilĭ de kor8пцie, aчel пo-

nѕl este пerdѕt. Aчeastъ din ѕrmъ armъ a sѕпѕs пe romъпиї: fiї чeї rъї aї aчestiї цъrї 'ї a fъkѕt soarta sa dѕreroasъ.

Aga чe Maxomed III trimise în цarъ sъ revolteze пe boeriї чeї rъї, gъsi maї mѕlцї din aчeste fiiпцe miserabile. El le împъrtъші пlaпѕl sъѕ ші пromitea la toцї чele maї strъlѕчite rekomпeпse.

Xrizea vorпikѕl; fiѕl sъѕ; Logofъtѕl Dѕmitrѕ ші alцiї, lѕarъ iпiцiativa a faче пroпagaпdъ ші a esekѕta пlaпѕl. Ageпцiї lor se trimiserъ пriп цarъ kѕ пroпagaпda, feriчirea цъriї чe Mixaї пѕ пѕtea sъ fakъ era marele ші пatrioteчele kѕviпte чe пѕпeaѕ îпaiпte ka sъ пobileze mъrшъvia пlaпѕlѕї lor, ші sъ amъgeaskъ oameпiї simпli ші kredѕlї. Îп toate пъrцile цъriї se aѕzirъ пlъпgerї koпtra lѕї Mixaї, kъ a robit цara Ѕпgѕrilor: kъ diп kaѕza iпtrigilor Пaпiї. faче resboie kare strikъ цara; kъ are de gînd sъ fakъ пe romъпї пaпistaшї ші mѕlte altele. Чeї mѕlцї krezѕrъ aчeste ѕпeltirї, îпчeпѕrъ sъ vazъ пe Mixaї ka ѕп eпimik al пatrieї, ші aчeste ideї, aчeastъ ѕrъ xrъпitъ пeîпчetat de boerї, se kobori la пoпol; se îпtiпse.

Шese miї de Tъtarї ші treї miї Tѕrчї îпtrarъ diп doъ пъrцї îп Valaxia.

Dar kѕ treї zile îпaiпte de a iпtra streiпiї îп цarъ, Mixaї deskoпeri komпlotѕl. Boeriї trъdъtorї se пriпserъ asѕпra faпteї de koпsпiraцiѕпe, toate xъrtiile lor kъzѕrъ îп mъпile lѕї Mixaї.

Divaпѕl jѕdekъ ші osîпdi la moarte пe Xri-

zea Vornikвl, пe Logofъtвl Dвmitrв maĭ пe вrmъ пe fiвl Xriziĭ*) kare eraŭ чeĭ dintъĭ kaпĭ.

Eчekвцiea se fъkв în пвblik, kondamnaцiĭ пвrtaŭ пe пeпt o пaпakidъ de lemп albъ пe kare era skris: *vîndвцĭ Tвrчilor.*

Поpolвl vъzв kв bвkвrie aчeastъ esekвцie. Чeĭ kare пъпъ aчi eraŭ kontra Domпвlвĭ шi îшĭ fъчeaŭ вn merit пatriotik sъ-l xвleaskъ, astъ datъ xвlea пe kondamnaцĭ шi апrobaŭ aktвl kondamnaцiвniĭ.

Пatrв zile dвпъ aчeasta, Mixaĭ trimise вn korп de ostire de treĭ miĭ пedestri шi treĭ sвte kъlъrĭ kontra tвrчilor шi tъtarilor. Aчest korп lovi пe inamiчĭ la Dвпъre, îĭ sпarse, le lвъ robĭ, tвпвrĭ, tot felвl de arme, пrovisiвnĭ. De aiчĭ avв sъ kombatъ înkъ вn korп de treĭ miĭ de tвrчĭ, чe veneaŭ în ajвtorвl чelor învinшiĭ. Aчestia înkъ fвrъ fъrъmaцĭ**).

Dвпъ aчeste lвпte Mixaĭ înчeпв a se întъri în вntrв. El însъ înцelese kъ Tвrчiĭ aŭ sъ revie kontra lвĭ, шi nв liчenцiъ ostirile. Пe de altъ пarte kъta sъ deпrinzъ пe soldaцĭ kв lвпtele nekontenite.

La 1596 trimise пe Velitkв kв o чeatъ de ostaшĭ sъ пrade чetatea *Babadag* de la Dвпъre. Вn alt korп sвb komanda lвĭ Farkaш trekв Dвпъrea пe la Sdegla, ka sъ ia Vidinвl чe kъzвse din noŭ în пвterea Tвrчilor. Aчeste esпediцiĭ fвrъ neferiчite. Velitkв dвпъ чe se înkвrkъ kв пrada de la Babadag, чerkъ a treчe Dвпъrea în-

*) Valter.
**) Valter.

anoĭ, kъnd ȣn korn de ostirĭ ottomane, îl atakъ fъrъ veste la *lokȣl Komissȣlȣĭ*, lȣnta ցinȣ treĭ zile, romъniĭ se bъtȣrъ bъrbъtesчe; Velitkȣ kъzȣ mort kȣ sabia în mъnъ, ши romъniĭ se învinserъ. Farkaш, trekъnd nrintr'o nъdȣre, fъrъ чea maĭ mikъ îngrijire, se vъzȣ înkonjȣrat de toate nъrցile de tȣrчĭ чe eraȣ akolo askȣnшĭ. Din toate nъrցile o nloaie de gloanցe kъzȣ ne romъnĭ. Eĭ însъ se lȣntarъ kȣ inimъ, dar Tȣrчiĭ îĭ atakaȣ de dȣne arborĭ, intrarъ în nъdȣre dȣne dînшiĭ. Komanda deveni nefolositoare, lȣnta ցinȣ mȣlt, dar tȣrчiĭ maĭ nȣmeroшĭ ши atakъnd de la adъnost, învinserъ. Aчestĭ vitejĭ se lȣntarъ nъnъ чe nerirъ: nȣցinĭ nȣtȣrъ skъna *).

În aчeastъ lȣntъ teribilъ kъzȣ ши viteazȣl Farkaшȣ, amikȣl lȣĭ Mixaĭ, ka ȣn martir al indenendinցiĭ natriĭ sale. Moartea aчestor doĭ generalĭ întristъ ne Mixaĭ; ne de altъ narte îĭ veni шtire kъ skimbъtorȣl Battori voiesчe a se deskъrka nȣ nȣmaĭ de Domniatȣl Transilvaniĭ dar însȣшĭ de nretenցiele sale deшarte asȣnra Valaxiĭ ши Moldoviĭ, în favorȣl lȣĭ Rodolf II. Battori nȣ era atъt de notinte ka sъ fakъ ne Mixaĭ a se teme de rъȣl sъȣ, ne kъnd Rodolf II nȣtea serios sъ striveaskъ naцiȣnea romъnъ sȣb greȣtatoa nrotekцiȣniĭ sale. Snir itȣl de konkȣistъ чe insȣfla nolitika nonolilor krestinĭ, fȣse o mare stavilъ la ideia чoa mare de a resninge Tȣrчiĭ din Eȣrona. Aчeastъ neferiчitъ nolitikъ servi Tȣrчilor ши nerikolъ aчeste state krestine invidioase ши miчĭ în kȣgetъrile lor. Ele fȣrъ kъ-

*) Fotino. t. 2. p. 429,

kъte odatъ atъt de rele пentrв romъnĭ în kъt fъkвrъ sъ se вĭte barbaria mввalmanъ!

Mixaĭ vъzв în abdikaцiea lвĭ Battorĭ sorbirea цъrii sale. Xanвl Tъtarilor îĭ tъkвse пisче пropoзiцiĭ de паче kв tвrчiĭ. Mixaĭ îшĭ întвrпъ atвпчĭ okiĭ kъtre dînsвl. Xanвl era în Moldova, temérea че avea de Mixaĭ, îl fъkв sъ rъmъie akolo шi sъ trateze пrin intermezivl lвĭ Eremia Movilъ. Era vorbъ ka Mixaĭ sъ se înпaче kв Sвltanвl шi цara sъ rъmъie în vekile eĭ kondiцiĭ în faцъ kв Пoarta ottomanъ. Xanвl чerea înkъ, în пвmele Sвltanвlвĭ ka Mixaĭ sъ liчenцie ostirile streine че цinea пe lъngъ sine, шi kare fъчeaŭ marĭ strikъчвпĭ пe xotarвl ottoman. Mixaĭ krezв în sinчeritatea Sвltanвlвĭ, konsimцi a faче toate чele чerвte шi kongedìъ ostirile streine.

Dвпъ че ostirile streine пъrъsirъ kaпitala, Xanвl, îшĭ arъtъ intenцiвпele sale чele adevъrate. El voia sъ пrinzъ пe Mixaĭ, întrъ în цarъ, пвse tabъra între Bвzъŭ, Brъila шi Bвkвresчĭ, de вnde trimise вn korп de tъtarĭ sъ пrade цara шi sъ пrinzъ пe Mixaĭ. Kasaчiĭ în serviчiвl lвĭ Mixaĭ, avînd kaпĭ пe Kasea, Kiriki; Siemanoski шi Vileski, шi kare eraŭ însъrчinaцĭ sъ gвarde xotarвl, se пвserъ îndatъ sъ пrade satele romъпe înпrewвпъ kв tъtarĭ; чinчĭ zeчĭ din kazaчĭ, însъ, ziserъ kъ maĭ bine vor пeri de kъt sъ trade пe Mixaĭ. Eĭ alergarъ la Domп sъ-ĭ spвie чele че se întъmпlarъ.

Mixaĭ adвпъ îndatъ шase miĭ de romъпĭ, merse kв dînшiĭ la Gergiцa вnde era Xanвl че пв

se asteпta la ꙋn akt de atъta kꙋtezanцъ. Mixaĭ kъzꙋ ka fꙋlgerꙋl asꙋпra Тъtarilor; ĭĭ a sпart шi eĭ aꙋ fꙋgit lъsind 8000 de oamenĭ morцĭ шi rъ-niцĭ *) Xanꙋl avꙋsese o armatъ de пatrꙋzeчĭ miĭ Тъtarĭ шi Moldovenĭ **).

Dꙋпъ aчeastъ învingere, Mixaĭ strъnse o armatъ maĭ пꙋmeroasъ шi în lꙋna lꙋĭ Noembre, lꙋъ oraшꙋl Nikoпoli, пrъdъ шi ꙋчise mꙋlцime de tꙋrчĭ. Кънd assedia чetatea, Sangeakꙋl чetъцiĭ ĭĭ trimise mꙋlцime de darꙋrĭ пreчioase, rꙋgîndꙋ l sъ fakъ пaчe шi sъ se întꙋrne în цara sa, maĭ ales kъ Sꙋltanꙋl era sъ se întoarkъ de la lꙋarea, чetъцiĭ Agria kꙋ o mare armatъ шi asfel Mixaĭ sъ se пerikꙋleze. Пromise înkъ kъ va rꙋga пe Sꙋltanꙋl a se îmпъka kꙋ Mixaĭ. Mixaĭ se temꙋ ka armata чea mare a Sꙋltanꙋlꙋĭ sъ nꙋ î înkonjoare пe la sпate, kъчĭ sпaчiꙋl între Dꙋпъre шi чetate era foarte întins, fъkꙋ пaчe kꙋ Sangeakꙋl шi trekꙋ Dꙋпъrea înaпoĭ *).

O luptă curioasă.

Mixaĭ dꙋпъ чe trekꙋ Dꙋпъrea шi înaintъ kъtrъ kaпitalъ, într'o dimineaцъ, lъsъ ostirile în ꙋrmъ шi mergea kъlare în soчietatea a шase amiчĭ aĭ sъĭ. Чinчĭ zeчĭ de kъlъrĭ vitejĭ шi kredinчioшĭ aĭ sъĭ, îl ꙋrma la o mikъ distanцъ: armata venea mꙋlt maĭ în ꙋrmъ. Пe kale întъlni doĭ tꙋrчĭ, Mixaĭ voi sъ ꙋчie kꙋm se aflaꙋ eĭ akolo, ĭĭ în-

*) Bartholome Dionisi.
**) Anonymus Hevenes.
***) Valter.

treabъ: Тsrчiї, amenințațї kъ vor fi sчiшї daka пs vor sпsпe adevъrsl, îї ziserъ în fine kъ eї fak пarte dîntr'o чeatъ de чinчї sste de tsrчї чe пrad шi ard țintsl aчela în aпroпiere. Mixaї dete ordin sъ arestese пe чeї doї tsrчї, ațoї se reпezi kъtrъ loksl sпde i se sпsse kъ se aflaŭ чeї чinчї sste, srmat de чeї шase amiчї aї sъї. Aчestї tsrчї aveaŭ kaiї înшelațї шi eї пreпarațї sъ înkaleче. Mixaї îndatъ чe îї vъzs, se reпezi asspra lor. El singsr sчise пatrs sпre zeче tsrчї*). Kъlъriї sъї чeї чinчї zeчї veпirъ repede dsпъ Domnsl lor.

O lsпtъ teribilъ înчeпs între aчeastъ mъпъ de vitejї romъnї шi între tsrчї. Чéa maї mare пarte din tsrчї пeri, чeї alțї skъпarъ prin fsgъ.

Dsпъ aчeastъ lsпtъ ksteзъtoare, Mixaї se dsse în Tъrgoviste.

Mixaї înțelesese kъ de aiчї înainte are sъ se lsпte kontra inemiчilor пatrieї sale. Țara era obositъ de lsпtъ пsmъrsl loksitorilor пs era mare ka чel de astъzї шi lsngile resboaie kontra tsrчilor, kontribsiserъ a'l iппsțina. Mixaї trimise în țъrї streine sъ strъngъ volintirї ks пlatъ, adikъ Kozaчї, Пolonї, Sъrbї, Ŭngsrї.

Mixaї lovise de maї mslte orї în boeriї чe serveaŭ interesele streinilor ks rъsl țъriї lor. El îї lovise kъnd ks generoasъ ertare kъnd ks moarte. Dar aчeastъ пartidъ esista înkъ, tot dasna пreпaratъ sъ vegeze asspra aktelor lsї Mixaї, sъ пъraskъ, sъ serve пe streinї шi maї ales пe tsrчї. Îndatъ чe aчestї oamenї vъzsrъ kъ Mixaї strъnge soldațї streinї ka sъ mъreaskъ kadrele ostiriї sa-

*) Valter; Şincaї.

le, unii din acesti boerĭ, skriserъ lui Battori, kъ Mixaĭ kautъ sъ adukъ ostirĭ ka sъ se desbine de dînsul mi sъ se uneaskъ ku turcii.

Mixaĭ informat desnre bъnuielile lui Battori, iĭ skrise kъ atъt este sigur de inocinga sa înkъt va sъ meargъ ku o mikъ suitъ numaĭ, în residinga luĭ Battori, ka se ruminege ne kalomniatorĭ. La aceastъ ucire Sigismond se umnlu de bukurie mi trimise înaintea luĭ Mixaĭ, ceĭ din tъĭ din nobiliĭ sъĭ ku natru zecĭ de trъsurĭ de ceremonie. La 10 Dekemv. Mixaĭ întrъ în Weissembourg, unde mezu zece zile mi unde renoi traktatul de aliangъ mi amicigiъ ku nrincinele Transilvaniĭ*) Mixaĭ aflъ aicĭ kъ Battori cerkase sъ adukъ în legъtura lor însumĭ ne Polonĭ, dar nu s'a nutut, din kauzъ kъ acest neam trufam nusese kondigiunĭ ka nrincinatele cele doъ sъ devie tributare Poloniĭ. O asfel de cerere maĭ fъkuserъ Poloniĭ în anul trekut Imnъratuluĭ Rodolf II nrin Zamoiski, nretinzînd kiar destituirea luĭ Mixaĭ.

Battori era sъ se dukъ sъ se îngeleagъ ku Rodolf II la Praga. Mixaĭ nronuse sъ trimigъ mi el un ambasador sъ asiste la Konferinge. Banul Mixalcea însoci ne Sigismond în aceastъ kъlъtorie. Acesta fuse însъrcinat sъ înkredingeze ne Rodolf II desnre intervengiea sa kъnd ar face nace ku Poarta saŭ desnre ajutorul sъŭ kъnd ar face resbel. Dar nentru ka acel resbel sъ fie ferice, invita ne Rodolf sъ nu'l înceanъ înainte de

*) Kogălniceanu.

a ȣni toate пȣterile krestine, sъ ataчe пe tȣrчĭ d'odatъ шi asfel ar fi sigȣrĭ de viktorie.

Пe kъnd Battori trata la Пraga kȣ îmпъratȣl desпre abdikaцiȣnea lȣĭ, ȣn чeaȣшȣ veni de la Konstantinoпoli пe la înчeпȣtȣl anȣlȣĭ 1597 шi îĭ dete щire kъ Sȣltanȣl пriimise пroпoziцiele чe-ĭ fъkȣse Mixaĭ пrin Sangeakȣ Nikoпoli. Îĭ trimise ȣn stindard roшȣ ka semn de rekonsiliare. Sȣltanȣl voi sъ adoarmъ kȣ aчest mijlok пe Mixaĭ, ka sъ пoatъ sъ-l desпartъ de Rodolf II kontra kъrȣia пroiekta ȣn mare resbel.

În lȣna lȣĭ Iȣnie Mixaĭ se deklarъ în sekret aliatȣl împъratȣlȣĭ Rodolf de la kare пrimi шi o mare sȣmъ de banĭ пentrȣ keltȣielele ostiriĭ. Zeчe miĭ de Sъrbĭ sъ revoltarъ atȣnчĭ kontra tȣrчilor шi nȣmirъ пe Mixaĭ Generalismȣl lor.

La aчeastъ щire Mixaĭ, strъnse ostirĭ merчenare шi kemъ sȣb arme пe toцĭ ostaшiĭ цъriĭ. Rodolf trebȣia sъ-ĭ trimiцъ шase miĭ Silesienĭ. Xenri Lesota veni la Tъrgoviste din пartea împъratȣlȣĭ kȣ ordin sъ пlъteaskъ пe lȣnъ în nȣmele stъпъnȣlȣĭ sъȣ̆, solda a 4000 oamenĭ aleшĭ aĭ lȣĭ Mixaĭ.

Sȣltanȣl aȣzi desпre пreпaraцiele lȣĭ Mixaĭ, se înчerkъ înkъ odatъ sъ înlъtȣre Domnȣl Valaxiĭ din alianцa krestinъ.

Abdikarea lȣĭ Battori fъkȣ пe Mixaĭ sъ se gъndeaskъ a ȣni sȣb sчeptrȣl sъȣ̆ Valaxia, Moldova шi Transilvania. Пroпoziцiele Sȣltanȣlȣĭ ajȣtaȣ̆ oare kȣm la пlanȣl sъȣ̆. El пromise kъ va remъnea neȣtrȣ; шi daka Пoarta ar пromite sъ-l ajȣte a ȣni Transilvania kȣ чele alte doъ

Прinчiпate, el s'ar îndatora sъ плъteaskъ 600,000 asпri. Moxamet III se ȣmплȣ de bȣkȣrie ші trimise lȣĭ Mixaĭ ȣn ferman пe ȣn чeaȣш Xala Masar, пrin kare asigȣra lȣĭ Mixaĭ ші fiȣlȣĭ sъȣ Domnia пe viaцъ; пrin aчest ferman Пoarta чerea nȣmaĭ jȣmъtate din tribȣtȣl чe плъtiserъ domniĭ пъnъ aiчĭ. La 21 Iȣliȣ Mixaĭ se rekȣnoskȣ Domn de Пoartъ пrintr'o mare чeremonie.

Mixaĭ înцelesese kъ amiчia чe ĭ arъta Sȣlta. nȣl era minчinoasъ ші în vederea ȣnȣĭ resbel kȣ Germania. Asfel kȣ toate kъ fъkȣ пaчe, nȣ voi sъ liчenцieze ostaшiĭ sъĭ, sȣb пretest kъ i sînt trebȣinчioшĭ ka sъ înfrîne пe tъtarĭ чe tot d'aȣna neȣniцĭ între eĭ, пȣteaȣ sъ vie în цarъ sъ пrade*).

Sigismond Battori se regȣlase kȣ Rodolf II desпre чedarea drentȣrilor sale asȣпra Transilvaniĭ, în skimb пentrȣ пrinчiпatȣl sъȣ чe-l da lȣĭ Rodorf. el пriimea de la aчesta în Silesia Oпeln ші Ratibar, aпoĭ o пensiȣne de 50,000 skȣzĭ ші пъlъria de kardinal în lokȣl koroaneĭ чe leпъda. nȣnta sa kȣ Kristina erǎ sъ se striчe.

Kъnd se kȣnoskȣ aчeastъ abdikaцie, toatъ lȣmea admirъ abnegarea lȣĭ Battori leпъdъnd ȣn tron. Пoeцiĭ îl kъntarъ; чelebrȣl Sadelar sъпъ пortretȣl aчestȣĭ пrinчiпe ornat kȣ figȣrĭ alegoriчe пentrȣ abdikarea sa. Se maĭ vedea o ankorъ la kare se agъцa treĭ koroane kȣ deviza: *Scio cui crediti.* Aчestea treĭ koroane desemna Transilvania, Valaxia ші Moldova чedatъ îmпъratȣlȣĭ. Ȣngȣriĭ lȣaserъ în serios aktȣl de sȣпȣ-

*) Enghel.

пере al lȣĭ Mixaĭ kъtre Battori, ши kare trekȣse în ȣĭtare a doȣъzı dȣпъ faчerea lȣĭ. Tot kȣ aчeastъ forцъ de intiligenцъ, eĭ attribȣirъ, în пrivinцa abdikъriĭ, lȣĭ Battori, virtȣцĭ чe în adevъr nȣ le avea. Aчest Battori era maĭ mȣlt de kъt original. Sistemȣl sъȣ nervos se afla într'o stare de iritaцie atъt de mare înkъt пъnъ la o nebȣnie deklaratъ nȣ maĭ era de kъt ȣn пas. Aчeastъ maladie era ши maĭ simцitъ la пatrarele lȣniĭ.*)

Чetitoriĭ îшĭ vor adȣчe aminte kъ Xanȣl Tъtarilor venise în цarъ în anȣl trekȣt sъ sfъrшaskъ kȣ Mixaĭ ши sъ se dȣkъ kȣ ostirile sale la lȣarea Agriĭ ȣnde se afla Sȣltanȣl. El însъ, пeпȣtъnd reȣши kȣ Mixaĭ, se întȣrnъ în цara sa. Moxamet III sȣпъrat asȣпrъ'ĭ trimise пe fratele Xanȣlȣĭ пe kare îl nȣmi în lokȣ'ĭ Xan ши kȣ ostire tȣrчeaskъ sъ destitȣe пe чel disgraчiat. Xanȣl eши kȣ ostirĭ înaintea frate sъȣ; dъ doȣъ lȣпte, el învinse пe Tȣrчĭ, пrinse пe frate sъȣ ши îĭ tъia kaпȣl. Ȣчise пe koпiĭ, ши пe пeпoцiĭ aчestȣea ka sъ nȣ maĭ rъmъe nimik din viцa sa.

Mixaĭ, пrofitъnd de neînцelegerile dintre Sȣltanȣl ши Xanȣl, trimise чelȣĭ din ȣrmъ ȣn ambasador, sъ-l invite a intra în alianцъ kȣ Пrinчiпiĭ krestinĭ, пromitъndȣ-ĭ пentrȣ aчeasta 50,000 galbenĭ пe fie kare an de la dъnsȣl ши înkъ atъцĭ de la Imпeratȣl Rodolf. Xanȣl aȣ пriimit ши a trimis lȣĭ Mixaĭ пe Xazan-aga komisȣl sъȣ.

Dar aчeastъ alianцъ se fъrъшъ din kaȣza intrigilor lȣĭ Battori. Rodolf nȣmi пe Maksimilian

*) Anonymus Hevenes.

Пrinчiпe al Transilvaniĭ ші пorni пe komisariĭ sъĭ în Transilvania ka sъ ia în пosesie astъ цarъ. Iojika kȣ sчirea lȣĭ Battori, skrie lȣĭ Massimilian, kъ цara nȣ пriimise abdikarea lȣĭ Battori, ші пrin ȣrmare nȣ-l lъsъ sъ пleчe de akolo, ші kȣ el Massimilian sъ nȣ vie, kъчĭ пoпȣlaцiile Transilvanieĭ îl vor пrinde ші îl vor da în mъna Tȣrчilor. Kartea aчeasta se trimise la Kamavia ȣde era Massimilian.

Nestatornikȣl Battori, se întȣrnъ înkъ la чea d'întъĭ, ideie sъ чedeze Transilvania.

Iojika atȣnчĭ zise kъ daka Battori earъ s'a skimbat, aпoĭ niчĭ Battori, niчĭ Massimilian nȣ vor avea Transilvania; чi sъ va faчe el пrinчiпe. Aчeastъ ambiцie îl пerdȣ.

Îndatъ чe komisariĭ imпerialĭ Sȣxaĭ ші Iisfantȣ ajȣnserъ în Transilvania, kemarъ пe Iojika ші-ĭ arъtъrъ kartea чe skrise lȣĭ Massimilian.

A doȣa zi komisariĭ era sъ se adȣne la пalat. Iojika înkъlekъ sъ se dȣkъ la dъnшiĭ. Îndatъ чe ajȣnse akolo, fȣse arestat la 4 Aпril 1598 de Stefan Lazъr kъпitanȣl gȣardiĭ. Battori înцъlesese kȣgetele ambiцióse a le lȣĭ Iojika, asfel în lok sъ-l sпrijine, învitъ пe komisarĭ sъ-l пedeпsaskъ. De ші nobiliĭ Transilvanĭ trimiserъ la Battori o deпȣtaцie komпȣsъ de Albert Шobere, Franчeskȣ Feketa ші alцiĭ, ka sъ-l roage se intervie în favorȣl lȣĭ Iojika. Battori nȣ voi sъ aȣzъ, rъsпȣnzînd kъ akȣm Iojika este sȣпȣsȣl imпerialȣі. Iojika fȣse transпortat de aiчĭ la Satmarиȣ. Kъnd îl пȣse în kar, el strigъ: Haec sunt

amicitiae! pecuniae regum! Aчestea sжnt amiчiile шi banii regilor!

La Satmariȣ fȣse mȣnчit шi ȣчis.

Xasan aga, solȣl Xanȣlȣĭ se dȣse la konferinцe în Transilvania kȣ Петrȣ Armeanȣ, ȣnde aȣ пresintat skrisoarea Xanȣlȣĭ пentrȣ legъtȣra fъkȣtъ kȣ Mixaĭ.

Atȣnчĭ Xanȣl venind la Silistra, skrie komisarilor, sъ-ĭ trimiцъ 25 miĭ de galbenĭ în komпtȣl legъtȣrilor lor. Komisariĭ nȣ rъsпȣnserъ kъчĭ nȣ eraȣ înkъ sigȣrĭ daka Batori nȣ se va skimba înkъ шi skorni insȣrekцiȣnĭ în цarъ. Xanȣl krezindȣse înшelat, se mъnie шi merge de se ȣnesчe kȣ armata lȣĭ Zatarxi Moxamed пaшa kare assediase Oradia-mare.

Mixaĭ aȣzind desпre aчest akt iпolitik, se îngriji шi trimise doĭ solĭ Elie Kakȣчi шi Петrȣ Armeanȣ la komisarĭ sъ le sпȣie kъ nȣ maĭ sчie kȣ чine sъ se înцъleagъ din kaȣza skimbъrilor lȣĭ Battori; kъ nȣ are banĭ sъ пlъteaskъ ostaшilor sъĭ maĭ nȣmeroшĭ de kъt цara lȣĭ ar avea nevoe; kъ nȣ kȣnoasчe niчĭ kȣgetȣl Imпeratȣlȣĭ, niчĭ al komisarilor. Kъ întine orĭ sъ-ĭ trimaцъ banĭ, orĭ sъ пȣe ȣn termen oare-kare, kъчĭ el пoate gъsi banĭ kȣ îпrȣmȣtare, шi sъ-l însчiinцeze чe aȣ de gъnd kȣ statȣl sъȣ în viitor. Ziserъ înkъ kъ Mixaĭ ar fi venit akolo în пersoarъ sъ se înцeleagъ, dar nȣ a fъk t'o, kъчĭ este rъnit dintr'o kъzъtȣrъ dȣпe kal la vъnъtoare.

Komisariĭ neavъnd înkъ instrȣkцiĭ, nȣ пȣtȣrъ rъsпȣnde nimik пositiv, dar ziserъ deпȣtaцilor Romъnĭ kъ sъ maĭ treakъ lȣkrȣl пъnъ va ve-

ni Massimilian în Transilvania. Mixaĭ aштептъ кът-va timп. Апоĭ trimise пе Logofъtsl Miriste шí Klsчers Rads, la komisarĭ sъ чеаръ sn respsns definitiv. Atsnчĭ komisariĭ плекаръ în Valaxia. Mixaĭ ĭĭ пriimi ks mare чeremonie în Tъrgoviште. Konferingele ginsrъ treĭ zile, шi se fъks sn traktat în krпsl srmъtor:

„Noĭ Mixail Domnsl gъrilor transalпine din regatsl Sngariĭ, konsilier al M. S. Imп шi regale etc. пreksm шi Estimiĭ Arxiпъstor al Tъrgoviштiĭ, Vorniksl Dsmitrs, Bansl Mixalчea, Klsчersl Rads, Logofъtsl Teodor, Vistiersl Andronaki, Sпъtars Negri, Logofъtsl Miristea, Bansl Kalotъ, konsilierĭ шi reпresintangĭ aĭ toateĭ Valaxiĭ, faчem ksnoskst tstslor. Fiind kъ Valaxia, assпritъ maĭ mslt de kъt o зstъ de anĭ ssb tirania tsrkъ, a ssferit чea maĭ grea robie, obosigĭ de assпrire шi miшkagĭ de пietatea шi amoarea kreштinъ, am deчis a restitsa aчeastъ garъ în starea чea d'intîiĭ, пreksm xotъrîsem aseminea sъ o пsnem din noĭ ssb koroana Sngariĭ, шi sъ o snim ks aчest Rigat, în timпsl rъпosagilor regĭ aĭ aчeĭ gъrĭ, noĭ reksnoasчem пentrs al nostrs Domn шi Rege legítim шi natsral,'пe M. S. Imп. шi regalъ; пe пsnem ssb пrotekgiea sa пerпetssъ noĭ шi gara noastrъ. шi ĭĭ faчem jsrъmînt de kredingъ ka la sn Sszeran. Fiind kъ am чerst ajstorsl шi пatronarea M. S. I. шi ne-am xotъrъt a ns maĭ trage sabia пentrs inemiчiĭ krsчiĭ lsĭ Krist, dar пentrs imпerisl шi religisnea kreштinilor, M. S. I. шi regalъ ns a refszat a пriimi gara noastrъ ssb пrotekgiea sa шi a пe reks-

noasче ka vasalĭ; Ea a bine-voit a ne ajвta kв generositate шi la timп шi însърчinъ пe пrea reverintele Stefan Szвxaĭ, Eпiskoп de la Veĭzan, пrefekt al kamerii Вngвreштĭ din Пresbвrg шi пe пrea strъlвчitвl Nikolae Isfantiв de Kiss-aszaszonfalve, пroпalatin al Regatвlвĭ Вngariĭ шi kъпitan al чetъцiĭ Oedembвrg, konsilierii triimiшĭ deпlin îmпвterniчiцĭ шi komisarĭ în Transilvania, sъ se îцeleagъ kв noĭ шi, daka okaziвnea se пrezintъ, a trata desпre artikoliĭ шi menirea kв kare noĭ am trebвi a ne sвпвne M. S. I. Ziшiĭ komisarĭ dвпъ чe aв sъvъrшit пe kъt se пoate, trebile Transilvaniĭ, шi dвпъ чe aв okвпat aчea цarъ, venirъ la noĭ, Dвпъ чe вn jвrъmъnt solemпel шi adevarat se fъkв maĭ întîiв de noĭ, пe вlmъ de пrea reverintele Eвtimiвs Arxiпъstoriвl Tъrgoviшtiĭ, шi de boeriĭ nostri în biserika ferichitвlвĭ Arxiпъstor Nikolaв, пe dealвi Tъrgoviшtii kaпitala noastrъ, шi dвпъ чe ne-am învoit desпre formвla jвrъmintelor шi artikolilor desпre kredinцa чe trebвie sъ dъm M. S. I. aв xotъrit шi înkiat kв noĭ шi boeriĭ nostri чeĭ maĭ frвntaшĭ artikoliĭ вrmъtorĭ:

I. M. S. I. Imпeratorвl ne va da шi ne va faчe sъ se nвmere în banĭ пrin îmпiegaцiĭ din tesaвriĭ sъĭ, în aчest resbel чe цine de шase anĭ, пentrв aпъrarea цъriĭ noastre, шi daka soarta ne va fi favorabilъ, пentrв a ataka inemikвl, Solda пentrв чinчĭ miĭ oamenĭ. Пentrв чinчĭ mii oamenĭ ziшiĭ Domnĭ komisarĭ ni aв пromis sъ fakъ asfel kъt M. S. I. sъ ne dea saв bani пentrв întreцinere шi ekвiпement, saв oшtirile kiar, de

kъlъrĭ шi pedestri, în timpsl verii nsmъrsl komplekt, în timpsl ernii пe jsmъtate. Este înkъ învoit kъ tesasrsl M. S. îĭ va solda шi va face insnekцiea пe toatъ lsna, шi kъ dakъ prin voinцa lsĭ Dsmnezeŭ, va fi as-fel kъt se ns maĭ fie nevoe de oшtire, ele ns vor fi întreцinste ks nefolosinцъ, saŭ cel psцin, vor fi întrebsinцate prekssm cirkonstanцele vor cere шi M. S. I. шi Serenissimsl Arxidsce Massimilian va ordona. Din partea noastrъ ne vom sili în toate okasisnile sъ gonim din Transilvania, din Moldova шi alte pъrцĭ a le Sngariĭ, Tsrciĭ шi ceĭ alцĭ inemicĭ, шi în acest kaz, dspe învingerĭ, ne îndatorъm a srma voinцa шi ordinile orĭ kare ar fi a le M, S. I. шi regalъ шi a le Serenissimslsĭ Massimilian.

Daka se'ar întъmpla se avem nevoe d'o armatъ maĭ mare, шi kъ o trebsinцъ absolstъ sъ o cearъ, M. S. I. saŭ în nsmele eĭ, Serenissimsl arxidsce Massimilian, fratele sъŭ cel isbit kare va gsberna de aicĭ înainte Transilvania, în nsmele M. S. va veni în ajstorsl nostrs ks oшtire maĭ mare din Transilvania шi alte loksrĭ, шi vice-versa, dakъ în Transilvania saŭ în pъrцile vecine Sngarii, ostilitъцĭ se vor întъmpla, noĭ ne îndatorъm assnra cererii M. S. I. saŭ Serenissimslsĭ Arxidsce Massimilian, a da ajstor snde trebsinцa va cere ks oшtirile maĭ sss nsmite pentrs kare vom a priimi o soldъ, prekssm шi ks solдaцiĭ Princinatslsĭ nostrs Valaxiĭ, ks preparative шi sn nsmer atъt de mare kъt va fi posibil; daka trebse ne vom îndatora sъ mergem noĭ înssшĭ în persoanъ, srmъnd voinцa M. S. I. kъ-

tre aчestea tȣnȣrile ши iaŕba, bȣletele ши alte lȣkrȣrĭ trebȣinчoase la resbel, vor fi date de M. S. I. saŭ în nȣmele sъŭ, de Serinisimele Massimilian.

II. Ka sъ ne пȣtem da aчest ajȣtor kȣ maĭ mȣltъ attaшare ши amoare, ши ka sъ konsakrъm ȣn zel kredinцios la kaȣza kreшtinitъцiĭ, M. S. ne a dat noъ ши пrea skȣmпȣlȣĭ nostrȣ fiȣ Пatraшkȣ, Valaxia kȣ toate venitȣrile eĭ, dreпtȣrile ши xotarъle sale, ka sъ o цie ши sъ o stъпъneaskъ a пȣrȣrea пentrȣ ȣrmъtori nostri. Ne a dat aчeastъ пrovinцie ka vasalilor sъĭ ши adevъraцĭ feȣdatorĭ пrekȣm ши чelor чe vor koborî în linie dreaпtъ din noĭ, ши kare vor fi de seks maskȣlin, fъrъ ka sъ fie цinȣцĭ de a пlъti niчĭ ȣn imпozit saŭ tribȣt, ши vom avea aчeastъ цarъ kȣ aчeleaшĭ libertъцĭ ши пrivilege чe am avȣt ши stъпъnit пъnъ akȣm; dar în aчest kiп kъ dȣпъ vekea ши laȣdabila datinъ чe esista în timпȣl rъпosaцilor regĭ aĭ Ȣngarieĭ, noĭ ши ȣrmaшiĭ nostri sъ fim datorĭ a da пe fie kare an, M. S. I. ka ȣnȣĭ Domn ши Rege al nostrȣ, ȣn dar de onoare, dȣпe voinцa ши alegerea noastrъ, ши ka ȣn adevarat fȣndator a arъta ши a deklara пe aчest dar de bȣnъ voe M. S. Imп. Zelȣl ши kredinцa noastrъ, bȣnȣrile ши dreпtȣrile de пosesie чe noĭ saŭ fiȣl nostrȣ vom kȣmпъra saŭ agonisi din baniĭ nostri, vor fi transmise, dȣпъ bȣna noastrъ пlъчere aчelora kъrora vom voi a le lъsa, ши vom пȣtea disпȣne liber dȣпъ a noastrъ voinцъ.

III. Daka se va întъmпla ka noĭ saŭ fiȣl nostrȣ maĭ sȣs nȣmit Пetraшkȣ, sъ mȣrim fъrъ

moштenitorĭ de пartea bъrbъteaskъ, шi sъ nš avem п·steritate, lškrš de kare Dšmnezeš sъ пe fereaskъ, M. S. I. шi koboritorii sъĭ moштeпitorĭ vor erta ka aчeastъ цarъ Transalпinъ sъ aĭbъ šn Voevod saš Domn din aчea цarъ шi de aчeaшĭ relцie ka пъnъ akš..., dar kš šn kiп asfel ka пrerogativa elekцišnii fiind rezervatъ M. S. I, шi šrmaшilor sъĭ шi moштeпitorĭ, M. S. I. шi šrmъtorii sъĭ шi moштeпitorĭ, sъ aleagъ шi sъ konfiirme în aseminea kaz, Voevodšl kare ar fi desemnat шi nšmit kš konsimцimîntšl šnaпim al boerilor, state шi ordine ale цъrii; M S. îĭ va da lšĭ шi šrmaшilor lšĭ în Šngaria saš în Transilvania o чetate kš venitšrile eĭ kare sъ-ĭ ajšngъ într'šn kiп kšviinчios, la цinerea sa, чeia чe aчeiaшĭ Domnĭ komisarĭ sšs nšmiцĭ пe aš asigšrat.

IV. Sšs ziшiĭ domnĭ komisarĭ Iппerialĭ a deчis ka fšgarii kare, dšпe чe aš fъkšt în Valaxia vre o trъdare saš orĭ чe altъ krimъ, aš datina a se skъпa în Transilvania saš în Šngaria, nš vor maĭ fi пriimiцĭ niчĭ într'šn kiп, niчĭ în цarъ, niчi în oraшe шi чetъцĭ ale Transilvanieĭ saš a le Šngarieĭ, dar nš va fi kiar ertat de a'ĭ šrmъri шi aĭ aresta orĭ šnde se vor afla, Aseminea шi soldaцiĭ de infanterie saš de kavalerie kare, dšпъ чe aš пriimit solda lor, vor deserta, orĭ šnde пi se vor da înaпoĭ.

V. Kъt пentrš чeia чe пriivesчe komerчišl negšцъtorilor Valaxiĭ este aшъzat kъ, dakъ trebile lor nš sšnt în desavantagišl чetъцilor libere a le Transilvaniĭ saš nš sšnt kontrarii пrivilegi-

lor че поседъ ачесте ораше, ѕп комерчiѕ liber le va fi пермis de ачi înainte кѕ Transilvania, дѕпъ че ar плъti tarifa legalъ; чеї алцї пегѕцъtorї streinї прекѕm Transilvaniї, Ѕngѕriї, Germaniї vor avea дрептѕl съ imпorteze în Valaxia саѕ съ еспорте мърфѕrile че ar voi дѕпъ че ar плъti takса impѕсъ.

VI. Кът пептрѕ челе че привеsk religiѕnea, M. S. Imпeratorѕl пе garanteazъ къ пѕ vom fi тѕрбѕраџї пiчї пе fiitor în religiѕпеа kare este astъzї observatъ în ачеастъ џаръ, пiчї џеремопiile biseriчесчї пѕ vor fi опрite преоџilor noştri, пiчї noї саѕ statele noastre ші ordinile џърiї noastre пѕ vor fi silite a skimba religiѕпеа.

VII. Boeriї саѕ soldaџiї ачестеї џърї kare ar fi meritat la лѕkrѕrile пѕbliче але крештinilor ші a M. S. Imпeriale ші regale, ші пе kare 'i-am rekomanda, vor fi trataџї кѕ demnitate прекѕm asemiпеа пѕпџiї ші ambasadoriї че am trimite la M. S. Imпerialъ саѕ la arxiдѕчеле Serenissime Maksimilian, vor приimi о аѕдieпџъ grabnikъ ші ѕп respѕns demn de кѕalitatea misiѕпiї lor ші vor fi trataџї într'ѕп kiп кѕviiпчios..

Ачесте am чертifikat prin ачесте skrisorї însemnate кѕ sѕbskriitѕra noastrъ ші кѕ sigilѕl аѕtentik. Фъкѕt ші dat în biserika St. Nikolae дѕпе dealѕl Търгoвiштiї, капitala noastrъ la 9 Iѕпiѕ, апѕl de la Krist 1598, ші al 23 al M. S. Im. ka Imпerator al Germaniї, al 26 ka Rege al Ѕngarieї ші 23 ka Rege aї Boxemiї.

La 9 Iѕпiѕ se пѕblikъ ачест traktat. Atѕпчї komisariї пърът пърѕsiръ џара ші se дѕсеръ în Transil-

vania, dȣпъ че lъsarъ lȣĭ Mixaĭ 17,500 fiorinĭ de Ȣngaria пentrȣ пreпarative de resbel, zeче miĭ de fiorinĭ se dase în banĭ, пentrȣ чeĭ alцĭ шapte anĭ, Mixaĭ пriimi ȣn diamant foarte mare, înkonjȣrat kȣ alцĭ 36 miчĭ.

Aчest traktat maĭ avantagios de kъt aчela че avea цara kȣ Tȣrчiĭ, шi kȣ Ȣngȣriĭ; este însъ, dȣпe noĭ, ȣn akt de sȣпȣnere. El de шi rekȣnoasчe indeпendinцa administrativъ a цъriĭ, aȣtonomia lor; ereditatea în familia lȣĭ Mixaĭ; de шi nȣ sȣпȣne пe Romъnĭ la tribȣt; dar пerde sȣveranitatea Romъnilor шi ъĭ faчe vasalĭ. Aчeastъ sȣzeranitate deveni o manie la Romъnĭ. Eĭ alergaȣ dȣпъ kȣm bъtea vъntȣl, sъ înkine цara la ȣn stъпъn пȣternik. Mixaĭ maĭ mȣlt de kъt alцiĭ fȣse stъпъnit de sпiritȣl de sȣпȣnere. Negreшit kъ aчest domn konчeпȣse ideia sȣblimъ de a ȣni sȣb sчeпtrȣl sъȣ toate пroviinчiile lokȣite de Romъnĭ шi lȣkra sъ esekȣte aчest пlan, servindȣse de, mijloaчele aчestor traktate rȣшinoase; dar aȣ fost oare de mare neчesitate aчeste sȣпȣnerĭ kъnd la Tȣrчi, kъnd la Ȣngȣrĭ, kъnd la Germanĭ? Nȣ s'ar fi пȣtȣt oare kъпъta ajȣtoarele streinilor kȣ alte kondiцiȣnĭ de kъt aчelea de a пȣne цara sȣb sȣzeranitatea lor? Noĭ kredem kъ s'ar fi пȣtȣt. Dar sпiritȣl de шerbie se vede kъ era în inima Romъnilor din aчele eпoчe. Trъdъrile boerilor esпlikъ oare-kȣm aчeste faпte a le lȣĭ Mixaĭ.

În fine Mixaĭ пъnъ atȣnчĭ fъkȣ sъ пearъ o sȣtъ de miĭ de Tȣrчĭ în nȣmeroasele шi feriчitele sale învingerĭ, шi kȣ toate aчestea цara nȣ era înkъ neatъrnatъ. Vaĭ! neamȣlȣĭ че are în sinȣl lȣĭ fiĭ trъdъtorĭ!

Пentrв noĭ, aчeste dreпtвrĭ aпarinte de aвtonomie шi łalшe indeпendinцĭ de administraцie, чe daв sвzeranitъцile, le resпingem kв energie, orĭ kъt ar пъrea de avantвgioase. O naцiвne trebвe se fie kв totвl indeпendentъ în вntrв шi afarъ. Daka Romъniĭ sъnt înkъ astъzĭ neferiчiцĭ, aчeste neferiчirĭ vin de sigвr d.n kondiцiвnea lor пolitikъ în faцъ kв sвzeraniĭ lor. Sъ se вnargъ aчeste legъtвrĭ шi tot va merge în kвrsвl lor чel regвlat. Vasalвl în faцъ kв sвzeranвl, nв este liber. Dreпtвl de dominaцie esistъ kв datorie de servagiŭ. Este o diferinцъ între вn domestik шi вn intendent de kвrte, însъ diferinцa чe esistъ între шerbĭ, asfel este шi kв пoпoliĭ vasalĭ, eĭ nв sъnt mai mвlt de kъt miчĭ intendenцĭ пrin вrmare шerbĭ.

Nв va fi dar niчĭ o libertate, пentrв Romъnĭ în sinвl lor, пe kъt timп nв vor fi liberĭ de orĭ чe legъtвrъ din afarъ, пъnъ atвnчĭ vor fi konsideraцĭ ka вn пoпвl шervit.

Чel d'întîiŭ пas sпre mъntвire al aчestвĭ neam este de a пвne lanцвrile a orĭ чe sвzeranitate шi a lвa seama skвtвrъnd o пrotekцie sъ nв kazъ sвb alta.

Battori se căesce.

Nestatornikвl Battori abia se vъzв înstalat în пalatвl sъŭ de la Retibar, шi înчeпe a se kъi kъ a пъrъsit пre domniatвl Transilvaniĭ. La 20 Avgвst 1598, пъrъsi noвa lвĭ rezidenцъ шi veni în Klaвsenbвrg вnde nobiliĭ шi пoпвlвl îl пriimi-

rъ kȣ entȣsiasm. Se fъkȣrъ adȣnъrĭ, în aчeste adȣnъrĭ Battori fȣse nroklamat nrinчine al Transilvaniĭ. Dar abia lȣъ frъnele gȣvernȣlȣĭ în mъnъ, ші înчenȣ din noȣ sъ se kъeaskъ kъ le-a lȣat.

Mixaĭ era singȣrȣl' nrinчin ne kare Battori ar fi nȣtȣt sъ se maĭ snrijine. Battori kъta sъ se lȣnte akȣm kȣ Germaniĭ ші kȣ Tȣrчiĭ, ka sъ-шĭ snrijine noziцȣnea sa. El trimise în sekret la Mixaĭ ne Stefan Vodoni, ka sъ îndemne ne Mixaĭ, sъ-l snrijine în resbelȣl чe noate sъ aĭbъ kȣ Rodolf II saȣ kȣ Tȣrчiĭ.

Прin aчeastъ neaштentъ întъmnlare. noziцiȣnea lȣĭ Mixaĭ deveni difiчilъ, Battori nroklamat de naцiȣne, nȣtea sъ attragъ ne Tȣrчĭ în nartea sa ші sъ ataчe ne Mixaĭ, dakъ aчesta ar rъmъne kȣ Rodolf II, ne de altъ narte fъkъnd kaȣzъ komȣnъ kȣ Domnȣl Valaxieĭ ar fi violat tratatȣl kȣ Rodolf II.

El kъȣta sъ fakъ lȣkrȣrile kȣ nrȣdinцъ. Se nrefъkȣ kъ sъ deчide în favorȣl lȣĭ Battori, kȣ kondiцie ka aчesta sъ nȣ nermitъ Tȣrчilor sъ între în цarъ. Aчeastъ kondiцie se nriimı. Atȣnчĭ Mixaĭ se îndatorъ sъ trimiцъ lȣĭ Battori o armatъ de 35 miĭ oamenĭ, în kaz de trebȣinцъ.*)

Maxomet III lȣъnd ȣчire desnre traktatȣl înkiat între Mixaĭ kȣ Rodolf II, dete ordın lȣĭ Xafisnaша, ka nrin înцъlegere kȣ naша de la Silistra, sъ rъdiчe ostirĭ ші sъ ataчe ne Romъnĭ înainte de a sosi streiniĭ în ajȣtor.

Mixaĭ strъnse ȣn kornı de ostire de 8000 oamenĭ, mergъnd kȣ dъnsȣl la Dȣnъre, trekȣ rиȣl

*) Enghel p. 216.

пъ 1500 лsntri la Nikoпoli.*) Bъtaea se fъkъ пe шessl oraшsлsĭ. Armata ottomanъ era komandate de Xafis шi Karaïman-пaшa Чel din srmъ a kъzst în aчest resbel terihil. Atsnчĭ Tsrчiĭ se desksragiarъ шi se пsserъ a fsgi. Mixaĭ îĭ srmъ шi ns înчetъ aĭ tъea пrin kavaleria sa. Axmet пaшa skъпъ пe sn kal iste џinst de koama lsĭ.

De aiчĭ Mixaĭ assediъ Nikoпoli, îl bъts în treĭ zile шi arse чea maĭ mare пarte. Romъniĭ пrъdarъ Nikoпoli шi џinstsrile veчine пъnъ la Msntele Emsl. De a kolo reveni la la Dir-Serbedin. Пrъzile lsate din aчeste loksrĭ as fost nenѕmъrate. Пretstindenĭ aš lsat bslgarĭ шi sъrbĭ într'sn nsmer de maĭ mslte miĭ шi 'i-a adss în Valaxia ka sъ-ĭ aшeze пrin sate, kъчĭ în srma atъtor lsпte пoпslaџisnea se mikшsrase mslt. La Vidin Mixaĭ a maĭ învins sn korп de Tsrчĭ de adsnъtsrъ чe ks Пaшa чetъџiĭ în kaп, kstezase a i se înпotrivi. în srmъ se întsrnъ пe la Kladova. Aчi, Tsrчiĭ înkъ voirъ a-l ataka; dar Mixaĭ bъts шi пe aчestia шi îĭ пrъdъ. Dsпe sniĭ Mixaĭ lsъ atъta пradъ înkъt de fie-kare soldat venea 80 talere, treĭ-zeчĭ шi oпt de miĭ de пrinшĭ fъksse, din kare 12 miĭ Bslgarĭ îĭ aшezъ în satele цъriĭ Romъnesчĭ.

Înaintea aчestsĭ resbel, Mixaĭ se servi de o stratagemъ demnъ de aчele timпsrĭ. El trimise înaintea lsĭ Xafis пaшa пe Vorn. Dsmitrs sъ trateze ks dъnssl: ks maĭ mslte kare, koпerite ks пostav roшs, ssb пretest kъ akolo era tribstsl цъ-

*) Anonymus Hevene.

riĭ. Tsrчiĭ npiimirъ karele: miĭ de Romъnĭ se repezirъ atsnчĭ assnpa Tsrчilor, în karъ eraŭ tsnsrĭ înkъrkate: ostaшiĭ le îndreптarъ assпra msлцimiĭ kare нs se astepta la aчeasta шi o fslgerъ. Xafis se skъпъ la Tъrnova шi Vornikъ Dsmitrs, se dsse la Mixaĭ ks doъъ koade de kaĭ чe lsase de la Tsrчĭ.

Se ziчe kъ soldaцiĭ lsĭ Mixaĭ, ka sъ rizъ de Tsrчĭ, îmbrъkarъ o femeie bъtrъпъ ks tsrbansl шi blanъ de пaшъ, шi o пlimblarъ пrin tabъrъ în rîsetele de bskзrie a tstslor.

Sъ skrie, înkъ în maĭ mslцĭ aъtorĭ kъ пe kъnd Mixaĭ alerga dsпъ Tsrчĭ în kaпsl koloaneĭ, dsпe datina sa, sъ lъsase sъ se tъraskъ пrea mslt de entssiasmsl sъŭ. Nimenĭ nsmaĭ fsse în stare sъ-l srmeze. Kъцĭ-va Tsrчĭ, vъzinds-l singsr, se arspkarъ asзпra lsĭ. Mixaĭ se aпъrъ; sчise kъцĭ-va din eĭ; dar snsl maĭ kstezъtor rъdîkase lanчea ka sъ-l sчigъ. Mixaĭ oпri repede lovirea, шi aпskъ ks doъ mъпĭ vъrfsl armeĭ, пe kъnd Tsrksl o цinea de mъner, шi amъndoĭ o цineaŭ fъrъ sъ пoatъ niчĭ sъ se ataчe niчĭ sъ se aпere. Ŏn al treilea ar fi пstst ks înlesnire sъ sчigъ пe Mixaĭ. Alцĭ Tsrчĭ vъzînd aчeste, alergarъ kъtre eĭ. Пreda шi Stroe Bszesks vъzînd пerikolsl în kare se afla Mixaĭ, alergarъ ka fslgersl шi sчiserъ пe Tsrk шi skъпъrъ пe Domnsl lor.*)

La 5 Noemv. Mixaĭ treks Dsпъrea înaпoĭ пe la Rssava.

Ajsngъnd la Tъrgoviste, trimise lsĭ Battori

*) Fotino.

ka trofee пе frat le пашii din Anatolia, o koadъ de kal ши o sabie de aвr.

În -чelaш timп Battori чe se kъie înkъ o datъ kъ redevenise înkъ o datъ пrinчiпe al Transilvaniei. abdikъ în favorвl vъrвlвi sъв Kardinalвl Andreĭ Battori.

Mixaĭ aflъ aчestea, чerkъ sъ înkredinцeze пe Sigismond sъ nв fakъ aчeastъ konilъrie; dar nв reвшi Atвnчĭ Mixaĭ, deчise a deveni el însвшĭ пrinчiпe al Transilvaniĭ.

Aчeastъ naцiвne Romъnъ desпъrцitъ пrin чirkonstanцe de чeia чe voirъ în toцĭ timпiĭ sъ o sвbjвge, пвtea пrin вnirea чelor treĭ пrinчiпate, sъ formeze вn Rigat indeпendinte. Aчeastъ ideiə absorbea sвfletвl Eroвlвĭ Romъn. El deveni în orient nвmele чel maĭ strъlвчit al sekolвlвĭ; пrestgiiвl. aчeastъ пвtere чe komandъ askвltarea orbъ, era пentrв dъnsвl. Nвmirea lвĭ Andreĭ Battori Пrinчiпe al Trвnsilvaniĭ, era o bвnъ okazie de a înч пe esekвцia пlanвlвĭ sъв чel mare.

La 21 Martiв, 1599 Andreĭ Battori se вrkъ пe tronвl Transilvaniĭ. Dar nв se vъzв sigвr fъrъ sпrijinвl veчinilor sъĭ. Trimise la Rodolf II deпвtaцĭ пe Volfgang Kamktli ши пe Stefan Kakas la Пraga вnde se afle împeratorele. Trĭmise aseminea lвĭ Mixaĭ alцĭ doĭ ambasadorĭ Niklas Vitez ши Georgе Ravasdi.

Dar înainte de a вrma шirвl aчestor evenimente, sъ ne întвrnъm la nвmirea lвĭ Andreĭ Battori ka Пrinчiпe al Transilvanieĭ.

Sigismond Battori abdikъnd în favorвl lвĭ An-

drei̮ Battori, ii̮ пꙋsese пentrꙋ kondiцii̮ ka Andrei̮ sъ dea lꙋi̮ Sigismond пe tot anꙋl ori̮ ꙋnde se va afla, 24,000 fiorini̮ ꙋngari̮. Цinꙋtꙋl Bistriцii̮ kꙋ toate dizmele шi venitele eraꙋ̆ sъ rъmъe lꙋi̮ Sigismond; чetъцile Iaчiꙋl шi Шielꙋ kꙋ satele чe se цinꙋ̆ de dънsꙋl шi kꙋ toate venitele lor se fie tot d'aꙋna sꙋb stъпъnirea lꙋi̮ Sigismond. Sъ aibъ înkъ шi dizmele din Bꙋzdꙋ̆, Assonfalъꙋ̆, Bossaчiꙋ̆ шi Ekemeziꙋ̆.

Mixai̮ пriimi kꙋ bꙋkꙋrie deпꙋtaцii̮ noꙋlꙋi̮ Пrinчiпe.

Ideia sa era sъ îmпaчe Tꙋrчii̮ шi пrin ajꙋtorꙋl lor sъ kaпete чele trei̮ koroane. Însъ timпꙋl nꙋ venia înkъ пentrꙋ aчeasta. El jꙋrъ паче шi amiчie veчinꙋlꙋi̮ sъꙋ̆, kꙋ kondiцie ka шi aчesta sъ nꙋ se ꙋneaskъ kꙋ Tꙋrчii̮ kontra Iмпeratorꙋlꙋi̮ Rodolf II.

Dꙋпъ aчest traktat, Mixai̮ kъпъtъ пermisiea sъ kꙋmпere arme шi sъ angajeze însꙋшi̮ ostaшi̮ în Пrinчiпatꙋl Transilvaniei̮.

Andrei̮ Battori era diпlomat, шi пꙋtem ziчe mai̮ mꙋlt de kът atът, kъчi̮ diпlomaцia nꙋ esklꙋde пrinчiпii̮ de onoare: Andrei̮ krezꙋ kъ mijlokꙋl de a se sꙋsцine era sъ înшale пe toцi̮ пrinчiпii̮ kꙋ kare se afla în relaцie. Aчest mijlok пoate fi folositor пe kът timп nꙋ se aflъ шiretenia; dar îndatъ чe kade vъlꙋl, devine пerikꙋlos. Tꙋrчilor le пromitea de a se alia kꙋ dînшii̮ kontra lꙋi̮ Mixai̮, чeia чe aꙋzindꙋse în Eꙋroпa, fъkꙋ пe Пaпa sъ skrie lꙋi̮ Andrei̮ de a se alia kꙋ krestinii̮ kontra lꙋi̮ Maxomet III. Lꙋi̮ Mixai̮ пromi—

tea kъ nȣ va fi enemikȣl ottomanilor ші lȣĭ Rodolf II kъ va sъ devie vasalȣl sъȣ. Mixaĭ, desgȣstat de o нȣrtare atъt de dolealъ, o înпъrtъші lȣĭ Basta General al lȣĭ Rodolf II че se afla în Transilvania.

Andreĭ avȣ sчire de aчeastъ skrisoare, ші чerȣ прin deпȣtaцĭ o esпlikaцie lȣĭ Basta. Aчesta rъsпȣnse kъ nȣ sчie nimik. Îatre aчestea Rodolf II vesti пe Mixaĭ sъ koпrindъ îndatъ ші kȣ orĭ че пreц Transilvania ші sъ goneaskъ пe Battori *).

Aчeastъ invitaцie, sȣrîse lȣĭ Mixaĭ. El krezȣ momentȣl favorabil sъ ea koroana Transilvanieĭ, ші înчeпȣ a faчe пreпaraцiĭ de resbel.

Ambasadorȣlȣĭ че ĭ trimise Battori sъ-l întrebe desпre kondȣita sa, Mixaĭ rъsпȣnse kъ aчea vorbъ era kalomnioasъ, kъчĭ interesele цъrii lȣĭ sînt a se afla în relaцiele чele maĭ strъnse kȣ Transilvania. Andreĭ Battori îĭ zisese kъ daka va sъ-ĭ kreazъ kъ el a rъmas kredinчios Ȣngariĭ, sъ vie kȣ toatъ familia sa în Transilvania; la kare Mixaĭ resпȣnse kȣ ironie ambasadorȣlȣĭ: „voĭ veni în kȣrînd akolo, kȣ toцĭ koпii meĭ.“ Mixaĭ voia sъ zikъ kȣ toцĭ ostaшiĭ sъĭ. Ieremia Movilъ skrise lȣĭ Battori sъ se ȣneaskъ kȣ dînsȣl ka sъ detronese пe Mixaĭ. Aчeastъ karte îĭ sosi dȣпъ че Andreĭ se înkredinцъ de sintimentele lȣĭ Mixaĭ asȣпra lȣĭ, пrin sъrbȣl Ion Markȣ Sekretarȣl Domnȣlȣĭ Valaxieĭ kare trъdъ sekretele Domnȣlȣĭ sъȣ. Movilъ ші Battori în ȣnire, skriserъ lȣĭ Mi-

*) Anonymus Hevenes.

хаї съ iasъ kȣ паче din цаrъ, saȣ vôr veni sъ-l detroneze ші съ-l kre3teze la nas. În ачеl timп Mixaї пrinse пе ȣn trimis al lȣї Andreї kъtre tȣrчї kȣ kъrцї пrin kare ачеsta чеrea koroana челоr treї цъri kȣ kondiціe съ se rekȣnoaskъ tribȣtarȣl Sȣltanȣlȣї.

Mixaї пriчепȣ kъ niчї kȣ Tȣrчiї, niчї kȣ Transilvanii nȣ era nimik de fъkȣt de o kamdatъ, skrise lȣї Rodolf II kъ Andreї ші Movilъ s'aȣ ȣnit kȣ Tȣrчiї kontra krestinilor, îї чеrеа ajȣtoare, пrоmitea съ rъstoarne пе Battori, dar ші Rodolf II съ-ї dea Transilvania lȣї sȣb sȣzeranitatea imпeratorȣlȣї.

Rodolf II пriimi пrопоsiціеle lȣї Mixaї ші îї trimise baniї kare чеrеа, nȣmindȣ-l generalissimele съȣ.

Mixaї strъnse o armatъ de 30,000 oameni, апої trimise la 25 Seпt. la Andreї пе doї boerї din kare ȣnȣl era Damian Visterȣl, съ чеаrъ voie a treче пrin Ardeal kȣ ostirile sale în Ȣngaria sпre ajȣtorȣl lȣї Rodolf II în kontra lȣї Ibraimпаша. Andreї le rъsпȣnse kъ krestiniї пot съ se апеre ші fъrъ ajȣtorȣl lȣї Mixaї; dar daka el kъȣta bъtaie kȣ Tȣrчiї, n'are de kъt sъ treakъ Dȣnъrea пrin Valaxia ші sъ-ї atаче. Dȣпъ ачеasta Mixaї înkъ trimise la Andreї пе Mixaї Banȣl ші пе George Raцȣ.

Andreї dase ordin sъ se adȣne ostirile sale la Beligrad. El se temȣ de o invasie че Mixaї ar faче în Transilvania. Ieremia Movilъ îї fъчеа пrопоsiції nesigȣre. Пе ȣrmъ se temea sъ nȣ-l învingъ în lȣпtъ Mixaї. Trimise la Mixaї,

depstaцĭ че sвb diferite pretеste, eraŭ însъrчinaцĭ sъ vazъ шi sъ-ĭ skrie daka Mixaĭ se preparъ de resbel. Aчestĭ depвtaцĭ îĭ fъkвrъ sчire kъ nв aŭ vъzвt nichĭ o preparaцie. Mixaĭ fъkв astfel, înkъt depвtaцiĭ sъ nв vazъ de kъt garnizona de treĭ sвte de oamenĭ din Тъrgosiste.

Aчest Andreĭ Battori era Kardinal шi omвl чel maĭ fanatik din timpвl sъŭ. Ȣra sa kontra Sassonilor чe lokвesk o parte a Transilvanieĭ era neîmpъkatъ. El jвrase saŭ sъ-ĭ fakъ sъ skimbe biserika lor saŭ sъ-ĭ вчigъ pe toцĭ. La 18 Oktombriŭ depвtaцiĭ чelor treĭ naцiĭ din Transilvania kъtaŭ sъ deskizъ adвnarea. Andreĭ dase ordin sъ se înfigъ шapte цepĭ ka sъ înцъpe pe чeĭ шapte depвtaцĭ Sassonĭ. Albert Xвet, deskoperind aчest plan, deчise sъ skape kompatrioцiĭ sъĭ de tirania aчestвĭ preot fanatik. Skrise lвĭ Mixaĭ, kъ toцĭ Sassoniĭ îl asteaptъ, sъ grъbeaskъ sъ vie.

La 13 Oktombriŭ, o parte din ostirea sa se adвnъ la Ploiesчĭ, restвl prin satele veчine. Toatъ armata sчia kъ are sъ fakъ resbel, însъ nimenĭ nв sчia kontra kвĭ era vorbъ se kombatъ kontra Transilvanilor шi Mixaĭ avea în armatъ mвlцĭ ofiчerĭ transilvanĭ. Se temea kъ aflъnd aчeasta, aчeĭ ofiчerĭ sъ nв se retragъ saŭ sъ se revolte. Kъta вn mijlok favoritor ka sъ li se spвie aчeasta. În oraшŭ se afla korpвl de kвrtenĭ romъnĭ чe цineaŭ postвrile. Maĭ eraв Polonĭ шi Kazaчĭ pe kare Mixaĭ îĭ îngajase în armatъ. Sвb komanda lвĭ Baba-Novak, amikвl lвĭ Mixaĭ, se afla чinчĭ miĭ de pedestri între ka-

re ши хаїдѹчї din Ѹngaria*). Mixaї кемъ пе чеї маї марї din офічерії Transilvanї прекѹм George Mano, Stefan Tarkanџi, Temasfalvij, Gregoriѹ Kis ши дѹпъ че le џinѹ ѹn diskѹrs de laѹdъ асѹпра bravѹriї fie кърѹї din eї, le zise съ-ї жѹре къ vor kombate кѹ kredinџъ ши zel în kontra orї кърѹї ar fi дѹшї пентрѹ ачеаста. Ѹngѹriї бънѹirъ къ Mixaї are съ-ї дѹкъ kontra Transilvanieї; dar нѹ пѹтѹръ фаче altfel de кът съ-ї жѹре kredinџъ. Чінчї сѹте хѹсарї ѹngѹrї кѹ kaniї lor Дѹmitrѹ Nagi, George Xorvat, Ion Sindi кѹм ши алџї доъ сѹте жѹраръ ачеiашї kredinџъ.

Къtre ачестеа кълџї va din amiчiї Domnѹlѹї, кѹноsчеаѹ планѹl сьѹ. Între boieriї lѹї Mixaї, дѹпъ Koгълnічеанѹ, ераѹ доъ partide ѹна пентрѹ resbel, чеї-алtъ пентрѹ паче. Банѹl Mixalчеа om плin de energie, ши de inimъ; ambiџios пентрѹ el ши пентрѹ Domnѹl ши џara sa, îмпingea пе Mixaї la resbel, ши visaѹ împreѹnъ la realizaџiea планѹlѹї челѹї mare de ѹnirea a челор treї state romъne. Amikѹl съѹ politik кѹ kare se înџelegea bine, viteazѹl Farkaшѹ, нѹmaї era, el къзѹse пе къмпѹl de resbel кѹ armele în мънъ. Logofътѹl Teodosiѹ om înџelent ши învъџat era de altъ пъреre. El vedea кѹ дѹрере пе Mixaї împins în întreprinderї че ar fi пѹтѹт deveni perikѹloase пентрѹ џara lѹї. Doamna Florika femeia lѹї Mixaї, кѹgeta ka Logofътѹl Teodosiѹ. Ea ѹrmase împreѹnъ кѹ fiѹl съѹ Пътraskѹ, пе Mixaї în tabъръ la Ploestї. Aiчї aflъ de la Logof. Teodosiѹ къ ostirile aѹ съ între în Transilvania съ батъ пе

*) Cogălniceanu.

Andreĭ Battori. Betlem пe konservъ vorbele чe Doamna adresъ lsĭ Mixaĭ, ks skoп de a'l faчe sъ rensnџe la resbelsl ks Transilvania. Noĭ le reпrodsчem aчi, de ші ele deseamnъ maĭ mslt karakterսl lsĭ Betlem de kъt al Florikiĭ*)

„Чe faчĭ, îĭ zise Doamna, sпde veĭ sъ mergĭ? „ks чe пatъ de trъdare veĭ sъ-џĭ mînjesчi пs„mele? De чe пs-џĭ adsчĭ aminte de timпsl, „kъnd fsgar, gonit din џara ta de mъnia Dom„пslsĭ de atsпчĭ, gъsiшĭ adъпost în Transilvania? „Ns-џĭ maĭ adsчĭ aminte ks чe bsпъtate, ks чe „пъrtinire te пriimi ші te пrotegia пrinчiпele Si„gismond? Oare пs dsпъ rsga Transilvanilor, „la Sսltanսl Msrat, avsшĭ пs пsmaĭ voia de a te „întsrna în џarъ, ba înkъ lsaшĭ ші domnia, ші „familia ta ші џara se skъпъ? Ias martor пe Dsm„пezeŭ ші пe oamenĭ, kъ чeĭ чe îmпing la aчest „resbel fak o krimъ amarъ ші demnъ de пedeaп„sъ, ші daka aчastъ krimъ va rъmъnea пeпedeп„sitъ în lsme, Dsmnezeŭ o va пedeпsi maĭ as„пrs; învingъ Romъniĭ saŭ Transilvaniĭ, tot noĭ „vom пerde, kъчĭ пe vom пъta de o шiretenie чe „niчĭ oameniĭ, niчĭ Dsmnezeŭ пs va erta. Kare „este пriчina чe te oпresчe a rъmъnea kredinчios „jsrъmintelor чe aĭ fъkst maĭ nainte? Чe rъŭ „'џĭ-a fъkst Transilvania? Daka aчeastъ џarъ пs „пe ar fi ajstat ks arme ші ks kredinџъ, kъnd „am fost în пerikol, de mslt timп noĭ am fi пe„rit. Поџĭ sъ-џĭ faчĭ sп пlan atъt de krsd пeп„trs пerderea eĭ? Veĭ ksteza a stroпi ks sъп-

*) Noĭ пs kredem ka Doamna lsĭ Mixaĭ sъ fi avst aчeste simџimînte.

„gele romъnilor adъnostsl snde aĭ gъsit skъnare?
„Dar sъ'ці înkinsesчĭ kъ Transilvanii ns цĭ aŭ
„fъkst niчi sn bine, ks чe drent veĭ sъ konrinzĭ
„o цarъ streinъ, ne kare Dsmnezeŭ, natsra, ls-
„krarea oamenilor, aŭ desnъціt de noĭ nrin msnцĭ,
„nrin чetъцĭ? Dska serviчiele lor, daka noroksl
„nestabil, daka jsrъmîntsl чe le-aĭ fъkst ns te
„onresk la aчeasta, temete чel nsцin de Dsmne-
„zeŭ шi de sъnціi Nikolae шi Mixail kare maĭ
„ksrînd saŭ maĭ tъrziŭ vor nedensi amar nsterea
„чe întrebsinцezĭ în notriva drentъціĭ . . niчĭ o
„fantъ ns rъmъne nenedensitъ, шi ks kъt nedean-
„sa întъrzie, ks atъt este maĭ asnrъ."

Aчest disksrs, nreksm am maĭ zis, esnrimъ maĭ mslt sintimentele kronikarslsĭ sngsr de kъt ale Doamniĭ Florikiĭ, astfel ns ne snrijinim mslt ne dînssl.

Чeia чe se sчie de nositiv este kъ Doamna srmъ ne soчisl eĭ în Transilvania. Mixaĭ trimise în loksrĭ sigsre femeile boerilor шi toate averile lor miшkъtoare. Пe maikъ-sa Teodora o trimise la mъnъstirea Kozia sъ fie la adъnost. Aiчĭ Teodora rъmase nъnъ la finele vieціĭ sale, de snde aszi maĭ tъrziŭ moartea fislsĭ sъŭ. Trъi чinчĭ anĭ aiчĭ шi msri în lakrimĭ шi în rsgъчsne.

Mixaĭ, înainte de nlekare, fъks наче ks tsrчiĭ, ka sъ ns între în цarъ în linsa lsĭ de aчi. Skrise Tsrчilor kъ se dsчe sъ nedenseaskъ ne Battori nentrs kъ se aliase ks Rodolf II, шi sъ-l sileaskъ a fi kredinчios Sltanslsĭ. Пromise sъ nlъteaskъ tribstsl шi fъks sъ vie sn чeaşsш la Tъrgoviste sъ nriimeaskъ aчest tribst în linsa sa.

La 16 Oktombriŭ treĭ zile dsnъ jsrъmîntsl fъkst de ostaшĭ, mstъ tabъra la noalele Karnaųilor. Akolo kemъ пе toųĭ ostaшiĭ resiniųĭ пъnъ aчi nrin satele veчine. Aчi nsblikъ kъ armata sa are sъ meargъ în ajstorsl imnerialilor nrin Transilvania ks nermisiea lsĭ Andreĭ Battori.

Mixaĭ trimise avan-gsarda sa, sъ konrinzъ strimtorile msnųilor ne kale шi sъ vegeze la toate miшkъrile inamiчilor. Domnsl o srma de anroane, armata чea mare venea în srmъ. O zi шi o noante fsrъ îndestsl ka sъ treakъ toatъ armata msnųiĭ. În Transilvania kredeaŭ kъ Mixaĭ este înkъ la noala msnųilor. Renejsnea ks kare Domnsl romъn transnorta ostirile sale în resbel era nroverbialъ; însъ nimenĭ ns kredea kъ Mixaĭ ar nstea ajsnge atъt de renede în Transilvania. Sъmbъtъ romъniĭ aшezarъ tabъra ne lsnka Boza. Andreĭ aszi de venirea lsĭ Mixaĭ, шi kъ ar fi tъbъrit anroane de Krorstadt, kъ smblъ sъ înainteze kъtrъ Belgrad; kъ a ars kastelsl шi toate averile komitelsĭ Beldi, ksm шi tot чe întъlnesчe în kale. Andreĭ aflъnd aчestea, skrise la toate ųinstsrile sъ se adsne îndatъ toųĭ ostaшiĭ la *Sassebeшŭ*. La 22 Oktombr. Kardinalsl Andreĭ ese din Belgrad însoчit de frate-sъŭ Stefan Battori шi se dsse în tabъra de la Sassebeшŭ, krezînd ks aчeasta sъ îndemne шi maĭ mslt ne Transilvanĭ sъ vie ssb arme*).

Înainte de a ajsnge la tabъra de la *Sassebeшŭ*, Andreĭ Battori se abъts ne la lokaшsl lsĭ Malasnina чe era atsnчĭ bolnav; шi ia fъkst mss-

*) Anonymus Hevenes.

trъrĭ kъ asta este пачеа че ĭa пromis din пartea lъĭ Rodolf II.

Mixaĭ trimise пe George Mano, Ion Tamasfelvy, пe Stefan Xoraly шi пe Stefan Dömöz kъпitanĭ merчinarĭ aĭ sъĭ шi Sъkъĭ, sъ meargъ între Sъkъĭ шi sъ le пromitъ restabilirea libertъцilor lor desfiinцate kъ kondiцie sъ ia шi eĭ armele. Aчeasta se fъkъ шi Sъkъiĭ konsimцirъ, пъind kondiцiĭ de a se sъrпa maĭ înainte чetъцъia de la *Varlegi* ziditъ din ordinea lъĭ Sigismond ka sъ пoatъ sъ-ĭ цie maĭ kъ sigъranцъ sъb jъg. Mixaĭ пriimesчe aчeastъ kondiцie. Sъkъiĭ se armeazъ, fъrъmъ чetъцъia, desпoierъ kastelele nobililor че-ĭ tiranisaserъ пънъ atъчĭ. Battori aъzind desпre aчestea пromise шi el Sъkъilor sъ le dea vekile lor libertъцĭ; dar eĭ пъ se înkrezъrъ шi rъmaserъ kъ пartida lъĭ Mixaĭ a kъriĭ glorie militarъ era atъt de iъbitъ aчestъĭ пoпol de vitejĭ.

Mixaĭ dete o пroklamaцie kъtre цarъ пrin kare ziчea kъ a venit în Transilvania ka sъ ajъte пe пartisaniĭ imпeratorъlъĭ; kъ voia sъ goneaskъ пe Andreĭ ka akъzat kъ ar fi fъkъt alianцъ sekretъ kъ Tъrчia. Aчeastъ пroklamaцie miшkъ inima цъriĭ. Niчĭ ъn ofiчer Transilvan din serviчiъl lъĭ Mixaĭ, пъ desertъ, atъt faptele de arme strъlъчite ale aчestъĭ пrinчiпe aveaъ пъtere asъпra imaginaцiъniĭ ostaшilor. Lokъitoriĭ Sekъĭ din чetatea Kronstadt trimiserъ lъĭ Mixaĭ deпъtaцĭ kъ пromisiĭ kъ пъ vor rъdika arma kontra lъĭ.

Battori kъta sъ kъstige timп пънъ че vor veni Sekъiĭ de la Moroш шi de la Aranioш kare-ĭ rъmaserъ kredinчioшĭ, kъm шi niшчe чete de la

Lino, Ieno ши Karansebeшӳ, astfel trimise la Mixaĭ съ чearъ o armistiцie

Mixaĭ чe astenta ши el пe Radȣ Bȣzeskȣ ши Banȣ Ȣdrea съ vie din Valaxia mikъ kȣ ostirea din Dolj ши din Mexedinцĭ, ши kȣ artileria чea grea, konsimцi la armistiцie, ши se deчise a se trimite kъte doĭ generalĭ de la o пarte la чeĭ altъ în skimb ka съ fie dreпt otagiȣ. Mixaĭ desemnъ пentrȣ aчeasta пe Пreda Bȣzeskȣ ши пe Пostelnikȣ George; Battori пe Moiseȣ Sekeli ши пe Mixȣl Bogati. Andreĭ trimise o пarte din kavalerie dȣпъ fъnaцe.

Veni înkъ ши Malasпina deпȣtatȣl Пaпiĭ Klement ши пroпȣse Domnȣlȣĭ Valaxieĭ съ fakъ пaчe kȣ Battori, сȣb kȣvînt kъ aчest din ȣrmъ fъkȣse traktat de пaчe kȣ Rodolf II.

Mixaĭ rъsпȣnse într'ȣn kiп nedeчis, ши цinȣ toatъ zioa ши пoaптea de 27 Okt. пe Malasпina în tabъra sa. Gъndȣl съȣ era ka a doa zi съ înчeaпъ lȣпta fъrъ veste. Se ziчe kъ la 27 era zioa St. Lȣka ши avea сȣпerstiцiea kъ tot чe se înчeпe în aчea zi пъ reȣшeste*). Ла 28 Okt. Mixaĭ esпedȣi пe Malasпina fъrъ niчĭ ȣn rъsпȣns, ши îndatъ se пreпarъ съ пorneaskъ asȣпra kardinalȣlȣĭ. Dar maĭ înainte liberъ пe чeĭ doĭ ȣngȣrĭ чe eraȣ în otagiȣ, ши trimise Kardinalȣlȣĭ ȣltimatȣm kъ orĭ съ se leпede de Пrinчiпatȣl Transilvanieĭ în favoarea lȣĭ Rodolf II, orĭ съ se пreпare de bъtaie. Andreĭ resпinse aчeastъ пroпoziцie ши înaпoi чeĭ doĭ boerĭ în otagiȣ.

Gasпard Korniш чel dintъĭ general al Kar-

*) Anonymus Hevenes.

dinalului, fuse însърчinat sъ ашeze ordinea de bъtaie. Tabъra luĭ Battori era ашezatъ între Xermanstadt шi rîul Sibiŭ. Romъniĭ eraŭ ашezaцĭ пe koastele dealurilor de la Schelenberg. Komanda suпremъ se dete luĭ Gasпard Korniш шi luĭ Пangraчiŭ Sennyeĭ, чentru se komanda de Moise Sekeli.

Moisiĭ Sekeli mergea înainte ku 1000 kъlъrĭ, sub el erau kъпitanĭ Franчesku Leveĭ, Toma Чiomortani, шi Toma Beцu. Ariпile se komпuneaŭ din kъte 1600 пedestri ku пuшчĭ. Ariпa dreaптъ ara komandatъ de Franчesku Turku, чea stъngъ era komandatъ de Stefan Lazъr шi Grigoriu Aradi kъпitanul пedestrilor din Kronstadt. Duпъ aчestia venea un korп de 800 de kъlъrĭ sub komanda luĭ Пetru Xuzariŭ, Stefan Taxi, Stefan Чiaki, Nikolaĭ Zolojdi, Melxior Bogati. Ostea din urmъ saŭ reserva era formatъ de oamenĭ de пrin komitate avînd kondukъtorĭ пrinчiпalĭ пe Stefan Toldi, Georgi Ravasdi, Stefan Bodoni, Ion Iŭiŭ, frate de mumъ al Kardinalului, Baltazar Kornimŭ, kъпitanul de kurte Kasпard Шibrik, шi se forma din 2000 oamenĭ, în ariпele aчestora de ambe пъrцile eraŭ în tot 2000 пedestri. Duпъ sпetele lor eraŭ înkъ 600, avînd komandanцĭ пe Benediktu Mindsenti, Mixail Zemeшi, Balfgard Пetki, Stefan Beшensĭ; пedestri la ariпile aчestora în tot 1000 de ambe пъrцile, numъrul a toateĭ armateĭ era de 9000 *).

Kardinalul пeste vestmintele sale пreoцesчĭ, пusese o kuirasъ шi kъlare пe un kal ager, tre-

*) Anonymus Hevenes.

чea în revistъ rîndѕrile ostirii sale, sgъndъrind kѕragiѕl soldagilor. „Mixaĭ, le ziчe el, este ѕn „ɯerпe чe l'am kreskѕt în ѕinѕ-mĭ ɯi astъzĭ kaѕ„tъ sъ mъ mѕɯчe. El viseazъ sъ ia koroana „Ѕngarieĭ, nѕ ɯtie kъ fragiĭ lѕĭ astъzĭ înkъ sînt „пъstorĭ de порчĭ? Dѕпъ astfel de vorbe чe nѕ interesa пe nimenĭ, skoase ɯi чiti kѕ voчe tare aktѕl пrin kare Mixaĭ îĭ пromisese sѕпѕnere ɯi kredingъ. Aчeastъ чitire fъkѕ mare imпresie пrintre soldagĭ.

Armia lѕĭ Mixaĭ era de 30,000 oamenĭ, ɯi avea 18 tѕnѕrĭ. Aripa stъngъ чe rъsпѕndea la aripa dreaптъ a Transilvanilor, era komпѕsъ de adѕпъtѕrъ de romъnĭ volѕntarĭ, xaĭdѕчĭ, arпъѕgĭ sѕb komanda lѕĭ Baba-Novak, aripa dreaптъ se komпѕnea de sъrbĭ, чentrѕ de ѕngѕrĭ чe aveaѕ komandinte пe George Manѕ, avînd lokotenengĭ пe Franчeskѕ Logoпi, Dimitrѕ Xagi, George Xorvat, Mixaĭ Чiѕleĭ, Volfang Novak. Dѕпъ eĭ veneaѕ пolonĭ, kazaчiĭ ɯi marea kavalerie romъnъ. Reserva se komпѕnea de boeriĭ romъnĭ venigĭ kѕ чetele lor, 1000 de Sъkѕĭ aleɯĭ. Mixaĭ rъmase kѕ reserva de ѕnde era sъ komande ɯi sъ trimitъ ajѕtoare la пъrgile ѕnde trebѕinga va чere.

Bъtaia înчeпe dar la 28 Oktomb. ɯi se deskise пrintr'ѕn fok de artilerie al romъnilor. Moisi Sekeli înaintъ kѕ пedestri ɯi kѕ kъlъriĭ, el atakъ чentrѕl ѕnde komanda George Moka. Atakѕl lor fѕse repede ɯi metodik. Ѕngѕriĭ se aпъrarъ kѕ пѕtere, пedestri lѕĭ Moise Sekeli sѕferirъ mѕlt. Baba-Novak înainteazъ kѕ volintiriĭ romъnĭ, dar eĭ sînt respinɯĭ de aripa stъngъ a Transilvanilor.

Manȣ le triimite o чeatъ de Ȣngȣrĭ în ajȣtor anoĭ norni kȣ toatъ nȣterea sa kontra lȣĭ Moise Sekeli. Stefan Lazъr kade în aчest timn, Sekeli e silit a se retrage kȣ tot чentrȣl. Пetrȣ Xȣsar ши Andreĭ Barok vъzind nerikolȣl la kare era esnȣsъ toatъ ostirea transilvanъ, vin kȣ mare nȣtere în ajȣtorȣl чelor înfrъnцĭ, dȣnъ eĭ se reнed nobiliĭ kȣ oamenil de arme, ши kȣ atъta fȣrie ши o mare mишkare. înkъt rъndȣrile lȣarъ altъ formъ. Mixaĭ vede aчeastъ noъ nȣtere kontra чentrȣlȣĭ sъȣ, ши aleargъ kȣ kavaleria romъnъ ши kȣ sekleriĭ. Nȣ anȣkъ sъ se îmnreȣne kȣ чentrȣ ши se vъzȣ strivit de flankȣrile inamiчilor, soldaцiĭ sъĭ se retraserъ kȣ reнejȣne nъnъ la o nъdȣriчe. Daka atȣnчĭ ar fi venit ши reserva transilvanilor. batalia era sfъrшitъ, kъчĭ o mare narte din ostirea lȣĭ Mixaĭ înчenȣse sъ fȣgъ. Armia veke, dedatъ în resbele kȣ Tȣrчiĭ, nȣmъra nȣцinĭ din aĭ eĭ în ostirile de atȣnчĭ ale lȣĭ Mixaĭ, ele se formaȣ de merчenarĭ ши de soldaцĭ чe veneaȣ neatrȣ nrima oare la lȣntъ. Mixaĭ desnerat, ши neastentîndȣse sъ vazъ fȣgind ne aĭ sъĭ, se arȣnkъ ne kalȣl sъȣ nlin de snȣme, de nȣlbere ши de sъnge înaintea koloaneĭ fȣgarilor ши kȣ o voчe teribilъ iĭ înfrȣntъ. El le anъrъ ka semi-zeiĭ antikitъцiĭ, чe se arъtaȣ în mijlokȣl desordinelor ȣneĭ armate. Loveшчe kȣ sabia ne чeĭ чe kaȣtъ sъ fȣgъ; onreшчe stindardele ne lok, ши le strigъ: „De ȣnde vъ vine astъ frikъ rȣшinoasъ? ostaшĭ? Чe este aчest esemnlȣ nekȣnoskȣt de mишelie? kȣ чe nerȣшinar' lъsaцĭ sъ vъ skane o bataie ne kare aцĭ fost kъstigat'o? Ȣnde sînt vitejiĭ meĭ

ostaшї kѕ kare am învins пe tѕrчї în doъ zeчї de bъtъlії, kare aѕ învins ostirea чea mare a lѕї Sinan? Чe s'a fъkѕt ka braцеle voastre sъ se moleшaskъ шi inimile voastre sъ slъbeaskъ ka inimile femeilor? Мъnile voastre armate sînt maї slabe de kъt пічіоarele desarmate, kъчї mъnile nѕmaї vъ апъrъ . . . . . . oпriцivъ! întѕrnaцivъ la datoria voastrъ, saѕ de nѕ eѕ singѕr mъ voї lѕпta, пentrѕ rѕшinea voastrъ înaintea, neamѕrilor krestine." Kъцї va kъпitanї kaѕtъ sъ fѕgъ. Miхaї îї vede шi îї lovesчe la timп kѕ sabia, ѕчide kъцї va. Romъnii se întѕrnъ Sekѕiї se iaѕ dѕпъ eї, kѕ o пѕtere шi maї vie, eї kad asѕпra Transilvanilor osteniцї. În deшert Gasпar Korniш шi Пangraчiѕ Sennyei, komandanцiї пrimarї, чearkъ sъ aцîцe пѕterea Transilvanilor. Чel dintъiѕ e пrins de romъnї.

Пolonії din armia lѕї Battori, trimiшї kontra Пolonilor lѕї Miхaї, nѕ vor sъ se batъ, шi trek alъtѕrї kѕ Пolonії lѕї Miхaї. Ostirea Kardinalѕlѕї slъbesчe. Soarele era апroaпe de aпѕs. Kardinalѕl se retrage afarъ din armatъ, шi însoчit de o sѕtъ kъlъrї, ea fѕga sпre Ѕdvarхeli. Sчirea de пrinderea generalѕlѕї пrimar шi fѕga Kardinalѕlѕї, deskѕragiъ пe Transilvanї. Gregoriѕ Mako reîndoesчe пѕterile sale пe kъt vede kъ Transilvaniї slъbesk. Пangraчiѕ чe lѕase singѕr komanda sѕпerioarъ, Moise Sekeli, Stefan Toldi, Пetrѕ Хѕsar se lѕпtъ înkъ; dar soldaцiї nѕ vor sъ-ї maї askѕlte шi se пѕп a fѕgi kѕ чeї alцї. Пangraчiѕ kѕ soldaцiї чe maї stѕ înkъ se retrage în regѕlъ kъtre tabъrъ. Noaпtea kade, ro—

mъniĭ se retraserъ asemenea. Dar ȣngȣriĭ fъkȣrъ tabъrъ ka sъ noatъ a fȣgi noantea, fъrъ nerikol. Eĭ fȣgirъ lъsind romъnilor 32 tȣnȣrĭ, toate mȣniцiele шi nrovisiele lor.

Пerderile în oamenĭ fȣrъ maĭ egale din ambele nъrцĭ; natrȣ miĭ de oamenĭ zъчeaȣ ne kъmnȣl de resbel. Din kъnitaniĭ de frȣnte aĭ lȣĭ Battori kъzȣse Ѕtefan Lazъr; Mixaĭ Kȣlnen; Ion Berendi, Franчeskȣ Toldalngiȣ шi alцiĭ. George Ravadzi, Volfgang Korniшȣ, Gasnard Korniшȣ, eraȣ nrinшĭ.

Чel din ȣrmъ fȣse nriimit de Mixaĭ kȣ distinkцie шi se liberъ a doȣъ zi. De ȣnde se trase bъnȣealъ kъ el singȣr s'ar fi lъsat sъ se nrinzъ în timnȣl resbelȣlȣĭ.

Cardinalul.

Пe la treĭ oare dȣne ameazъ, Kardinalȣl Andreĭ Battori fȣgise din kъmnȣl de bъtae kȣ o sȣtъ de kъlъri nrintre kare se afla maĭ mȣlцĭ Ȣngȣrĭ nobîlĭ nrekȣm: Toma шi Emerik Beцȣ, Toma Чiomartanĭĭ, George Пolatiцȣ. Ion Beldi kȣ doĭ fiĭ Пavel шi Kliment, Nikolae Miko. El se dȣse sъ se odixneaskъ în чetatea Odorxeiȣ dȣne konsiliȣl amiчilor sъĭ. Aiчĭ шezȣ doȣъ nonцĭ шi o zi. Пlanȣl sъȣ era sъ fȣgъ în Пolonia nrin Moldova. În aчest timn de renaos sъ'шĭ strekoare averile sale nrintre Sъkȣĭ fъrъ sъ dea bъnȣealъ, kъчĭ Mixai aцъцase de maĭ înainte aчeastъ nonȣlaцiȣne în kontra nobililor. Îndatъ чe Sъkȣiĭ aȣzirъ de fȣga Kardinalȣlȣĭ, se nȣserъ sъ

batъ tossinȣl ші sъ se armeze. Пе kънd Kardinalȣl kȣ oamenii sъĭ se aпroпiase de mȣnцiĭ Sarmateшtĭ la o distanцъ de doȣe zile de Odorxeĭ, o чeatъ de treĭ sȣte Sъkȣĭ înarmaцĭ aȣ emit înaintea fȣgarilor ші aȣ astentat treчerea la o strъmtoare kȣ arborĭ, înkъt nȣ maĭ пȣtea sъ treakъ Andreĭ Battori. Nobiliĭ чe se aflaȣ kȣ dъnsȣl, se împotrivirъ kȣ arme. O lȣптъ teribilъ înчeпȣ între eĭ ші între Sъkȣĭ. Kъzȣrъ maĭ mȣlцĭ nobilĭ. Чeĭ rъmaшĭ înkъ în viaцъ, zik Kardinalȣlȣĭ sъ fȣgъ el singȣr, ka чel пȣцin sъ skaпe el. Se strekȣrъ ші rȣsbi împreȣпъ kȣ Miko, чeĭ alцĭ înkъ fȣgirъ пe ȣnde пȣtȣrъ. Kardinalȣl ші Miko lъsarъ kaiĭ ші se пȣserъ a kъlъtori пe jos пъпъ kъtre searъ. Atȣnчĭ eĭ vъzȣrъ o kolibъ în kare likȣria lȣmina fokȣlȣĭ. Mergъnd akolo, gъsirъ ȣn пъstor чe'ĭ пriimi kȣ bȣnъtate. Kardinalȣl era ostenit ші însetat. Îndatъ чe intrъ zise пъstorȣlȣĭ sъ-ĭ adȣkъ aпъ sъ bea, ші ka sъ meargъ maĭ reпede, ĭĭ arȣnkъ ȣn galben. Dar îndatъ чe пȣrчese пъstorȣl, venirъ la kolibъ Sъkȣiĭ. Eĭ aflarъ пe Miko la ȣшa kolibiĭ ші пe Kardinal kȣlkat пe пъmъnt în ȣntrȣ. Miko deшteптъ пe Kardinal ші ĭĭ vesti kъ a venit Sъkȣiĭ dȣпe dînшiĭ. Andreĭ zise sъ kaȣte sъ-ĭ linisчeaskъ. Miko le eшi înainte, înчeпȣ se le zikъ a se liniшti kъчĭ eĭ sȣnt amiчĭ aĭ lor. Sъkȣiĭ fъrъ maĭ mȣltъ vorbъ, se arȣnkarъ asȣпra lȣĭ kȣ fȣrie ші-l ȣчiserъ. Aчeштĭ tȣrbaцĭ intrarъ în kolibъ. Kardinalȣl vъzъnd kъ nȣ maĭ e пȣtinцъ a împъka aчeштĭ oamenĭ prin kȣvinte. trase sabia ші se aпъrъ kȣ kȣrajȣl desпerъriĭ. El se lȣптъ kъt-va timп, dar o sъkȣre

гънindъ-l în frънte, asъпга okiъlъĭ чelъĭ stъng, къzъ leшinat. Sъkъii se arъnkarъ asъпrъ-ĭ; îl ъчiserъ шi îĭ tъiarъ kaпъl.*)

Dintre nobiliĭ kariĭ fъgirъ kъ Kardinalъl, nъ skъпarъ de kъt Stefan Fekъti; шi Toma Чiomortani.

Întrarea triumfală a luĭ Mihaĭ.

Armata vrъjmaшъ era kъ totъl fъrъmatъ. Mixaĭ se пrепarъ sъ întrе kъ пomпъ foarte mare în Veisenbъrg. La 1 Noemvrie fъse пriimit în aчeastъ чetъцъe. Eпiskoпъl цъriĭ Demetriъ Naпragi, koпerit kъ vesmintele de чeremonie шi ъrmat de tot klerъl, пriimi пe Mixaĭ la пoarta чetъцiĭ: korпъrile meseriaшilor mergeaъ înainte, toboшarĭ шi trъmbiцarĭ veneaъ dъпъ eĭ jъkъnd în diverse ariĭ. Dъпъ aчestia ъrma alцĭ mъzikanцĭ; шi dъпъ чeĭ din ъrmъ lъъtarĭ цiganĭ. Mixaĭ kъlare пe ъn kal koпerit în stofe пreчioase, mergea okolit de oпt alergъtorĭ în vesminte de matasъ, чe îl însoчia din doъъ пъrцĭ пe jos**) în ъrma lъĭ venea oпt kaĭ înnodobiцĭ kъ пaпaшe de aъr шi de argint. Mixaĭ era koпerit kъ o mantie albъ цesъtъ kъ fir de aъr; mъrginile eraъ înkъrkate kъ maĭ mъlte rъndъrĭ de akvile aъrite kare sъnt armele цъriĭ. Sъb mantie пъrta o tъnikъ albъ de matase, шi la чingъtoare o sabie înnodobitъ kъ aъr шi rъbine. O пaпaшъ neagrъ de пeпe de kokor шi legatъ kъ bandъ de aъr,

*) Anonymus Hevenes.
**) Kogălniceanu.

îmпodobea къчіȣla ȣngȣreaskъ че копerea капȣl съȣ. Era înkълџat kȣ botine galbene ши de la glesne пънъ la genȣnkĭ пȣrta ȣn fel de чіоrапĭ de matase albъ ши înпodobiџĭ kȣ пetre skȣmпe.*) În ȣrma lȣĭ venea stendardele lȣate în bъtae. Dȣпъ stendarde veneaȣ generaliĭ ши boeriĭ, ostirea romъnъ venea чea maĭ din ȣrmъ**) Mixaĭ deskъlekъ în пalatȣl lȣĭ Battori. Тȣпȣrile anȣnџaȣ ajȣngerea sa în чetate.

Dȣпъ kъteva zile se adȣserъ înaintea lȣĭ Mixaĭ fratele de mȣmъ al kardinalȣlȣĭ, Ĭfiȣ, împreȣпъ kȣ ȣn kопil de 12 anĭ al lȣĭ Петrȣ Miko legaџĭ în lanџȣrĭ. Dȣпъ aчestea i se пrezintъ maĭ mȣlte kaпite de nobilĭ тъiate пrekȣm kaпȣl lȣĭ Stefan Koboшȣ, Gaspard Палоши, Nikolaȣ Bortanȣti, Franчisko Gereн, Паȣl Beldi ши kaпȣl Kardinalȣlȣĭ Andreĭ Battori.

Se ziче kъ la vederea aчestȣĭ kaп Doamna Florika vъrsъ lakrъmĭ ши zise lȣĭ Mixaĭ „Aчeste пoate sъ se întъmпle ши џie, Doamne! ши fiȣlȣĭ meȣ!“ Aчeastъ tristъ пresimџire se împlini maĭ tъrziȣ. Se ziче kъ Mixaĭ, kontъmпlъnd aчest kaп, ar fi strigat: „o sermanȣl kълȣgъr! sъrmanȣl kълȣgъr!“ Mixaĭ se пȣrtъ ka ȣn mare пrinчiпe; dete пe asasin în mъna jȣstiџieĭ kare îl kondamnъ la moarte, шĭ trimise sъ adȣkъ korпȣl Kardinalȣlȣĭ de la пъdȣrea Nȣkȣlȣĭ ȣnde l'ar fi aflat într'ȣn jgeab'de skъndȣrĭ ши koпerit kȣ frȣnze***).

*) Cogalniceano.

**) Idem.

***) Kalvisie — Buholter.— Brietie.— Isfanti.— Spontoni.— Petru de Reva.— Bulengeri.— Ion Palatie.—'Doglioni;

Корпȣl se adȣse шi se пȣse într'ȣn sikriȣ̆ че Kardinalȣl пreпarase kȣ kъteva zile maĭ 'nainte пentrъ frate-sъȣ̆ Baltazar Battori ka sъ-ĭ adȣkъ oasele din Gerla ȣnde era înmormъntat. Ачest koпъrшeȣ̆ era pe lemn шi îmbrъkat în пorfirъ neagrъ, цintȣit kȣ 800 kȣe de argint.

Înmormъntarea se fъkȣ kȣ mare пomпъ la 17 Noemv. Toцĭ demnitarĭĭ чeĭ maĭ marĭ Romъnĭ шi Ȣngȣrĭ, шi însȣшĭ Mixaĭ în пersoanъ ȣrmarъ konvoiȣl mortȣlȣĭ пe jos.

Reacția în Transilvania.

Îndatъ dȣпъ aчeastъ învingere Mixaĭ trimise la Пraga la Rodolf II doĭ ambasadorĭ, sъ-ĭ чearъ Gȣvernȣl Transillvanieĭ. Пъnъ la întȣrnarea aчestȣia, el kъtъ se se asigȣre desпre o întreagъ învingere asȣпra aчeĭ цъrĭ. Vinerĭ dȣпъ lȣnъ, пȣrчese la Belgrad ȣnde înmormъntъ пe Kardinal. De aiчĭ trimise ka sъ kaȣte averile lȣĭ Battori чe se пъstraȣ̆ la Iaчiȣ̆ maĭ sȣs de Regen, de Stefan Bodoni. Aчeste averĭ пreцȣeaȣ̆ 200,000 de fiorinĭ, шi se komпȣneaȣ̆ de vase de argint foarte marĭ. Se ziчe kъ vъzъndȣ-le Mixaĭ, a zis kъ tesaȣrȣl lȣĭ Battori este mare пentrȣ kъ nȣ a dat niчĭ o datъ nimъnȣĭ dintr'ъnsȣl, шi kъ astъzĭ aчele vase ar fi bȣne sъ se toпeaskъ шi sъ se fakъ monedъ ka sъ se пlъteaskъ soldaцiĭ.

Pavel Piasesci.— Spondan.— Samoil Gronsci. — Ion Kemeni. — Franclin Mico. — Anonymus Hevenis.—

Mixaĭ nȣ a voit sъ skimbe nimik, niчĭ în legile, niчĭ în datinile aчestei цъrĭ. Dar în adȣnarea чe se deskise la 20 Noemv. Mixaĭ чerȣ sъ se dea Sъkȣilor libertъцile ȣsȣrnate de Battori, чeia чe se rekȣnoskȣ de Adȣnare. Aчeasta kȣnoskȣ пe Mixaĭ ka Пrinчiпe al Transilvanieĭ, шi deчise sъ i se dea пentrȣ armatъ banĭ шi пroviziĭ.

Mixaĭ îmпъrцi ostirile sale în diverse чetъцĭ ale цъriiĭ, ordonîndȣle sъ resпekte пroпrietъцile, viaцa шi onoarea чetъцenilor de orĭ чe naцie шi de orĭ чe kredinцъ. Dar ostirile streine чe avea în serviчiȣl sъȣ, nȣ цinȣ niчĭ o sokotealъ desпre aчeastъ rekomandaцie. Se пȣserъ sъ desпoaie чetъцile шi satele, sъ arzъ kastelele, sъ ȣчigъ пe nobilĭ, sъ violeze femeile. Din toate пъrцile venirъ пlъngerĭ lȣĭ Mixaĭ kare чerȣ sъ пedeпseaskъ пe kȣlпaшĭ. Dar anevoie пȣtea atȣnчĭ înfrъna aчeĭ ostaшĭ de adȣnъtȣrъ, пentrȣ kare пrada era ȣn drept konsimцit de datinile timпȣlȣĭ.

Aчeastъ kondȣitъ a soldaцilor lȣĭ Mixaĭ, fъkȣ mȣlt ka пoпȣlaцiile Transilvaniĭ sъ întoarne ȣrekea la пroпaganda însinȣitoare a пartidelor чe se fъчea kontra lȣĭ Mixaĭ.

Domnȣl Valaxii ajȣnse în Transilvania în mijlokȣl чertelor пolitiчe, resbelȣl fъkȣse sъ takъ aчele ȣrĭ adînчĭ чe esista între пoпȣlaцiĭ; dar îndatъ чe пачеa reпъrȣ; ele se arъtarъ kȣ mȣlt maĭ tarĭ. Dimitrȣ Naпragi, Eпiskoпȣl Transilvanieĭ, inemik jȣrat al nobililor Ȣngȣrĭ пrofitъ de пresinцa lȣĭ Mixaĭ шi oпoziцieĭ чe nobiliĭ ȣngȣrĭ înчeпȣrъ a faчe Domnȣlȣĭ, ka sъ fakъ sъ-ĭ estermine пe toцĭ. El пȣnea înainte kъ

eĭ nѕ 'шĭ a цinѕt vorba kѕ împъratѕl Rodѕlf II, шi kъ sînt eretiчĭ. El gъsise sprijin în Mixalчea Banѕl шi Teodosiĭ Logofъtѕl pe lъngъ Mixaĭ. Malaspina, trimisѕl papiĭ în Transilvania interveni pe lъngъ Mixaĭ în favoarea nobililor, шi aflъ în konsiliѕl intim al Domnѕlѕĭ pe Radѕ Klѕчerѕl kare kombъtea aчestъ ideie fatalъ. Episkopѕl Romъnilor înkъ a fost de пъrerea lѕĭ Malaspina шi a stъrѕit pe lъngъ Domn sъ renѕnцe la planѕl sъѕ̆.

Radѕ Klѕчerѕl din familia Bѕzeшtilor lѕъ o datъ kѕvъntѕl kontra episkopѕlѕĭ Napragi, lѕĭ Mixalчea Banѕl, lѕĭ Teodosii Logofъtѕl, шi îndreptъndѕse kъtre Mixaĭ zise: „Doamne sъ nѕ se fakъ aчesta kъчĭ rъѕ̆ va fi.“

La kare Mixalчea Banѕl rъspѕnse, kъ de nѕ vor peri aчeĭ oamenĭ înpotrivitorĭ astъzĭ, mъne vor ѕчide pe boeriĭ lѕĭ Mixaĭ. Radѕ Klѕчerѕl înkъ a rъspѕns, kъ Mixaĭ nѕ este atъt de tare în kъt, sъ se gъndeaskъ a faчe o faptъ atъt de kѕtezъtoare, kare ar skѕla asѕpra lѕĭ toate ѕrile цъriĭ; шi kъ чel maĭ înцelept lѕkrѕ este a faчe asfel înkъt sъ atragъ pe aчeştĭ oamenĭ kѕ inima kъtre dъnsѕl шi atѕnчĭ nѕ nѕmaĭ eĭ nѕ vor maĭ fi kontra lѕĭ; dar înkъ îl vor apъra.

Mixaĭ se preparъ a treчe iarna în Transilvania, apoĭ iarъ trimise la Praga la Rodolf II pe Banѕl Mixalчea шi Logofъtѕl Stoĭka sъ-ĭ dea lѕĭ domnia Transilvanieĭ шi sъ-ĭ plъteaskъ ѕn tribѕt anѕal. Rodolf II îĭ rъspѕnse kъ komisariĭ чe eraѕ̆ sъ soseaskъ la Veĭsenbѕrg, eraѕ̆ însъrчinaцĭ

a'ĭ da ȣn rъsпȣns deчisiv. Mixaĭ se konsȣltъ kȣ boeriĭ sъĭ daka trebȣie sъ lase Transilvania orĭ sъ o апere kiar îmпotriva lȣĭ Rodolf, boeriĭ fъrъ de пъrere ka sъ dea kȣ armele în mъпъ пrekȣm a fost kъшtigat'o în kontra orĭ kъrȣĭ. La 20 Noemv. konvokъ dieta, шi чerȣ nisчe noĭ kontribȣцiĭ în banĭ пentrȣ keltȣelile armateĭ, апoĭ aпȣпцъ nobililor Ȣngȣrĭ sъ însoчeaskъ пe fiȣl sъȣ Nikolae în Valaxia ȣnde îl nȣmea Domn2).

Întъrit în aчeste пromisiĭ шi întъrîtat nekontenit în kontra nobililor de Eпiskoпȣl Naпragi, Mixaĭ a dat ordin la Fevrȣarie 1560 sъ se sigile biseriчile Arianilor din Tȣrda шi din Klaȣsenvȣrg, trimiцind пentrȣ aчeste пe sekretarȣl Iakobin чe era Arian. Dȣпъ aчesta se пȣse a пersekȣta пe toцĭ nobiliĭ Arienĭ, konfiskъndȣle averile пe seama fiskȣlȣĭ. 3)

George Basta пe kare Arxidȣчele Massimilian îl lъsase în Ȣngaria de sȣs general în lokȣl sъȣ kȣ o mikъ armatъ, шi kare întrase în Transilvania; se пȣse a fortifika чetъцile Ȣsvar, Liпa шi Ȣsȣt.

În fine Ambasadoriĭ lȣĭ Rodolf venirъ. Eraȣ ȣnȣl David Ȣgnad шi Bartolomeiȣ Пeцȣ. Eĭ îĭ adȣserъ o diпlomъ kȣ data de la 11 Fevrȣarie, пrin kare Rodolf II lъsa lȣĭ Mixaĭ Valaxia, kȣ kondiцie sъ пъrъseaskъ Transilvania. La xotъrъ era sъ пriimeaskъ ajȣtoare în banĭ шi în oamenĭ. Sпondan пe ziчe ka sъ ataчe пe Tȣrчĭ.

Mixaĭ nȣ se arъta mȣlцъmit шi rъsпȣnse am-

1) Anonymus Hermer, 2) Petru de Reva, 3) Anonymus Hevenes.

basadorilor kъ, dakъ Imneratorele voesчe sъ dea Gsvernsl Transilvaniĭ snsĭ membrs din familia Imnerialъ, el ar konsimџi ks bsksrie a se faчe, însъ ns va konsimџi niчĭ o datъ sъ dea lsĭ Georgi Basta, kъчĭ de va fi vorba desnre eĭ doĭ, anoĭ el are maĭ mslte merite la rekomnensele imneratorslsĭ, kъ aчea џarъ a kъштigat'o ks sabia, шi daka Rodlf II ns va nriimi nronoziџiea sa, niчĭ baniĭ nromiшĭ ns-ĭ va trimite, va rъdika arme kontra lsĭ.

Rъdolf II avea în Basta sn nrivegetor însърчinat sъ nrivigezъ ne Mixaĭ, шi ka sъ-l intereseze шi maĭ mslt în aчeastъ misie, îl fъчea sъ snere kъ-ĭ va da gsvernsl Transilvaniĭ. Mixaĭ trimise sчireSsltanslsĭ kъ doresчe a trata de naчe ks dъnssl. Aseminea triimise шi la Regele Holoniei, dar ns resшi.

Iară Sigismond Battori.

Sigismond чel fantastik trъea în Ilolonia ka simnls nartikslar. Dar nestabilitatea karakterslsĭ sъš, îl fъksse sъ viseze din noš a lsa tronsl Transilvanieĭ. Aчeastъ nestabilitate era efektsl sneĭ maladiĭ nervoase. Sn kronikar Ilalateiš ne snsne kъ Sigismond ns nstea trъi ks femeia sa sora lsĭ Rodolf II, шi fsse nevoit sъ se desnargъ ks nerderea koroaneĭ sale, шi ranortъ kъ Sigismond, dsne чeia чe aszise, ar fi fost legat de o femeie bъtrъnъ anвme Ioana a lsĭ Ion Koakoчiĭ. De snde konkidem kъ Sigismond avea maladia nenstinџiĭ nervoase; ale kъriĭ simtome nrinчinale

sînt nestabilitatea karakterului. El auzi de moartea Kardinalului Battori, vърul съў, ші фъкu проектul съ апуче tronul Transilvaniei. Плекъ în Moldova la Ieremia Movilъ ку kare era în relaцiї sekrete, Турчії îl спrijineaў în umbrъ. Akolo el strъnse ostirї komпuse de Полонї, Турчї, Moldovenї, ші Basta se înцelese ку о frakцie de nobilї din Transilvania. Kъnd întokmi lukrurile sale ку insurgenцiї, se препаръ de плеkare. Mixaї luъ ştire de чеle че фъчеаў în Moldova, ші дечise съ плече репеde ka съ risipeaskъ ostirila луї Zamoiski în Moldova. Se temu însъ ka în lipsa луї, nobiliї Унгурї se nu se revolteze; ka съ înlътуre ачеst ръў, дечise съ trъmiцъ în Valaxia пе fiul съў ку 30 de nobilї унгурї din чеї maї de frunte ka otagiў пентру orї че întъmплare. Astfel se ші trimiserъ; Шенічіў Панграчіў, Бъdoni Isfanti, Banfi Dabor, Bogati Mikloшў, Kamuti Farkaшў, Mikola Ionoшў, Beleї George, Giulaї Frenц, Tarosi Шebastin. Torma Kristov, Balatfi Istfan, Bornamesia Istfan, Beшeni Istfan, Banfi George, Mixaї ші Frenц ші алцiї, шезуръ шase luпї în Valaxia.

Sigismond era înцъles ку kumnatu съў Komitele Zamoiski xatmanul Полоніїї, kare era съ-l спrijine ку armele în мъnъ. Mixaї înainte de a плеka, voia se adoarme пе Eremia Movilъ, trimise la дънсul пе Ion Muraliў, съ пропуе ачестuї Domn a'шї da пе fiisa дупе fiul луї Mixaї ші пе fiesa Florika дупе Sigismond Battori, ку kondiцie ka Mixaї съ lase луї Sigismond Transilvania, опrind пе seama луї numaї Braшovul ші Фъgъra-

швl. Anonimвl de la Belgrad ziчe kъ aчestea kъtaў a se faчe, dakа Ion Mвraliў nв ar fi reвшit a вчide пe Sigismond шi пe Ieremia. Dar aчeasta nв mi se пare în karakterвl kavaleresk al lвї Mixaї. Пroпвnerea lвї Mixaї ar fi плъkвt lвї Sigismond, шi ar fi пriimit îndatъ. fiind îndemnat kв stъrвire de Baltazar Silvaшi шi David Dean; însъ nв kвtezъ înkъ, temъndвse sъ nв fie înшelat. Ieremia Moviлъ nв krezв nimik шi dete ordin atвnчea sъ înkateпe пe Mвraliў. Sigismond mijloчi atвnчї sъ i se dea libertatea.

În timпвl aчesta Mixaї înчeпвse sъ se rъчeaskъ oare kвm asвпra lвї Rodolf II în kaвza lвї Basta. La o masъ вnde eraў invitaцї чeї doї ambasadorї aї lвї Rodolf шi вnde atъt eї kъt шi Mixaї, пrinseserъ limbъ, Mixaї întrebъ пe solї sъ-ї sпвe daka îmпъratвl lor este fatъ saў femeie, kъчї вrmъ Domnвl, el nв ese la bъtae niчї o datъ. Aчeastъ vorbъ nв întъrzie a fi raпortatъ lвї Rodolf II. *)

Deспre пrimъ-varъ Mixaї. aflъnd kъ ostirile lвї Sigismond s'aў adвnat în пrinчiпate, шi Eremia Moviлъ a nвmit Domn akolo пe frate sъў Simeon, чe se afla în Valaxia, a пornit kв ostire шi a întrat în aчeste цъrї. Sigismond шi Simeon aвzind de aчeste шi neavъnd destвlъ ostire, se retraserъ la пъdвrї sпre Fokшanї, вnde îї ajвnse Mixaї, îї lovi la Milkov. La Maiў 1560, Mixaiў întrъ în Moldova.

Mixaї пorni kъtre lokвl de retragere a vrъjmaшilor, kв o repejвne minвnatъ, de шi ostaшiї

*) Anonymus Hevenes.

sъĭ sȣferieaȣ̆ de пrovisiĭ, înkъt eraȣ̆ nevoiцĭ sъ se xrъneaskъ kȣ erbȣrĭ· Mixaĭ goni пe Simeon, пъnъ la Sȣчeava, ȣnde se dȣse sъ skaпe la frate sъȣ̆ Ieremia. De aiчĭ el fȣgъri пe Ieremia чe skъпъ la xotarȣl Пolonii пe kalea avangardeĭ lȣĭ Mixaĭ, îl ajȣnse se lovi kȣ xaĭdȣчiĭ aчestȣia, la Bъrbia, ȣnde îĭ fъrъmъ, dar Ieremia skъпъ.

Ajȣngъnd la Xotin, Mixaĭ assedia чetatea шi o bъtȣ kъ tъrie. Dar el lъsъ akolo пe ȣn general al sъȣ̆, шi se dȣse în kaпitala Moldoveĭ, ȣnde se пroklamъ Пrinчiпe al Moldavieĭ, Valaxieĭ шi Transilvanieĭ.

Boeriĭ din Moldova rȣgarъ пe Mixaĭ sъ le dea Domn пe fiȣl sъȣ̆. Dar Mixaĭ se skȣzъ arъtъndȣle kъ Nikolae este пrea tъnър înkъ, ka sъ пoatъ gȣverna într'ȣn timп ȣnde se чerea esпerienцъ шi înцelenчiȣne пentrȣ ȣn Domn. Dar пȣmi lokoteцinцъ de пatrȣ boerĭ din Valaxia шi din Moldova sъ gȣverneze цara sȣb ordinile sale în liпsъ-ĭ: aчestia eraȣ̆ Sпъtarȣl Negri, Xatmanȣl Ȣdrea, Vistierȣl Andronik шi Sava, aпoĭ se întȣrnъ în Transilvania.

Mixaĭ lъsase la Xotin nisчe korпȣrĭ sȣb komanda lȣĭ Moise Sekeli kare atȣnчĭ devenise de пartida lȣĭ, пe Stefan Чiaki; fъrъ sъ se gъndeaskъ kъ aчestĭ oamenĭ пȣteaȣ̆ sъ-l trade. Eĭ se înцъleserъ kȣ Battori шi se întȣrnarъ în Transilvania.

Mixaĭ o datъ în Transilvania se dȣse la Belgrad, шi se okȣпъ a'шĭ aшeza armia. Ȣngȣriĭ чeĭ kȣ lъnчĭ de sȣb komanda lȣĭ George Mano kare

*) Palatiȣ̆.

komanda чentrsl armateĭ sale în bъtaia kontra Kardinalslsĭ шi ssb Tarksni Ştefan, îĭ triimise în цara Bъrsiĭ; пe Sъrbiĭ чe aš lъnчĭ la Koxelm шi la Шinkamare: пe kazaчĭ la Sigiшoara шi la Mediaшs, пe Baba-Novak îl цins ks dъnssl ks Romъniĭ, шi volontariĭ de adsnъtsrъ. Kavaleria romъnъ înkъ rъmъsese ks el ssb komanda *Bszestilor*. Atsnчea veni sn alt trimes de la Rodolf repetъnd lsĭ Mixaĭ sъ пъrъseaskъ Transilvania шi sъ se msлцъmeaskъ ks Valaxia шi Moldova.

Mixaĭ maĭ trimise doĭ ambasadori la Пraga, пe Logofъtsl Teodosis шi пe Gasпard Korniш, sъ roage пe Iшпeratorele a'ĭ lъsa Transilvania. Daka Rodolf ar fi konsimцit, el se îndatora îndatъ sъ meargъ în kontra Tsrчilor ka sъ-ĭ goneaskъ din Banatsl Temisianiĭ. Dar temъndsse kъ impператorele ns va пriimi aчeastъ пroпoziцie, kemъ o dietъ la 20 Islis 1600, snde чere sъ-i jsre fidelitatea. Bartolomeis Пeцs veni din пartea lsĭ Rodolf sъ sпsie lsĭ Mixaĭ kъ-ĭ trimisesъ ajstoare în banĭ, titls de konsilier al imпerislsĭ шi gsvernor al Transilvaniĭ. Atsnчĭ Mixaĭ îшĭ шi dete titlsl de *Mixaĭ Domnsl Valaxieĭ, Moldoveĭ, Konsilier al M. S. Imпeriale шi regale шi gsvernor al Transilvaniĭ*. Ks aчeastъ okazie el sъпъ o monedъ în asr шi argint, kare o пarte reпrezinta figsra Domnslsĭ; пe чeĭ altъ aчeste vorbe: A. D. Vijilantia virtute et armes victoriam пactus 1600. Legenda medaliĭ пoartъ aчeste vorbe în abreviaцie: Michael Valachiae, Transalpinae Voevoda. S. C. R. Majestatis consiliarius, per Transilvaniam locumtenens, Cis Transalpinarum

partium ejusdem Supremus exercitus generalis capitaneus.

Akѕm statѕl lѕĭ Mixaĭ пѕtea sъ se kompare kѕ statele чele marĭ din Eѕropa. Daчia era ѕnitъ sѕb o пѕtere. Sѕltanѕl aѕzind de rekѕnoaшterea lѕĭ Mixaĭ de gѵvernor al Transilvaniĭ, ĭi trimise ѕn ambasdor.

Sѕltanѕl vъzѕ kѕ bѕkѕrie kъ Mixaĭ învinse armata Transilvanъ. El voia akѕm sъ sпrijine пe aчest Пrinчiпe, ka sъ treakъ kѕ noѕa sa konkѕistъ sѕb imпeriѕl sъѕ̆. Temъndѕse însъ sъ nѕ пrofite Rodolf, el înчetase orĭ чe atak asѕпra lѕĭ Mixaĭ, шi ĭĭ trimisъ în Transilvania пe ѕn agъ tѕrk Xeraia, în kѕalitate de ambasador. Mixaĭ чe bъnѕea intenцiile lѕĭ Rodolf II desпre sine, пriimi пe trimisѕl Sѕltanѕlѕĭ kѕ o пompъ deosebitъ, eшind întrѕ întîmпinarea sa la o distanцъ de o milъ. Kъnd sъ aпropierъ ѕnѕl de altѕl, amъndoĭ deskъlekarъ. Aga ĭĭ пrezintъ o sabie grъmъditъ kѕ пietre пreчioase. Пe lъngъ aчestea ĭĭ maĭ пrezintъ шeпte blъnĭ de Astraxan шi пeпe de komanaчe. De akolo se dѕserъ amъndoĭ la Kronstadt ѕnde se dete osпitalitate trimisѕlѕĭ Пorцiĭ.

Dar пriimirea de distinkцie чe Mixaĭ fъkѕ trimesѕlѕĭ ottoman, fѕse o noѕъ armъ în mъna lѕĭ Basta ka sъ înegreaskъ пe Domn în okiĭ imпeratorѕlѕĭ. El însчiinцъ atъt пe Rodolf II kъt шi пe ambasadoriĭ aчestѕia desпre maniera kѕ kare Mixaĭ пriimise пe Tѕrk, attribѕindѕ'i intenцiĭ de rekonsiliare kѕ Sѕltanѕl. Ambasadoriĭ lѕĭ Rodolf II fъkѕrъ observare lѕĭ Mixaĭ; dar

el se апъръ zikънd къ orĭ чe ambasadorĭ aŭ drenтsl a fi bine пriimiцĭ шi trataцĭ, шi aчesta пs oпresчe pe Пrinчinĭ de a faчe trebile цъriĭ lor dsпe a lor voinцъ.*)

În timпsl liпseĭ lsĭ Mixaĭ, inemiчĭ sъĭ întъrîtaцĭ de kondsita ostaшilor, de intrigile lsĭ Basta, de пartizanii lsĭ Sigismond чe voeaŭ a'l adsчe пe tron, de xotъrîrea senatslsĭ Пoloniеĭ de a rъdika ostîrĭ kontra lsĭ Mixaĭ, înчeпsrъ sъ se miшчe.

Moĭsie Sekeli, dsпe чe avs o înцъlegere asksnsъ ks sokrsl sъŭ Volfgang Korniшŭ, treks în Пolonia sъ strъngъ ostirĭ ka sъ vie ks ele în ajstorsl insurgenцilor.

Mixaĭ lsînd sчire, dete ordin sъ aresteze пe Volfgang Korniшŭ, пe чeĭ doĭ Mixail Somaĭ шi Franчisk Farkaш îĭ kondamnъ la moarte шi fъrъ esekstaцĭ îndatъ.

Mixaĭ din kasza despotismslsĭ чe eksersaŭ în Transilvania soldaцiĭ sъĭ, din kasza intrigilor lsĭ Sigismond шi a пartizanilor sъĭ, пŭ maĭ пstea sъ se sпrijine пe Transilvaнĭ. Пe de altъ пarte Rodolf II пs maĭ era sigsr.

Singsri aliaцĭ пe kariĭ пstea sъ se sпrijine ka sъ пъstreze Transilvania ssb sчeptrsl sъŭ era пsmaĭ Tsrчiĭ; dar el komise eroarea de a пs lsa o deчisie atsпчĭ. Se mslцъmi sъ zikъ ambasadorslsĭ kъ пe lъngъ gsvernsl Transilvaniеĭ, чerea titlsl de Пrinчipe al Imпerislsĭ Roman, шi пosesiea чetъцilor Oradia mare, Nagibania шi Xstz, шi la întъmпlare de a fi învins de Tsrчĭ, o пensie anualъ de o sstъ miĭ sksziĭ.

*) Palatie.

Mixaĭ întsrnъ okii kъtre o alianцъ ofensivъ ks Rsшiĭ шi ks Arxidsчele Massimilian, ka sъ se skoale kontra Поloniеĭ, ks skoп de a da aчeastъ цarъ Arxidsчelsĭ aliat. Trimise пentrs aчesta doĭ ambasadorĭ пe Stroe Bszesks шi пe George Raцs în Пolonia, dar aчestĭ trimiшĭ fsrъ arestaцĭ maĭ tъrziŭ de Sigismond Rakoцi, înainte de a ajsnge la loksl destinaцisniĭ lor.

Mixaĭ пrofitъ de пresintele Ssltanslsĭ шi trimise la vezirsl чe asedia Kanixla пe Vorniksl Dsmitrs. Kъtrъ înчeпstsl lsĭ Seпtembrie 1600 Ibraxim trimise пe Vorniksl Dsmitrs îmпreсnъ ks Iazidsxisade, Reiz-Efendi al tabъrii ka sъ se înцъleagъ ks Ssltansl шi ks Пoarta la Konstantinoпoli. Vorniksl Dsmitrs gъsi la saraisl Ssltanslsĭ пe Xafis-пaшa пe kare îl învinse aчesta înainte la Nikoпoli kъnd пssese tsnsrile în trъssrĭ ssb ksvînt kъ dsчe tribstsl. El alergъ la Msftis Senolex, îĭ sпsse aчeastъ пartikslaritate шi îl rsgъ atъt în kъt aчesta dete o *fetve*, injsrioasъ пentrs Vorniksl Dsmitrs. Xafis dsпъ aчeia, dete ordin sъ batъ пe Vorniksl Dsmitrs la falangъ. Aчeastъ krszime se sъvъrшi шi Vorniksl Dsmitrs msri ssb lovitsrile falangiĭ. Toцĭ Tsrчiĭ marĭ шi miчĭ, aflъnd aчeastъ intъmпlare, se îndignarъ kontra lsĭ Xafis. Marele vezir Ibraim kare kъsta sъ fakъ пaчe ks Mixaĭ, se înfsriъ. El skrise Ssltaniĭ Valide. Xafis fsse destitsit din kaimakamat шi disgraчiat.

Aчeastъ întъmпlare ajsnse la srekile lsĭ Basta kare skrise lsĭ Rodolf II kъ Mixaĭ smblъ sъ trateze ks Tsrчiĭ. Rodolf se sъпъrъ пe Domnsl Ro-

мъп ші дечise съ-l вmileaskъ. Trimisъ instrвkції lві Basta, съ înkвrageze пе nobilii вngвrî a se revolta kontra lві Mixaî, ші съ le dea ajвtor, însвшi kв arme de va fi trebвinцъ.

Din ачel moment Basta intrъ în relaціе kв капii вngвrilor inemічі aî lві. Eî se adвnarъ la Tordo, ші akolo dечiserъ a se revolta, kontra lві Mixaî че se препара a merge la Banatвl Temisian. Basta dete щіre deпвтаціlor, прin Stefan Цaki, kъ el va спрijini revolta.

Mixaî авzind despre ачеasta, strъnse armata sa de 22,000 oamenî, romъnî ші sъkвî, kв 32 de tвпвrî, апоî îші ашезъ tabъra пе kъmпвl de la Xolt-Maroш într'o позиціе foarte avantagioasъ.

Вngвriî asteпtaв съ vie Sigismod Battori kъrвia îî skrisese съ se întorne съ-ші ea tronвl. Eremia Movilъ era съ-l însoчiaskъ în Transilvania.

Dar пънъ a faче deskrinціеa bъtъiî de la Milloslaв, съ не întвrnъm kв treî съптъмънî înainte. Afarъ de krвzimele de toatъ zioa че ostaшiî lві Mixaî esersaв în toatъ цara, fъkвrъ вna kare fвse kaвza desперацівпеî tвtвlor.

Mixaî îmпъrціse dorobanціî прin четъцi. Akole eî eraв daцi în kвartirвrî пе la четъцепі kare trebвiaв съ-î xrъneaskъ. Xrana era xotъrîtъ, dar eî пв se mвlцвmeaв nічі odatъ de maniera kв kare eraв trataцi. Tot d'aвna gъseaв vorbe de претесте. În Xoedin era 180 de dorobanцi roшiî; aшъzaцi пе la четъцепі. Ачеstia fвrъ чеî maî neîmпъkaцi: atъt oaspeціî lor se плъngeaв de dînшiî kъt ші тоцi lokвitoriî în genere. Era obiчеiв a se faче tъrg Dвminika în Xoedin. Akolo se

адѕнаѕ ромънiї шi ѕнгѕрiї din сателе вечiне în тоате Дѕминiчiле, съ вънзъ шi съ кѕмпере. Доробанцiї че се аместекаѕ кѕ чеї алцї прin пiацъ, inвентаръ ѕn ноѕ мijлок съ-шi rîзъ де ачестї пачнiчї локѕiторi. Era прintre еi ѕn original каре се принсе кѕ чеї алцї пе о vadrъ de vin, къ el singѕр va bate tot търгѕл ачела. Дѕпе ачеаsta el лѕъ доъ бъте, ѕna în мънi, alta la brîѕ шi репезindѕse асѕпра гръмезilor de локѕiторi, începѕ съ loveaskъ d'a rîndѕl în бърбацї шi femeї, фъръ distinкцiе. Мѕлцiмеа сѕрпринсъ, лъсъ лѕкрѕrile шi се risipi în тоате пърцiле, чеї алцї доробанцї хръпiръ атѕнчї мърфѕrile лъсате, rîзînd de четъценї къ sînt мiшеї шi къ тоцї împreѕнъ n'аѕ fost în stare a se апъра în контра ѕнѕї singѕр ромън, фъръ alte arme de кът бъта. Хоеdinenii, плънгъndѕse la къпitanѕl доробанцilor, ачеsta se мърgini съ rîзъ, шi ръмасе лѕкрѕ ачi. Хоеdienii възind къ нѕ li se фаче нiчi ѕn fel de satisfaчеre, се vorbiръ къ Дѕминекъ пънъ а нѕ еші dela biserikъ, съ нѕ dea nimenї доробанцilor нiчi de мънкат, нiчi de бъѕt.

Дѕминека че ѕрмъ, пе кънd тоцї локѕiторiї eraѕ în biserikъ, ѕнѕl singѕр întъrziase шi кънd voi съ intre în biserikъ, треї доробанцї îl întъmpinaръ шi îl бътѕръ кѕ мѕкiа събiї, мѕстръндѕ-l къ нѕ le аѕ dat храна lor. Ачеsta se скъпъ în biserikъ, шi спѕсе четъценilor чеiа че i se întъmплъ. La ачесте vorbe локѕiторiї ешiръ, шi апѕкънd arme, мъчелърiръ пе доробанцї, abea пѕтѕръ съ скапе doї-спре-зече din еї, la къшп saѕ прin кѕрцiле nobililor. Четъценiї зъпаръ атѕнчї

o groanъ mare lъngъ biserikъ ші 'ĭ-aȣ arȣnkat în ȣntrȣ grъmadъ morцĭ kȣ rъniцĭ, aчestĭ din ȣrmъ însetaцĭ, чerȣrъ aпъ, dar eĭ le o refȣzarъ, zikъndȣ-le kъ altъ datъ nȣ пȣteaȣ sъ ĭ satȣre kȣ vin. Eĭ arȣnkarъ пъmînt asȣпra dorobanцilor ші-ĭ îngroпarъ.

Aȣzind desпre aчeastъ krȣzime Mixaĭ, чe se afla la Belgrad, voi sъ trimiцъ sъ ȣчigъ пe toцĭ Xoedieniĭ; dar чeĭ maĭ mȣlцĭ din konsilieriĭ sъĭ fȣrъ de пъrere sъ se fakъ maĭ nainte o anketъ ші aпoĭ sъ înainteze пroчesȣl la jȣdekъtorĭ. Mixaĭ aпrobъ aчest konsiliȣ, ka legile singȣre sъ пedepseaskъ, lȣkrȣ чe nȣ fъчeaȣ în Transilvania Basta ші kȣ Germaniĭ kare aveaȣ legile în vîrfȣl sъbiĭ lor. Anketa dovedi kъ Xoedieniĭ eraȣ kȣlпaшĭ, kъчĭ dȣпe plъngerea чe fъkȣrъ la kъпitan ші nȣ fȣrъ askȣltaцĭ, trebȣia sъ aпeleze la o aȣtoritate maĭ înaltъ, iar nȣ sъ-шĭ fakъ eĭ însȣшĭ rъsbȣnare. Eĭ fȣrъ dar osindiцĭ de jȣdekъtorĭ. Stefan Чiaki ȣngȣrȣl se trimise kȣ 500 de dorobanĭ la Xoedin sъ пrinzъ пe toцĭ aчestĭ kȣlпaшĭ, însъ Чiaki dete de щire Xoedienilor sъ fȣgъ, kъчĭ de nȣ vor fȣgi, are ordine sъ-ĭ treakъ sȣb sabie. Eĭ fȣgirъ пe ȣnde пȣtȣrъ, ші dorobanцiĭ nȣ gъsirъ în oraш de kъt vre o doĭ-sпrezeчe inшĭ пe kare ĭĭ trekȣrъ sȣb sabie; eĭ пȣserъ fok oraшȣlȣĭ чe kъzȣ în чenȣшъ, afarъ de doъ saȣ treĭ kȣrцĭ de nobilĭ ȣnde skъпaserъ чeĭ doĭ-sпre-zeчe dorobanцĭ*). Aчeastъ întъmпlare grъbi revolta Transilvanilor. Stefan Чiaki чe era în serviчiȣl lȣĭ Mixaĭ, deveni ȣnȣl din чeĭ dintъĭ

*) Anonymus Hevenes.

kanī aī kosniraцisnii. Mixaī kemъ ne nobilii sngsrī la sine, dar eī se dsserъ toцī la Tsrda. George Miko шi Stefan Tarkanii komendanцiī kornslsī lsī Mixaī чe era la Bъrsa, treksrъ la Tsrda la rebelī шi se snirъ ks чetele lsi Чiaki.

Kъtre aчestea Чiaki se astenta sъ aibъ o armatъ maī mare, чeia чe el nsts sъ adsne la Tsrda ns nstea sъ se komnare ks ostirile lsī Mixaī. Чiaki se dsse la George Basta, rsgъnds'l sъ le dea ajstor. Aчesta se nrefъks kъ ns sчie nimik, шi rъsnsnse kъ ssferinцele la kare este ssnssъ цara ssb gsvernsl lsī Mixaī, aŭ atins inima sa, шi va veni în ajstorsl lor ks 5000 de germanī шi 2000 de kъlъrī sngsrí. Пeste kъteva zile Basta se sni ks ostirile de la Tsrda. De aiчī ks o armatъ de шante miī germanī шi sngsrī, шi doъsпre-zeчe miī Transilvanī, tъbъrъ lъngъ satsl Mirislъŭ.

Mixaī lsase o nosiцie între risl Msres шi între sn msnte. Nimeni ns nъtea sъ-l ataчe akolo ks avantagiŭ. Basta înцelese kъt era de difiчil a lovi ne Mixaī akolo snde se afla. Aчest general vъzs kъ ns este alt mijlok de a trage ne romъnī din nosiцiea чe oksnaŭ de kъt nrintr'o stratagemъ. La 18 Sentembr. fъkъnd sъ înainteze Transilvanii kontra lsī Mixaī, nъnъ la o distanцъ anroniatъ, шi înчenъnd lsnta, le dete ordin sъ se retragъ. El iī koneri ks kornsl sъŭ de armatъ, la retragere. Mixaī ns înцelese kъ aчeastъ retragere se faks ka sъ-l skoaцъ ne dînssl de la nosiцiea чe okspa, шi dete ordin os-

tireĭ se ȣrmeze ne inemiчĭ. Dar îndatъ чe armata lȣĭ Mixaĭ eшi ne lȣnkъ, Basta se întȣrnъ renede la bъtaie.

Mixaĭ kȣnoskȣ atȣnчĭ шiretenia lȣĭ Basta, dar nȣ maĭ nȣteа îndrenta eroarea: kъtъ sъ se lȣnte, infanteria, germanъ fъчea ȣn fok neîntrerȣnt шi bine xrъnit; artileria bine aшezatъ ne nisчe înnъlцimĭ, lovea kȣ tъrie шi trimitea snaima шi moartea în romъnĭ kare nȣindȣse sъ fȣgъreaskъ ne inemiчĭ, strikaserъ rîndȣrile lor. Armata lȣĭ Mixaĭ în desordine шi sȣrnrinsъ, nerdȣ kȣragiȣl, în deшert generaiiĭ romъnî voirъ sъ kȣmnere învingerea nrin moarte; nȣindȣse în kanȣl soldaцilor. Aga Lȣka se vъzȣ silit sъ-ĭ loveaskъ kȣ sabia ka sъ-ĭ цie în lok. O narte a ostirij fȣse resninsъ nъnъ în Mȣres. Mixaĭ însȣшĭ fȣse tъrît de kъtre ȣngarĭ. Mixaĭ nerdȣ 4000 de oamenĭ, din kare чeĭ maĭ mȣlцĭ fȣrъ vitejiĭ sъĭ sъkȣĭ чe kombъteaȣ kȣ tъria чe dъ amoarea libertъцiĭ, doъ-snre-zeчe tȣnȣrĭ se lȣarъ de inemiчĭ: romъniĭ nerdȣrъ toate bagajele. Mixaĭ dȣnъ чe vъzȣ toatъ ostirea sa în fȣgъ, шi чerkъ în deшert, a o întȣrna nrin esemnlȣ чe dete, rъmъind kȣ kъцĭ-va bravĭ înkъ în lȣntъ, fȣse nevoit a se retrage. El se dȣse la Belgrad, ȣnde skoase din înkisoare ne trъdъtorȣl Volfgang шi îl ȣчise.

Kъmnȣl de bъtaie nresinta ȣn asnekt dȣreros, miĭ de oamenĭ zъчeaȣ fъrъ simцire ne întinsa lȣnkъ. Basta dete ordin sъ se înmormînteze чeĭ morцĭ. Din aĭ sъĭ înkъ kъzȣserъ mȣlцime, kъчĭ dȣnъ Eniedi Пal, s'aȣ fъkȣt doъ gronĭ marĭ, în чea mare saȣ arȣnkat doъ miĭ oamenĭ шi în

чea mikъ doъ mii. Kȣ toate aчestea nъmerȣl se nare esagerat, kъчĭ ar fi 11000 de morцĭ, kъnd чeĭ maĭ mȣlцĭ kronikarĭ sînt de пъrere kъ nȣ se ȣrka atъta de mȣlt.

Mixaĭ întъrzie în Belgrad, dȣпъ чe dete ordin a se ȣчide Volfgang, шi skimbъ kalȣl, пȣrчese renede înainte. Nisчe kronikarĭ, voind sъ arȣnчe ȣn parfȣm de noezie asȣnra aчestiĭ fȣgĭ, ne sпȣne kъ Mixaĭ, lȣat în goanъ de ȣngȣrĭ, ajȣnse la riȣl Mȣres, ȣnde nȣ aflъ niчĭ nod niчĭ vad de trecere, eroȣl se arȣnkъ atȣnчĭ kȣ kalȣl în riȣ шi trekȣ dinkolo în not, gonaчiĭ se onrirъ ne чel alt mal. Mixaĭ eшind dinkolo, deskъlekъ, skoase frîȣl din gȣra kalȣlȣĭ sъȣ, шi lovindȣ-l ȣшȣrel, îĭ zise: „mergĭ шi fiĭ liber! anoĭ gъsind alt kal, înkъlekъ шi norni înainte ne kalea de la Fagъraш шi Kronstad.

Eniedi Пal ne sпȣne kъ Mixaĭ trekȣ în цara Bъrsiĭ ȣnde strъnse 18000 oamenĭ, kȣ kornȣl чe-ĭ adȣse fiȣl sъȣ Пъtraskȣ шi Baba-Novak din Valaxia. Basta kȣ Transilvaniĭ пȣrчese asȣпra lȣĭ. Mixaĭ trimise la Basta sъ-l întrebe чe voesчe kȣ dînsȣl, kъnd el însȣшĭ este amik шi kredinчios îmпъratȣlȣĭ. Mixaĭ se înцelese kȣ Basta ka sъ rъmъie Domn în Valaxia шi sъ lase Transilvania lȣĭ Rodolf II. Iar de va rъmъnea kredinчios, atȣnчĭ Basta se îndatora sъ-ĭ vie în ajȣtor kontra Пolonilor чe intraserъ în Valaxia.

De aiчĭ Mixaĭ se întȣrnъ în Valaxia.

Vasalȣl sъȣ Markȣ ne kare îl nȣmise lokotinente domnesk în Moldova, fȣsese destitȣat de Zamoiski.

Zilele de neferiчire a le lȣĭ Mixaĭ înчепȣrъ o-datъ kȣ bataia de la Miroslaȣ̆, viktoria, aчeastъ zee kaпriчioasъ, пъrea kъ a пъrъsit armele ro-mъnilor. Kȣ Transilvaniĭ fъkȣse паче, ші lъsase пe Doamnъ ші пe fiȣl sъȣ̆ în otagiȣ̆ la dînшiĭ. Aчesta îl asigȣra din пartea Transilvanieĭ. El în-trъ în Moldova kȣ o пarte din ostirea sa ka sъ goneaskъ пe Zamoiski чe se afla akolo kȣ 20.000 de Пolonĭ. Armia sa era akȣm inferioarъ armateĭ Пolone пrin нȣmъr ші пrin organizaцiea eĭ. Mixaĭ nȣ-шĭ пerdȣ kȣragiȣl, se deчise sъ se lȣпte.

Zamoiski lȣъ ofensiva ші пȣrчese asȣпra ro-mъnilor. Mixaĭ oпȣse inamiчilor fokȣl artilerieĭ sale ші kavaleria dorobanцilor. Dar el trebȣi sъ se retragъ înaintee infanterieĭ Пolone bine orga-nizatъ ші disчiпlinatъ. Se retrase, aпoĭ se oпri la Teleajen, sпre Siret, ȣnde fъkȣ o bъtaie ge-neralъ kontra inamiчilor.

Mixaĭ fъkȣ o mare eroare sъ dea o bъtaie generalъ la kъmп kȣ armata lȣĭ Zamoiski. Os-tirile sale eraȣ̆ în mare пarte de adȣпъtȣrъ, ele se mъsȣrarъ de mȣlte orĭ kȣ Tȣrчiĭ, ші învinse-rъ, aчestĭ din ȣrmъ nȣ aveaȣ̆ ostirĭ bine organi-sate. Dar Пoloniĭ fъkȣserъ ȣn mare пrogres; a-veaȣ̆ ofiчerĭ învъцaцĭ în arta militarъ ші armata lor era bine organizatъ. Aчeasta se rekȣnoskȣ la lȣпta lȣĭ Mixaĭ kontra Transilvanilor, sпriji-niцĭ de armata germanъ. Romъniĭ dar în starea în kare se afla armia lor, nȣ пȣteaȣ̆ a se lȣпta kъ sȣчes kontra Germanilor ші Пolonilor de kъt la пoziцiĭ avantagioase.

Tabъra lsĭ Mixaĭ era aшezatъ пe malsl Teleajansls̆ spre Dsпъre. Amъndoъ ariпi'e oștirii sale se formaš de kъlъrĭ Romъnĭ шi Sъksĭ; пedestriĭ ks пsшчĭ formaš чeпtrsl шi eraš aшъzaџĭ lъпgъ loksl spde era vadsl rîslsĭ. Zamoiski avea 30,000 poloпĭ шi Eremia Movilъ 10,000 Moldoveпĭ *). În armata Пoloпъ se afla 4000 kъlъrĭ aleшĭ ks kirase de fer, шi kъsчĭ, ks lъпчĭ largĭ шi ks kaĭ marĭ, пe чel alt mal al rîslsĭ se aшeza armata iпemikъ.

Ariпa dreaпtъ era komaпdatъ de Пetrs Laшчi шi se forma de toatъ kavaleria împreспъ ks kisrasieriĭ. Ieremia Movilъ komaпda ariпa stъпgъ ks armata sa шi sп korп de poloпĭ. Чeпtrs se forma de toatъ iпfaпteria poloпъ, ks пsшчĭ шi era komaпdatъ de Zamoiski**).

Zamoiski dase ordiп a se faчe metereze de пъmîпt dspъ kare as aшezat tsпsrile sale. Zioa diпtъĭ se treks priп foksrĭ de tsпsrĭ шi de пsшчĭ diп ambele пъrџĭ.

A doъ zi Zamoiski trimise îп sssl rîslsĭ sъ kaste sп alt vad, шi gъsiпd sпsl dete ordiп ka ariпa dreaпtъ sъ treakъ rîsl priп aчea parte, пe kъпd artileria sa protegia treчerea ks mare aktivitate. Mixaĭ întъrise el îпssшĭ чeпtrsl priп mijloksl шaпџsrilor чe fъks, шi vъzîпd kъ kavaleria treчe rîsl, dete ordiп ka ariпa stъпgъ a armateĭ sale sъ opreaskъ kavaleria iпamikъ.

Romъпiĭ apъraš treчerea rîslsĭ ks bъrbъџie,

*) Miron Kostin.
**) Miron Kostin.

Mixaĭ el însȣшĭ, пȣindȣ-se în frȣntea soldaцilor sъĭ, se апъra ka ȣn leȣ, dînd esemпlȣl ostaшilor. Aчeastъ lȣптъ цinȣ kъte-va oare, fъrъ sъ пoatъ Пolonii treчe rîȣl. Dar înaintînd kiȣrasieriĭ, sпarserъ чele dintъĭ пentȣrĭ чe oпreaȣ treчerea. Eĭ fъkȣrъ ȣn efekt чiȣdat asȣпra romъnilor пrin портȣl lor шi al kailor lor, krezȣrъ kъ sȣb aчele kasчĭ шi kȣirase, se askȣndeaȣ fiinцe misterioase înaintea kъrora armele lor deveneaȣ nefolositoare. kavaleria treчe riȣl, atakъ aripa stъngъ, пe kъnd fokȣl tȣnȣrilor Пolone fȣlgera чentrȣl lȣĭ Mixaĭ kare пъrъsi шanцȣrile, retregîndȣse. Atȣnчĭ kъlъrimea пolonъ din чentrȣ treчe riȣl, o koпrinde din aчeastъ пarte. Mixaĭ aȣde kъ чentrȣl este resпins de la vad, tъrîmȣl пe kare el se lȣпta atȣnчĭ nȣmaĭ пȣtea sъ-l цie, oшtirile sale înчeпȣrъ sъ fȣgъ. Atȣnчĭ Mixaĭ. vъzînd kъ nȣ пoate kȣ niчĭ ȣn пreц sъ le oпreaskъ. kъȣta a da ordin de retragere. Toatъ oastea se retrase, пъstrînd o пoziцie de апъrare, пъnъ la satȣl Tъrgȣшȣrȣl.

Zamoiski, kȣnosчea пrea mȣlt kȣ чine are a faчe ka sъ se xazardeze a goni armata lȣĭ Mixaĭ, пrin lokȣrĭ kare-ĭ eraȣ пȣцin kȣnoskȣte: se temȣ ka romъniĭ sъ nȣ se întȣrne asȣпra lor шi sъ-ĭ loveaskъ, într'o пoziцie maĭ bȣnъ. Asfel dete ordin sъ sȣne din trъmbiцe ka sъ se întȣrne kavaleria.

Din aчeastъ lȣптъ kъzȣse 1000 de oamenĭ din ambele пъrцĭ, mȣlцĭ ostaшĭ d'aĭ lȣĭ Mixaĭ kъzȣrъ robĭ.

Mixaĭ fȣse nevoit sъ treakъ în Transilvania

kȣ o mikъ ostire prin mȣnцĭ. Zamoiski trimise dȣпъ Mixaĭ пe Iakob Потoski kъ kavaleria пolonъ ȣшoarъ; din Battorienĭ trimise пe Toma Tomortani шi пe Moise Sekeli, kȣ ordin sъ ȣrmeze пe Mixaĭ kiar пe tъrîmȣl Transilvanieĭ. Kъnd aчestia ajȣnserъ la xotar шi voirъ sъ între dȣпъ Mixaĭ, Basta le trimise щire sъ nȣ înainteze, nичĭ în Valaxia, kъчĭ aчeste цъrĭ eraȣ sȣb пrotekцiea luĭ Rodolf II. Zamoiski nȣ voi sъ le dea askȣltare de o kamdatъ; dar prin negoцiaцiele luĭ Чiaki, Zamoiski retrase armata sa *).

Kondȣita luĭ Basta fȣse aпrobatъ de Rodolf II, aчesta nȣ voia înkъ пerirea luĭ Mixaĭ пe kare îl konsidera ka чel dintъiĭ aȣssiliar kontra Tȣrчilor, dar voia ȣmilinцa luĭ, voia sъ l пȣie în stare a veni sъ i se înkine. Kъnd Mixaĭ zise luĭ Basta kъ voieщe sъ meargъ la Rodolf II, aчesta пriimi bȣkȣros шi ĭ пromise шi kъrцĭ de rekomandaцie, ȣrmînd instrȣkцiȣnilor чe avea. Mixaĭ пlekъ la Praga, prin Ȣngaria, lъsind пe Baba Novak luĭ Basta, ka sъ serve în armata imпeratorȣluĭ.

Valachia.

Starea Valaxieĭ era deпlorabilъ, anarxia чea maĭ teribilъ domnea în toate цinȣtȣrile. Aчeastъ anarxie deveni шi maĭ krȣdъ, kъ intrarea чea reпede a Пolonilor în цarъ, romъniĭ eĭ înшȣшĭ se ȣnirъ kȣ streiniĭ ka se desпoaie satele шi ora-

*) Fesler.

шеle. Slabile aвtoritъцї че se aflaв în цarъ пъпъ la intrarea streinilor, къzвrъ; тоцї kaпiї se skъпarъ прin църile invечinate, oraшele eraв deшerte, satele пърълite saв arse, къmпiile nekвltivate, попвlaцiea se mikшorase în вrma atъtor lвпte шi invasiї. Emigraцiї de цъranї kв femeile шi kopiї lor, вmblaв прin цinвtвrї, шi пръdaв, fъrъ respekt de legї шi fъrъ temere de aвtoritъцї, kontribвцiile пв se maї пвteaв, чeї maї tari despвiaв пe чeї maї slabї. Тоцї konsвmaв шi nimeпї пв maї продвчea, vitele risipite, deveпirъ прada bandelor rъtъчite de oameпї. Bande de tвrчї, trekъпd Dвпъrea, se repezeaв шi пръdaв прin sate чeia чe maї rъmъпea de la romъпiї întъrîtaцї. În mijlokвl aчestor sчeпe dвreroase, inemiчiї lвї Mixaї începвrъ sъ strige kъ el era aвtorвl aчestor neferiчirї. În fine тоцї romъпiї, loviцї în interesele чele maї intime, blestemaв пe aвtorвl aчestor rele. Пerderile din вrmъ ale lвї Mixaї, kontribвirъ sъ rъпeaskъ de пe frвпtea Eroвlвї la okiї mвlцimiї, kвпвпa strъlвчitъ ale kъriї raze robise toate inimele. Asfel era starea Valaxiї, kъпd veпi вчire kъ Mixaї era învins în Moldova de Пolonї шi de Вngвrї. Boeriї чe rъmъseserъ înkъ în цarъ, între kare se пвmeraв шi fraцiї Bвzeшчї, temîпdвse de o invasie din пartea пolonilor шi a lвї Eremia Movilъ, se adвпarъ, шi ka sъ skaпe sitвaцiea, deчiserъ sъ skrie lвї Movilъ, se vie în Valaxia sъ ia Domnia цъriї пe seama fratelвї seв Simeon. Simeon veпi вrmat de Пolonї. Boeriї îl întimпinarъ kв mare пompъ, шi îl rekвпoskвrъ de Domп. El

întrъ kѕ naradъ în Bѕkѕresчї în kalitate de Domn. Zamoiski îї lъsъ treї miї de noloni, шi se întѕrnъ în Moldova. Aчѕnчї Mixaї nѕ nlekase înkъ la Iraga; strъnse 7000 de romъnї шi sъkѕї restѕrile ostiriї sale, шi kъѕtъ sъ intre în Valaxia ka sъ goneaskъ ne Simeon. Mixaї trimise ne Ѕdrea kѕ natrѕ miї de oamenї snre Moldova, dar Simeon ia sѕчire, merge asѕnra lѕї kѕ ostirї din ambele цъrї romъne, loveschе ne Ѕdrea la Tъrgѕl Argeшѕlѕї; în treї ore de lѕntъ îї risineschе ostirea.

Mixaї vine în ajѕtorѕl generalѕlѕї sъѕ; dar ajѕnge tъrziѕ, Ѕdrea era învins. Ѕn korn de nolonї vine în ajѕtorѕl lѕї Movilъ, la 25 Noemvriѕ, dar ostaшiї lѕї aѕzind de nerderea kornѕlѕї lѕї Ѕdrea, îl nъrъsirъ. Mixaї se întѕrnъ în Transilvania.

Atѕnчї Mixaї vъzѕ kъ a nerdѕt kъte trele цъrile.

Oare nѕmaї eraѕ akѕm aчestї soldaцї aчeia чe nѕ nerdѕserъ niчї o lѕntъ? Nѕmaї era aчesta generalѕl aчela чe snъrgea armatele streine kѕ neptѕl kalѕlѕї sъѕ? Ѕn singѕr lѕkrѕ linsea: entѕsiasmѕl чe romъniї avѕserъ maї 'nainte în Mixaї. Mixaї nѕ liberase ne цъraniї romъnї; din kontra îї robise maї mѕlt. Kъt nentrѕ ostaшiї streinї de sѕb Mixaї, aчestia nensтînd kъnъta marї rekomnense de la Mixaї, niчї asigѕrarea kъ vor învinge kѕ nѕцinѕl lor nѕmъr, kъѕta sъ treakъ în taberele inamiчe la чea dintъї okazie.

Atкnчĭ Mixaĭ, пentrк прima oare despераt шi пъгъsit, deчise sъ se dкkъ la Rodolf II, lкъ kк dînsкl пe Banкl Mixalчea чel bъtrîn шi пe fiesa Florika.

La 25 Dekembriĭ ajкnse la kaпitala imпeriкlкĭ. Arxidкчele Matias dete ordin sъ nк'l lase sъ iasъ din Viena. Dar evenimentele чe se trekкrъ în Transilvania, silirъ пe Rodolf II sъ alerge la sabia lкĭ Mixaĭ.

În Transilvania dieta se deskise la 25 Oktom. Чiaki чe kъпъtase o mare пoпкlaritate, domnia akкm пeste toate voinцele lokкitorilor, шi îшĭ fъkкse o mare пartidъ de adoratorĭ, kare kredeaĭ kъ el fкse kaъza kъderii lкĭ Mixaĭ. Sкb пretest kъ este пartisanкl lкĭ Sigismond, el visa sъ se кrчe însкшĭ пe tronкl Transilvaniei.

Moise Sekeli, шi Ștefan Boчikaĭ îĭ fъчea ombragiĭ, чel dintъĭ lкkrк чe чerк de la Dietъ fкse sъ esileze пe aчeștĭ doĭ rivali.

Sкb înrîкrirea sa, Dieta deklarъ lкĭ Rodolf II kъ daka el voesчe a trimite пe arxidкчele Massimilian пrinчiпe al Transilvaniĭ, statele vor alege кn alt пrinчiпe. Dieta maĭ чerк пredarea lкĭ Mixaĭ шi arestaцiea familiĭ sale: anкlaцiea aktelor lкĭ în Transilvania; sкпresiea libertъцilor чe Mixaĭ dase Sekкilor. Пe la 4 Fevrкariĭ, vъzînd kъ Rodolf nк rъsпкnde, statele kemarъ пe Sigismond Battori sъ-ĭ gкverne. Dieta, insпiratъ de Чiaki, fъkк o krкzime demnъ de sъlbatiчiĭ чeĭ maĭ barbarĭ. Novak se dкsese kк Basta kк 400 de ostaшi sъ serve пe Rodolf. Dieta or-

donъ sъ se nrinzъ Baba-Novak шĭ sъ se arzъ ne niaца de la Klȣjȣ. Basta чe пȣtea sъ se înnotriveaskъ lъsъ ne Transilvanĭ sъ ia ne Novak шi sъ-l kondȣkъ la Klȣjȣ. Akolo desnoiarъ ne Novak împreȣnъ kȣ ȣn nreot Sъrb *Шaшki*, în vederea ȣnȣĭ nȣblik nȣmeros, kъlъiĭ înfinserъ nisчe frigъrĭ lȣngĭ întrъnшiĭ, шi îĭ nȣserъ ne fok de viĭ ka sъ se frigъ. Kъnd krezȣrъ kъ sînt destȣl de frinцĭ, îĭ dȣserъ în frigъrĭ afarъ, snre Fъleak, шi akolo îĭ nlъntarъ kȣ frigъrile.

Dȣnъ aчeasta se nȣserъ sъ nersekȣte familia lȣĭ Mixaĭ, чe era în înkisoare la Fъgъraшȣ, ameninцînd-o sъ o ȣчigъ daka Mixaĭ ar reveni în Transilvania. Kъtre aчestea în Dietъ se arъta împotrivire din nartea ȣnor nobilĭ ȣngȣrĭ la revenirea la tron a lȣĭ Sigismond. Чiaki kȣ Albert Deak, Nikolaĭ Vitezi, Ion Sentnali se deklararъ kontra lȣĭ Rodolf II. Чeĭ чe nȣ voiaȣ ne Sigismond eraȣ: Kasnard Korniшȣ. Пangraчiȣ Шenei, Пetrȣ Geцi, Пetrȣ Xȣsar, aчeştĭ natrȣ fȣrъ îndatъ arestaцĭ. Чiaki anostrofъ ne Korniшȣ шi ne Шleneȣ de trъdъtorĭ чe aȣ servit lȣĭ Mixaĭ. La aчeste fante, Basta se retrase în Ȣngaria.

Чiaki trimise atȣnчĭ ne Пoȣl Nagi, Laȣrentiȣ Sigmond, Nikolaĭ Bogati шi Mixail Baide, în Moldova la Sigismond Battori, sъ-l roage sъ vie sъ-шi ia tronȣl. Чiaki însъ nȣ kredea ka Sigismond va veni, шi kiar sъ vie, snera kъ va abdika în favorȣl sъȣ.

Denȣtaцiĭ gъsirъ ne Sigismond la Botoшanĭ, într'o kasъ sȣb gȣardъ nolonъ. Žamoiski, akȣm

ȣпера съ факъ Прінчіпе de Transilvania пе fiȣl съȣ, maĭ ales къ anarxia ȣȣb kare gemea ачеа царъ, ïĭ servea пlanȣl съȣ. Депȣтаціĭ atakaръ kasa поаптеа пе fȣрііш ші аȣ skoȣ пе Sigismond пе fереастъ*).

Sigismond ajȣnse în Transilvania.

La ачеастъ ȣчіре, nobilii ȣпgȣrĭ strъпserъ o mare armatъ lъпgъ Klȣj, kontra lȣĭ Bȣsta. Sigismond kȣm lȣъ пȣterea în мъпъ, kemъ пе Moise Sekeli ші îl trimise съ педепсеаскъ пе съкȣiĭ din Чіȣk. Ачеsta îĭ пръdъ ші îĭ ȣчise fъръ пietate. Dar toate ачeste персекȣціĭ asȣпра Съкȣilor, îĭ întъrea maĭ мȣlt în amoarea lor пentrȣ Mixaĭ. Sigismond kemъ Dieta ші ашезъ пrепараціile de resbel.

Ieremia Movilъ trimise atȣпчĭ lȣĭ Sigismond tre miĭ de kȣrteni de Moldova, dȣпъ ȣпiĭ, dȣпъ alціĭ, o mie. Капȣl lor era ȣп boer Ȣrsȣ, însemnat la пas de fer, чеia че fъkȣ пе мȣlціĭ съ kreazъ къ era fiȣl vre ȣпȣĭ Domn**).

Ȣп korп de сърbĭ se afla sȣb stindardȣl lȣĭ Battori, dar ачеstia се arъtaȣ kontrariaціĭ din kaȣza lȣптеĭ de la Mirislaȣ ȣпde sȣferirъ atъt de мȣlt***). Тȣрчіĭ trimise lȣĭ Sigismond доъ sȣte Тъtarĭ kȣ bȣzdȣgan ші sabie de onoare.

Съ пе întȣрпъм la Mixaĭ.

Ачеастъ поъ stare a lȣkrȣrilor în Transilvania fъkȣ пе Rodolf II съ se kъiaskъ despre ma-

*) Spontoni.
**) Anonymus Hevenes.
***) Eniedi Pal.

niera kȣ kare lȣъ Transilvania прin Basta din mъnile lȣĭ Mixaĭ. El krezȣse kъ n'avea a se teme nimik de ȣngȣrĭ, daka Mixaĭ ar fi fost învins. Ȣngȣriĭ însъ se ȣnirъ kȣ Basta ka sъ învingъ пe Mixaĭ, dar nȣ ka sъ dea ųara lȣĭ Basta.

Arxidȣчele Matias пriimi пe Mixaĭ kȣ distinsъ пoliteųъ шi îl invitъ se meargъ la Пraga ȣnde îl asteaпtъ imperatorele.

La 23 Maiȣ 1601 Mixaĭ se пresintъ lȣĭ Rodolf. Чel din ȣrmъ îl kȣnosчea пȣmaĭ din nȣme. Mixaĭ пrin talia sa imпȣindъ, пrin figȣra sa frȣmoasъ, пrin manierele sale distinse шi пrin пrestigiȣl nȣmelȣĭ sъȣ kȣnoskȣt în toatъ Eȣroпa, atrase admiraųiea lȣĭ Rodolf II шi a tȣtȣlor nobilor germanĭ de la kȣrtea sa. Toųĭ se interesarъ de aчest om straordinariȣ: nenoroчirile sale îĭ deterъ ȣn interes maĭ mȣlt în okiĭ germanilor. Damele de la kȣrte maĭ ales lȣarъ пartida lȣĭ Mixaĭ. Ele aȣzirъ kъ fiesa Florika era o frȣmȣseųe rarъ, nȣ krȣųarъ nimik ka sъ o admitъ în soчietъųile lor, sъ o admire шi sъ gъseaskъ kъ renȣmele чe avea de frȣmoasъ era maĭ пe jos de graчiile eĭ. Florika fъkȣ asȣпra lȣĭ Rodolf II o impresie atъt de mare, în kъt impeeratorȣl se înamorъ de dînsa. El kare nȣ iȣbea maritagiȣl, akȣm anȣnųъ kȣrtesanilor sъĭ kъ nȣ înųelege a se însȣra чineva de kъt kȣ kondiųie a lȣa o soчie ka Florika. adъogъ kiar kъ voiesчe sъ-ĭ dea mъna шi koroana. Чea dintъĭ пresintaųie la Radolf II konsistъ a se jȣstifika înaintea lȣĭ de akȣzaųiele чe-ĭ fъkȣse generalȣl Basta, desпre înųelegerĭ kȣ Tȣrчiĭ.

-- „Aчest om mъ ѕrесчe, zise Mixaĭ, nѕ este de mirare, ba înkъ s'a vъzѕt de mѕlte orĭ sklavѕl visînd sъ se rъdiчe la nosiцiea Domnѕlѕĭ sъѕ: Basta este ambiцios, шi tronѕl Transilvanieĭ a пѕtѕt sъ-l orbeaskъ. Sчiѕ kъ aѕ aцъцat пe nobiliĭ ѕngѕrĭ kontra mea dѕпe nisчe instrѕkцiĭ чe aѕ avѕt de la Maiestatea voastrъ; dar sчiѕ iarъ kъ aчele instrѕkцiĭ s'aѕ dat în ѕrma raпortelor sale falшe.

— În adevъr, zise Rodolf II, mĭ-a skris kъ eraĭ înцeles kѕ Tѕrчiĭ în sekret. Чe a пѕtѕt sъ fakъ пe Basta a se servi de aчeste motive?

— „Trimiterea ambasadorѕlѕĭ meѕ la Konstantinoпoli, a kъrѕĭ soartъ fѕse atъt de krѕdъ. Dar aчeasta nѕ era ѕn sekret. Kъtre aчestea o amiчie falшъ kѕ Пoarta ottomanъ, eѕ nѕ am krezѕt'o niчĭ ѕn akt imпolitik, niчĭ ѕn akt de trъdare, пoziцiea mea în Transilvania era kritikъ. Domnѕl Moldoviĭ шi Zamoiski îшĭ пroпѕneaѕ sъ kalчe Valaxia, чeia чe se шi fъkѕ maĭ în ѕrmъ. Ѕngѕriĭ, Transilvaniĭ kъtaѕ sъ se revolte. Daka шi Tѕrчiĭ eraѕ sъ intervie împreѕnъ kѕ чeĭ alцi, ar fi fost o neferiчire komѕnъ пentrѕ krestiniĭ пrotejaцĭ de M. V., negoцiaцiele mele kѕ Tѕrчiĭ aѕ înlъtѕrat aчel rъѕ.

Rodolf II пrivea пe Mixaĭ kѕ mirare шi oare kare remѕstrare de kѕget, în fine îĭ пromise a reпara tot rъѕl чe s'ar fi fъkѕt.

Rodolf se цinѕ de vorbъ. El era atras sпre Mixaĭ, din пѕntѕl intereselor sale în Transilvania шi înkъ maĭ mѕlt din kaѕza amorѕlѕĭ sъѕ пeп-

trȣ Florika. Nȣmi пe Mixaĭ gȣvernator al Transilvaniei, iĭ fъkȣ mȣlцime de пresinte; iĭ dete 100,000 galbenĭ пentrȣ intreцinerea armatiĭ, шi fȣse invitat sъ se îmпaчe kȣ Basta. Îĭ dete пe kъпitanȣl general al Kassoviĭ, Ferdinand Gonzaga, sъ între kȣ dînsȣl în Transilvania шi sъ goneaskъ пe Sigismond. Eĭ пȣrчeserъ în Transilvania пe la Dȣnъre.

Mixaĭ veni kȣ 1300 de xaidȣчĭ шi 2000 de kosaчĭ. Basta avea atȣnчĭ 8000 de пedestri aleшĭ; 2000 ȣngȣrĭ kъlъrĭ kȣ lъnчĭ. Gonzago, la o masъ чe dete шi la kare kemъ пe Mixaĭ шi пe Basta, fъkȣ tot чe пȣtȣ ka sъ-ĭ îmпaчe. Eĭ îшĭ darъ mъna sȣrîzînd; dar kȣ rъчeala în inimъ. Basta al kъrȣĭ sȣflet nȣ avea mъrirea sȣfletelor generoase, шi kare se vъzȣ ȣmilit kъ imпeratorele nȣ-ĭ dase lȣĭ gȣvernȣl Transilvaniei, askȣnse în fȣndȣl inimiĭ invidia шi ȣra чe avea пe Mixaĭ.

Mixaĭ шi Basta пriimirъ înkъ ajȣtoare în oamenĭ шi armata lor se mъri пъnъ la 18,000 oameni. Aчeastъ armie se desпъrцi în doъ koloane шi пъшi înainte пe la Tokai шi Tarkani. Sigismond iĭ asteпta la Geroslaȣ̆ пe malȣl dreпt de la Tzamos kȣ 35 miĭ de ostaшĭ.

Moise Sekeli era generalȣl kaп al armateĭ.

Tȣrчiĭ kare rekȣnoskȣrъ пe Sigismond, пornirъ ȣn korп de ostire de la Belligrad sъ intre în Transilvania sъ ajȣte пe Sigismond. Mixaĭ fъkȣ skrisorĭ falшe ka din пartea lȣĭ Sigismond шi le trimise la Tȣrчĭ. Ele fъkȣrъ пe Tȣrчĭ sъ se oпreaskъ în kale.

La 3 Avgvst 1601 sъ dete aчeastъ чelebrъ lvntъ în kare strъlvчi пentrv чea din vrmъ oare gloria eroяlvĭ Romъп. Ambiĭ lvntъtorĭ пvseserъ пe dovъ dealvrĭ oпvse tvпvrile lor. Lvпta înчeпe пrin fokvrĭ de artilerie, kare цinvrъ пъпъ la 5 ore sпre searъ. Atvпчĭ Moise Şekeli dete ordin sъ se koboare artileria, infanteria sъ se reпose шi kъlъriĭ sъ deskaleчe. Aчeastъ mvdenцъ пv skъпъ lvĭ Mixaĭ. El însчiinцъ пe Basta шi dete ordin sъ înчeaпъ atakvl, se пvse în kaпvl ariпiĭ dreпte, чe îl vrmъ. Basta veni în arina stъngъ, шi Rothel kv чentrvl. Transilvaпiĭ alergarъ la arme, kъlъriĭ se arvпkarъ пe kaiĭ, lvnta înчeпv шi fvse krъпчeпъ, artileria fvlgerъ din amъпdoъ пъrцile. Soldaцiĭ lvĭ Mixaĭ шi aĭ Bastiĭ kad; dar îndatъ lokvrile lor rъmъn libere, se vmпle de alцĭ soldaцĭ. Arina stъngъ a lvĭ Battori, slъbesчe înaintea fvriĭ lvĭ Mixaĭ. Sigismond aleargъ kv reserva. Rothel înainteazъ neînчetat, чentrvl inemiчilor svferъ dar nv afla ajvtor. Basta okvпъ în lvntъ arina dreantъ a vngvrilor. Îndatъ Transilvanii se пvserъ a fvgi. tvgariĭ înspъimîntaцĭ tъrav пe чeĭ în lvntъ afarъ. Atvпчĭ înчeпv vn mъчel teribil. Mixaĭ kv kavaleria sa omoarъ, îĭ lvъ în goaпъ, zeчe miĭ de Battorienĭ kъzvrъ пe kъmпvl de bъtaie, Mixaĭ пerdv kъteva svte, dar lvъ 45 de tvпvrĭ шi 130 stindarde пrin svrbiĭ sъĭ чe komanda.

Sigismond skъпъ în Moldova, în fvga sa lvъ kv el femeia шi fivl lvĭ Mixaĭ, шi ajvngînd în Moldova le trimise xaпvlvĭ Tъtar*) Mixaĭ avzi

*) Enghel p. 261.

desпre aчeastъ kaпtȣrъ dȣпe чe întrъ în Klȣjĭ, шi trimise deпȣtaџĭ la Sigismond sъ mijloчeaskъ a i se reda familia.

Uciderea luĭ Mihaĭ.

Îndatъ dȣпъ resbel, Basta redeveni inamikȣl lȣĭ Mixaĭ. Okaziea se пresintъ a doъ zi de bъtaie, xaidȣчiĭ шi sъrbiĭ lȣĭ Mixaĭ lȣaserъ шaпte zeчĭ шi doъ de stindarde de la Batorenĭ. Basta чe пȣrta titrȣ de generalismȣ̆, пretinse sъ i se dea stindardele ka sъ le trimitъ el imпeratorȣlȣĭ. Baпȣl Mixalчea шi Komisȣl Leka, konsiliarъ пe Mixaĭ sъ refȣse шi sъ le trimiџъ el. Basta reпetъ aчeastъ чerere. Mixaĭ înkъ îl refȣsъ. Maĭ în ȣrmъ. de la sine i le trimise пrin Aloisiȣ̆ Radibrot; dar aчeasta nȣ înblъnzi mъnia lȣĭ Basta.

Mixaĭ în kȣalitatea sa de gȣvernorȣl Transilvanieĭ, kъȣtъ sъ пȣie lȣkrȣrile џъriĭ la regȣlъ Basta din пarte'ĭ пretinse ka el sъ disпȣie desпre toate, шi amъndoĭ se пȣserъ a lȣkra ka doĭ gȣvernorĭ în diverse modȣrĭ, niчĭ ȣnȣl nȣ voi a чeda. Aчeasta nȣ пȣtu a sъ meargъ maĭ deпarte. Basta deчise sъ пiarzъ пe Mixaĭ, kȣ orĭ чe пreџ, el înџelese kъ пe kъt aчest om va trъi, va fi пreferat lȣĭ de Rodolf II. Miĭ de пroiekte negȣroase tȣrbȣrarъ imaginaџiea lȣĭ sъlbatikъ maĭ mȣlte zile, în fine se oпresчe asȣпra assassinatȣlȣĭ. El nȣ tremȣrъ niчĭ de krȣzimea, niчĭ de laшitatea aчestiĭ krime, пrea laшȣ̆ ka sъ esekȣte пrin sine însȣшĭ aчest

пlan, avea пevoie de ȣп instrȣment tot atъt de laш шi înrъȣtъцit ka шi sȣfletȣl sъȣ. Aчest instrȣment îl gъsi în пersoana ȣпȣї kъпitan valon Jacque de Beauri, шi ȣn komпliчe al aчestȣia alt kъпitan german. Ieremia Movilъ domпȣl Moldoveї пromisese lȣї Basta o mare rekomпensъ daka îl va skъпa de aчest rival пerikȣlos*).

Mixaї se afla în tabъra de la Tȣrda, konfiente în ȣrsita sa чe'l rъsfъцase, Mixaї, nȣ avea niчї o îngrijire desпre sigȣranцa lȣї. El kongediase чea maї mare пarte a soldaцilor sъї, пe alцiї îї aшezase în satele veчine, шi пȣцinї romъnї шi sъrbї avea пe lъngъ sine. Dȣmineka de la 19 Aȣgȣst de dimineaцъ, dete voie înkъ la o пarte de ostaшї sъ пъrъsaskъ tabъra. Kȣ toate ordinele date sъ resпekte viaцa, onoarea шi averea lokȣitorilor, ostaшiї sъї merчenarї, îшї пermiteaȣ tot felȣl de пrъdъrї.

Eї se aflaȣ dȣпe пrъzї în veчinъtate.

Пe la 8 oare de dimineaцa Mixaї era singȣr în kortȣl sъȣ. Atȣnчї se aȣzi troпъtȣl a maї mȣlцї kaї. Era ȣn skadron de valonї kъlъrї, kȣ doї kъпitanї. Eї se oпrirъ la tabъrъ, nȣ deпarte de kortȣl Domnȣlȣї. Neîngrijirea era atъt de mare, în kъt niчї gȣarde nȣ eraȣ aшezate, niчї la marginele taberei, niчї la kortȣl lȣї Mixaї. Valoniї înkȣnjȣrarъ kortȣl lȣї Mixaї, Jacque de Beauri, шi kъпitanȣl german, însoцiцї de kъцїva soldaцї înaintarъ шi пъtrȣnserъ în kort. Kъпitanȣl valon se adresъ kъtre Mixaї шi îї zise kъ vine sъ-l

*) Anonymus Hevenes.
**) Valter.

aresteze din ordinsl imneratsrslsĭ. Mixaĭ resnsnse kъ viŭ ns se va da. Anoĭ se skoalъ, trage sabia шi rъnesчe ne kъnitansl german. Beauri se renede atsnчĭ assnra Domnslsĭ. шi-ĭ înnlъntъ Xallebards în snate ks atъta sete kъt vîrfsl fersl sĭ nъtrsnse nrin inimъ ssb nent în faцъ. Mixaĭ kъzs, Valonii îĭ tъiarъ atsnчĭ kansl kiar ks sabia lsĭ.

Bansl Mixalчea чe era nedesnъrцit de Mixaĭ шi alцĭ romъnĭ шi sъrbĭ чe se maĭ aflarъ ne anroane, alеargъ ssb kort. soldaцiĭ îĭ onresk, o lsntъ sъngeiîndъ înчene între dînшiĭ, în fsria lor, eĭ abat maĭ msлцĭ inemiчĭ, шi din ei kad шeĭsnre zeчe vitejĭ*). Пe kъnd o narte de valonĭ se dsk ks kansl lsĭ Mixaĭ. Korнsl sъŭ fsse desnъs de valonĭ ne sn koш de kal mort**). Dsne чe tъiarъ din el miчĭ bskъцĭ sъ aibъ ssvenire desnre aчest bъrbat. Romъnii, Xaidsчiĭ шi Sъrbiĭ lsĭ Mixaĭ, se rъsnъndirъ din tabъrъ. Bansl Mixalчea fsse ssgrsmat, dsne niste msnчĭ grele, de kъtre valonĭ, alцĭ romъnĭ fsgirъ шi treksтъ în Valaxia. Ks toate kъ Basta le nronsse sъ serve înkъ în armata lsĭ Rodolf II; dar eĭ nsmaĭ voirъ a faчe narte dintr'sn korn al kъrsĭ general deveni asasin.

Basta skrise lsĭ Rodolf kъ a sчis ne Mixaĭ, kъчĭ se gъsise în kortsl sъŭ o korisnondinцъ kъtre Пaшa Sinan, Sofi de la Temesvar, ka sъ-ĭ trimitъ ostire tsrkъ. Aчeastъ nretinsъ koresnondinцъ ns se arătъ niчĭ odatъ la nimenĭ. Rodolf

*) Anonymus Hévenes.

**) Bethlem.

Il om slab de karakter, se mȣlцȣmi a blama în tot timпȣl domni lȣĭ în viitor aчeastъ krimъ, dar nȣ avȣ kȣragiȣl sъ пedeпseaskъ пe assasinȣl lȣĭ Mixaĭ. El se vъzȣ silit de чirkonstanцe sъ dea lȣĭ Basta gȣvernȣl Transilvanieĭ. Mixaĭ mȣri шi kȣ dînsȣl пeri invidiile. Atȣnчĭ nȣmele sъȣ̆ se înпleti kȣ o noȣъ aȣreolъ. Toatъ lȣmea blestemъnd fanta lȣĭ Basta, blestema пe Imпeratorȣl чe nȣ щiȣ sъ пedeпseaskъ krima. Kъtъ diferinчъ între Mixaĭ шi Rodolf II! kȣm se пȣrtъ eroȣl Romъn kъnd i se adȣse kaпȣl lȣĭ Andreĭ Battori kare se bъtȣse kontra lȣĭ, шi kȣm se пȣrtъ Rodolf II kъnd assasinȣl Basta ȣчise пe aчela kare kȣ пerikolȣl vieцiĭ sale îĭ dete Transilvania! Aчeasta era diferinцa în karakterile lor.

Marele istorian Engel ziчe aпroпosito de Mixaĭ:

„Sъ arȣnkъm florĭ пe mormîntȣl ȣnȣĭ пrin-
„чiпe romъn чe intereseazъ istoria lȣmii! El înkъ a
„ajȣtat kȣ пȣtere a întȣrna barbaria ottomanъ din
„alte пъrцĭ ale Eȣroпiĭ. Daka aчest om ar fi a-
„vȣt o edȣkaцie maĭ îngrijitъ, daka n'ar fi kъ-
„zȣt în înkinȣirĭ difiчile, daka nȣ ar fi avȣt a
„faчe kȣ Basta, kȣ Sigismond, kȣ Ieremia, ar fi
„fъkȣt minȣnĭ, ar fi fost komпarat kȣ Temistoklȣ,
„kȣ Ion Xȣniad. Nъskȣt romъn, el este o dovadъ
„înkъ kъ пrovidenцa alege instrȣmentele sale în
„toate naцiile шi limbele. Daka domnia lȣĭ
„Mixaĭ ar fi цinȣt maĭ mȣlt, ar fi fъkȣt o soartъ
„maĭ bȣnъ цъrilor sitȣate la Dȣnъrea de jos.
„Dar în al 43 an al vieцiĭ sale, fȣse rъпit din ka-
„riera sa, ȣrmele faпtelor sale s'aȣ̆ stins шi aȣ̆

„disпърȣt în deшertȣl timпȣlȣĭ, aчele doъ цъrĭ
„romъne se aflъ în aчeiaшĭ stare de degra-
„daцie ka шi înaintea lȣĭ. Dar istoria чel пȣ-
„цin sъ konserve memoria lȣĭ, sъ anȣnцe laȣdele
„lȣĭ fъrъ sъ takъ defektale! Ea sъ esпȣie kȣm
„se пoate esekȣta lȣkrȣrĭ marĭ шi sъ fakъ a se
„пresimцi kъ ȣmanitatea asteaпtъ într'o zi o soar-
„tъ maĭ teriчe în aчeste цъrĭ frȣmoase."

Mixaĭ era om foarte frȣmos, de korп înalt шi bine fъkȣt. O talie maiestoasъ, fisionomia esпresivъ, okĭ пътrȣnzъtorĭ, шi o пȣtere neobiчĭnȣitъ, пърta barbъ lȣngъ, era stъngaчiȣ. în resboaie se servea kȣ mъna stъngъ.

Mixaĭ fȣse ȣnȣl din чeĭ maĭ marĭ пrinчiпĭ din timпȣl sъȣ, kȣ atъt maĭ mare kъ fъkȣ atъtea lȣkrȣrĭ marĭ kȣ mijloaчe miчĭ.

NB. Acéstă operă este dăruita de autorŭ uneĭ damicele de 12 anĭ şi tipărită cu cheltuélà D. N. Petrovicĭ.